

Nezihe Meriç

BÜTÜN YAPITLARINA DOĞRU

Toplu Öyküleri I

NEZİHE MERİÇ • TOPLU ÖYKÜLERİ I

YKY

TOPLU ÖYKÜLERİ - I

Nezihe Meriç 1925'te Gemlik'te doğdu. 1942'de Eskişehir Lisesi'ni bitirdi. Bir süre İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne ve aynı fakültenin Felsefe Bölümü'ne devam etti.

Diğer yapıtları; *Korsan Çıkmazı* (roman, 1962), *Sular Aydınlanıyordu* (tek kişilik oyun, 1969), *Alağün Çocukları* (Çocuk romanı olarak tasarlanan ırmak romanının birinci kitabı, 1976), *Dumanaltı* (öyküler, 1979), *Sevdican* (tek kişilik oyun, 1984), *Çın Sabahta* (oyun, 1984), *Bir Kara Derin Kuyu* (öyküler, 1988), *Küçük Bir Kız Tanıyorum* dizisi (ırmak roman, 1991, bu diziden altı, yedi, sekiz, dokuz, on ve on bir yaşlar yayımlanmış bulunuyor), *Dur Dünya Çocukları Bekle* (öyküler, 1992), *Ahmet Adında Bir Çocuk* (öyküler, 1998).

Nezihe Meriç'in öyküleri Amerika, Almanya, Fransa ve Rusya'da yayımlanan çeşitli öykü antolojilerinde yer almıştır.

NEZİHE MERİÇ

Toplu Öyküleri - I

BOZBULANIK
TOPAL KOŞMA
MENEKŞELİ BİLİNÇ

Edebiyat - 288
ISBN 975-363-805-1

Toplu Öyküleri - I / Nezihe Meriç

1. baskı: Bozbulanık (1953), Topal Koşma (1956), Menekşeli Bilinç (1965)
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Kasım, 1998

Kapak Tasarımı
Faruk Ulay-Nahide Dikel

Baskı: Altan Matbaacılık Ltd. Şti.

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 1998
Tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Plaza E Blok Manolya Sokak 1. Levent 80620 İstanbul
Telefon: (0 212) 280 65 55 (pbx) Faks: (0 212) 279 59 64
<http://www.ykykultur.com.tr>

İÇİNDEKİLER

BOZBULANIK

Çalgıcı • 9

Dünyada Teknik Arıza • 13

Boşlukta Mavi • 20

Aksaray Dolmuş • 28

Bozbulanık • 35

“Umudu, Fakirin Ekmeği” • 42

Uzun Hava • 48

Bazıları • 53

Dağılış • 59

Öğretmen • 63

Narin • 68

Özsu • 72

Madem ki Hayal Kurmak Bedavadır • 79

Alaturka Şarkılar • 83

Kurumak • 90

Keklik Türküsü • 96

Dışarlıklı • 103

TOPAL KOŞMA

- Susuz I • 111
- Susuz II • 117
- Susuz III • 124
- Susuz IV • 130
- Susuz V • 135
- Susuz VI • 146
- Susuz VII • 156
- Susuz VIII • 178
- Susuz IX • 191
- Susuz X • 197
- Susuz XI • 202

MENEKŞELİ BİLİNÇ

- Varım Diyorum İnanmalısınız • 211
- Menekœeli Bilinç • 224
- Giderek Daha Güçlü • 231
- HıŐhiŐi Hançer • 243
- Açar da Tutku Gülleri Açar • 254
- Sancılı Us Bizdedir • 266

BOZBULANIK

Çalgıcı

Saat tam 19.00'da, şehrin en gürültülü, en kalabalık caddelerinden birinin otobüs durağına bir adam geldi. Paltosuyla fötr şapkasının altında kaybolmuştu. Ufak tefekt. İncecik suratlıydı. Sakalı uzamıştı. Sırtı ağrıyordu. Üşüyordu. Bakışları bıçak sırtı gibiydi. Gençti ama çok yaşamış bir görünümü vardı. Hava pisti. Gökyüzü renksiz, lekeli... Yağmur altında mağazalar, apartmanlar, ara sokaklar ruhsuz... Taşın, tahtanın, demirin soğukluğunda, paslığında... Işıklar ıslak, çipil çipil üşütücü... Genç adam da yorgun, bezgin, tatsız. Bir an önce evde olmayı istiyordu. İstek değil, kuru, sessiz bir odayı, bu ıslak, soğuk gürültüden üstün bulmak onunki. Huzursuz, sıkıntılı bir duruşu vardı. Aklından şöyle bir dize geçtiği sanılabilir: "Ve ben bir anlık hayatını yaşamak isterim herkesin" ya da insanları ayakta tutan, yaşama gücü veren, en ilkelinden en olgununa dek herkeste eş olan şeyin ne olabileceğini düşünüyordu. Yüzünde bu anlama gelen bir solukluk vardı. Kim bilir! İnsanların alacası belli mi? Önünden geçen otobüslere, insanlara, tramvaylara, şapkalara, ışıklara, pencerelere bakıyor; üşüyor, bezginliği artıyordu. Sonunda, beklediği otobüs görüldü. Görüldü ama tam o sırada, bir başka adam, kısa boylu; şapkasını, paltosunu iyice doldurmuş; toparlak suratı güleç; küçük, kara gözleri çıldır çıldır; kalabalığı iteleyip kakalayarak geldi. "Vay abi, meraba yavuu!" –Tıpkı böyle: Vay abi, meraba yavuu– diyerek üçe beş katan bir söz bolluğuyla, zilli düdüğü bir gülüş içinde, berikinin koluna girdi.

Zorlayarak, çekiştirerek, "yavu" diyerek, "Abi" diyerek, onu cadde boyunca sürüklemeye başladı. Öbürü "Etme oğlum! Yorgunum yahu. Yapışma, kerata" diyordu; gitmemek için direniyordu, ama kim dinler? Böylece, bir yirmi dakika sonra bu iki adam –biri yükseköğrenim görmüş, dar gelirli, akıllı ve kötümser bir öğretmen; öbürü, yarı buçuk okul görmüş, iyi para kazanan, kısa akıllı, iyimser bir çalgıcı– rastlaştıkları caddeye dikey olan, başka bir caddede yürüyorlardı. Çalgıcı anlatıyor, öğretmen gülüyordu. Öyle gülüyordu ki, suratı kırış kırış oluyor, gözlerinden yaş geliyordu. Havaları, çalgılı gazinolardan esiyordu. Öğretmen, on beş yirmi dakika içinde piyasanın durumunu, Uşşak faslını, Hüz zam faslını, yeni şarkıları, saz sanatçıları ile ses sanatçılarına ait en yeni havadisleri, günün olaylarını, dedikodularını, müziğin değerini, bir sürü argo sözcükle, dokuz sekizlik ölçüyü öğrenmiş bulunuyordu... Kafasının bir yanı bu yönde gülerken öbür yanı düşünüyordu. "Dert bir. Toplumun bozuk yanı, kirli, kusurlu, içler acısı olan yanı her yönde bir. Sadece rivayet muhtelif. Şu anlatılan yaşam, yaşamın, yaşam savaşının, ekmek kavgasının bu yanı; ipekler, renkler, pullar, allıklar, pudralar, içki masaları, renkli fenerler arasında bir soytarı acısı ile görünüyor... Ama..." Ama, gel beriye, dinle çalgıcıyı. Çalgıcı ömür. Şen mi şen. Dünyanın farkında değil çünkü: Çok da sevimli. Fıçı gibi bir şey. Öğretmen kısa kahkahalarla, içinden gelerek, yüksek sesle gülüyordu. Çalgıcı çabuk çabuk konuşarak; kaşı gözü, ağzı burnu oynayarak anlatıyordu:

— ... Anladın mı abi, karıda din iman şehnaz longa. İmanın çivilensin beş para etmez. Ama bunu hiçbir yerde söylemem ha!.. Söylemezsin. Geçimimiz bu bizim yavu. Sürünürüz sonra bembeyaz ha... Birinci sınıf sanatkârdır diyeceksin. Eşi yoktur diyeceksin. Halbukim notası yoktur. Geç. Kulaktan dolmadır hep. Ama yine de memleket çapında karıdır.

Öğretmen kıs kıs güldü:

— Vay kerataya bak. Sen memleket çapı da mı bilirsin?

— Ne sandın yavu, daha neler bilirim. Ben boşuna aspirin yutmuyorum. Anladın mı?.. Bugün bir Meserret Gürses, kaç kişi besliyor günde biliyor musun? En azından? Söyle bir şey...

— Ne bileyim oğlum.

— Söyle bir şey yavru. Tahmin et. At bir şey. En azından anladın mı, en azından beş yüz kişi. Bugün o bir 'Aah' desin, biz yandık. Hüsnü'nün gazino gitti. Ahmet'inki gitti. Arama, yallah! Bugün fasılcısı, soloya çıkanı, garsonları, mutbak eratı falan fıstırık, en azından beş yüz kişi, bir tek Meserret Hanımın sayesinde ev geçindiriyor. Ama karı para vuruyor. Vursun, helaldır, helal olsun, ne dedin abi? Millet anlamaz senin dediğin ince müzükten. Herif gelecek, çekecek kafayı, anladın mı, Meserret, "Medet Allah" diye bağırды mı tamam! Herifin aradığı o. Bu yanını düşün azıcık abi. Kıyma fakire. Sonram, efendi kadındır ha... Herkesin borcuna, lohusasına, sünnetine yetişir. Parayı esirgemez...

— Yahu, ruh denen şey yok kadında birader. Bir kere bağırды mı...

— Bağıracak yavru. İş onda işte. Ruh muh anlamaz millet. Geldin mi sen hiç bizim gazinoya? Gelmedin. Öyledir. Kibar takımını uğramaz. Balıkçı, gemici, işçi, hacı ağa teknil bize gelenler anladın mı?.. Herif kafayı çekti miydi bağıracak tabii. Mecburdur. Başka yol sökmez.

— Eh, Allah sana bağışlasın.

— Amin de abi, gözünü seveyim. Ona bir hal oldu muydu, senin darbukacı Hüsmen Yanık gitti bil. Arama. Çoluk çocuk dökülürüz Kasımpaşa gerisine. Boşuna aspirin yutmuyorum ben. Önceden ihtiyat bu abi...

Gülüyordu, düdük gibi gülüyordu çalgıcı... Dört yol ağzına geldikleri vakit anlattığını yarıda bırakıp yalvarmaya başladı:

— Yapma be abi. Gözünü seveyim gel yavru. İki tek atarız yavru...

Öğretmen işim var, diye diretti. Yağmur, oldukça تنها olan bu bölümde, floresan lambalarıyla aydınlatılmış asfaltta, ışıklı, kebab kestane kokulu, güzel bir yağmurdu. Çalgıcı, öğretmeni kandıramayacağını anlayınca ısrardan vazgeçti. Şimdi oracıkta, ayaküstü, hem dolmuş gözlüyor, hem anlatıyordu:

— Fırıncı olacaksın bu dünyada abi. Ekmek insan dur-

dukça gerekli. Bizimkisi sakat iş anladın mı?.. İhtiyarlığı var bunun, piyasadan kalkması var. Olur olur. Bilinmez bu işler. Zor iş. Gece yaralarına kadar uykusuzsun, yorgunsun. Tadı yok. Ama fırın garanti. Ha? Nasıl bu fikrim abi? Hi hi hi...

Öğretmen sırtının ağrısını unutmuştu. Dünya gözüne güzel görünmeye başlamıştı. Eve döneceğine gidip bir bira içebilirdi. Düşündü: "Sıcak sosisler de, öf öf... Şöyle bol hardallı. Osman da oradadır mutlaka..."

Çalgıcı hâlâ kendi havasını çalıyordu:

— ... Şöyle bir on beş bin yaptım mı yeter bana abi. Bi arsam var. İki katlı da bi ev. Karı da iyi karı. Oğlan da büyür. Görme oğlanı abi. Her akşam ben gidince uyanır kerata. "Ulan tiri-dine bandığımın deyyusu" derim, bi güler. Dişleri de çıkıyor şimdi. Bi gelmezsin be abi. Yavu şunun şurasında...

Öğretmen, çalgıcının, sarı saçlı, mavi gözlü göçmen karısını; onun nazlı, sessiz gülüşünü hatırladı. İçi biraz daha ferahladı. O ferahlıkla dayattı:

— Ulan kerata bırak yakamı, söz veriyorum, bir akşam geleceğim. Hadi çek git...

Çalgıcı neşe içinde, gülerek, şakalaşarak, bir dolmuşa atlayıp gitti. Öğretmen, elleri cebinde, yağmurun yağışından hoşnut, karşı kaldırıma geçip yürümeye başladı...

*Dünyada Teknik Arıza**

Makinenin kolu döndükçe, Nermin Hanımın kafası büsbütün karışıyordu. “ Günde elli tane dikilse, ayda... ama yüz kırk lira yettiğine göre... Öyleyse yüz kırkı doğrultmak için kaç tane?.. Ya da yirmibiri hesaplamalı. Firûzan Bey, bu aydan başlayarak yirmibir kuruş yapalım demişti. Ama ben yine onyediden hesaplayayım da... Günde onyediden elli...” Makinenin kolunu bırakır bırakmaz, kol ters döndü; iplik hızla toplandı ve koptu. Nermin Hanım, geniş bir soluk alarak ellerini kucağına bırakıp, birkaç saniye hiçbir şey düşünmeden durdu. Öyle bir yorgundu ki... Çeken bilir. Dudakları kurumuş, beli ağrımış, sıcağın soluk alacak hali kalmamıştı. Onyedi kuruşları, çuvalları, sıcağı bir an unutup, serin bir yerde, şöyle bir saat –Bir saat-çik- uyumaktan başka dileği yoktu. Ama onu bırakmıyorlardı. “Onyedi kuruştan yüz yirmi çuval... Yüz tanesi onyedi lira. On tanesi... On tanesi yüzyetmiş yüz yetmiş, yüzyetmiş daha...” Ellerini beline dayayıp doğruldu. Durdu. Yüzü ağrıdan kıristi. “Ne olursa olsun” diyen bir bırakışla başını duvara dayayıp, gözlerini yumdu... Gözünün önünden yığın yığın kesilip hazırlanmış çimento çuvalları, eski bir el makinesinin çevrilen kolu, sağdan sola hızla geçmeye başladı. Hepsinin üzerine, karanlıkta parlayan yıldızlar gibi kendi çarpık on yedi’leri serpilmişti. Her yedinin beline bir kuşak koymuş, birlerin hepsini de eğri çekmişti... Kendini zorlayarak doğruldu. Bir an odaya baktı.

* Dünya, özek çivisi oynadığı günden beri, hem kendi çevresinde, hem güneşin çevresinde bozuk düzen olarak fır dönüyormuş diyorlar...

Sonra yanındaki desteden bir çuval çekip makineye yerleştirdi.

Oda, iyi döşenmiş bir oda... Ama, yabancı bir göz için bu. Bir bakışta, köşedeki çini soba, ortadaki üzeri muşambalı ceviz yemek masası, işlemeli keten perdeler gözü çekebilir. Gelgelelim Nermin Hanım, bir türlü alışamadığı parasızlık, dulluk, geçim sıkıntısı içinde, bir, acıdan geçip acılaşıma ve artık hiçbir acı duymama haliyle böyle arada bir doğrulduğunda, duvarların badanasızlığına içi daralarak bakar. Yer yer yırtılmış muşambaların üzerinde, karyolanın altında tozların uçuştüğünü, sürahinin, ampulün, aynanın, sinek pisliği ve toz içinde, örtülerin kirliliği, perdelerin yıkanamayacak kadar eskimiş olduğunu görür; elleri, göğsü, bacakları, hatta boğazının deliği çuval kılı içinde, sıkıntıdan saçlarının dibi kaşınarak, beyni ağrıyarak hareketsiz kalır.

Çuvalın yan dikişi bitince, dudaklarının üzerindeki terleri eliyle silerek sırtındaki eski gömleği çıkardı. Biraz fazla şişman olmasa, esmer omuzlarıyla göğsü için çok güzel denebilirdi. Saçlarını tepesinde toplayıp, çıkardığı gömlekle göğsünü, ensesini kuruladı. Sonra yeniden makineye eğildi. Ancak o zaman, birdenbire, annesinin arka odada, ne zamandır konuşup durduğunu ayırt etti. Eli makinenin kolunda, soluğunu tutarak, kiminle konuştuğunu anlamak için kulak kabarttı. Kulağına gelen kopuk cümleler, parça parça sözcüklerden, birine, uskurmu dolması anlattığını anlayınca kolu hızla çevirdi. "Kime ederse etsin!.." Bu çatı katındaki odanın tek penceresinin önünde, büyük, çinko kaplı bir balkon var. Çinko, sabahtan akşama kadar güneşten kızıyor, göz alan beyaz, delirtici bir ışıkla parlıyor. Nermin Hanım için yaşam artık dayanamadığı bu ışıkla, her yana kılları dökülen, kaşındıran, boğaza kaçıp gıcık yapan çuvalın, kirlimsi bej rengi arasında bir şey.

Aşağıda, renkli ışıklı sokakları, insanları ile kent ve yaşam var. Ama, o dirim, Nermin Hanıma, bu balkondan yukarı çıkamazmış gibi geliyor.

Makinenin gürültüsü durunca, yeniden annesinin sesi ve konuşmasından bazı parçalar geldi. O zaman, onun yine, yılan hikâyesini açtığını, kocasına ilendiğini anladı. "Neye yarar!"

Dikilen çuvalları saydı. Makası aradı. Aldırmamak, ilgilenmemek istiyordu. Annesinin sesi hınçlıydı: " Boyu bosu devril sin inşallah! Gül gibi yavrumu yaktı, iki çocukla ortalarda ko du..."

"Neye yarar!" dedi yine içinden. "Kesemediğin eli, öpüp başına koy."

O sırada küçük kızı hızla odaya girdi. Kara, böcek gözlü, minicik bir kız. Diz kapakları kirli, zayıf kolları pire yeniği içinde:

"Anne, çabuk bana makası ver" dedi.

"Ne olacak?"

"Lazım!"

"Ne yapacaksın kızım?"

"Lazım canım, çuval kesicem. Fürzan Bey neredeyse gelir."

Çocuk kendi dünyasında, oynadığı oyunun havasında, öylesine sahiciydi ki... Nermin Hanım gülümsedi.

"Siz de mi Firuzan Beye çuval dikiyorsunuz?"

Çocuk gülüverdi:

"Evet efendim."

"Kaça dikiyorsunuz?"

"Onyedi kuruşa, ama ay başına, yirmibir olacak. O zaman kızıma bir entari dikeceğim."

Nermin Hanım doluksadı kaldı. Çocuk makası eline geçirdiğinden hoşnut, oraya, tozlu muşambaya oturdu. Kaşlarını çatarak, dikkatle, elindeki çuval parçasını doğramaya başladı. Nermin Hanım gözleri dolu dolu, makinenin ipliğini geçirdi. "Oğlan kim bilir nerelerde. Perişan oldu yavrularım." Pencerenin önünden kanat çırpıp bir kuş geçti. Görünmeyen sokakta, sesler yükselip alçaldı. Sonra yine annesinin sesi geldi. " Nelere katlanmadı benim evladım komşucuğum. Zaten..."

"Aadaam sende!" dedi. "İş olacağına varır. Kader böyleymiş."

Öyle, çok okumuş değildi. Ortaokulu bile bitirmemişti. Zaten hemen evlendirmişlerdi. Ama, felakete uğrayıp da uzun, uykusuz gecelere düşünce, Allah, insanlar, kader kısmet hakkında, kendince birçok gerçekler bulmuştu... Önceleri başkal-

dırmıştı. "On altı yıl sonra, oğlan boyumca yetişmişken, evim barkım, namusum, şerefimle yaşayıp dururken... Hem de adi bir fabrika kızı yüzünden..." diye düşündükçe deli olur, inanamazdı. Sonra mahkeme, kavga, dedikodu gürültüsü ile dolu günler geldi. Çevresini saran eşe dosta anlatır anlatır ağlar, düşer düşer bayılırdı. O durumuyla, şimdiki dingin ilgisiz, her şeyi olduğu gibi alan durumu arasında çok zor günler geçti doğal olarak. "Fabrika müdürü Fikret beyefendinin refikası." Hatta "Eski defterdarlardan Münir Fuat beyefendinin kerimeleri" olmak şerefine, elindeki mücevherlerini birer birer sattı. Ele güne sır vermemek için dünyayı kendine dar etti... Eh, zaman geçiyor. İnsan acıya alışıyor... Alıştı Nermin Hanım da...

Dışardan bir kopuk cümle daha geldi: " Namusuyla oturana ekmek..." Makinenin kolunu çevirdi. Hep söylenen bu işte: "Namusluya ekmek yok bu dönemde. Namus mamus aramıyor herifler şimdi. Namuslu oldu da ne oldu. Namus... namus..." Kol dönüyordu: "Namus... namus..." Nermin Hanım dalgın dalgın dikilen çuvalları çevirmeye başladı. "Şu namus dedikleri ne ki acaba?" Düşünceleri hızla akmaya başladı: O namusluydu. Yani kocasından başka erkek düşünmemişti. Evi, çocukları ile uğraşmış, dünya budur sanmıştı. Ama kocasını da düşünmemişti. Ancak şimdi, insan denen şeyi, insan ruhunu düşünmeyi akıl edebiliyordu. Profesör Nimet, Fethi Beyin geldiği geceler uyuklardı da, kocası: "Ah Nermin ah" derdi, "sende bu kabiliyetsizlik varken..." Ne demek istediğini şimdi anlıyordu. "Geç kaldık!" dedi çuvallara. Çuvallar anlar mı? Kimse anlamıyor ki, çuvallar anlasın onu. Yemiş, içmiş, doğurmuş, şişmanlamış, kendini koyuvermişti. Yatak çarşafları bembeyaz, muşambalar cilalı, mutbak takımları pırıl pırıl oldukça işler yolunda demekti. Ancak şimdi o 'Adi fabrika kızı'nın kocası için, gençlik, neşe, değişiklik, yaşam demek olduğunu anlıyordu. Kendisi yıllarca aynı telden ses vermişti. Olacağı buydu. Onu anlamıyorlar da kalkıp: "Vallahi kocasında gözü var." diyorlar. "Ne gözü, ne gözü?" diyor, içinden bir ses: "Adam sende... Yine de, ayrıca, kader denen bir şey var. Profesör: Yoktur, derdi. Acaba?" İş kadere kısmete dökülünce Nermin Hanımın kafası karışır, bunalıverir.

"Kader, mader bilmem, aldık boyumuzun ölçüsünü!" der () şimdi, bir kolayını bulup düzene koymayı düşünüyordu. Yeni den bir kocaya varabilirdi. En kestirmesi bu olacaktı. "Aman aman gençsin; aman aman dulsun... Dulun adı büyük, dulun adı büyük" diyorlardı. Akıl veren çok, ekmek veren yoktu. "Beni çocuklarımla kabul edecek, efendiden biri olsun da, yaşlıca olsun, zararı yok..." derdi. Artık, kadınlık, erkeklik düşünecek zaman geçmişti onun için. Çevresindekiler: "Aa... deli, ayol şimdi otuz beşindekiler daha kız bekliyor..." derlerdi. Dullarla ilgili açık saçık şakalar yaparlardı. O zaman Nermin Hanım, kafasında yeni kurulan dünyayla, her zamanki ahbabları arasında bir boşluk açıldığını görür, heyecanlanır, tuhaflaşır kalırdı. Evlenmek, onun için sadece bu odadan, çuvallardan kurtulmak, çocuklarını okutup adam etmek demek olacaktı. Hem bu kez koca için namusunu değil, aklını kullanacaktı...

Böyle düşünce düşünce beyni zonklamaya başlayınca durur... Bir an hiçbir şey anlamaz... Sonra, makinenin kolunu çeviri çeviriverir...

Nermin Hanımın sonunu, bir sabah, emekli 'mektupçu' Refik Beylerin evinde, Sabire Hanım anlattı. Refik Bey sokak üzerindeki ön odada, 'tıbbiyeli' oğlu Şefik'le tavlama oynuyordu. Mutbaktaki toplanan kadınların konuşmaları geldikçe titizleniyor, kırçıl sakalı titriyor, ters oynuyor, dudaklarının arasında kalan küfürlerin acısını, pullardan çıkarıyordu. Sonunda partiyi kaybetti: " Karıdaki çene değil ki... dinini..." ve tavlayı hızla kapadı. Şefik gülerek kalktı. "Sabire Hanım katır tırnağıdır." Sabire Hanımın kalın sesi, inadınaymış gibi yükseldi:

" Kardeşi olacak o kerataya kaç kere söyledim. İclâl iyi ayakkabı değildir. Söyle Nermin'e çeksin ayağını, dedim. Hı, hı dedi, kös dinledi..."

"İclâl'den önce, o sarı karıyı dadandırdılar eve."

"Hangi? Şu Meleklerin alt kattaki mi?"

"Yok canım! Kocasını Devlet Demir Yolları'nda mıymış, neymiş hani..."

"Ha! Selma. Tabii ya. O da orospunun daniskası. İclâl'in baş dostu."

"Bir tüccar lafı dolaşıyordu ağızlarında. Sözde Nermin'e yapası olmuşlar. O ne oldu?"

"Yalan anacım yalan! İşte sözü oraya getireceğim ya zaten. İclâl'in evinde her akşam, ziyafet sofrası gibi sofralar kurulu-yor. Rakılar, biralar girila. Neye döner bu zamanda. Zati giren çıkan belirsiz. Son zamanlarda, Hasan Bey diye bir herif türedi. Sözde kereste üzerine büyük tüccarmış. Nermin'e diyorlar seni Hasan Beye yapalım, Hasan Beye dönüyorlar bir türlü... Öyle herifler evlenir mi? Senin anlayacağın iki tarafın ağzına birer parmak bal verip, arada kendi kazanlarını kaynatıyorlar..."

"Allah kahretsin. Şimdi namusuyla oturan aç zaten. Herif de bile bile göz yumuyor. İclâl'in kocasını diyorum. Öyle ya..."

"Ä... Tabii asıl pezevenk o zaten. Onun her akşam rakısı önüne gelsin de, ne olursa olsun."

"Zati Nermin..."

Kadınların sesi birden kesildi. Kendi aralarında fısıll fısıll konuşmaya başladılar. Şimdi sadece kavrulan soğanın cızırtısı duyuluyordu. O zaman Şefik, Nermin Hanımı düşündü. Bir gün onlara uğramış, balkonun çinkosundan vuran kızgın ışığın önünde, çuvalların arasında oturan kadınla, eski Nermin Hanım arasındaki değişikliği görüp şaşmıştı. Kendi kendine: "Nermin Hanım fıstıktır" dedi. "Esmer, yumuk bir fıstık hanım. Ayrıca güneşe baktığı zaman, kahverengisine yeşil vurmuş gözleri de çok güzeldir."

Kadınların seslerini alçaltmaları, Nermin Hanımın namusu ile ilgili olacaktı. Refik Beyden çekindikleri için fısıldaşıyorlardı. Sabire Hanım bu... İçinde fenalığı yoksa da, konuşacak laf olsun, ilgi toplasın diye, yalan olduğunu bile bile, hatta şöyle bile diyebilir: "...Vallahi günahı boyunlarına. Nermin'i Hasan Beyle kapanmış bile diyorlar." Kadınlar, şaşkınlıkla bağırsırlar: "Allahaşkına?.. Deme Sabire Hanım!.."

Oysa Şefik şöyle düşünüyor: O, sarı karılar, İclâller, Nermin Hanım için, balkondan yukarı çıkan yaşamdır. Emprime, renk, koku, ferahlık veren bir sigara, iki kahkaha ve umut. Bir: "Seni Hasan Beye yapalım" sözü, Nermin Hanım, yaşamı anladım sansa da içinde ne heyecanlar doğurur. İmgelemi genişler,

aklından hemen evler tutar, dayar döşer, Hasan Beye pervane olur, çocukları okula verir... Üstelik eşe dosta karşı onuru da kurtulmuş olur... Öbürleri de bu işte fenalık düşünmezler. Hasan Bey, Nermin'i alsa sevinirler bile. Ama, almaz Hasan Beyler. Onlar almayacağını bilirler. Bilirler de orasını geçiverirler. "Gel bir gece görsün" diye Nermin'i aralarına alırlar. Sonra: "Bir gece de olur mu?" derler. Nerminler, "Adam beyendi... beğeniyor... istedi... isteyecek..." derken, İclâl Hanımların sofrasının, iki üç aylık nafakası, Hasan Beyle, Hüseyin Beyin kesesinden çıkıverir. Bu arada, giyim, kuşam, para, iyi yemek içmek, Nermin Hanımları çuvallara dönmekten alıkoyar. "Ahmet Bey olmadı, bakalım belki Mehmet Bey olur" diye düşünürken...

Şefik sigarasını hırsla fırlatıp attı: "Temelinden bozuk dine ne yandığımın dünyası..."

Sabire Hanım, kalkmış gidiyordu:

"Yaa Sabahatçim, erkek isterim karşımda ben. Tut kolundan, ulan sen bizim namusumuzla mı oynuyorsun, gitmeyeceksin, ayağını kırarım, de. Efendim? Ver zılgıtı. Ama şimdi herkesin karnı geniş zaten... E... Hadi Allahaismarladık..."

Sabire Hanım: "Gene buyur Sabire Hanımcım"larla uğurlandı. Kadınlar, dedikoduyu aralarında sürdürmek için mutbağa dönerken, Refik Bey: "Bana bakın..." diye yerinden fırladı. "Bu karı bir daha bu eve ayak basmıyacak anlaşıldı mı? Kovarım! Dinim hakkı için kovarım. Vallahi kovarım, billahi kovarım. Vay geçmişini!.. Bu iyi bi bok mu sanki?"

Karısı: "A... şaşırдын mı ayol? Eve gelmiş Tanrı misafiri..." diyecek oldu. Ama baktılar ki Refik Bey çok kızmış, büsbütün bağırarak, mutbağa gidip kendi aralarında konuşmaya mecbur oldular. Şefik gülüyordu. Refik Bey köşesine oturdu, kırçıl sakalı titreye titreye sigarasını yaktı. Fırlarken dünyanın dönüşünü durduracak kadar öfkelenmişti. Ortalık ansızın sessizlenince "Acaba durdurdum mu?" diye kuşkulandı. Artık ihtiyarladı Refik Bey, ne yapsın!

Boşlukta Mavi

Bir an, merdivenin alt başında durup –Bol geceliğinin içinde vücudunun sıcaklığını, kendi kokusunu, yüreğinin sessizce çarpışını, kanın düzgün dolaşımını duyarak, her şeyin yolunda olduğunu haber veren hafiflendirici duyguyla– yukarı doğru baktı. Bu, insana rahatlık veren, yayvan basamaklı –bir zamanlar cilâlı olan– kahverengi boyalı, çekme parmaklıklı bir merdivendi. Bir taşra memleketinde, eski yapı, büyük bir zengin evinde, aşağı katın geniş taşlıklarından, yukarı katın aydınlık, büyük sofalarına çıkan bir merdiven. Ama –O anda, sanki ilk kez görüyormuş gibi, büyük bir şaşkınlığa kapıldı– o pencere! Merdivenin alt başında durulduğu zaman, yalnız gökyüzü görünüyordu. Masmavi. Dışarıyı görmek için yedinci basamağa kadar çıkmak, kollar ve göğüsle rahatça abanarak, bir vakit orada durmak gerekti. –Bir bakıp geçilemezdi.– Mavi bir gökyüzü altında, önce pencerenin hemen önündeki sarmaşık güllere bakılırdı. Bunlar, asmanın yeşili, tozlu üzüm salkımları, filiz rengi, tahtanın güneşten kabarmış zamklarının kokusu arasında –uzun zamandır boşlanmış– yabanileşmiş, uçuk pembe güllerdi. Sonra, yavaşça, ağaçların yeşiline geçilebilirdi ama –ne ki ille, orada öyle, dingin, rahat dayanıp durmak isterdi– ağaçların altındaki bahçeleri, tavuk seslerini, bostanlara akan suyun hafif şırıltısını, sineklerin vızıltısını –yakınlarda bir yerde olan, ama görünmeyen– bir arıyı, uzaklarda anıran bir eşeği ve bostan dolabının –arada bir durduğu halde hep dönüyormuş sanı-

lan- gıcirtısını yaşamak gerekti. Daha sonra, ovanın sarı kahve rengi uyumundan, soldaki koruluğa, hemen onun üstünden aşp, güneş altında tozlu gibi görünen dağlara, kızgın kekik kokusuna, oralarda dumanımsı mavi olan başka bir gökyüzüne geçilebilirdi.

Orada, merdivenin başında durmuş, eliyle parmaklığın topuzunu tutarak pencereye bakıyordu. Şaşkındı. "Bunu kim akıl etmiş acaba?" Merdiven başına bir pencere açmak, ona, aşırı güzel göründü o anda. Birinci basamağa adımını attığı sırada, maviden, gürültücü bir kuş sürüsü geçti. Sürü dönenirken gözlerini kapadı: "Başınızın üstünde gökyüzünün maviliğini gördüğünüz sürece kendinizi mutlu saymalısınız." Gözlerini açtığı zaman, pencerede kuşlar yoktu. Sesleri uzaklaşıyordu. Aklından geçeni düşündü: "Kim demiş bunu, nerede okumuştum? -Tam böyle değil ya zaten- buna benzer bir şey anımsıyorum." Gözünün önünde, kitaplığının rafları, indi çıktı, indi çıktı; kitaplar, karmakarışık olarak başından aşağı yıkılıyormuş gibi oldu. Kulakları uğuldamaya başladı. İkinci basamakta durarak eliyle gözlerini kapadı. Önce hiçbir şey duymadı... Sonra, çevresini yavaş yavaş durgun bir karanlık sardı. -Bu oyunu her zaman yapardı belleğine- sonunda kitaplığın rafları, sanki önünde duruyormuş gibi, açıkça belirdi. Anahtarı çevirdi, kapak gıcırdayarak açıldı. - Gıcırtıyı olduğu gibi duydu: - Kitaplarının hepsini ezbere bilirdi. Onları yan yana, üst üste, renkli kapakları, ciltleriyle, iyice görüyordu. Başını hafifçe iki yana sallayarak -elini biraz daha bastırdı- düşüncesini toplamaya çalıştı: "Nerede, nerede... Bir ihtiyar kadın da olacak. Bahçıvanın düzelttiği gülleri gizlice bozan, onları, dağınık, doğal durumlarına getiren." Sonra, yine her şey karmakarışık oldu. Gözlerini açarak, şaşkınca önüne baktı. Aşağıdan, mutbaktan gülüşmeler geliyordu. İki üç basamak daha çıktı. Gülüşmeler, bir şeyin çevresinde toplanıp çoğalarak yinelendi. Şimdi pencerenin yanındaydı. - Ya gülüşmeler, ya o gökyüzü meselesi? - Parmaklığa abanarak aşağı doğru eğildi. Yeni yıkanmış taşlığın ötesinden, ambarın arkasındaki çamaşırhaneye açılan büyük taş mutbaktan, dumanla karışık, kızdırılmış tereyağı kokusu -tepe camın-

dan vuran ışığın altında– bir bacadan çıkıyormuşçasına, döne döne ona doğru geliyor, pencerenin önünde yayılarak ağır ağır dışarıya çıkıyordu. Tulumbanın gürültüsü arasında, ona kadar gelen sesleri duyuyor, ama –kafası karışmıştı bir kere– neye güldüklerini anlayamıyordu. –Sanki pek gerekliymiş gibi.– Gü-lüşmeler yeniden yükselirken, mutbak kapısından, üstü başı un içinde, genç bir kadın fırladı: “Naha e mi deliler, kız, ekmek ye-tişmeyecek vallaha.” Ambarın kapağını açtı, elindeki sahanı un çuvalına daldırırken, merdiven başındaki –hep öyle kayıtsızca sarkmış olarak– sordu: “Neye gülüyorsunuz gene?” Kadın an-sızın döndü, ahlak esmer suratı gülmekten ışıl ışıl, yemenisi un içinde ona baktı. Elinin alışkın bir hareketiyle önüne düşen saç örgüsünü arkaya doğru savurarak güldü: “Hiç be, seninkilerin densizliği, ekmeği yetiştirtmeyecekler bana, azdılar gene. Akşama görürler Hacı Osman’ın burnunu.” Sahanı çuvala daldırıp doldurdu; gülüşmelere kulak kabartarak tekrar güldü ve sor-du: “Ne tünedin ya oraya sen?” Ambarın kapağını kapayıp mutbağa doğru kalkarken: “Gel sen de” dedi. Gel kız, Esmâ’yı kızdırıyoruz, gülüşürüz.” Sonra aceleyle, ambarın arkasında kayboldu. Kız doğruldu: “Bacakları ne kadar güzel. Ama topuklar!.. Yalınayak gezmekten.” Birdenbire, merdivenin orta-sında –pencerenin önünde olduğu halde– biraz önceki havasını kaybetmiş olduğunu ayırt etti. Şimdi ne gökyüzünün mavisini-nin, ne zengin bir taşra evinde duyulan hareketliliğin onu çe-ken yanı kalmıştı. Daha önce –merdiven başına gelmeden ön-ce– mutbaktaydı; geniş taşlıklar, ocakta yanan kütükler, tulum-badan çıkan buz gibi suyun kokusu onu sarmıştı. Akşama – Hacı Bey dayısının – şölenu vardı. “Erkekler bahçede içecekler. Karılara yukarı sofada iki sofraya yaparız. Yargıç, mühendis ne, hep çağrılmış, durman kız, durman durman” demişti Sabire Hala. Şimdi yukarı mahallede, pencereleri Akşam ovasına açıl-an bu büyük evin mutbağında – Hacı Beyin evi, Hacı Beyin ba-ğrı, Hacı Beyin atları denilirdi de başka denmezdi zaten – Hacı Beyin karıları, kızları, gelinleri. – Bir haftalık gelin Esmâ bile – ateş yakıyor, kazan kaynatıyor, kuyudan tulumbadan su çeki-yor, hamur açıyor, dört dönüyorlardı. Kız, saçları taranmamış,

üzerinde gecelik, mutbak kapısının önünde bir yer iskemlesine oturmuş, onları seyrediyordu. Sabire Hala, büyük siyah saplı bir bıçakla bakır bir tepsiye soğan doğrarken, ona bakıp gül-müştü: "Yaa kız, sizin şehirde böyle cefalar yok. Siz heriflere iki fingirdediniz miydi, yarım dilim ekmekle iki yumurtaya şü-kür derler. Bak bizim halımıza..." Kız gülümsemişti. İçinde sağlam bir duygu vardı. Soğanın acısı, hamurun mayası, kü-tüklerin çatırtılı alevi, kazanların isisi, kalaylı bakırlar, -özellikle kadınların büyük gergin memeleri, dolgun bacakları- tereyağı-nın kokusu, sütün kaymağı karşısında -bir yandan- güven du-yuyordu. Sabire Hala, soğandan yaşaran gözlerini yemenisinin ucuyla silerek ona takılıyordu: "Sen boşla o kitapları neyi, bak hele solucana dönmüşsün. Bu kış gel, burda seni gözlemeyle, kaymakla bir besleyelim, işe yara barım kız, bak Esmâ'ya..." Oklavalar daha çabuk gidip geliyor, yufkalar neşeyle büyüyor, kadınlar gülüşü gülüşüveriyorlardı:

"Ne dersin kız Esmâ?"

"Aman hadi be!"

"Nurettin'in talihi varmış. Ama şehir erkekleri böyle sıska-cık olsun isterler."

"Yook, bizim erkeklerimiz anlamaz öylesinden. Nurettin'e sorun da bakın. Hâ Esmâ?"

Esmâ, kırmızı yanakları alev alev, gülmesini zor tutarak, hamurlu eliyle en yakınının bacağına bir çimdik atıyordu. - Çünkü onu dürtüp duruyorlardı. - Kız, mutbak kapısının önünde uzun uzun gerinmiş, kendini sağlıklı bulmanın, hiçbir ağrı sızı duymadan rahatça gerinebilmenin tadıyla elini yüzü-nü yıkamış, "Ben gidiyorum" demişti. Kadınlar sevecenlikle - Hacı Beyin, İstanbullarda, büyük okullarda okuttuğu, gözünün bebeği yeğenine, bu zayıf, nazik, öksüz kızcağıza, kuş kadar can-ı olan bu iki günlük konuğa sevgiyle bakarak - "Git git, de-mişlerdi, azıcık uyu."

Orada, merdivenin ortasında, öylece -bir şey kaybetmiş gi-bi- duruyordu. Uyumak; geniş sedirlerden birine sırtüstü uza-narak, büyük aydınlık bir odada -pencerelerinin hepsinden gökyüzü görünen bir odada- uyumak, gevşemek, rahat soluk-

larla genişleyerek, hafifleyerek, çocukçasına uyumak niyetinde değil miydi? "Ee... Bu hal, bu sıkıntıya benzer duygu ne öyleyse?" Pencereyi unutmuş olarak, basamakları ağır ağır çıktı. Camlı kapıyı iteleyerek sofaya girdi. Burası yüksek tavanlı, uzunlamasına büyük, aydınlık bir sofaydı. Sağ yana, köşeye, boş üzüm sandıkları, buğday çuvalları, ağzı mühürlü torbalar, kışlık soğan serilmişti. Açık pencereden içeriye kuş sesleri doluyor, sofa; önünde uzun sediri, konsolu, aynası, sedirin beyaz dantelli örtüleriyle sessiz; iç açıcı aydınlığıyla duruyordu. Odalar da öyleydi zaten. Hepsi, sedirleri, işlemeli minderleri, kafesleri konsolları, sürahileri, gergince serilmiş kilimleri, ceviz sandıklarıyla, dayanıp döşenmiş, büyük, aydınlık, rahat odalardı... Kışlık meyve serilen boş odalar, çatı pencereleri bile kendine güvenli, durumundan hoşnut, güven verici görünüyorlardı. Ama, tüm bunlara karşın, bir şey eksikti bu evde. Kapıya dayanarak -aklı hep o gökyüzü meselesine takılmış bir halde- sofayı boydan boya gözden geçirdi. Bu eşyalar, bu odalarla en ufak bir ilgisi yoktu. Hiçbirini sevmiyordu. Bunlar, onun değildi. Ama, kimsenin değildi zaten. Hacı Beyin evine alınıp konulmuştu sadece. "Acaba öyle mi? Bu gelinler, kızlar; onların çeyizleri, elişleri..." Ama bütün bu eşyalarda, sevilmemekten gelen bir donukluk vardı. Bir şey anlar gibi oldu. İşin sırrı - o eksikliğin - buradaydı galiba. Okşanmamış, çiçekleri öpülmemiş Kütahya vazoları; bir kadın yanağının sıcaklığını duymamış aynalar; tavanın, uzun uzun seyredilip düşlere dalınmamış oymaları; kilimlerin nakışları, "galiba galiba... boşuna bir güzellik, renklilik, aydınlık, ferahlık." Her şey kendi kendine, konduğu yerde duraduruyordu. Alnını kırıştırarak, düşünceli düşünceli penceredeki kuş seslerine baktı. "Peki ama bu huzursuzluk nereden çıktı şimdi? Bu sıkıntı... üff?" Birden, büyük bir sessizlik içinde buldu kendini. Kuş sesleri vardı. - Evet, hem ne cıvıltı. - Uzaklardan, tarlada çalışanların bağırışları, aşağı katta kadınların sesleri, bahçeler arasında bir çocuğun ağlayışları da duyuluyordu. - Evet, evet, bunlar vardı. - Fakat yine de ne sessizlik! Bir şey susuyordu. Uzun uzun, geniş geniş, güneşli, hafiften esintili bir şey -insanı deli edercesine vınlayarak- susu-

yordu. Kalbi bir iki kere kuvvetle çarptı. Yüzüne gözüne ateş bastı; boğulacak gibi sıkıldı. Bir adım atamadan orada dikilmiş duruyordu. Burada –bu koca evin içinde– ortada kalmıştı. Bu tün eşya, ona uzaktan bakıyordu. Şöyle bir uzansa, o müthiş sessizlik içinde içlerine çekilecekler, kendilerini vermeyecekler. Bomboş duvarlar ondan uzaklaşacak... “Ne oluyorum, ne oluyorum şimdi durup dururken...” Parmaklarının ucuyla kaşlarının ortasına kuvvetle bastırarak sıkıntısı geçsin diye bekledi. Sonra bir an, orada bulunuşunu –kolu yırtık eski geceliğin içinde, gevşek– öyle bir anlamsız buldu ki, ne yapacağını şaşırıldı. Hiçbir şey düşünmeden çevresine bakındı. En sonunda –kafasına dank dedi– gitmek zamanının gelmiş olduğunu, büyük kenti, kendi odasını, arkadaşlarını, kendinin olan yaşamını özlemiş olduğunu duydu. “Gitmeliyim artık.” Heyecandan kalbi kuvvetle çarpmaya başladı. Sofanın ortasına doğru yürüdü, bu kez orada, orta yerde –aklı yine o gökyüzü meselesine çekilerek– sıkıntılı sıkıntılı durdu. O anda odasında olmaktan başka isteği yoktu. Sokağın ve kentin alışık olduğu gürültüsünü duyar gibi oluyordu. Dar eteğinin kalçalarını sarışını, südyenin askılarını, bluzun ütülü yakasının tenine değişini düşünerek omuzlarını kısıtı. Sonra, buraya geldiğinden beri – kır yollarında, merdiven başındaki pencerede, sırtüstü uzandığı sedirlerde uzun uzun düşündükleri, hep birden, aklından geçmeye başladı. – O, kente göre ayarlanmıştı. Dar odalara, koltuklara, sandalyelere, elektrik düğmelerine, musluk suyuna göre daralmış, büzül-müştü bir kez. Sokaklar, caddeler bile tümüyle görülemezdi. Kalabalık arasında yürürken, ışıklı büyük vitrinler, bir iki renk, bir eldiven, bir kolye, bir reklam yazısı, bir balkon parmaklığı, bir apartman penceresi çabucak geçer. Bir yan sokak, oradan buradan görünen gökyüzü parçaları, bir taksi numarası... “Aman Hacı Bey dayım ne der? Yollamazlar. Allahım, nasıl da ısrar ederler...” Burada özlediği her şey vardı. Dağlar, kırlar, dere boyları, ovalar dolusu rüzgâr, kocaman bir gökyüzü... Evet ama –yadsıyamazdı artık– onun buradakilerle hiçbir ilgisi yoktu. Hiçbir şey onun değildi. Her şeye karşı bir yabancılik duyuyordu. Hepsini seviyordu. – Belki, evet, dayısıgil, dayısı-

ğilin yeri yurdu ne olsa. – Ama orada, kentte apartmanın kapıcısı, lekeci Suzan ona daha çok yakındı. Midesi, küçük paketlerle alınan tereyağına, ufak beyaz bir tabakta içilen çorbaya, küçük ekmek dilimlerine göre işliyordu. Üzerine iki kırmızı turp, bir iki zeytin tanesi konmuş –mavi çiçekli küçük bir kayık tabakta– yeşil salata, biranın altın sarısı, kenarına papatyalar işlenmiş masa örtüsü, yaşamına karışmış, ondan bir parça olmuşlardı artık. Onlardan buna, bundan onlara geçen bir şey vardı. “Hacı Bey dayım, dur canım daha hele, azıcık tavlansın, yok olmaz, diye tutturur.” Fakat kalamazdı. Gitmesi gerekti. Hem şimdi –hemen, hemen, derhal– gitmeliydi. Daracık –üç metre kare– odası olduğu gibi gözünün önünde duruyordu. Ellerini yüzüne kapayıp bastırarak kendisini odasında görmeye çalıştı. Duvarlarına astığı iki üç resimle, okyanusun sesini, bozkırların yalnızlığını, dereye yıkanan iki küçük oğlanın kahkahalarını odasına getirivermişti. Tek kişilik sofyası, küçük radyosu, kitapları, dergileri, elbiseleri, boncukları, basma perdele, gece lambası onu dört bir yandan tutar, onu severlerdi. Göz yaşları, şakaları, hastalıkları, cilaları, renkleri birbirine karışmıştı. Onlar eşyadan başka bir şey; çocuk, sevgili, ana baba, kardeş olmuşlardı. Şimdi, yatağının kokusunu, yastığının yanığına değişimini, radyosunun ışığını, olduğu gibi duyuyor, kalbi çizim çizim çarpıyordu. Odasında darlıktan bunaldığı, gidişen avuçlarının bütün kuvvetiyle duvarları itelemek istediği geldi aklına. Şimdi duvarlar ona yaklaşsın istiyordu. – Ne istediğini bilmiyordu. – Kollarını iki yanına sarkıtarak odasına –ona bir yatak serdikleri odaya– doğru döndü. Gitmek isteği yok oluvermişti. Tutunacak hiçbir yeri olmayan bir boşluk içindeydi sanki. Ansızın, olduğu yerde sallandı. O kokuyu –onu– duyacaktı yine. Sapsarı olarak –imdat beklercesine– çevresine bakındı ve boğazı kuruyuverdi. Zaman zaman –böyle ne istediğini şaşardığı zamanlarda– annesiyle babasına ait o zehirlenmiş ölü kokusunu kuvvetle duyuyor, içinde korkudan, acıdan karışık bir bulantı kabarıyor; düşünme gücünü kaybederek kalakalıyordu. Bu hali yaşadığı zamanlarda olduğu gibi, başı kuvvetle dönmeye başladı. Duvara tutunarak mindere kadar gitti; min-

derin ucuna ilişti. Yumruklarını sıkarak gözlerine bastırđı. O koku, içinde annesi babası, yatılı okul günleri, felaketi anlatmaya çalışan müdire hanımın sarı-yeşil rengi, alnında buz gibi dudaklar, kuş sesleri fırıl fırıl dönmeye, minder, altından kayıp kayıp gitmeye başladı. Dudağını kuvvetle ısırarak: "Ağlayacaksam ağlayayım, hadi..." diye bekledi. Kalbi çok fazla çarpıyordu. Olduğu yerde hafif hafif sallanmaya başladı. Ağlayamıyordu da. Bir şey gerekti. Sonunda uzaklarda bir horoz uzun uzun ötmeye başlayınca, boşandı. Kendini, yüzükoyun minderin üzerine attı. Zayıfcacık –ancak bir öksüzün, bir kimsesizin ağlayabileceği gibi– yakınmasız, kırgın hıçkırıklarla, hüngür hüngür ağlamaya başladı...

'Sofa, konsol, soğanlar, aydınlık, dingin duruşlarıyla, ilgilenmeden onu seyrediyorlardı.

Aksaray Dolmuş

Dolmuşa ilk binen ben oldum. Eminönü meydanının sağ yönündeki öbür dolmuşlar ve otobüsler arasında, müşteri beklemeye başladık. Meydanın en kalabalık zamanıydı. Güneş, raylarda, camekânlarda, tramvay demirlerinde çakıp çakıp geçiyordu. Öyle acelem vardı ve öyle yorgundum ki: ne kaynaşan kalabalığa, ne köprüden süzülerek gelip, güzel bir yay çizerek geçen kırmızı tramvaylara, ne o gösterişli taksilere ne de ikide bir güneşe doğru pırıl pırıl havalanan Yenicami güvercinlerine bakıp, kendimce güzel, neşeli bir şeyler düşünebiliyordum. Mısır Çarşısı'nın ve Balıkpazarı'nın gürültüsü önünde şoförler dik seslerle bağırıyorlardı:

— Aksaray, Topkapı dolmuş, Aksaray dolmuşşş... Haydi hemen gidiyoruz...

— Aksaray, Yedikule gidiyor...

— Beyazıt, Fatih, Edirnekapı burada, dolmuş, dolmuş...

Sonra bir müşteri görünce, birdenbire susuyor, hemen o yana seğirtiyor, bağırmadan yineliyorlardı:

— Aksaray dolmuş, burada efendim. Hemen gidiyoruz efendim. Büyrun efendim, Aksaray dolmuş, haydi bir, haydi birrrr...

Ben çok yeni bir arabaya düştüğüm için memnun, arkama dayanmış, yorgunluk çıkarmaya bakıyordum. Bir ara, şoförün küçük aynasında kendimi görmeye çalıştım, olmadı. Çantamı açıp ayna çıkarmaya üşendim. Öyle böyle değil çok yorgun-

dum. Arka camın önünde, tatlı sarı kabarık tüyden yapılmış bale elbisesiyle bir mum bebek hafif hafif sallanıyordu. Esinti olmadığı halde niye sallandığını düşündüm ve buldum: Ben arabaya binerken yorgun olmadığım zamanlardaki gibi şöyle hafifçe başımı eğerek içeri süzülürmemiş "Ayhh! aman" diye hızla oturmuştum. Şoföre gelince, o, kolunun fiyakalı bir hareketiyle kapıyı 'çatt' diye kapamıştı. Bebek onun için kendi dünyasında -ince bir gülümseyişle- sallanıp duruyordu. Direksiyonun sağ yanına, köşeye Atatürk'ün, gümüş çerçeve içinde küçük bir resmi asılmıştı. Çerçevenin ucuna bağlanan mavi boncuk da tıpkı bebek gibi hafifçe sallanıyordu. Birden şoförü merak ettim. Eğilip baktım: Orta boylu, yanık tenli, kıvrıkcık saçlı genç bir adamdı. Spor ceketinin yakasında bir rozet, boynunda çiçekli falanlı bir kravat. Kendi kendime: "Bak bu olmaz" dedim. "Şoför dediğin şöyle külhani olmalı. Şu kravatı çıkarıp, yakasını açması gerek." Benim dikkatli dikkatli baktığımı görünce: "Şimdi gidiyoruz küçük hanım" diye seslendi. İçimden: "Ama ne küçük hanım" diye güldüm. İşte tam o sırada araba birdenbire doldu. Arkaya benim yanıma, orta yaşlı bir hanımla bir 'Genç bayan', şoförün yanına da kocaman bir avukat çantasıyla yakışıklı bir adam bindi. Adamla bir an göz göze geldik. Bunun sonucu şu oldu: O, arkasına rahatça dayanacağına beni görecektir şekilde yan oturdu. Çanta büyük bir ciddiyetle dizlerinin üzerinde duruyordu. Aklımdan hemen Seyhan'a anlattım: "Gelirken dolmuşta bir adam vardı. Seyhan, işte adam! Görmeliydin. Aslında gömleğinin yakası çok fazla temizdi, sonra çok sıkı tıraş olmuştu ama yine de derbeder, sevimli bir hali vardı. Yan yan bakışını bir görseydin..."

Sonra gözucuyla yanımdakilere baktım. Orta yaşlı olan, şöyle bir ellilik, şişman, kara kaşlı bir kadındı. Siyah başörtü ile sıkma baş yapmış, gözlerine koyu koyu sürme çekmişti. Üzerinde iyi kumaştan, güzel dikilmiş bir bej pardösü vardı. Dizine dayadığı çantasını sıkı sıkı tutan şişman, esmer elinin derisi gerilmiş parlıyordu. Baş parmağının kenarı da çizik çizik kararmıştı. Bunlar genellikle çamaşır ve soğanın marifetidir ama o gün hanım mutlaka enginar pişirmişti. Sofrada da şöyle demiş-

tir herhalde: "Aman, yemesi iyi ama pek fena boyuyor." Eğer yetişmiş kızı varsa ve o: "Ay anne bu ellerinin hali ne?" demiş- se cevabı yerleştirmiştir: "A, ayol ayaklarımla soyacak değilim ya. Ev hali. Sen evlenince hiç enginar pişirme e mi?" Ve g¼l¼ř- m¼řlerdir. Bundan eminim. ¼nk¼ kadın tatlı dilli bir hanımdı. Bindiklerinden beri, yanındaki kıza yavaş sesle: 'Bıdı bıdı' bir Şeyler anlatıyordu.

Genę kız, o, metresi on d¼rt altmış olan iyi Fransız ketenle- rinden, pembe bir elbise giymiş, sarı saçlarını omuzlarına d¼k- m¼řtü. Hafifęe boyanmış, beyaz ęantasını omzuna asmış ve file eldivenler giymişti. anta Lion mamulatı, eldivenler altı lira seksen kuruş, açık yakasından g¼r¼nen, oldukęa tombul g¼ę- s¼ndeki, bir zincirin ucuna asılı olan elmaslı kuş epeyce bir Şey- di, ama kız, b¼t¼n bunlara, ¼stelik o ufak ağzına, o pembe be- yaz tenine, sahiden g¼zel yeşil g¼zlerine karşın, hoş, zarif, şık bir kız değildi. Oturuşunda, laf dinleyişinde, baş sallayarak onaylayışında genę kızlıktan çok, k¼ę¼k evlenmiş, iki ocuk doğurmuş, uzun zaman dışarlarda dolaşmış, y¼k¼n¼ tutmuş bir memur karısı hali vardı. Yan g¼zle kolunda o kalın altın bi- leziklerden var mı diye baktım, yoktu.

Bizim řof¼r ¼ę d¼rt kere daha:

—Aksaray dolmuş, hadi bir... diye bağırdıktan sonra, yeri- ne geçti, kapıyı yine 'attt!' diye kapadı. Sonra, ¼b¼r kapıların iyi kapanıp kapanmadığına baktı; aynayı ayarladı; hareket et- tik.

¼nde oturan adamla bir iki kere daha g¼z g¼ze geldik. Ba- na, hafif g¼l¼ms¼yormuř gibi geldi. İçimden: "Sersemi bak de- dim, kendini ne sanıyorsun acaba?" ve inadıma pencereden dışarıya bakmaya başladım.

Yanımdaki hanım durmadan bir Şeyler anlatıyor, kız arada bir g¼lerek, "Evet" "ya!" diyerek dinliyordu.

Araba, Balıkpazarı'nın dar sokaklarından birine saptı. ¼n¼m¼ze durmadan y¼k arabaları, kamyonlar çıkıyor, sık sık duruyorduk. İki yanımızda karanlık, dar d¼kk¼nlar vardı. Boy boy asılmış katır boncukları, halatlar, fiilar dolusu zeytin, d¼k- k¼nın ¼n¼nde çay içen d¼kk¼n sahipleri, o daracık yollarda,

oraya buraya seğirten, birbiriyle şakalaşan ve otuz iki dışını göstererek gülen küçük çıraklar; tavanlara asılı süpürgeler, üst üste, yan yana konmuş bisküvi, zeytin yağı tenekeleri, Urfa yağı fıçıları, konserve kutuları, şarap şişeleri arasında kalmıştık. Bütün bu karışıklık arasında, terlemiş, bunalmış yolcular, hammallar, bağırان çağırان, gülüp şakalaşan bir kalabalık vardı. Ben hangi birine bakacağımı şaşırırken, bizim şoför şaşırtıcı bir ustalıkla kalabalıktan, gürültüden, o daracık sokaklardan kurtulup geniş caddeneye çıkıverdi.

Bundan sonra tuhaf bir şey oldu. Terim soğuduğu için hafifçe üşüyordum, ama yorgunluğum birdenbire geçmişti. İçimde, sanki yolculuktaymışım gibi neşeli bir duygu vardı. Kendimi Eskişehir'de zannediyordum. "İşte sıcak sulardan saptık, helvacıların önünden, terlikçiler çarşısından geçip hükümet meydanına çıktık. İşte, yeni yapılan istasyon caddesini sağda bırakıp hükümetin önünden geçiyoruz. Şimdi Yedilere geleceğiz..." diye çevreme bakıyor, iki ayrı kentin bu kadar birbirine benzeyen yerleri olmasına şaşıyordum. Aklıma Eskişehir gelince dalıp gitmiştim. Bir ara araba zıncı diye durmasa kendime gelemeyecektim. Bir baktım kırmızı ışıklar yanmış. Şoförü, öndeki adamı ve yanımdakileri süzdüm, bu ışıklarla hiç ilgili değilim. Bir hoş oldum. Ne çabuk alışmışlar. O sırada yaşlı hanım lafını bırakarak kıza: "Bu Atatürk Bulvarı değil mi?" diye sordu ve eğilerek benim yanımdaki pencereden dışarı baktı. O zaman gözlerinin yeşille ela arası bir rengi olduğunu gördüm. Kendime: "A..." dedim, "Nazifanım Teyze. Tıpkı onun gözleri. Nasıl da benziyor!"

Kız: "Sonra?" diye sordu. Hanım kimsenin kendini dinlemediğinden, herkesin kendi havasında olduğundan emin, oldukça yüksek sesle sözünü sürdürdü: "Sonra efendim, bu tutar, inadına sürmeleri çeker, yanakları boyar, çocuğu da giydirir... Çocuk da Leylâ. O zaman daha bir buçuk iki yaşında falan işte. Tam dairelerin dağılma zamanı, kalkar eltisine gider. Süleyman Efendi de kahvede oturuyormuş. Haşi o gazino var ya, eskiden orası baya kahveydi. Çınarlı kahve derdik. Efendime söyleyeyim, bunun öyle sürmüş sürüştürmüş bayırdan indiğini görün-

ce, adam beyninden vurulmuşa döner...” Ben yüzümü esintiye vererek Süleyman Efendiyi düşündüm... O sürmüş sürüştürmüş taze belki de Aksaraylıydı. Seyhanların yolunun üzerindeki rüzgârlı yan sokaklardan birinde oturuyordu; bu Süleyman Efendi de kaynatasıydı belki. Hanım, Süleyman Efendinin sinirlenişini, kalbi olduğunu, o hırsla kalkıp kadının peşi sıra gidişini anlatırken bir ara: “A kör olmayasica bari peçeni indir” demez mi? Tabii benim aklımdan, iyi dikilmemiş bir emprime entari giydirdiğim, saçları iplik iplik ondüleli tipim bozuluyordu. Hayalim ta eskiye atladı; ama kadını bir türlü çarşafla gözümün önüne getiremedim.

Arabamız şimdi geniş asfalt caddede Aksaray’a doğru sürülüyordu. Birdenbire kızın, kadına karşı çok fazla ve yapmacıklı bir saygı gösterdiğini, her sözüne kafa sallayıp gülümsediğini ayırt ettim. “Haa! Anlaşıldı. Bu hanımın oğlu var. Ya da oğlu yoksa bile, vallahi bu kızın bu kadından bir çıkarı var.” diye düşündüm. Kadın sesini yeniden yavaşlattığından ne anlattığını duyamıyordum. Önde oturan genç adamla şoförün aynasının içinde gene göz göze geldik. “E... Artık, yani...” dedim içimden. O sırada hanım yine, sesini yükseltti: “Diyeceğim şu ki, yani anasına çekmiş. İyi kız, hoş kız, okumuş kız, lakin biraz hoppaca işte! Anası da öyleydi. Hâlâ da öyledir. O deli Râziyeliği bırakmadı. Bu Süleyman Efendiden yediği zapartayı hep anlatır, gülüşürüz. Ondan sonra bir daha kahvenin önünden peçesi açık geçmeye tövbe etmiş.”

Kız, hep yalancılıktan gülümsüyor, çantasının sapıyla oynuyor, hanım devam ediyordu: “Bülent’e sorarsan o razı, ama bey eniştem, öyle satıcılarla falan şakalaşmasını, merdivenleri deli deli inip çıkmasını, avaz avaz şarkı söylemesini hiç beğenmiyor. Bülent’e açıkça, eğer o kızı alırsan, babalık hakkımı helal etmem, dedi...”

Sonunda Aksaray’a geldik. O genç adam da benimle birlikte indi. Kapıyı kaparken kızla bakıştık. Kısılmış yeşil gözlerinden anlayamadığım bir ışık geçti. Sonra araba Topkapı’ya gitti; ben Seyhan’a gidiyordum! O genç adam nereye gitti bilmem...

Şimdi, kendi kendime düşünüyorum. O sürüp sürüştürüp

açık peçeyle kahvelerin önünden geçen kadının kucagındaki Leylâ, demek ki büyümüş, hoş bir kız olmuş. Bu kız diyorunı, sabahleyin yataktan neşeli kalkar. Musluğu sonuna dek açıp, suları ağzıyla püskürterek yüzünü yıkar. Sonra bütün pencereleri açarak, içeri dolan kavrulmuş soğan kokusuna: "Es ey nesîmi nevbahar..." diye güler. Pencereden yarı beline kadar sarkarak, avazı çıktığı kadar: "Fasulya... baklaaa..." diye bağırarak satıcıya seslenir: "Yahu Allah aşkına bağırma!" ve ekler: "Yolunun üzerinde hiç mi çiçek yoktu birader..." Adam anlamaz, başını yukarı kat pencerelerine kaldırarak sorar: "Buyur?" Kız gü-lüverir. Adamın ne düşündüğü belli olmaz. Kendi kendine bir şeyler mırıldanır. Yeniden: "Fasulya, baklaaa..." diye bağırarak eşeği dürter. Leylâ, imgeleminde, küfelerin ve eşeğin boz ren-giyle fasulyelerin yeşili arasına bir demet gelincik koyar ve ba-ğıra bağıra bir şarkı tutturarak aşağı iner.

Taş mutbakta, mangal yanmış, çaydanlık kaynamıştır. Ley-lâ anneannesinin mavi yemenisinin oyalarına, yüksek iskemle-siyle masa başına oturtulan küçük kardeşinin burnundaki yu-murta sarısına, zeytine limon sıkın annesinin sağlıklı, neşeli haline bakarak içinden sevinir. Anneanesi: "Kız zilli der, ma-hallede hiç bekâr komşu oğlu var demiyorsun. Bir şarkı, bir türkü, bizim zamanımızda..." Leylâ, güleyim derken çayı dö-ker. "Hay sizin zamanınıza, anlamıyor musun, ben komşunun oğlunu baştan çıkarmak için yapıyorum." "Hadi deli..." Anne-si güler: "Ayol bu dil orospusu kâfir. Duyan da bir şey sanır." O sırada elini reçel tabağına daldıran bebek, birdenbire bağırarak, güler ve hepsini güldürür. Küçük el, çiçekli elbeziyle silinir, dişler arasında açılan tokayla kâküller tutturulurken Leylâ, hem çayını içer, hem düşünür: İşte, ekmek, böyle köz ateşte evi-re çevire nar gibi kızartılmalıdır. O elektrik fırınında ya da ha-vagazında, sözde kızartılan kurumuş, yol yol yanmış renksiz ekmek dilimlerine hiç dayanamaz. İnsanın evinde her sabah il-le bir çinko çaydanlık, böyle fıkır fıkır kaynamalıdır, der. Evin şenliği. Bir gün, kaynayan çaydanlık diye bir türkü uydurabilir. Ya da böyle bir resim... Hiç olmazsa insan, günün birinde canı sıkılan bir adama rastlarsa, çaydanlıktan başlayarak, şu küçük

mutbağı, kahvaltı sofrasını, Mine'nin yumurtalı burnunu; anneannesinin oyalı yemenisiyle o hoş sözlerini anlatıp adamı Őenlendirebilir.

Gelgelcim, Bülent Beyin babası onu beğenmiyormuş. İyi ya efendim. Öyleyse bu babasının kuzusu Bülent Beye, şu dolmuştaki süzme kızı alsınlar. Dünyada ağırbaşlı kız mı yok? Leylâ böyle işte. İki kahkaha arasında, elini sallayarak şöyle di-yordur: "Bülent Bey mi? Püf! O daha süt kuzusu. Geçin Alla-haşkına. Elimi sallasam ellisi." Leylâ'nın da tasası tükenmişti sanki!

1950

Bozbulanık

Konyak etkisini gösterip de başı dönmeye başlayınca, düşünceleri sapıttı. "Hepinizden nefret ediyorum, diye bir bağırsam, acaba ne yaparlar?" Kendi kendine güldü. Kendi kendiydi zaten. Radyonun yanındaki koltukta, dizlerinde pamuklu battaniye, sırtında yün hırka, otuzyed dokuz ateşle, dalgın dalgın oturuyor, içiyle halleşiyordu.

"... Galiba sarhoş oluyorum. Bu iş Birsen'in işi. Ateşim var, öksürüyorum der misin? Hemen konyaklı çayı dayadı burnuma... Hem de koca bardakla. Adnan gelip bu halimi görse. Sahi beni hastayken hiç görmedi. Ne gürültülü oyun bu? Sayın büyüklerimiz eğleniyorlar. Poker... Adı büyük meretin. Yoksa bizimkiler vakit geçirmek için oynuyorlar. Pokercik! Ortada dönen de Birsen'in harika buluşu. Para yerine Golden çukolata ve muz likörü. Ucuz canım! Goldenin kilosu dokuz lira. Likörün vardır bir ikiyüzellisi garanti. Dört yüz bin veremliye karşı ne ki? Devede kulak. Ne alırım, ne bilirim. Yemesine yerim ama. Benim bu israftan kaçışım, halk halk, açlık, yoksulluk diye ötüşüm biraz yapmacık zaten. Ben iflah olmam. Önce kendimden umudum kesilmiş. Değil ki insanlar... Şu avukat bey böyle kenarda sessizce oturuşuma ne anlam verir acaba? Bence, o, tazı suratıyla hiç de dava kazanacağına benzemiyor. Pek de şık! Hale bak, dört kızın içinde zevkten ölecek. Berran açıklamada bulunuyor: Ben, muhterem kız kardeşiymişim, Birsen amcamızın kızı, Zerrin yakın arkadaşı. Kolej, Dil Tarih, Hukuk, Edebiyat

fakülteleri burada. Yüksek bir çevre doğrusu! Dar süveterler, dar etekler, enseleri meydana çıkaran kısa saçlar, likörden kızarmış yanaklar Avukat beyin ince bıyıkları, dışarda gece ve kar, içerde, sıcak, neşeli bir hava... Oh kekâ! Ne tipik aileyiz. Pes! Karnı tok, sırtı pek, orta halliliğin verdiği, gevşek durumundan hoşnut... Şöyle bir baksan, işte abajurdan kristal vazoya, ondan benim şu Çerkez bozuntusu halamın altın çerçevesi gözlüğüyle, Sevim Teyze'nin Karon pudralı yüzüne kadar her şey; Birsen'in bir, 'pardon mi' çekip boyamaya başladığı uzun tırnaklarına kadar, hepsine... Kardeşim ben düpedüz sarhoş oluyorum. Ya da ateşim yükseliyor; çünkü başım dönüyor. Ne bu? Berran'ın sesi: 'Konfeksiyöncü efendim?' Ojenin rengi bu. Aşağısı kurtarmaz. Avukat bey, ojenin rengini öğreniyorlar. Hay seni avukat yapanın boynu altında kalsın. Bu adamın okuyacak kitabı, bu güzelim havada yürüyeceği sevdiği caddeler, bir merhaba diyeceği arkadaşı yok mudur? Büyük endüstri ha? Milli kalkınma, aydın Türkiye ideali, yok bilmem ne... Laf! Fasarya hepsi. Bomboş oturuyoruz işte. Bomboş... Dinlemiyeyim şunları, sinirleniyorum. Saat kaç? Birazdan radyoda senfonik müzik var. Çeker giderim başka dünyalara. Birsen'e nasıl bakıyor. Kravatı da konuşuyor hani. Onun da böyle gri-sarı bir kravatı vardı. 'Gittiğime değil de, sisli akşamlarda seninle Dolmabahçe'den Taksim'e yürüyemeyeceğime yanıyorum' demişti. Toplu iğneyi Taymis'e attıysa eğer, ben de gideceğim demektir. Efsane! Olsun. Gerçek olan şimdi burada olmayışı. Ne fena... Bunun pipo içişi, gözlerini kısarak konuşması, kızlara sigara ikramı hep rol kesmek. Bizim kuşak erkekleri niye böyle?.. Hiç çelebisine rastlamadım. Çoğu Amerikan işi Jön rolünde! Biz neyiz ya? Geç Allahaşkına. Berran büfeyi siper ederek içiyor sigarasını. Bu, daha tam ekstra modern olmadık demektir. Ne aşağılayıcı bir durum bizim için!.. Ben niye böyleyim? Böyle oldum daha doğrusu. Bomboş, kaskatı, dümdüz... 'Hişt Mori yelelelli...' Bu kim? İfakat Hanım. Kazanmışmış... Kazanmış... 'Ş'lerin şımarık edası içinde aman ne sevinç! Kadının düpedüz babamda gözü var. Toptan çürümüşüz... Annem, ah canım, nasıl sakın sakın gülümsüyor. Madam Luiz'den sonra, bir boşal-

ma geldi kadına. Madam Luiz ki babamı çılgına döndürmüştü... Madam Luiz ki!.. Annem onunla boy ölçüşemeyeceğini biliyordu. – Bu öksürük berbat. – Babamın evini bırakmayı, anneme karşı hep saygılı oluşu... İş burada galiba. – Ne fena öksürük bu. – Şimdi anlıyorum. Babama karşı bir çeşit gönül borcu; bu zalim onurunun korunuşu karşısında, annelerin, oğullarına gösterdikleri bir hoş görürlük hali bu. Her halde öyle. Ama gözlerinde o eski, çocukluğumuzdaki ıslıl ıslıl mavi kalmadı. Çok sigaradan sesi de kalınlaştı. Çocukken bahçeden bağırdık: ‘Anne...’ Odaların, sofaların serinliğinden onun genç sesi gelirdi: ‘Yavrum?’ ‘Ekmek ver...’ ‘Bana da...’ Berran hep donunun lastiğini kaçırır, helada avaz avaz ağlardı. Birsen kaşla göz arasında defterlerimizi karalardı... Biz de çocuk olduk ha? Ne tuhaf! Çocukluğumuz, mutlu olduğumuz yıllar 1943’te kaldı demektir? Herkesinki böyle bir yerlerde kalmıştır mutlaka. İşte BBC. Vay... Thomas Bichem! Şu radyo harika. Başım ağrıyor galiba. Fena üşütmüşüm ben. Çok gürültü ediyor bu pokerciler ama... Şu şişko Nüzhet Bey sahiden ömür adam vallahi... Zerrin’in kolları bayağı güzelmiş. Farkında değildim. Hoş kız. Bu gürültüde de müzik dinlenmez ki. Ne, ne? Ne diyor bu avukat efendi? ‘Nasıl olur, sizin gibi elegant bir genç kız aşka inanmasın?’ Zerrin kabarıyor: ‘Efendim rica ederim, işi bir kadın erkek sorunu haline getirmeyelim. Elbette, insan ruhları arasında tam açıklanamayan, kadınla erkeği birbirine bağlayan bir şey, hatta Tanrısal ya da Allahı anlatamadığımız gibi, yani nasıl diyeyim, aşk denilen böyle bir şey var kuşkusuz. Temiz bir şey. Ama asıl sorun, bugün toplum içinde yaşayan ve UNESCO idealine yükselmiş olan insandır. Aşk hiçbir zaman toplum zararına yaşayamaz. Rica ederim.’ ‘O! Siz ya âşık olmadınız ya da içten değilsiniz.’ Gördün mü cevabı. Al avukatı koy rafa, toz lansın. Hay seni avukat... Bir de gülüş var dudaklarında, sözde çapkınlık taslayacak kerata. Nasıl işler bunların kafaları acaba? Onun için gerekli olan, aşk meşk deyip elektrikli bir konu açmak. Bizimkiler de aptal gibi horozlanıyorlar... Ne çalındığını bilmeden dinliyorum. Spiker söylerken duyamadım ki... Birsen’e de ne oluyor böyle... Dizimin dibine oturmuş, pek dalgın. Yirmi iki

yaşın ilk aşkı... Sen de anlarsın yakında Konyalının külahı kaç renkmış Birsencim. Of of! Gidip yatsam. Ayıp olur. Ama düpedüz hastayım yahu. Ayıba sığar mı bu? Berran'la Zerrin ne kadar birbirlerini hatırlatıyorlar. Uzun zamandır arkadaşlık edece, konuşmaları, hareketleri hep birbirine benziyor. 'Siz hiç konuşmuyorsunuz?' Bu avukat beyden bana. 'Evet' 'Nasıl, evet?' 'Sözünüzü onaylıyorum.' Bozuldu paşam. Hoşlanmadım ben bu yeni ahbabımızdan. Zorla mı? Bizim için şöyle düşünür: Okumuş, akıllı kızlar, ama bize iş çıkacağına benzemiyor. Gel şekerim samba yapalım. Neye olduğunu bilmem ama çok içerliyorum. Şunun suratına bir yumruk atsam, gidip duvara yapışsa. Ne diyor ne? Kaçıyor. Bu, saldırıyor görünüp kaçmaktır. 'Bütün bunlara karşın birçok genç kızımız evli erkeklerle flörtü çok olağan buluyorlar değil mi?' Sinsilik, aşağılık, pislik işte. Bu Berran'a 'Bize de mi Lolo...' demek istiyor. Açıkça söylesene birader. Berran bembeyaz! Hadi kızım, hadi Berran, göster kendini. Namusumuz sana emanet. 'Beni tanıyan o doktor arkadaşınız sizi epeyce aydınlatmış. Kendisi, evli bir adamla gezdikten sonra bize haydi haydi demek istemişti. Geri çevrilince yaşımızın yirmi altı, yirmi yedi olduğunu hatırlatıp Seksoloji yayınları tavsiye etti. Pek şık değil mi? Siz de sözcüklerin arkasına saklanmayın. Çıkın ortaya da görelim boyunuzu...' Gülüyor adam. Gülüyor vallahi; nasıl gülebiliyor. Bu da bizim kuşaktan. ' Ama emin olun...' 'Hayır dinleyin. Evli erkekle flört ahlaksızlıktır. Aşk, eh, evet olabilir. O zaman da insan Zerrin'in dediği gibi ailenin ve toplumun selameti uğruna duygularını yok etmek zorundadır. Ve şunu bilin ki, bu işte şeref payı kadınındır. Açık olacak, pardon, halk arasında şöyle derler: Orospunun bile namuslusu evli erkeğe bakmaz...' Şıştin mi oğlum! Ama Berran'ın çarpıntısı tutmuştur, bilirim. Doğru duvar yıkılmaz, eğrilir derler. Yazık oldu. Hayatı bu kadar anlamamalıydık! Hayret, avukat efendi kızarmış. Haydaaa... Üçü birden konuşuyor. Püh! Bir işe yaramayacak olduktan sonra değer mi tartışmaya?.. Gidip yatsam. Dünya çürümüş dünya. Dayarım başımı radyoya. Sesini de biraz açarım. Oh, annecim ne güzel! Adnan der ki: 'Her insan biraz şairdir.' Düşünceler... Düşünce-

ler, anılar, hepsi birbirine karışarak... Başım çok dönüyor Müzik ne güzel. Piyano solo ve Zerrin'in sesi: 'O kadın onun metresi, o adam onun dalgası.' Solist kim acaba? Sapıttı bu kızlar. Neredeyse adamı boğazlayıp, kapının önüne koyuverecekler. Randevu evleri, karısını peşkeş çeken kocalar, kadınlar, erkekler, ahlaksızlık... ahlaksızlık... duyduğumuz, çevremiz hep bu, hep bu... Hangi aileyi, hangi kurumu karıştırsanız altı çapanoğlu... Neye inanıp, neye güveneceğimizi söyleyebilir misiniz?' Ne söyleyecek Allahaşkına. Şükret ki o da doktor bey arkadaşları gibi konuşmuyor. Avukat bey ciddileşiyor. Ee... ne olsa... 'Efendim aslında sosyal dava.' Of bire başım. Ne feci öksürüyorum. Birsen nerede, duymasın. İyi ki öğrenmiş konyaklı çayı... Neydi aklımdaki? Ha! Berran'a böyle imzasız bir mektup gelmişti. Sosyal davalı falanlı. Ne sinirlenmişti!.. 'Adam bana âşık oldu, evi barkı yıkılacak' diye üzüntüden dünyayı unuttur musun, sağlığın bozuluncaya dek aptallık eder misin, al sana ödül. Açıkça söylemek mertliğini gösterememiş, ama kenar kıyı dolaşıp 'sen malın gözüsün' demek istemişti yazan. Be adam, sen Berran'ı tanır mısın? Tanımazsın! İşin iç yüzünü bilir misin? Bilmezsin! Ee? Babamın dediği gibi eşek misin be birader? Pis herifler. Kıza gülmesini unutturdular. Allah belanızı versin... Zerrin, bağırarak konuşma şekerim, beynimde ötüyor... Ne olmuş Anadolu'ya? Söyle söyle, Ahmed'in yazdığını: 'Gel Anadolu'ya da insan onurunun iki paralık oluşunu gör' diye yazmıştı. Anadolu... Haydaa... Oda, ev, kent uzaklaşıyor benden. Bir gidiyor, bir geliyor. Terliyorum. Küçükken otomobil tutardı beni. Tıptı böyle olurdu... Dolandırıcılık... Yatılı okullar... Devrimler... Dön efendim dön... Vay başım... Nasıl edip sıvışsam. Keşke hiç çıkmasaydım. İlk kez geliyorlar evimize, olmaz ki şimdi. Bu kadar gürültülü pokeri de hiç görmemiştim. Bir sessizlik olsa. Müzik araya giriyor. İşte kemanlar! Bu bölümü bekliyordum. Anımsıyorum bu parçayı ama çıkaramadım. Oh, Allahım çok şükür... Şimdi sen ta Londra'dasın ha? Ada iskelesi bomboştur. Bir çocuk balık tutuyordu. Hazirandı. Sabah sabah hava ne güzeldi. Karşından sandalların sesi geliyordu. Çiçekçi bağırıyordu: 'Haydi margaritler, margaritler...' Bir-

sen'in 'Şu papatya azmanı çiçeklerin adı ne?' deyişini anımsayıp gülmüştük. Ne güzel gülerdik birlikte. Şimdi sen ta Londra'dasın. Hay Allah! Taymis beni de çeker mi dersin?.. 'Demokrasi budur zaten.' Demokrasi mi? Demokratların... Halkçılar... Demokratlar... Her şeyi bölük pörçük duyuyorum. Hâlâ tartışma. Adamın avukat damarı tuttu. Kozunu ille de kaz yapacak. Ya Zerrin'le Berran? Hâlâ tutar bir yanları var. Hâlâ umutlular. Ben niye böyle oldum? Ben düdüğümü çoktan öttürdüm. Herkes kaderini kendi yaparmış. Alâ! Biz yapamadık işte. Babam geçen gün: 'Tahsilinizin semeresi...' diye bir şey söylüyordu. Tahsilimizin semeresi ha?.. Of! Allah kahretsin ki beynim ağrıyor. Gece yarısına kadar oturur şimdi bunlar. Ben de..."

Gözlerini kapadı, hafiften içi geçti. Saat ilerliyor, poker kızısıyor, tartışmacılar, seslerini gittikçe yükselterek devam ediyorlardı. Uykusuna, vücuduna, insanların arasına, kente, dünyaya... sinsisi, bulanık, iğrenç, terli, adi, sancılı bir şey yayılıyor, bunaltıyor, soluksuz koyuyordu onu. Uykusunun arasında, Zerrin'in sesini, kubbeli bir yerde yankılanıyormuş gibi duymaya başladı: " Bize ne verdiler ki ne isteyebilirler? Biz adam olup paçamızı kurtarmışsak, bu onur bize aittir. Ne aileye, ne topluma. İspat edebilirim..." Sonra, sesler yeniden uğuldamaya, birbirine karışarak uzaklaşmaya başladı. "Fakirlik, pislik... İkinci dünya... İkinci dünya savaşından sonra, Avrupa'yı saran, gününü gün etme kuralı içinde fuhuş... Ahlakın iflası..." Berran'ın sesi, kinli, hırçın, ön planda çivi çivi parlıyor, çakılıyordu kafasına: "Ofsayt efendim ofsayt! Kendini hiçbir şeye karşı sorumlu duymamak durumudur bu bizimki. Anadan, babadan, dostluk, arkadaşlık kavramlarından, yani, aileden, toplumdan, insanlardan çözülmek, körü körüne bir Allah'a inanış içinde yaşamak, toplumun bütün kurumlarının çürük olduğunu öğrenmek... Daha sayayım mı? Yaşamak için ekmek kadar, şu kadar gerekli olan, inanmak, güvenmek, çalışmak gücünü bulamamak... Günlük olayların, dedikoduların içinde yuvarlanmak..." Uykusunun içinde bağırarak istedi: "Of başım... of başım... Yokuş yukarı olmaz, kurtarın... kurtarın... inanmak isteği ya, elbette... kurtarın, kurtarın... kimi, neyi, ne olmuş, ne var..."

Berran usulca "Bilge..." diye seslenince, silkinerek ayıldı
"Ne bağıryorsun, deli misin?"

"A aa, bağıran kim?"

Güldüklerini görünce o da gülümsedi:

"Dalmışım."

"Hadi git yat sen. Gözlere bak, kıpkırmızı!"

"Cidden yatın siz."

"Hadi hadi yat kızım sen, biz yabancı değiliz."

"Bana bir bardak su aliver yatmadan, hadi benim aslan kızım." Berran fırladı:

"Dur ben alayım."

"Otur otur, getiririm."

Kalktı su getirmek için çıktı. Loş bölmeyi geçerken, gözü aydınlık yatak odalarına ilişti. Birsen çoktan sıvışmış, yatağın içinde, saçlarını bigudiye sarıyordu. Onu görünce seslendi:

"Bilge abla, Allahaşkına gel."

Yirmi iki yaşın, bütün çocukluğu içinde gülüyordu:

"Ne düşünüyorum biliyor musun?"

"Ne?"

"Ne biliyor musun?"

"Hadi üşüdüm..."

"Şey... Bu avukat bey insanı acaba nasıl öper diye düşünüyorum!.."

Gülmekten kırılıyordu. Bilge baktı, baktı: "E... Afferim!" dedi, "pes!" ve güldü. Durdu, öksüre öksüre tekrar güldü. Sonra hep öyle başını sallayıp gülerek, böymeyi geçip, su almak için mutbağa girdi.

“Umudu, Fakirin Ekmeği”

O halsiz, zayıf kadın, hiçbir şey umut etmeden yolun kenarında yürüyordu. Başındaki çiçekli eşarbi ağarmış, rengini atmış siyah mantosunun etekleri tarazlanmıştı. Kızgın ağustos güneşinin bütün ışığı diklemesine tepesine iniyor, lastik ayakkabılarının içinde, ayakları, terden, yorgunluktan karıncalanıyordu. Hiçbir düşe kapılamazdı. Sağ yanında, otları sararıp kurumuş, orasına burasına öbek öbek süprüntü, taşkömür külü dökülmüş bir çayırılık, göz alabildiğine, mezarlığa kadar uzanıyor, çayırın orta yerinde sadece, iki sıska at otlamaya çalışıyordu. Mezarlığın ser-vileri o göz alan beyaz ağustos ışığında kara bir küme halindeydi. Şose bitmek tükenmek bilmiyor, bomboş uzayıp gidiyordu.

Kadın, bir ara bayılacak gibi oldu. Ağzının içinde büyüyen diliyle kurumuş dudaklarını ıslatarak çevresine bakındı ve yolun karşısındaki tek ağacın altına yerleşmiş olan seyyar şerbet-çiyi görerek o yana doğru yürüdü. Bir an aklından bir şey geçi-rerek dikildi, sonra vazgeçerek gidip kenara çömeldi; sırtını toprak duvara dayayarak yavaşça: “Of, anacım!” dedi.

Yeşil boyalı araba, donuk donuk parlayan güğümler, güler yüzlü bardaklar, sulanan gölge yerler, insanın içini biraz olsun ferahlatıyordu. Yaşlıca bir adam olan şerbetçi, arkalıksız, alçak bir iskemleye oturmuş, başına bir mendil örterek ağaca dayanmış uyukluyordu. Kadınlı hiç ilgilenmedi. Şimdi biri duvarın, biri ağacın dibinde karşılıklı oturuyorlardı. Kadın, başörtüsünü açarak, ucuyla yelpazelenmeye başladı. Otuz, otuz beş yaşla-

rında, kara kuru, çukur çukur ela gözleri olan bir kadındı.

Havada sıcak, ağır bir sessizlik vardı. Şerbet güğümlerinin çevresinde bir iki sinek fırl fırl dönüyor, şosedden hızla otomobiller geçiyordu.

Kadın bir ara gözlerini kırıştırdı. Çevresindeki her şey, uyuklayan şerbetçi, beyaz parlak şose, karşıdaki çayırılık, sessiz, sıcaktan bitik bir halde ondan uzaklaşıyormuş gibi oluyordu. Başını duvara dayadı ve içi geçti.

Biraz sonra, gözlerini araladığı zaman, şerbetçinin bakışlarıyla karşılaştı. Bir on onbeş dakika uyumuştur. Şerbetçi, mendilini dazlak kafasında gezdirdikten sonra, ona bakıp pufladı:

— İyice yorulmuşsun.

— Ehh!

— Bu taraflarda mı oturuyorsun?

— Şurada, ilerde, Kısıklı'da.

— İstanbullusun galiba?

— Üsküdarlı.

— Yaaa! Ben de Üsküdarlıyım.

— Ben çok oldu çikalı. Gurbet gezdik epeyce.

— Kocan ne iş yapar ki?

— Kocamla değil.

Bir sessizlik oldu, sonra kadın iç geçirerek:

— Evlatlıktım senin anlayacağın, dedi.

Bir zaman sustular? Sonra yine kadın, kendi kendine konuşuyormuş gibi devam etti:

— Çok iyi insanlardı. Ah... ahh... Görmediğim yer kalmadı sayelerinde. Ta... Kars'a marsa kadar gittik.

— Vay! İyi. Oraları çok vahşilik derler ha?

Kadın eliyle belirsiz bir işaret yaptı ve başörtüsünün ucuyla terini kuruladı. Pek düşünceli görünüyor, hafif hafif iki yanına sallanıyordu. Şerbetçi başını çevirerek tükürdü, mendili kafasında dolaştırdı. Geçen bir taksinin arkasından uzun uzun baktı, yine pufladı:

— Biraz esinti çıksa...

Kadın hiç sesini çıkarmadı. Bir ara göz göze geldiler. Şerbetçi:

— Ben seni birine benzetiyorum, dedi. Ama çıkaramadım.

Kadın kayıtsızca cevap verdi:

— Kim bilir. İnsan insana benzer.

— Evli misin sen?

— Evliyim ya, tam on dört yıldır.

— Senin bir derdin var galiba ha?

Kadının ela gözleri doluverdi ve sanki bu lafı bekliyormuş gibi hemen ağlamaya başladı. Daha sonra, soluk yanakları renklenerek, arada bir mendili yüzüne kapayıp iki yanına sallana sallana ağlayarak şerbetçiye her şeyi anlattı:

Önlerinde uzanan şosenin bir başında Numune Hastanesi, çok uzaklarda, öbür ucunda bir köşk harabesi vardı. Numune Hastanesi'nde safrakesesinden ameliyat olmuş, zayıf düşmüş bir adam yatıyordu. Kadının kocası, badanacı Hasan; sarı, kıvrıkcık saçlı, mavi gözlü, iri yarı olmasına karşın çocuk gibi saf, iyi kalpli bir adamdı. Geyveli. O hastalanmadan önce gül gibi geçiniyorlardı. Öyle üst baş yapamıyorlardı ama hem kızı okutuyor, hem iyi yiyip içiyorlardı. Kız da boncuktu. Boncukların mavisini. Sessiz, nazlı, çalışkan. Daha İlk'in üçündeydi ama hep birinci geliyordu. Ama şimdi işte iki gündür bir çift beyaz lastik ayakkabı için gözyaşı döküyordu. O harap köşkün, sağlam olan iki odasından birinde bunlar, birinde köşkü bekleyen bir yaşlı karı koca oturuyordu. İki aydır odanın kirasını verememişlerdi. Yine iyi insanlardı da, ses çıkarmıyor, halden anlıyorlardı. Bugün kadın kocasını dolaşmaya gitmişti. Şimdi yalnız elli kuruşu vardı. Onunla da giderken ekmek alacaktı, kıza da bir kırmızı kalem. Ah ne resimler yapardı, ne resimler. Maşallah, görülecek bir şey. Kocasının memleketine kaç kere mektup yazmışlardı ama... Hasan yattığı yerde içlenip eriyordu. Çamaşıra, tahtaya gelince, yine Allah razı olsun. Ne var ki artık hiç direnci kalmamıştı.

Kadın gözlerini sınımsıkı kurularak sustu ve içini çekti:

— Ah, ahh!..

Yine bir zaman sustular. Kentin uğultusu, uzaklardan onlara doğru yayılıyor, hep o iki sinek vızlayıp duruyordu. Şerbetçi düşünceli düşünceli önüne bakıyordu. İyi kalpli, babacan bir

hal gelmişti üzerine. Sonunda "Allah!" deyip kalktı. Elindeki mendili sallayarak sinekleri kovduktan sonra, bir bardağa limonata doldurdu. Bardaklar sıcaktan habersiz neşeli neşeli şırıgırdadı. Adam, çinkonun üzerine dökülen limonatayı alışıktan bir halle silerek, bardağı kadına getirdi. Kadın ansızın irkilerek, bir şeyden korunmak istiyormuş gibi kolunu kaldırdı. Şerbetçi:

— İğ canım, dedi, serinlersin. Hep satacak değiliz ya. Bu da bizim ikramımız.

Kadın gözlerini kapayarak, içi yana yana içti ve bardağı uzattı:

— Oh! Allah razı olsun. Allah çoluğunu çocuğunu bağışlasın.

Şerbetçi de tuttu bu çoluk çocuğu anlattı: Büyük kızı bir çavuşa vermişlerdi. İt hayırsız çıkmış, kız karnında çocuğu ile dönüp gelmişti. Şimdi evde erkek terzilerine vatka yapıyordu. Ortanca, terzi yanına gidiyordu. Küçük, daha ilkokuldaydı. Gün görmüş, helal süt emmiş bir karısı vardı. İşte geçinip gidiyorlardı şunun şurasında. Şerbetçi bir baba tavrıyla:

— Ne yapacaksın kızım, dedi. Kul çilesin çekmek gerek. Ehh!.. Allah'a şükür. Senin de kocan iyileşir inşallah. Bizim bir dayı oğlu vardır; Üsküdarlı Rasim'in damadı olur. O da bu saf-rakesesinden ameliyat oldu, bir şeyi kalmadı. Daha kötü ne hastalıklar var. Yine şükür, ha?

— Şükür Rabbime!

— Şöyle okullarda falan bir hademelik mademelik bulamadın mı?

— Nerde... Kimseleri tanımıyorum ki zaten.

Şerbetçi, bir zaman düşündü, sonra:

— Bize bitişik oturur bir avukat Asım Bey var, dedi. O bir şey uydurabilir mi bilmem ki?

Kadın, umutsuzca fakat ela gözlerinde garip bir ışıkla öne doğru eğildi:

— Sahi mi? Bir şey olur mu dersin?

— Eee... Bilinmez. Kul kula sebep derler. Ben akşama ona bir danışayım.

Kadın heyecanlanarak doğruldu:

— Aman gözünü seveyim, senin de çoluğun çocuğun var. Oh kardeşim, bir danışiver bakalım. Ah Allahım sen bilirsin...

Yeniden ağlamaya başladı. Şerbetçi kalkıp elindeki bardağı yıkadı, yerine koydu. Bir sigara yaktıktan sonra:

— Ağlama, ağlama, dedi. Allah büyüktür. Sen yarın bir uğra buraya bakalım, belki bir şey uydururuz. Olmazsa, öğrenir, sen de vatka yaparsın, benim büyük gibi. Ya da...

Kadın pencerenin önüne oturmuş, ay ışığını, تنها mezarlık yollarını seyrediyor ve bir yandan ağlayıp bir yandan dua ediyordu. Şerbetçiden sevinç içinde ayrılmış, yolda 'pek kara bir günümüz olursa' diye koynunda sakladığı ikibuçukluğu bozdu, günlerdir kursağına doğru dürüst bir şey girmeyen o maviş Semahatçıği, o küçücük kızı için kömür, pirinç, salata, yağ almıştı. O hızla eve gelmiş, odanın harap tahtalarını gıcır gıcır silmiş, eski konsolun çatlak aynasını parlatmış, toz içindeki koca taşlığa kova kova suları devirip sıkıca süpürgelemiş, bahçeyi sulamıştı.

Mangalda pilav suyu kaynarken, serin taşlıktan annesinin takunyalarının sesi gelirken, Semahatçik de heveslenmişti. Elini yüzünü ve zayıf bacaklarını sabunlamış, kuyu sularını şakır şakır dökmüş, sonra iskemlenin üzerine çıkararak konsolun aynasında sarı saçlarını taramıştı. Annesi ona neler anlatmıştı: Babası iyiymiş... yakında çıkacakmış... Gelecek hafta, inşallah paraları olacaktı, tramvaya binip babasına birlikte gideceklerdi. Annesi 'Semaat'çığına artık hep pilav pişirecekti. Bir gün de pirzola yapacaklardı. Annesi ona beyaz lastik ayakkabı da alacaktı; beyaz kısa çorap da. Hatta o küçücük akıyla kendi kendine: "Belkileyim bayramda taftadan kurdele bilem alırız" diyordu.

Kadın, serin tahtaların üzerine serdiği yataкта yanağını avucuna dayamış uyuyan küçük kızına bakarak yeniden bir ağlama tutturdu. Çenesi titriyor, yaşlar'ay ışığında parlayarak dökülüyor, o iki yanına sallanarak dua ediyordu: "Sen bilirsin Ya Rabbim, sen bilirsin Allahım, sana inandım, sana güvendim Allahım, sen büyüksün Allahım." Ve düşünüyordu: Avukat Asım Bey mutlaka bir iş bulurdu canım. Koca avukat. Olmazsa,

sahi vatka yapardı. Ya da ... Sonra ağlaya ağlaya zayıf kollarımı ve yüzünü pencereden görünen o yıldızlı gökyüzüne kaldırıyordu: "Sen bilirsin Allahım, sen bilirsin Allahım..."

1950

Uzun Hava

Kuzeydoğudan esen poyraz, ay ışığında beyazımsı görünen asfalttan, ayçiçeklerinin, vişneliklerin üstünden geçerek vadiye indi. Dağın kenarına oturup, sırtlarını yamaca dayamış olan iki adamdan biri, kendi kendine konuşuyormuş gibi:

— Serin çıktı, dedi. Ağustosun sonu. Zamanıdır.

Ufak tefek, kasketli bir adamdı. Karaçalı gibi bir şeydi. Öbürü sarhoştı. İyice sarhoştı. Dalgın bir iç çekişle, derin derin:

— Allah!.. dedi.

Ortalıkta keskin bir kekik ve ayçiçeği kokusu vardı. Ağaçların arkasından, vadideki bostan kulübelerinin oradan, küçük bir çocuğun ağlaması geldi. Bir köpek havlayıp sustu. Poyraz hafiften bir kere daha esti. İkinci, tekrar:

— Allah!.. dedi.

Sonra sigara paketini uzattı:

— Yak bi tane abi.

Karaçalı, Allah'ı mı düşünüyordu neydi, öyle bir hali vardı. Dalgın, dingin, yolun sonuna, ay ışığının asfaltta en çok parladığı yere bakıyordu.

Sigaraları pembe pembe yanıp sönmeye başladı.

Yeni bir gün daha başlıyordu. Gökyüzü, yıldızlar, dağlar, kırlar, kertenkeleler, ayçiçekleri ve Allah'ın şu iki garibi, kaderlerini yaşıyor; yeni günü, kayıtsızca, hiç umursamadan, geliş-

güzel karşılıyorlardı. Geldiğinin farkında bile değillerdi. Belki sonra ortalık ışığınca, sabah olmuş diyecekler ve alışkanlıkla yaşamalarını sürdürecekle. Ama Allah ve kader duygusu; bu ikisi için, ellerindeki sigaraları, ay ışığının pırlıtsı ne kadar sahiciyse, o kadar sahici, yüreklerinde, ikisinin ortasında, yanı başlarında bir yerde duruyordu. Biri, çöpür suratı, yamru yumru işçi elleriyle hayran, sessiz, şükürlü; öbürü, dağınık sarı saçları, iri yanı vücuduyla sarhoş, umutsuz, hırçın – vah hele Allah'ın iki garibi – oturup duruyorlar; düşünüp duruyorlardı.

“Sen kimsin?” dense birine; şu karaçalıya; bir zaman susar, düşünür; sonra, kara, ahenksiz bir sesle: “Bulgaryalıyız biz” der. “Ben ta küçükmüşüm gelmişiz buralara. Ama bakma sen, ben İstanbullu sayılırım iyice.” O konuşurken, bataklık bir dere, tozlu bir salkımsöğüt gelir akla. Bir sıska at, suyun içinde, başını önüne eğmiş düşünür. Eşekarıları, sivrisinekler kuyruğunun yamacında döner döner vızıldarlar. Boğucu bir cansıkıntısı sarar dünyayı. Demircidir. Adı da Fehmi Usta. Çarşıda, küçük, dar, karanlık bir dükkânı vardır. Sabahtan akşama kadar çalışır. Bir paket sigara içer. Pek az konuşur. Binde bir de güler. Ama onu; şu sırtlarını dayadıkları dağın sonunda, vadiye tepeden bakan, çevresini acı kokulu sarı safran çiçeklerinin sardığı, sıvası dökük, iki göz evinde, kınalı saçlı, çipil oğlancığını severken görmeli. Yine gülmez. Gülmesine gülmez ya, küçük kıpırık, soluk mavi gözlerinden çelik ışıltısı gibi bir şey geçer. Bu yüzden, Allahını, kaderini, dünyayı, demirciliği, safran çiçeklerini sever. Vişnelikleri, asfaltı sever. Düşünür; şaşar; şükreder; gene düşünür... Gizliden gizliye içini saran bir sevinç duygusu içinde, böyle sessiz, çekingen, ufak tefek yaşar durur. Çevreden soruşturulsa “İyi adamdır Fehmi Usta derler. Kendi halinde, namuslu... İyi adamdır.”

Öbürü deli Sâbir'dir. Şoför Sâbir, it Sâbir, kopuk Sâbir... Kimin nesidir bilinmez. Kendi de bilmez. Böyle içip içip efkârlandığı vakitler, bir Karadeniz kıyısı anımsar. Bir karayel eser. Hayalinden, sert yüzlü, mavi gözlü bir kadın geçer. Hepsi bu işte. Geri yanı, dağda taşa, şoför yamaklığında, hanlarda, yollarda geçmiş bir delikanlılık. Şimdi “Kimdir?” dense, gene kimse,

doğru dürüst bir şey anlatamaz. Masal gibidir havası. Enine en, boyuna civan, şahin bakışlı, kartal uçuşlu Şoför Sâbir. Sonra, çarşıdan hızla geçip rıhtım kahvesinin önünde yolcu boşaltan, parlak mavi Bozkurt otobüsleri; içip içip dağlarda gezen bir adam; yangın olduğu Rum karısı Sofiya... Ve dağın tepesinde Fehmi Ustanın evine yakın bir evde, ablak köylü suratı, uçuklanmış dudaklarıyla onaltısını yeni bitirmiş karısı.

Sâbir kuvvetle öksürdü. Çok sarhoştü. Yeniden öksürdü. Bir kertenkele kaçtı. Hava alkol koktu. Fehmi Usta susuyormuş gibi konuştu:

— İçme bu kadar. İyi değil. İç, tadınnan iç.

Sustu. Vadiden cırcır böceklerinin sesi geldi. Sâbir sigarasını fırlatıp attı; yolun kenarından ateşböceği geçmiş gibi oldu. Başını ellerinin arasına aldı. Susuyordu o da. Neden sonra kesik kesik anlatmaya, boşalmaya başladı:

— İçerim yanıyor abi. İçerim yanıyor. Namussuzum, anladın mı? Ben böyle değildim. İçerim yanıyor. Na, şuram işte. İçmesem olmuyor abi. Bilmezsin sen. Ben anlatamam yoksa. Götüreceğim seni bir akşam, bak namussuz şerefsizim geleceksin. Benim konuğum olacaksın. Gör bak bir kere...

— Yaramaz sana oğlum. Sana göre değil. Bak, evdekine de yazık.

— Yazık ya! Ben vicdansız değilim abi. Biliyorum, çocuk daha. Korkuyor dağın tepesinde. İçtim mi bu namussuzu, ben benden geçiyorum. Dövüyorum bazı. Ama bu ateş başka ateş. Bak ha, o dalavere içinse, namussuz şerefsizim. Öyle olsa, hani öyle olsa, elde neler var. Değil abi. Bu karı başka karı. Erkek karı. Ana gibi, bacı gibi, avrat gibi. Anlatamam ben yoksa...

Anlatamaz Sâbir. Ama böyle başı ellerinin arasında, gözleri kapalıyken Sofiya'yı oracıkta görür. Düş falan değil; Sofiya oradadır. Mavi parlak sabahlığı, çukur çenesi, sıcaklığı, kokusu, alt dudağındaki beni ile ta yanındadır. İşte bu yüzden, onu hep böyle yanında duyduğundan yangını artar Sâbir'in. Seferdeyse eğer, basar gaza. Arabayı, seksen, yüz demez sürer. Yol bembeyaz parlar. Sofiya yanına gelir, "Sâbir" der, "yavrumaki" O zaman, yeşillikleri, ağaçları, asfaltı, koyun sürüsünü görmez. Vi-

rajları dönü dönüverir. Sürer geçer... Neden sonra, şoför yamağının yerinden uğramış gözleriyle, başka dünyalardan gelen yolcu sesleri içinde 'zıkkadanak' durdurur arabayı. Güzel alını terlemiş, gözleri çakmak çakmak, toz duman arasında dağılan sürüye, seğirten çoban değneğine, havlayan köpeklere bakar. Yeniden yola çıktıklarında, yolcularla arasına tuhaf bir şey girer. Sıkılır... Bir sigara yakar. Düşünmemeye çalışır. Fehmi Ustayı bir anlatabilse, ferahlayacağını bilir. Anlatamaz. Evdeki toprak odayı, yapağı kokan kirli yatağı, uçuklamış dudakları, sert kalçaları, nasırlı topukları ile yanında horul horul uyuyan köylü kızını, onun keskin keskin koktuğunu, kütük gibi olduğunu, dokunsan ses vermediğini anlatamaz. Hep böyle sarhoş başı ellerinin arasında: "Anlatamam ben yoksa abi" der.

Sofiya'nın, iki gülüş bir dönüş içinde balkona hazırlayıverdiği rakı masasına, uskumruların ağzına birer dilim domates sıkıştırıp salataya bol limon sıkışına – o beyaz güzel ellerine – bayılır. Efkârlansa, onun elleri saçlarını, yanaklarını okşar; içip içip ağlasa, başını o sıcacık göğsüne bastırıp yavaşça: "Yapma böyle be Sâbir, yapma be kuzum..." diye diye uyutur onu. Ana gibi olur. Halden anlar. Bir şenlenecek olsun, o zaman da bir başka. Sofiya ondan daha şen, Sofiya fıkır fıkır, Sofiya sarhoş, kucağında, kollarında, yanında...

Ta içinden "Allah!.." dedi Sâbir. Yanıyordu. Yüreğinin başı yanıyordu. Fehmi Usta:

— Alaydın keşke; ama olmaz be oğlum, herkesin malı bu... diyordu, sonunu getiremedi. Bir hoş oldu, sustu. Bu lafı bir başkası söylese, bir bıçaklık pırıltısı olurdu ay ışığında. Ama Sâbir, Fehmi Ustayı sever. İçinde kötülük olmadığını bilir. Zaten kendi dünyasındaydı. Fark etmedi bile.

— İstemedi usta. Zorla olmaz. "Ben sana yaramam" dedi. "Al iyi bir kız, doğursun sana bir oğlan" dedi.

Fehmi Usta kayıtsızlığını boşlayıverdi. Yerinde kıpırdandı. Sigarasını ateşlemeyi unutup, Sâbir'e bakakaldı.

— Demek öyle dedi ha? Demek... Allah Allah... Allah Allah!..

Ay daha çok parladı. Geldi, vişneliklerin üstünde durdu.

Doğa, toprak kokusu, kekik kokusu, sabah ayazına dönen gece kokusu içinde sessiz, büyük, önlerinde duruyordu.

Sâbir bir kimsesizlik acısı, sevilme, şefkat ihtiyacı içinde ağlıyor, ağlamayı erkeklığıne yediremiyor, Fehmi Usta onu hoş görüyordu. Allah'ın iki garibi yolun kenarında oturuyorlardı işte. Oturup duruyorlardı. Fehmi Usta:

— Yap bir oğlan, dedi. İyi demiş, Allah! Yap bir oğlan ya...

Sâbir ağlıyordu. Hiç sesini çıkarmadı. Çok sonra sadece bir:

— Allah!.. dedi.

Bazıları

İnsanlar için sonbahardan sonra kış geliyor. Yollar, parklar, rıhtım boyları tenhalaşıyor. Lodos, poyraza çevirmeden biraz önce, deniz, yeşil zeytin rengini alıyor. Tenha yollardan, deniz kıyılarından, saçları uçuşan bir kız ya da düşünceli bir adam geçiyor. Onlar bunu ayırt ediyorlar. Sisli rıhtımlarda balıkçılar, onlara dalgın ve ozan görünüyorlar. Sisin içinde sigaralar yanıyor... Kar yağdığı zaman ovalar, dağlara kadar, bembeyaz uzanıp gidiyor. Ancak bazıları karın içinde hafifçe dalgalanan uçuk maviyi seziyorlar. Onlar, durup dururken gökyüzünden bir ebemkuşağının da geçtiğini sanıp gülümsüyorlar. 'Yalnız' insanlar var bu dünyada.

Ama şehrin ortasında bir kurulu düzen var ki, onlara karşılık dengi dengine işleyip duruyor. Orta halli ailelerin kurduğu bu düzende herkesin, bacası tüten, kapısı çalman, ocağı kaynayan bir evi var. Anneler, babalar, çocuklar ne olursa olsun da aman ocak sönmesin diye çalışıyorlar. Bu yüzden, çoğunluk "Mısır Çarşısı'na yeşil zeytin gelmiş. Kış için biraz uydursak" diye düşünüyor. "Mavi" onların dünyasında, küçük için naylon pelerin rengi, balıkçıların ozanlığı "uskumru yüzseksene inmiş" sorunu oluyor. Aileyi kuranlar, hep bir evde, bir sobanın sıcağında, bir sofranın başında birbirlerini severek, koruyarak, kavga ederek, barışarak, sevişerek yaşıyorlar. Bazılarının zeytini ve mavisini ayrı. Yine de onları koruyan, daima koruyacak

olan 'Aile' dediğimiz bu kurulu düzen olacak. Bunu anlamak istemiyorlar. 'Yalnız' olduklarına inanmışlar bir kere.

Rıza Bey bunlardan biri. Hikâyesi şöyle anlatılabilir:

Akşam üzeri çıkan fırtına, hava karardıktan sonra iyice şiddetlendi. Sabiha Hanım sobayı ağızına kadar kömür doldurdu ve örgüsünü alıp oturdu. Başlamadan önce, kanapeye uzanmış gazetesini okuyan kocasına ve duvardaki saate baktı. Halının saçaklarından, tül perdelerin püsküllerine doğru, sıcak bir haz dalgası yayılıyordu. Radyonun üzerindeki resimlikte kızları Nevin'in resmi var. Ufacık tefecik, yeşil gözlü tatarcık. Yağmurluğunun kalkık yakası, elindeki kitapları ve güleç yüzüyle sanki "Dondum valde hanım, dondum!" diyor. Sabiha Hanım da onu düşünüyor zaten: "Başını da örtmez hınzır. Bu kış kıyamette bir de hastalık çıkaracak." Oğullarının resmi duvarda asılı. Genç. Ciddi. Öyle görünüyor. Ama Sabiha Hanım resme bakınca oğlunun sesini duyuyor: "Ben neşeli adamım yahu! Bakmayın siz. Her şey yerine göre tabii. Neredeyse, avukat olacağız." İçini geçiriyor. "Ah! analık ah! köpekler ana olmasın!" Sabiha Hanım böylece kendi dünyasında.

Rıza Bey dalgın. Uzandığı yerde doğrulup oturuyor. Ayak ayak üstüne atarak bir sigara yakıyor. Yeniden gazetesini alıyor. Arada bir başını kaldırıp karısına bakıyor. Gazeteyi katlayıp yanına koyuyor. Bir zaman sadece sigarasını içiyor. Sonra yine karısına bakıyor. Pembe pembe kızaran şişman kollara, göğüse, ağarmaya başlayan saçlara ve 'Oğlana' örülen gri kazağa. Sonunda sordu:

"Daha bitmedi mi o?"

"Elim değişiyor mu? Söylenip duruyor o da."

Rıza Bey bir şey söylemek için ağızını açtı. Sonra vazgeçip kapadı. Dizlerinin üzerindeki gazeteye bakmaya başladı. Düşünüyor: "Haaa... bak az daha unuttuyordum. Bugün bizim şeye rasladım..." diye başlasa. Hayır! "Hani bizim Nazire vardır ya Sabiha, bizim Nazire canım, Nazife teyzemin kızı, ölen..." olmaz; "Yahu Sabiha sana acınacak bir haberim var..." Olmuyor. Nereden başlayacağını bir türlü kestiremiyor Rıza Bey. Sönen sigarasını yaktı ve karısına baktı yine:

"Yahu! Şu tablaya uzaniver."

Sabiha Hanım, sakince tablayı uzattı. Örgüsüne başlarken sordu:

"Nerede kaldı bu çocuklar?"

"Saat kaç?"

"Sekiz!"

"Neredeyse gelirler."

O sırada bitişiklerin radyosunda bir türkü başladı. "Fesleğen ektim gül bitti." Yeşil. Rıza Bey başını koltuğunun arkasına dayayarak tavana bakmaya başladı. Sabiha Hanım, uzanıp radyonun düğmesini çevirdi. "Fesleğen ektim gül bitti." Yeşil, canlı, pırlıl pırlıl şimdi. Gözünün önüne bir havuz başı geliyor Rıza Beyin. Kaç yıl geçti. Otuz. Kırk. Yaş elli beş... Havuz mermer. Suyu yeşil. Yosunlar yeşil, çimenler yeşil, ağaçlar, kuşlar, oylar, yemeniler hep yeşil. Hele Nazire'nin gözleri, yemyeşildi. Sarı sarı harelî. Rumeli kadınları, sağlam, kumral kadınlardı o zamanlar. Neşeli. Kekik kokusu gibi sesleri vardı. Nazire bir türkü söylerdi: "İki geyik bir derede su içer." Nasıl geçti yıllar?..

Rıza Bey hafifçe "Off!" dedi. Sabiha Hanım ilgilenmedi hiç. Bir ara: "Hava bastırıyor!" diyerek, sobaya doğru baktı. Sonra hafif sesle o da türküye katıldı. Rıza Bey'in sigarasının dumanları halka halka. Sonunda doğruldu, gazeteyi katladı ve karısına baktı.

"Sabiha yahu..."

"Bu havada vapurlar işlemez de, bir de bunlar gelemezlerse..."

Rıza Beyin omuzları düştü.

"Yok canım. Hava o kadarlık değil."

"Bilmem ki..."

Rıza Bey yeniden arkasına yaslandı. Bir sigara daha yaktı. Sabiha Hanım şarkısını keserek:

"Seninkiler bozuşmuşlar gene" diyor.

"Kim?"

"Letâfetler."

"Eee?"

“Bugün Cahide anlatıyordu. Adam olmaz o karı canım! Kürek kadar dil. Adamın canına yetirmiş yıllardır. Çocuğa yazık oluyor arada. Artık genç kız sırasına girecek neredeyse.”

Genç kız! Rıza Beyin içi yandı. Söylemenin tam zamanıydı işte. “Nazife’nin kızını gördüm hanım, Nazife’nin kızını” diyecekti. “Koca kız olmuş maşallah! Tıptı Nazife. Fidan gibi yavrucak. Benim kızım sayılır. Babası da ölünce açıkta kalmış fukara. Benden başka kimsesi yok. Buraya halasının yanma gelmiş. Çıktı geldi bugün daireye. Görür görmez tanıdım. Memleketi görür gibi oldum vallahiâzim! Sessiz, utangaç bir çocuk. Beni görünce ağlamaya başladı. Diyorum ki, halası kendi geçiminden âciz, bize alsak, şurada, Nevin’le birlikte, ha? Nevin onun ablası. Bizimle birlikte, öksüz yavrucak...” diyemedi.

Kuvvetli bir rüzgâr uğuldadı. Sabiha Hanım başını salladı: “Amanın, Allah denizdekilerin, fakir fukaranın yardımcısı olsun. Şunlar da bir gelseler artık. Konser bitmemiş midir daha?”

Rıza Bey duymadı. Sabiha Hanım başını kaldırıp baktı:

“Uyuyor musun? İstersen biz yiyelim.”

“Yok canım, şimdi gelirler.”

Sustular. Radyo dans müziği çalmaya başlayınca, Sabiha Hanım Nevin’i düşündü. Hayali, Orduevi’nin camekânlı kapısına, Nevin’in gelinlik kıyafetine, çiçeklere, likör kadehlerine gitti.

“Sacide de kızı verdi biliyor musun?”

“Yaa!”

“O da gittikten sonra artık! Kırmadığı ceviz kalmadı. Şu iki paralık Semih’le bile düştü kalktı.”

“Kimin nesiymiş?”

“Vallahi sormadım. Bilirsin ben öyle şeyleri pek inceden inceye soramam. O, İclâl’e vergi. Kimyager mi dediler ne, öyle bir şey.”

“Şu geçenkiler ne oldu? Bize gelenler.”

“Ha, bilmem. Bir ses çıkmadı. İclâl’de havadis vardır, ama iki üç gündür uğramadı. Seninki duymuş. Dün, o geçen gün gelenler görücü imiş, ne münasebet efendim, diye kalkıverdi. Mahir de biraz kızdırdı onu.”

Rıza Bey oğlunun lafı geçince gülümsedi:

“Eee, ne diyor, ne diyor?”

“Hiç. Oğlanı tanırım, uyuzun biridir diyor. Kız bunu da kaçırırsak seni çöpçü onbaşı bile almayacak, diyor. Her zaman ki lafları. Öteki de bağırdı, söylendi...”

Rıza Bey başını sallayarak güldü. Kalkıp radyoyu kapadı ve gidip oturdu. Sabiha Hanım sobayı yeniden doldurdu. O da oturup kazağın yakasına başladı. Rıza Bey sonunda karar verdi. Ne olursa olsun söyleyecekti. Fakat Sabiha Hanım daha önce konuştu:

“Bu devirde kız anası olanın Allah yardımcısı olsun. Şimdi de Oya’nın nişanına ne giyeceğim diye tutturmuş. Hakkı da var. Gençtir, ister, ister ama...”

Rıza Bey dondu kaldı. Yeşil, dalga dalga gölgeleniyor. Orta yeri koyulaşarak acı yeşil bir renk alıp çökeliyor. Nazife’nin öksüz kızını bu eve sığdırmak! Ne hayal! Sabiha Hanımın yeşil gözleri acı acı parlar, hırsından laflarını şaşırarak, tartışmanın orta yerinde, örgüsünü minderin köşesine fırlatıp bağırır:

“Rıza Bey, bana baksana sen. Ben yirmi beş yıldır bu eve saçımı süpürge ettiysem, el piçleri için etmedim. Yoo... evin içinde genç çocuğum varken hele. Bak ben yamanıza, söküğünüze zor yetişiyorum. Anlaşıldı mı? Anam beni size ırgat diye doğurmadı. Herkes alınanda ne yazılıysa onu görür. Senin soyuna, sülalene yetişecek, âlemin kıcını doğrultacak ben kalmadım. İşte ev sizin. İstedığınızı yapın. Ben de başımı sokacak bir delik bulurum elbette...”

Rıza Bey koltuğun kenarlarını sımsıkı kavramış, kaşları çatık, önüne bakıyor. Halının bej rengi ona doğru yayılmaya başlıyor. Bun alıyor, bun alıyor... Yeşil kayboluyor artık. İnce ince çizgiler halinde uzaklaşıyor. O geçmiş yıllarda, daha Sabiha Hanımla yeni nişanlıyken Nazire’nin anası, yüzüne uzun uzun bakmış, sonra, o yetim Rumeli şivesi ile: “Rıza be, demişti, o yabancı memur kızını alıyorsun, gözleri yeşil diye vuruldun ama, o yeşil iyi yeşil değil be kızanım. Erik var söz misali, erikçik var. O seninkisi sakal eriği be.”

Rıza Bey bejin içinden karısına bakıyor. Yirmi beş yıldır bir

arada, bir evde, bir yatakta yaşadığı karısına. Artık yeşil hiç yok. "Of off..." diyor. Harcadılar gitti, bir ömür işte.

Dudakları buruk buruk, bir sigara daha yaktı. Sabiha Hanım sordu:

"Ne düşünüyorsun ayol? Ya gazete okursun, ya susarsın."

Rıza Bey gülümsedi. Hatta güldü. Nazife'nin kızı gelmeyecek. Karar! Geniş bir soluk aldı:

"Eeey... hanım, sen çakal eriği nedir bilir misin?"

O sırada zil, bütün hızı, bütün neşesi ile çalmaya başladı. Yerinden fırlayan Sabiha Hanım, koltuğun dibinde terliklerini ararken kahkahayı bastı:

"Aaa! O da nesi ayol, aş mı eriyorsun yoksa?"

Böylece Rıza Bey yalnız... Kızı var, çok sevdiği oğlu var, gene de yalnız... Rıza Bey daima kaybediyor bu yüzden. Bu kez de öyle oldu. Kış başında Sabiha Hanımın kalbine bir sancı girmiş ve on beş gün yatırmıştı kadını. Bu on beş gün içinde, bütün yaşamını düşünen, ölüm saatinin geldiğini sanan kadıncağız, hep "ötekiler erkek, Nevin perişan olur ölürsem" diye için için ağlamıştı. İyileştikten sonra bambaşka bir insan olduğunu kim sezdi? Eğer Rıza Bey söyleseydi, "Vah yavrum, Allah kimsenin evladını dört gözden ayırmasın" diye ağlayacak ve: "Getir Bey," diyecekti. "Biz aç, o aç, biz tok, o tok. Aramızda yuvarlansın..."

Ama çakal eriği yenmez denilmiş bir kere.

Dağılış

Birdenbire ışıklar yandı. Kalabalık caddeler pırıl pırıl, mağazaların reklam ışıkları rengârenk aydınlanıverdi. Geniş meydanların orta yerlerindeki büyük havuzlarda yıkanan o görkemli heykeller, onlara doğru fıskıran sular, belki daha az aydınlık, ama daha çok gizemli ve güzeldi.

Işıkların yanıvermesiyle birlikte suyun fıskırışı, mermerin yıkanışı, elektriğin renkli ampuller içinde yanıp sönüşü, şehrin üstünden gülüp geçti ve Roma'da akşam oldu.

Köşebaşlarında seyyar satıcılar, yeşil gözlü İtalyan delikanlıları, sert hatlı, kalın İtalyan kadınları renkli eşarplara doğru eğiliyor; eşarplar dalgalanıyor, boncuklar, gümüş Salipler, ucuz yüzükler, küpeler, tespihler parlıyor ve onlar, işportacılar, kalabalığın uğultusunu bastırmaya çalışarak bağıryorlardı: "Hey Sinyor! Sinyora... Sinyora..."

Kalabalık, o büyük caddeler, yüzyıllık taş yapılar boyunca kaynaşıyor; yeşil gözler, güzel erkekler, çirkin, soğuk kadınlar geçiyordu. Tıklım tıklım dolu olarak gelen tramvaylar, tarihi kemerlerin altında büyük meydanlara doğru hareket ederken, kocaman sarı otobüsler, bütün ışıklarını yakmış olarak geçiyorlardı...

İşportacı kadınlardan biri; şişman, sarhoş bir İtalyan karısı, sert eliyle bir kızın koluna yapıştı ve tütün kokulu kalın sesiyle: "Hey Sinyora!" dedi. " Bella bella..." Bir an kızın siyah gözleri, kadının, uzun kirpikli, koyu yeşil gözleriyle karşılaştı. Kız

ürperdi; eşarplar uçuştı. Sonra kız kolunu hızla çekti. İtalyan karısı küfretti ve tükürdü...

Akşamın bu vakitlerinde çıkıp çıkıp dolaşıyordu. Işıklar içindeki büyük vitrinlerde, pahalı kürkler, zarif kolyeler, pudriyerler, kocaman bebekler, renkler, kokular, danteller, ipekler seyrediyor; uzaktan uzağa, kalabalığı bir kapısından acele acele doldurup, öbür kapısından akın akın boşaltan büyük mağazalara bakıyor; sonra, köşebaşlarındaki renkli işaret fenerlerine dikkat ederek bir taraftan öbür tarafa geçip, yeniden yürümeye başlıyordu. Vitrinlerin önünde güzel, şık orospular görülüyordu. Yakışıklı delikanlılar "Tısss... Tısss Sinyorina" diyorlar, ayakkabı boyacıları ıslıkla Rigoletto çalıyorlardı. Geniş kaldırımlara sıralanmış renkli tahta koltuklara, soğuk kahvelere, İngilizlere, Amerikalılara bakıyor, yoldan eski model, dört köşe bir taksi geçince gülümsüyordu...

Önünden, yanından, sağından, solundan, kadınlar, şık erkekler, hasır sepetler, siyah etekler, kaba ayakkabılar, deri çantalar acele acele geçiyor, tramvaylar köşeleri dönüyor, fakat o, bir türlü, nereye gittiklerini, nasıl gittiklerini, nerelere gidip ne yapacaklarını kestiremiyordu. Kendisi böyle, memleketinden uzak ve avare iken, insanların günlük hayatlarını yaşaması tuhafına gidiyor, şaşır kalıyordu. O zaman kalabalığın uğultusunu duyuyordu: "Sinyora; Sinyora... ra... ra... Mano... Tina..."

"Bir şey var bu şehirde" diyordu. Kafasında evirip çeviriyor, "Kasvet" diyor, "Tarih havası", "Papaz kokusu" diyor, ama beğenmiyordu. O güzelim "Çetina, Sinyora, Napoliten, Bella, Capri, San Michele" sözcükleri eskiden onu nasıl çekerti. "Bir gün Roma'ya gideceğim inşallah" derdi, "sonra ver elini Venedik." Şimdi, "Al sana Roma" diyordu kendi kendine.

Çok yükseklerde soğuk bir gökyüzü vardı. Sonra eski taş yapılar, eski taş duvarlar, kemerler, tarihi kapılar; karanlık, pis ara sokaklar... Sokaklara kurulan şamatalı pazar yerlerinde, kavgacı, hırsız satıcı kadınlar; domuz sucukları, sert peynirler; parlak hasırdan Napoli sepetleri, cıncıklar, boncuklar...

Makarna bol suda haşlanıyor, üzerine koyu koyu salça dö-

külüyor ve sebze çorbasından keskin kereviz kokusu yükseliyordu.

"Bu şehirde ufuk görünmez mi acaba?" diye düşünür, geniş bir yol tutturup yürürdü. Büyük, görkemli kiliseler, meydanlar, havuzlar, heykeller, sütun başlıkları, harabeler arasında kalır, bir yanda tarih havası eser, bir yanda kalbi çarpar da çarpardı. O zaman içinden " Roma... Roma... Rönesans, Roma açık şehir... Gladyatörler, Hıristiyanlar... Roma ateşler içinde..." diye bir şeyler geçer, düşüncesi dağılırdı...

Küme küme papazlar, sandaletli çıplak ayaklar, kolalı başlıklar, sarı sarı yüzlü rahibeler, dua kitapları, fısıltılar arasında kaldığı zaman, gözleri iri iri açılarak, onlara katılıp yürüyordu...

Kiliselerde koronun sesinin nereden geldiğini anlamak için başını havaya kaldırıyor, kubbelerde dumanlı, gizemli ışıklar görüyordu. "Allah'ın orada olduğuna inanırlarmış... Allah... Allah... Meryem, İsa... Ruh-ül-Kudüs... Haçlılar... Sana melekütüs-semavatın anahtarlarını vereceğim... Allah'ın orada olduğuna inanırlarmış..."

Eli ayağı buz keserek, dişleri kısılıp, yanakları ürpererek çarmıhtan indirilmiş İsa'yı seyrediyor, mumların cızırtısından, kokusundan başı dönüyordu. "İsa... İsa... Meryem... Meryem... Ne çok İsa, ne çok Meryem... Tövbe tövbe... Allahım, tövbe tövbe..."

Bazan çevresinde gürültülü, sevimsiz bir halk olurdu. Kılı bacakları, kirli etekleriyle işçi kadınlar, kazık misali, boyalı, 'Sinyora'lar ve siyah dantel örtüleriyle yaşlı kadınlar. O zaman kilisenin loşluğuna, mozaiklere, mum ışıklarına karşın hiç heyecanlanmadan durur, tozlu sıralara, çatlak, rutubetli duvarlara bakar, iş olsun diye dikilirdi...

Karanlık, tozlu taş merdivenler döne döne en üst katlara çıkıyor, ucuz pansiyon odaları daracık koridorlarda sıralanıyordu...

İki demir karyolanın orta yerinde, taş duvarda bir Meryem resmi asılıydı. Bir saat gece yarısını vurdu, salondan, pansiyon öğrencilerinin kahkahaları yükselip alçaldı, koridorda biri ök-

sürdü. Sonra o kırık bükük konuşma yeniden başladı. Meryem sakin bir yüzle dinlemekteydi. Bir kız sesi "Perdeler" diyordu. En çok perdeleri özlemişti. İşlemeli, büzgülü, çiçekli perdeleri. Evin güler yüzüydü onlar. Nerede o Mani di Fata'lar, o Broderia'lar? Püf!.. Bir de balkonlara, bahçelere asılan o sakız gibi çarşafı, o sabun kokulu, rüzgârlı çamaşırları arıyordu gözleri. Mahmutpaşa'dan söz ediyorlardı. O, renkli çinko leğenler, el tasları, "Hele hele..." diyorlardı. "O küçücük birlik cezveler?" Fırınlar, pişkin ekmekler, nar gibi börek tepsileri... Ya sulanıp süpürülmüş kapı önleri... güneşe karşı kova kova sular devriliyip yıkanmış mermer merdivenler... Sonra iki küçük kahkaha arasında başka biri "Küpe" diyordu. "En çok küpe çiçeğini severim. Hayranımdır vallahi. Daha üflemeden nasıl da titreşir. Bir de fesleğen, fesleğen..."

Sonra içlerinde tuhaf bir ezginlik, elle tutulamayan, fakat kuvvetle hissedilen bir noksanlık, soruyorlardı: "... Hani Ruh? İtalyan ruhu... Capriccio... İtalya'nın Akdenizi... İtalyan..."

Daha sonra uyuyakaldılar. Memleketten uzakta, küçük çocuklar gibi dudakları bükülü, renkleri sararmış, bir pansiyon odasının taş duvarları arasında...

Şimdi Meryem onları koruyor, dalgın dalgın Türkiye'yi, perdeleri, günlük güneşlik sokakları ve küpe çiçeklerini düşünüyordu.

Öğretmen

Bir ilkokul sınıfındaki şu siyah beyaz hareketi, durmadan sallanan bacakları, durmadan sağa sola, öne arkaya dönen kareli ipek kurdeleleri ve... Bunları toptan tanımlamak için hangi fiili kullanmalı? Öğretmen kollarını kürsüye dayayarak, gözlerini kısıyor. Sol elinde eflatun taşlı bir yüzük, göğüslüğünün yakasında yıldız çiçeği; saçları kumral, bakışları düşünceli. İçinden konuşuyor kendisiyle: “ Kıvıldamak, yani kıvıl kıvıl. Ama kıvıl kıvıl akla hemen küçük solucanları getiriyor. Değil. Peki ne?”

Tam karşıda bir pencere var. Soluk bir gökyüzü, elektrik telleri ve bir çatı ucu... “Bahar geldi artık.” Şubatın en soğuk günlerinde bahardan söz etmek için genç kız olmak gerekir. Tam iki günden beri baharın geldiğini biliyor. Rüzgârın yanaklarından esip geçişi iki gün önce değişti. “Ben her şeyi yanaklarım ile seviyorum. Öpmekten çok. Onun yüzüne yanağımı dayamayı...” Yani sevgilim değil, sevdiğim; aşk yerine sevgi. Bunu demek istiyor. Nazlım, garibim, sevdiğim, yavrucağım... ve Bursalılar ne derler: çocucağzım...

Çocuklar durmadan konuşuyorlar, birbirlerini dürtüyorlar, gülüyorlar, kalemtraş kavgası yapıyorlar. Sağa sola, öne arkaya, yarım omuz ucu, dirsek, çimdik... “Kıpır kıpır galiba. Tamam, kıpır kıpır. Yani kıpırdamak.” Çocuklar durmadan kıpırdıyorlar. Sınıf; içi, gülücük, fıkırdayış, mavi mavi, ela ela bakışlar, burun kıvrımlar, zorla tutulmuş küçük kahkahalarla dolu bir sessizlik içinde.

“Öğretmenim şu Taylan’a baksanıza.”

“Hayır ama vallahi öğretmenim.”

“Taylan yine mi kavga?”

“Benim sarı kalemim öğretmenim. Bu...”

“Tısss! Gürültü istemiyorum.”

“Terbiyesiz n’olcek...”

Cetvel masaya iniyor:

“Tülin!”

İşte şimdi tısss! Ama ancak üç dört saniyelik.

Rüzgâr esiyor, elektrik telleri hafifçe sallanıyor. Sınıf sıcak.

Tebeşir tozu ve kurşun kalem kokuyor. Öğretmen, bazan çocuklara, bazan pencereden görünen gökyüzüne, bazan da yüzüğün eflatun taşına bakıyor. Ders Resim-İş: Yeşil, sarı, mavi, uçuk uçuk, leke leke, bahar, kiraz, arabacılar; kırmızı, gri, kış, bekçi baba; suların içinde güneşler, güneş ışığında dağlar, dağlarda gelincikler; mırıl mırıl kediler, buram buram bacalar ve din din don! Saat vuruyor.

Öğretmen renklere aldaniyor. “Bahar gelse artık” diye geçiriyor içinden. Okulun tam karşısı bayırdır. Bayırın sonu çamlık. Baharın geldiğine iyiden iyiye inanıldığı bir gün, çayır çimen, yeşil meşil derken, zil çalıyormuş gibi çingir çingir demir parmaklıklı okul kapısından bir fırlarlar... Çantalar, renkli hırkalar, toplar, topaçlar havada uçar. Asfalttan bayıra, bayırdan çamlara doğru bir kovalamaca başlar, haydaa... Ve bahar bir okul şarkısı öğrenir: “Bahar geldi, çiçek açtı, dağ orman...” Öğretmen, saçları rüzgârda, elleri cebinde en arkada yürür. Geniş soluklar alır, gülümser, düdüğünü öttürür, küçüklerden birini yakalayıp öper. Umutlanır. Bir papatyanın yapraklarını birer birer koparıken yanından geçen genç bir adam, kahverengi gözleri çocuk çocuk parlayarak ona söz atar: “Seviyor, sevmiyor, seviyor, sevmiyor.” Öğretmen kaşlarını çatar; ama içinden güler. Hatta o genç adam, gelip, rüzgârdan kıpkırmızı olan yanaklarından öpecek olsa, “Ne var? Bahar bu. Kardeşçe bir öpüş oldu” diye düşünecektir.

“Örtmenim!..”

Taylan yumruğu kaldırıp Tülin’in kafasına indirince Tülin feryadı basıyor:

“Örtmenim!..”

Bundan sonrası bir “Dediydim, dediydi” meselesi; Taylan’ın acarlığı, Tülin’in şirretliği ile büyüyen ve cetvel masaya ininceye kadar gittikçe artan bir gürültü...

Ortalık sakinleşince öğretmen yine karşı pencereye ve şubata bakıyor. Omuzlarını kısıyor. Biraz önce aklından uçup geçen bir düşünceyi bulmaya çalışıyor, anımsayamıyor.

En önde oturanlardan biri Işıl. Kapkara, küçücük, tıkız. Başından büyük kurdelesini ve kocaman bir silgisi var. Kaşlarını çatıp dudaklarını büzerek resim yapıyor. Olmuyor. O zaman, dudaklarını sımsıkı birbirine bastırarak ha şurası, ha burası derken; defteri, eli yüzü ıslanmış, tükrüklenmiş, kirlenmiş olarak, ama birbirine karışmış ebemkuşağı renkleri ile sonuca varıyor. Öğretmen gülümsüyor. “Git kızı yakala, şöyle, sıkı sıkı biröp.” O anda biraz önce aradığı düşünceyi buluyor. Öpmeyi düşünürken Aliye gelmişti aklına. Bir gün gözleri kıvılcımlanarak: “Biliyor musun bende Afrodit kanı varmış. Bunu bana bir İspanyol falcı söyledi” demişti. “Ben, kadın erkek arkadaşlığı diye bir şey anlamam. Bu dünyada sadece Âdem’le Havva meselesi vardır. Geri yanı boş...” Bir şey ürperiyor. Öğretmen kaşlarını çatıyor. Kırgın. Yine bir gün Aliye: “Bu dünya piçlerle dolu” diyordu. “Örneğin ben piçin âlâsıyım. Benim babam pis, adi, sarhoş herifin biri. Annem de eh, sıradan bir kadın. Birbirini düşünmeden, arzu etmeden, rastgele birleşmiş iki insan. Nikâh ne demek? Ne idüğü belirsiz bir herif, yani imam; üç beş kişiden âmin âmin ve peydahlanan ben. Ama düşünün, birbirini arayıp bulan, isteyen iki ruh, iki vücut birleşirse... O zaman kâğıtlar ve imzalar bir yana, doğan çocuk piç değildir. Kesinlikle! Sahici insan odur işte...” Toplum, ahlak, yasa, düzen ve inanç denen şeyler, temiz ve yerleşmiş duygular, gevşemiş bir şeyler kayar gibi olmuştu Aliye konuşurken. O zaman yürekleri yakıcı bir duygu alazlayıp geçmiş, bir an, yangın yangın aşkı duymuşlardı. Sonra Aliye’ye “Mal” deyip, kendileri temize çıktılar... Acımsı bir şey duyuyor öğretmen. “Bu Aliye hiçbir zaman sevmek nedir bilmeyecek. O sadece sevdalanacak. Oysa sevmek...” Sevmek deyince, uzak uzak, ince ince, sızım sızım,

çini çini, çiseleyen, çimlenen, gülümseyen bir şeyler geçiyor öğretmenden. Gözlerini sımsıkı kapayarak bir an duruyor ve rengi uçuyor.

Ne gürültü! Nasıl da gürültü ediyorlar. Ansızın bağıyor:

“Aydın! Bırak bakayım onun kalemini. Fûruzan, yine mi sakız?”

Ders bitmek bilmiyor. Bugün öğretmenliğiyle hiç ilgisi yok. Ev, kitapları gözünde tütüyor. “Herkes evinde soba başında, ben burada!..”

Çocuklara bakıyor. Fûruzan sakızı çıkarmış, gülmekten kıpkırmızı olmuş, “Bu Fûruzan, bu koca şişko, tıpkı Samiye’ye benzeyecek büyüyünce. 1178 Samiye’ye...” İyi yürekli, ama çok mahallevarî bir kadın olacak. Tam dokuz tane çocuk doğuracak. Kenar kıyı bir semtte, yokuş üzerinde, bahçeli, asmalı bir evde oturacak. Entarisinin önü daima kirli, yemek kokulu, pasaklı, neşeli ve kocaman memeli... “Ahmet gel anam burya, pis sularnan oynama” diye seslenecek çocuğuna. Lokmasını çiğneyip çiğneyip tıkacak çocuğun ağzına. Bahçesinde yetiştirdiği çiçekleri konserve kutularına ya da çocukların kırık oturaklarına dikmekte hiçbir sakınca görmeyecek. Hatta kutuların üzerindeki renkli elma, armut resimlerini ve oturağın çinkosunun canlı kırmızısını güzel bile bulacak. Pirzolarları cızır cızır pişirerek, salataları iri iri doğrayarak çoluğunu çocuğunu doyuracak ve küçüklerden biri donuna doldurunca basacak kahkahayı...

Bakışlarını çocuklarda dolaştırırken her birini, tanıdığı birine benzetiyor: Engin, iri siyah gözleri ve kaygısız haliyle Doktor Mahir’in eşi. Roman okumayı, kızlarla gezmeye yeğ tutacak. Bir kızla dans ederken kıpkırmızı olacak. Tülây, Sabahat Hanımın kızı: Zilli... Tayfur elektrikçi, Mesut kasap olacak. Üçüncü sırada, pencerenin önünde oturan Bilgi’ye gelince... “Şu Bilgi ne kadar başka bir çocuk. Hülya’ya benziyor. Kaçtı onun numarası? 2116 galiba?” Bilgi, esmer, ince, zarif bir kız olacak. Çok zeki. Daha şimdiden çenesini avcuna dayayıp bir gökyüzünü seyredişi, kuşlar geçerken bir gülümseyişi var ki... Yirmi üçüneyken bir gün dünyaya ve bahara bakarak, geniş bir gerinişle, kollarını açıp: “Deli gibi âşığım, ama aşkımı itiraf

edecek adam bulamıyorum” diyecek arkadaşına. Bir başka ferinde, piyanoda bir ses arayacak ve: “Fâzıl, söyleyin bakalım gülümseyiş ne renktir?” diye soracak. Sonra, elleri tuşlarda, bu an duvarın tavana yakın bir yerine bakarak düşünecek. O zaman yüzü yandan ince ve keskin bir ışık alacak...

Öğretmen çocukları tanıdıklarına benzettikçe, hepsinin nasıl büyüüp nasıl bir hayat yaşayacaklarını aşağı yukarı kestirdikçe bakışlar, gülüşler, eller, kalem tutuşlar, konuşmalar arasında hep bildiği bir şeyler buldukça, kendine soruyor: “Yoksa hiçbir şey değişmiyor mu?” Ama bu, demek istediğini tam olarak belirtmiyor...

Gökyüzüne bakıyor. Gökyüzünden kuşlar geçiyor. Zil bir türlü çalmıyor. Bir an yaşamak tümüyle boş görünüyor. Çocuklar gürültü ediyorlar. Kolunu bile kıpırdatacak hali kalmamış. Yazı tahtası simsiyah, her yer tebeşir tozu içinde. Çocukların elleri kirli. Sırtı ağrıyor. Rüzgâr camlara çarpıp çarpıp geçiyor. Sandalyede oturmaktan beli tutulmuş. Sevgi, dolu dolu öksürüyor. Fakir çocukcağız. Soğuk. Şubat pis bir ay. Evde olsa şimdi... Minderin köşesine büzülüp roman okusa, koca bir bardak kakao içse ya da radyoyu açıp bir İspanyol tangosu dinlese. Gece de sinemaya gitmeli ve ertesi gün tam on buçuğa kadar uyumalı...

Böylece yüzaltmış lira maaşı, parmağında eflatun taşlı yüzüğü, yakasında yıldız çiçeği, ela gözlerinde engin engin düşünceleriyle kürsüde bir genç kız oturuyor. Öğretmen...

Narin

*Uzak, çok uzak dağlardan iniyor sessiz sessiz
Dev gibi yalnızlık**

O şarkıyı duyduğum zaman heyecanlanıyorum. Gözlerimi kapayarak dinliyorum. İnsanın içine işleyen bir ses bu. İçinden uçuk sarı ışıklar geçen esmer bir ses. Bana, bazı bazı güneybatıdan esen, o mahzun rüzgârı hatırlatıyor. O, benim sevgilimin sesi değil. Ne söylediğini bile bilmiyorum. Gözlerimi kapıyorum. Ben sessiz ve önemsiz bir kıyım. Yalnız. Çilli burnum ve soluk yanaklarımla... O, Kaliforniyalı genç bir adam herhalde. Ya da başka bir yerden. Belki Kansaslı. Belki de Filadelfiyalı. Buğday renkli ve dalgın bakışlı. Yalnız ve üzgün. Bana dokunan bu işte. Onu kendime yakın buluyorum. "Mona Lisa" dediği zaman ağlamak istiyorum. Bir kıza seslendiğini, bir aşk şarkısı söylediğini anladığım halde, başka şeyler geçiyor içimden.

Akşam olur, kırıltı bir yerde rüzgâr eser ve تنها asfaltta tek başına bir elektrik feneri yanar. İnsan, o rüzgârı garipser; fenerin yalnızlığını ta içinde duyar; o, fener değil de, bir insanmış, garipmiş, öksüzmüş sanır. Dalgın dalgın yürür gider. Çok sonra, uzaktan kentin ışıkları görünür. Bir taksi geçer. Arkasındaki kırmızı ışıklar bir yanar bir söner. Ama o tek başına yanıp duran fenerin getirdiği kırık duygu kaybolmaz

* Mehmet Deligönül'ün "Yalnız" adlı şiirinden.

O küçük kız sızlıyor içimde. Bir kız vardı. Solgun rengini, kumral saçlarını ve utangaç bakışlarını zaman zaman anımsardım. Çekingen bir kızdı. Kırık bükük. Kendine göre bir dünyası ve düşleri olduğunu düşünürdüm. Karşılaştığımız zaman kıpkırmızı olurdu. Bana güvenemeyeceğini biliyordum. Yine de onunla konuşmaya gayret ederdim. O, ürkek ürkek önüne bakardı. "Haydi güle güle" derdim. Ayrılırdık. Hali bana dokunurdu. Bir gün, ansızın, "öldü" dediler. Kesinlikle inanmadım. İçimden sızım sızım bir şeyler geçti sadece. Sonra, günlerden bir gün yine akşam oldu. Serinlik çıktı ve yağmur çiselemeye başladı. Havada kebab kestane kokusu vardı. Bir köşeyi dönünce kestaneciyle karşılaştım; karpit lambasının mavi ışığını görür görmez, o küçük kızın ölmüş olduğuna birdenbire inanıverdim. O anda dayanılmaz bir acı ve yalnızlık duydum. Yukarıda gökyüzü koyu mavi yıldızlıydı. Anlatılması zor güzellikte bir sonbahar rüzgârı esiyordu. Aşağıda, çevremde caddenin ışıkları parlıyor, insanlar mutlu gülüşlerle yağmurdan kaçıyorlardı. Ben de kaçmayı istedim bir an. Kestanecinin çiçek bozuğu suratından, insanların seslerinden, birbirlerine sokuluşlarından, bakışlarından... Karanlık rüzgârın uğuldadığı tenha dağ yollarında kendi başıma yürümek, rüzgâra karışıp uğuldamak istedim. Kestaneci gözlerimin dolduğunu, yüzümün bozulduğunu anlamadı. Ama karpit lambasının mavi ışığı titredi. Çok sonra bir gün kentin dışında, ıssız bir yolda yürürken, önüm sıra giden bir genç çocuk, ıslıkla uzun uzun bir şeyler çalmaya başladı. O zaman gözlerim yandı, "Kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde, küçücük, gösterişsiz bir mezar"dır" diye sessiz sessiz, gözyaşlarıyla bütün yüzüm ıslanarak ağladım.

"Mona Lisa" diyor. "Mona Lisa..." Doluksuyorum. O esmer ses çevremi sarıyor. Bir rüzgâr estiriyor orkestra şarkının içinde, o bölüm çok güzel. İçim eziliyor. Aslında, yalnızlık, gariplik benim içimde zaten. Bunlar bahane. Plak bitince yeniden koyuyorum. Anılar, o uçuk sarı ışıklar kendiliklerinden beliriyorlar artık.

Akşam olurken yollara bakıp bakıp ağlayan, çileli bir kadıncağz anımsıyorum. Fehime Teyze. Ufak tefek. Esmer ve gamlı. Bahar gelince, dağlara çıkar, bir tanecik kızı için ebegü-meci toplardı. Ben çocuktum o zaman. Ateş, o fakir tencereyi kaynatsa da yağı yavan olur, kız yiyemez, anacığı çaresiz kalır, evladının gözünün içine bakar bakar kahırlanırdı. Gün oldu. Kız büyüdü ve anasını bırakıp kaçtı. Bir askere kaçtı dediler, şarkıcı oldu dediler... Bilinmedi gitti.

Kadıncağz kavru lu verdi. Kimseye bir şey söylemez. Bahçe-sinde bamya yetiştirip satar. Acılı bakışlarıyla yapayalnız, bir zavallı kadındır. Beni görünce, önce sevinip gülümser. Sonra, dudakları büzülür, yüzü kırışır, yaşlar buruşuk yanaklarından sessizce süzölmeye başlar. Ona sarılırım. Bir çocuk gibi bana sığır. Ah fakir kadıncağz. Baş kaldırmadan için için ağlamayı ondan öğrendim. Benim için gelincik toplar. Arasına papatya da koyar. Bir utangaç demet yapar. Bir kesekâğıdı da bamya... Dö-nerken, yolda bir çingene kızına rastlarım. Bana sakız satmaya kalkar. İstemem. "Nişanlına verirsin kız" der. "Nişanlım yok" derim. "Kardeşine öyleyse" der. "Yok" derim yine. İnanmaz. Sorar: "Kimsen yok mu?" "Ih" derim. "Hadi kız" der, "yalnızlık bir Allaha mahsus." Gelincikleri ona veririm. Güler. Alır sepeti-ne atar. "Bir falına bakayım" der. Baktırmayacağını bilir. Yine güler. Ayak üstü, hemen iki çalkar bir oynar. Sonra şarkısına devam ederek uzaklaşır. Garip garip yoluma devam ederim.

Yalnızlar geliyor... Onları gözlerinden bilirim. Kalabalık caddelerde, ıssız kır yollarında, dairelerin loş koridorlarında... Nerede rastlarsam rastlayım hemen tanırım. Alaycı erkekler görürüm. Kısılmış gözleri ve sımsıkı kapanmış dudaklarıyla. Kahredici bakışları bende kalır. Kadınlar bilirim, kabadayı ve yırtıcı görünüşlerinin, boyaların, kokuların altında ürkek, yalnız kadınlar. O zaman loş ara sokaklar, çürümüş, kokmuş, tiksini-lmiş, kusulmuş bir şeyler duyarım. Düşünmemeye çalışırım. "Bir şey kaybetmiş bunlar..." derim. Duyarım. Anlatamam. Çocuklarını, annelerini unutmuşlardır tümünden. İçin için aydınlanıp gülemezler hiçbir zaman...

“Mona Lisa” diyor, o güzel sesli yabancı adam. “Mona Lisa...” Kendi yalnızlığına kendi acıyor. Sesi onun için böyle. Bunu biliyor. Ama çok uzak bir memlekette sessiz ve önemsiz bu kızın onu dinlediğini, içlenip içlenip oturduğunu bilmiyor.

Özsu

Bir gün bizim sokağa uzun uzun bakmış, sonunda kaderimi, köşedeki beton evde oturan Fahir Beylerin, bodruma kapattıkları kurt köpeği Dik'inkine benzetmişim. İkimiz de bu sokakta tutsaktık. Ona da bana da, dağlar, kırlar, çam havası, deniz kokusu gerekliydi. Bir kurt köpeğinin, vadinin koyu yeşilliğinden fırlayıp dağlara doğru koşuşunu, ta tepede çenesinin o güzel sivriliği ile gökyüzüne doğru havlayışını düşünürdüm. Oysa, zavallı Dik, burada, bu bodrum katında, bağılıyor, havlıyor, kendini duvardan duvara çarpıyor, sonra yorgun düşerek, en karanlık köşeye çekilip, sessiz sessiz inliyordu. Hırçınlıktan tazıya dönmüştü.

Ben, uzun bir hastalıktan sonra, doktorun biraz yana dönmememe izin vermesinin mutluluğu içindeydim. Yatağımı pencerenin önüne çekmişlerdi. Yattığım yerden, onun kapalı olduğu bodrum penceresini, betonun kırık yerlerinde yeşeren otları, köşedeki büyük evin dördüncü katına düşen balkonla, Necip Beylerin çatısının arasından gökyüzünü görebiliyordum. Hastalığın karanlık, bunalımlı günlerinden sonra, bu bana yetiyordu.

Hayriye'nin bizim sokağa taşınması, bu tarihlere rastlar. Bir gün, sabahın erken saatlerinden birinde, insanı en sinirli zamanlarında bile gülümsetebilecek, uzun, çocuksu, genç bir kahkaha ile uyanmışım. Annem: "Semih Beylerin alt katma taşınan galiba!" demişti. O günü çok iyi hatırlıyorum: Akşama dek

temizlik yapmıştı. Takunya, kova sesleri, ovulan tahtanın gıcır tısı arasında, ikide bir o kahkaha çıkıveriyordu. O gülünce, ben tuhaf bir sevinç duygusu içinde neşeleniyor, hafifliyor, elimde olmayarak gülümsüyordum. Öğle üzeri, sokağa yayılan ızgara balık, taze kireç kokusu arasında, ben de aylardır ilk kez kendiliğimden yemek istemiştim. Gün boyu onun sesi, kahkahaları ile oyalanmış, kendimi dinlemekten kurtulmuş, günün sıkıcı olduğunu, saatlerin geçmediğini unutmuştum. O gün Dik de huysuzlaşmadan, pencerenin parmaklığının önünde hep onu seyretmişti. O görebiliyordu ve sanki benim göremediğimi biliyormuş gibi ara sıra bana dönüp kesik kesik havlıyordu.

Şimdi, bir kadının, bir sokağın kaderinde oynadığı rolü düşünüyorum. Hayriye o evde iki yıl oturdu. Geldiğinde, sokak yine bu sokak, evler yine bu evlerdi. Kiracılar da değişmedi. Gelgelelim sokağın –sokağın nesi demeli bilmem ki, galiba ruhu– ruhu değişti. Bu sokakta yaşayanlarla, sokak arasındaki anlaşma nasıl oldu anlatılamaz. Ama bunu yapanın Hayriye olduğunu biliyorum.

Gülüşünü ilk kez duyduğum o günden sonra, artık her sabah, bütün sokak onun kahkahası, onun sesi ile uyanmaya başlamıştık. O, iki üç gün içinde hepimizle tanışmış, ahbap olmuş, odasına, sokağına yerleşip komşularına canla başla bağlanıvermişti. Yatağımı öbür köşeye çektiirdiğimden, artık Dik’le birlikte ben de onu seyredabiliyordum.

Kocası marangozdu. Sabahları çok erken giderdi. Hayriye, onun arkasından, hemen kadın kadıncık temizliğe başlardı. Odasını süpürür, toz alır, taşlıkları, kapının önündeki kırık mermeri yıkar, çevreye bol bol su serper ve bir yaşındaki kızı Gülsev’i iskemlesiyle güneşe oturturdu. Bu arada, hafif hafif şarkı söyler, Gülsev’le, kedilerle, rüzgârla, bir türlü yakamadığı kömürle konuşurdu: “Sen burada otur e mi? Ben kızıma şimdi çay yapayım, mama yapayım... Ay, körol işallah çıra gibi... Hani kedi... Bak Gülsev, bak sana bakıyor... Gel pisi pisi gel...” Sokak halkı birer ikişer uyanmaya başlayıp, pencereler açılırken, o da mangalı yakmış, çayı demlemiş olurdu. Uyandıığımız zaman, sulanmış toprak, kızarmış ekmek kokusundan, küçük

bir çocuğun, yarım, tuhaf, neşeli sesine karışan o genç kahkahadan, ayrımına varılmasa da bir mutluluk, bir ferahlama, her şeyin yolunda olduğunu sandıran – umuda hazırlayan – bir duygu alırdık. Onun, penceresinin önünde kızını doyurduğunu, radyosunu çalıp keyfine baktığını, hepimize anlatacağı bir sürü şeyi, düşleri olduğunu, canının hiç sıkılmadığını bildiğimizden, günümüze daha rahat başlardık. Yattığım yerden, yarı uyur yarı uyanık onun iş yapışını, satıcılarla pazarlık edişini dinler, her kahkahada da ille gülümserdim. Sabahtan akşama dek yapacak öyle çok işi olurdu ki... Kadınların nasıl boş oturduklarına şaşar, bizim kadınların ağızında küfürlüğünü kaybeden açık saçık konuşmasıyla: “Ayol” derdi, “bu karılar ne zaman iş yaparlar, ne zaman yemek pişirirler? Hepsi sokakta. Varsan baksan evlerini bok götürüyordur...” Kadında öyle bir canlılık, iyilik, sevecenlik, neşe vardı ki, kabına sığamıyor, bunları, gücünün yettiğince hepimize dağıtıyordu. Hastayım diye, bana, eşinin dostunun bahçesinden demet demet çiçek getiriyor, boş bir vakit bulur bulmaz Gülsev’i kucağına aldığı gibi pencerenin önüne gelip benimle laf atıyor, canım sıkılmasın diye ne yapacağını şaşıırıyordu. Albayların kiracısı ihtiyar Hasnâ Hanım, o geldikten sonra, çarşı, pazar işinden kurtuldu. “Elime mi yapışır. Allah aşkına ne istersen ben alıveririm, nasıl olsa gidiyorum” derdi. Böylece, artık, sokaktan ihtiyar bir kadının, bacağına sürüyerek, titreye titreye gelip geçişini görüp, yine ayrımına varmadan bir bezginlik duygusu almaktan kurtulmuş-tuk. Şimdi Hasnâ Hanım, köşe penceresinin önünde, Gülsev’i kucağına almış, ihtiyar ninecik rolünde, tatlı tatlı oturuyor, dua ediyordu. Duymadığımız bu dualar, onun dingin oturuşundan bize geçiyor, kendimizi güvende buluyorduk. Hayriye kumral, iri kalçalı, ıslıl ıslıl bir kadındı. Onun işini bitirdikten sonra filesini alıp sokağa çıkmasıyla, günlük yaşam canlanıverirdi. O, çarşıya değil de bayrama gidiyormuş gibi sevinçli olurdu... “Hadi Nermin Hanım. Hadi Feride Hanım...” diye, komşularını çarşıya çağırır, fasulyenin, balığın, kirazın fiyatlarını haber verirken asmalı çarşının bütün neşesi, gürültüsü sokağımıza gelmiş gibi olurdu. Her çarşıya çıkışında, sağdan soldan siparişler alırdı:

Hayriyecğim, kuzum, bana bir demet maydanoz alıver
Hayriye, benim ekmeği unutma, gözünü seveyim... Hayriye
ayol, ne olur bize..."

O, "A... hanım, bedava buldunuz galiba..." derdi. Basardı kahkahayı. Ah, o gülüşü! Bu yediğini, içtiğini, yaşadığını yadsımayan, dünyaya geldiğine deli gibi sevindiğini duyuran bir kahkahaydı... Çocuk sevmek mi istiyoruz? İşte Gülsev! Bu, kimseyi yadırgamayan sağlıklı bebeği bizim için doğurmuştu sanki. "Alın öpün, sevin..." der gibi, onu kucağımıza bırakıvermişti. Çocuğum nerede diye merak etmez, işini gücünü yapar, şarkısını söylerdi. Yalnız bir ara pencereden bakar, ortalıkta kim görürse sorardı: "Benimki nerede? Ha, iyi iyi; yok yok, hani, nerde diye sordum." Ve gülerdi. Gülerdi işte! İçinden geliyordu. Bugün sokağımızdaki tüm evlerin pencerelerine sıralanan dizi dizi saksılar, Türk evlerinin özelliklerinden biri olan, pencerelerde çiçek yetiştirmek merakı, bizim sokağa Hayriye ile geldi. Önce onun penceresinde, çığ bir maviye boyadığı parmaklıklar arasında, sardunyalar, ıtırılar, küpe çiçekleri, o köşeyi, o eski ahşap evi şenlendirdi. Oradan köşedeki Cemile Hanıma, bitişiklerin kübik penceresine, sonra bütün evlerin pencerelerine geçti. Artık, sabah akşam kadınlar hem çiçeklerini suluyor, hem konuşuyorlardı: "Aman şu sardunya pek güzel açtı maşallah... Bizim taraf pek güneş... Geçen gün bizim Naciye'de gördüm, bunların ebrulisi var... Vardır; ayol ıtırın çiçek açtığını da hiç bilmezdim... Ah canım... Nahide'nin ortancaları pek güzel oldu. E... orası hem sabah, hem akşam güneşi alıyor." Şimdiye kadar akılları neredeymiş bilinmez... Örneğin, ekmek kızartmayı da kuşku yok herkes biliyordu. Ama kızartmazlardı. Üşenilirdi herhalde. Oysa -her şeyinde olduğu gibi- Hayriye'nin ekmek kızartmasında da ayrı bir tat, bir neşe vardı. O sağlıklı bir kadındı. Kızarmış ekmek yemese de olurdu. "Su içsem şişmanlıyorum" derdi. Elinden gelse bana beş on kilo verip hemen yataktan kaldıracaktı. İş sabahları evin içinde ateşin sıcaklığını, ekmeğin kokusunu duyup, günlük yaşama, o anlatamadığım sağlam duyguyla başlamaktaydı. Hayriye bunu içgüdüleriyle yapıyordu kuşkusuz. Çiçek konusunda olduğu gibi, ek-

mek kızartmak, kapı önü sulamak, tahta silmek de Hayriye'den geçti bizim sokağın kadınlarına... Günler geçtikçe, sulanıp süpürülen sokağın taşları parladı, kaldırım kenarlarındaki otlar, suyu görünce gürleşip yeşillendi. Hayriye'nin ektiği hanımelleri balkonlarımıza sarıldı. Sokak tozlu durumundan, süprüntüden kurtulup serin, renkli, bahçemsi bir durum aldı. Hayriye bizim sokak ve bizler için aşı yerine geçmişti. Zamanla, pencereler sokağa açıldı, başlar sokağa uzandı. Daha sonra, geceleri, kapı önlerine sandalyeler çıkarıldı, kapıdan kapıya konuşmalar, şakalaşmalar başladı. Delikanlılar rıhtım boyuna gitmekten merdivenlere oturuverdiler. İştenden gelen kızlar, ellerini yüzlerini yıkadıktan sonra, onlara katılıp, iki üç lafla gülmeyi cana minnet bildiler. Evlerde tutsak çocuklar, yıkanmış, temiz betonlarda top oynamanın tadını çıkardılar.

Hayriye'yi sevmekte tüm sokak halkı ilk kez olarak birleşti. Ben bir gün iyileşebileceğime, bu hastalıktan kimsenin ölmediğine onun sayesinde inandım. "Deli misin ayol," derdi, "dur bakalım daha ne günler göreceksin. Bizim Nuran kadar olma, senin yarın kadar kalmıştı vallahi... Şimdi görme, arslanlar gibi evladım..." Bize bitişik oturan Doktor Fahir Beyin kızı Mehlika, bir adama âşıktı. Sinirleri haraptı. Kendini öldürmeye bile kalkmıştı. Nasıl oldu bilinmez. Bir gün yalnız ikimizin bildiği bu gize Hayriye'yi de ortak ve dostumuz olarak bulduk. "...Gençliğine yazık vallahi" diyordu. "Yarm unuttur. Erkek milleti değil mi? Nelerini gördüm ben. Hadi, hadi ye iç keyfine bak..." Sonra bir hikâye anlatır, erkekleri yerin dibine batırır çıkarır, basardı kahkahayı. Onun bize taşıdığı yüzer gramlık nohut lebleblerinde, bize pişirdiği –evde ağızımıza sürmeyeceğimiz– kuyruk yağıyla yapılmış etli bulgur pilavlarında, onun sofrasında yediğimiz, yanına iki baş soğan kırılmış istavrit kızartmalarında ne vardı acaba? Ben iyileşmeye onun neşesiyle başladım. Mehlika'da ne sinir kaldı, ne bir şey. Erkeklerin tümünün bir olduğuna, hepsinin meramının aynı şey olduğuna inandı – inanmış gibi olduk. –İçimizde bir sızı kaldıysa da kendimizi daha akıllı, daha dayanıklı bulmanın rahatlığı içinde Hayriye'ye " en iyisi kırık oturak üstünde can versin" dedirtip güldük.

Yine günün birinde, onun eski bahçe kapısına taktığı çingirak, hepimizi günlerce güldürmüştü. Kapının her açılıp kapanışında çingirdedikçe "Bir çingırağımız eksikti" derdik. Üç dört gün sonra kolları sıvayıp bir kümes yaptı. İki üç tavuk, bir horoz aldı. O mavi parmaklıkları pencereye bir kafes çivileyip içine kanarya oturttu. Sonunda: "Buyurun bizim çiftliğe bir kahve içelim" deyip kahkahayı koyverdi. Sahiden de o günden sonra sabah uykularımıza horozlu, çingiraklı, kanaryalı çiftlik düşleri karıştı.

Daha daha... Onun her şeyi hoşumuza giderdi. İyilikle, neşeyle öyle dolu, öyle gamsızdı ki insan ona kızamazdı. Radyoyu çok açardı, üstelik kendi de beraber söylerdi. Gülsev'i de hoplatıp zıplatıp bağırırdı. Ama bu hiçbirimize dokunmazdı nedense. Bu radyo açma işine, Cahit Beylerin kiracısı emekli Albay Sahir Beyin kızdığı bir sabahı hiç unutmam. Günlerce önüme gelene anlatıp gülmüştüm. Sahir Bey, aksi, huysuz, sursatsız bir adamdı. O sabah çok sinirlenmiş bağırıyordu: " rım böyle şeyin içine rahat huzur yok mu yahu, bu kadar da olmaz ki..." Karısı: " Yavaş ol canım, beh desen duyuluyor..." diye aşağıdan aldıkça: "Duyulursa duyulsun efendim, şahsi hürriyetimiz..." diye sesini büsbütün yükseltiyordu. O sırada şarkı söyleyen kadın da, sanki inadmaymış gibi avaz avaz haykırıyor, of çekiyor, adamcağızı zıvanadan çıkarıyordu. Tam o sırada Hayriye'nin neşeli sesi, o güzel kahkahası çınladı: "...A aaa, deli karı, ne kıçını yırtıyor bu böyle!.." Ve radyoyu kıstı. Sahir Beyin pencerenin önündeki koltuğa oturup, başını sallayarak gülümseyişi hâlâ gözümün önündedir...

Hayriye'nin kocası, uzun boylu, güler yüzlü bir adamdı. Her akşam elinde salatalık ya da kesekâğıtları ile gelir, kızını kucağına alıp pencerenin önüne otururdu. Yüzündeki huzur bir kadının bir erkeğe verebileceği yaşam tadının en güzel anlamıydı. Mehlika derdi ki: "Biz kocalarımıza hiçbir zaman bu huzuru, bu sukûnu veremeyeceğiz. Bizde yok çünkü, şu kadına bak, bütün bir sokağa yetti, yetiştii." Uzun uzun konuşur, sonra: "Vay canına!" derdik. Şaşardık.

Ondan bize gelen yaşama zevki, üst katındaki kiracı çıkıp

ev sahibi taşınıncaya dek sürdü. Bir zaman sonra, kahkahalarına bir burukluk geldi. Bir iki derken ev sahibi, kiracı kavgası başladı, büyüdü... Ev sahibi edepsiz bir şeydi. Hayriye'nin damarına basıyordu. Sonunda Hayriye de başlayıverdi. Günlerce onların kavgalarını, bağrıışmalarını dinledik. Hepimiz Hayriye'yle beraberdik elbette. Dik bile ev sahibi geçerken hırslı hırslı hırlıyordu. Hayriye büyük bir kavganın sabahı, eşarbinı başına bağlayıp çıktı. İki gün içinde ev bulmuş. İvedi toplandı, kapıya yük arabasını dayayıp eşyalarını yükledi. Hepimiz garip garip pencereden, kapıdan onu uğurlamaya çıktık. " Evim pek güzel" diyordu, "deniz derya ayak altı, önümüz bostan. Allahaşkına çıkın çıkın gelin. Sabahtan gelin, beklerim." Yine gülüyordu ama o eski gülüşü gibi değildi. Hepimiz çok üzgündük. Hayriye çocuğu kucağına aldı, arabacıya: "Hadi kardeşim" dedi. Bir şey kalmasın diye evi bir kez daha dolaştı. Tam giderken başını kaldırıp, pencerede inatlı inatlı sigara içen ev sahibine baktı. Baktı, baktı ve kendini tutamayıp boşandı: "Tuh... Boyun bosun devrilsin inşallah e mi, al evinin direklerini kışına sok şimdi..."

Ah Hayriyecik! Ne çok gülmüştük...

Aşı tuttu bir kere... Artık Hayriye olmasa da sokak bizim. Günlük dertlerimize, sıkıntılarımıza, kederlerimize, ancak kendimizi ilgilendiren, dünyamızla kendimiz arasındaki didişmeye karşın, sabahları, temiz, serin, çiçekli, insanlarıyla anlaşmış, sevilmiş bir sokakta uyumak, akşamları böyle bir sokağa dönmek – madem ki buna zorunluyuz – bizi hep bir yanımızdan tutuyor.

Ama Hayriye'yi çok arıyoruz.

Madem ki Hayal Kurmak Bedavadır

O esmer kızı görür görmez hemen sokağımı düşündüm. Bu, taşlarının arasından otlar fışkıran bir eski zaman yokuşuydu. İki yanında yüksek, sağlam, serin taş duvarlar ve tam karşıda masmavi bir gökyüzü parçası vardı. En güzeli yokuştan aşağı, taşların, otların arasından şırıl şırıl süzülen sulardı. Onu ilk kez çok sıcak bir yaz gününde bulmuş, görür görmez sevincimden uçuyorum sanmıştım. İlk duyduğum istek, hemen gidip duvarlara avuçlarımı, yanağımı dayayarak serinliğin tadını duymak olmuştu. Duvarın üzerinden sarkan ağaç dallarına, kuş seslerine bakarak, yusufçuklar eğer sahiden, "Üsküdar'a gidelim, Üsküdar'a gidelim" diye ötüşüyorlarsa... diye düşünmüştüm. Sokakta akla hemen Üsküdar'ı getiren bir şey vardı.

Günlerce bu sokak için dalgalandım durdum. Bana öyle tanımlamalara sığmaz bir sevinç veriyordu ki, hemen yaşamakla ilgili neşeli düşlerimin en başına onu geçirdim. Sonunun nereye çıktığını öğrenmeyi hiçbir zaman düşünmedim. O günlük güneşlik olan gökyüzünün bulunduğu yerde bir mermer çeşme vardır. İnsan istediği en güzel yerlere oradan gidebilir, diyordum. Niye olmasın sanki? Küçük kıyı kentlerimizden birinde, pencereleri denize, bahçe kapısı kırlara açılan bir ev biliyorum. Bir akşamüzeri, o evde, kaynar kaynar bir bardak çay içmiş; denizi, deniz fenerini, kayalıkları seyretmiştim. Hiç unutmadığım o evi; aklımdan, kırları, denizi, feneri ve kayalıklarıyla birlikte

getirip bu sokağın sonuna oturttum. Ne güzel düş! Artık insanlara bakarken, önce bu sokağa yakışıp yakışmayacağını düşünüyor, sonra bu sokakta yaşamanın tadına varacak birini arıyordum.

Yolda giderken iki liseli delikanlıya rastlardım, – özentiyle taranmış saçlar, çok renkli kravat. – İçimden: “Geç!” derdim. “Bunlar benim sokağa göre değil.” Nitekim biri, önüm sıra giden kıza bakarak bir, “Hü... Hüyt!..” çekerdi. Ben kızın kırmızı ayakkabılarına sanır, hak verirdim. Oysa o, “Postacı bize de uğrayacak mı acaba?” der, işi bozardı. Hiç beğenmez, “Söz atışa bak, hay aptal karga hay!” diye dudağımı bükerdim.

Bir başka zaman, iskelede ihtiyar bir hanım görürdüm. Beyaz yüzlü, küçücük pembe ağızlı ve kahverengi gözlü. Başörtüsünü, çenesinin altında iğnelemiştir; bastonunu tutan yumuk, buruşuk elinin orta parmağında nohut kadar bir tek taş pırlanta, onun yanında da bir kubbeli zümrüt yüzük vardır. Başörtüsünün ince siyah, ipek kumaşı altında, kulağındaki gül küpeler mavimsi mavimsi yanar söner. Bana: “Evladım” der, “bak bakalım şu elimdeki onluk mu, beşlik mi? Gözlüksüz hiç göremorum. Bu ihtiyarlıkla nâpiciz bilmem!” Ve küçük ağzını büzererek gülerdi. Ben sevabıma gider biletini alır, gelirdim. “Hay ömrüne bereket evladım, eksik olma yavrum, eksik olma yavrum” derdi. Bu yaşlı hanımefendiye bakar bakar benim sokağa yakıştırmaya çalışarak düşünürdüm. Al bu hanımı, koy Üsküdar sözcüğünün yanına. Artık arkadan, ...zâdelerin köşkü, oymalı tavan, taşlı tarak, topuz, talika, kadifeden kesesi, gergef v.b. kendiliğinden akla gelir zaten. Ama gözüm hep o tek taş pırlantaya gider, bir de sürmeli gözlere bakar, kendi kendime: Yok şekerim, derdim, bu hanım baksana ne hanım; senin sokağa göre mi? Tabii vazgeçiverirdim.

Gözümün önünde: Tam benim sokağa ve eve göre, dediğim bir imge vardı; saçları gözünün önüne düşen, gömleğinin yakası açık, dişleri, gözleri, saçları, neşesi, kolundaki koca saati pırlıl pırlıl çilli bir delikanlı. Şöyle hem çakı gibi akıllı, afacan, hem serseri, dalgacı. Ona bir de ad takmıştım: “Çetin” Artık rastladığım her sarışın delikanlıya, Çetin’e benziyor mu, benze-

miyor mu diye bakıyordum. Ondan o kadar çok söz ediyordum ki, aramıza karışmış, bizimle birlikte yaşamaya başlamıştı. Bir arkadaş, örneğin şöyle bir haber getirirdi: "Beşer mağazasında bir çocuk var, vallahi tıpkı senin Çetin." Bir başkası: "Biliyor musun" derdi, "bizim on iki numarada oturan doktorun oğlu, bana hep senin Çetin'i anımsatıyor." Kalabalık bir yerde bir küçük gazeteci çocuk gelir, acele acele sorardı: "Abla 'Yıldız' çıktı. 'Ev-İş' verim mi abla?" Yanımdaki onun çilli burnunu göstererek: "İşte Çetin'in küçüklüğü" derdi. Çocuk bir ona, bir bana bakar, burnunu çeker ve: "Benim adım Emin" derdi, gülüşürdük.

Bir gün, bir yerde ona rastlasam; canım sıkkın, suratım beş karış olsa o bana yan gözle bir bakar, köşedeki bakkala herhalde şöyle seslenir diyordum: "Hey Andoni; ekşi limon var mı ha?" ve elindeki ağaç dalını yontarak, başlar ıslık çalmaya: "Do you love me? Do you love me?"

Gözümün önüne, onun, elleri cebinde yokuşu çıkışı, evin içini darmadağın ederek radyoyu ya da borularını onarışı, kız kardeşine kızıp, pantolonunu kendi ütüleliği, çok üstüne varırsa kapıyı çarpıp gidişi gelirdi.

Sonunda o esmer kıza rastladım. Bu gözlerinin içi gülen, beyaz dişli, rüzgârlı bir kızdı. Bir arkadaşın evinde toplanmıştık. Bir ara, kapının zili deli gibi çalındı. Arkadan neşeli, kısa kahkahalar duyuldu, sonra salonun kapısı hızla açıldı. Yanakları ayazdan kıpkırmızı olmuş bir esmer kız görüldü. Sözlerinin yarısını yutup, yarısını ezip büzerek, karmakarışık bir sürü şey anlattı, güldü, güldü... Ortada şöyle bir dolaştı; onu bunu karıştırdı; herkese bir şey söyledi, sonra neşesinden uçarak çıktı gitti. Onu soluğumu tutarak seyretmiş, söylediklerini neredeyse ezberlemiştim. Aşağı yukarı şöyle demişti: "İşte buyrun! Demedim mi ben? Sigara dumanı, dans müziği, şık kızlar ve ekstra centilmen genç adamlar. Kimdi o, korsajın klasik bir havası olacak diyen? Vay efendim vay!.. Kimin oğlu, kimin kızıdır yahu? A... Ahmet Bey de buradaymışlar. Hah ha ha!.. Kızarma kızarma, hiç kimseye söylemem. Üstelik sus payı da istemem. Benim gibi arkadaş zor bulunur doğrusu. Öyle bir yürüyüş

yapmışım ki, üf beyim üf!.. Bu havasızlık ne Allah aşkına? Açın şu perdeleri. Hadi şu çiçeklerin yarısını size bırakayım. Likör kadehlerine bak, yüksük kadar, bu ne bu? Nane likörü mü? Demin yolda bir özel araba geçti. İçinde bıyıklı bir subay vardı. Adam, vallahi dört dörtlük kurulmuştu. Hello! diye el salladım. O da bana sallamaz mı? Akılsız, ben Hello diyecek kıza benziyor muyum? Hadi allasmarladık. Yok hayır, kalamam. Hem tavuklarımın yemini vermem gerek, hem sabahleyin çiçekleri sulayamadım, gidip sulamalıyım. Israr etmeyin efendim, kalamam. Neydi, neydi İclâl'in elbisesi? Yeşil tafta, korsajda klasik bir hava ve bele yakın iki sarı gül, öyle mi? Ama, söyleyin de sükse yapması için şu İclâl adını değiştirsin. İclâl, şöyle şişman, oynakça ve neşeli dul adı. Hem de sarışın. Hah ha ha! Hadi alasmarladık. Tavuklar aç kalacak vallahi! O şey var ya hani, şu otomobil markası gibi soyadı olan sivri doktor, canım hani?.. Tamam! İşte o, bana âşık olmuş. Vallahi! Gidin sorun. Samba mı? Yok efendim işim dolu. Daha pazara gidicem. Akşam pazarı öyle eğlenceli oluyor ki... İştahı çok olan akşama bize gelsin. Nefis bir domatesli pilav pişiricem şimdi. Ay, hadi sahiden alasmarladık."

Kızı tanımıyordum. Adını bile bilmiyordum. Ama biraz sonra, yanımdaki koltukta oturan sarı avukat onun kim olduğunu sorunca derhal anlatmaya başladım. – Ben yalancının biri miyim? – "Adı Yüksel'dir" dedim. "Babası oğlan istiyormuş, bu doğunca artık Yüksel koymuşlar. Sonra bir erkek kardeşi olmuş. Onun adı da Çetin. Ama o, buna hiç benzemez. Sarışın, çilli bir çocuktur. Teknik Üniversite'de okuyor. Evleri mi? ...'da Tramvaydan inin, deponun yanındaki geniş caddeden sokağına sapın, biraz yürüyün, sağda bir sokak vardır. Bu, taşlarının arasında otlar fışkıran bir eski zaman yokuşudur..."

Alaturka Şarkılar

Bir de baktım uçsuz bucaksız bir çayırın orta yerindeydim. Bir an için dünyada yeşilden başka renk kalmamış sandım. Gökyüzü bile yeşile çalar bir uçuk renkteydi. Hafiften hafiften yeşilimsi bir rüzgâr esiyordu. Ağırbaşlı, güvenli ve şifa verici bir rüzgâr. Taaaa karşıda koyu yeşil bir koruluk vardı. Geniş bir soluk alarak "Oh!.. Çok şükür Allahım, ya Rabbim" dedim. O anda, Allah bana o kadar yakındı ki... O da benimle birlikte yürüyüşe çıkmış sanıyordum... Gözlerim sulandı, burnumu hızla çektim ve Rumelili dedeciğimin çobanını anımsadım: çok güzel peynir helvası yapan bir garip çoban varmış, gelen geçen, helvasından kismetlenirmiş. Ama bazı zamanlar helva öyle güzel olurmuş ki, çobancağız ellerini gökyüzüne açar "Te be Allahım" dermiş. "Gelmezsin ki sana bu piynir helvacığından yidi-reyim." Dedemin kır sakallı, ince yüzünü düşündüm. Şimdi burada olsa, çayırın ortasına dikilir, bana "A be uğlan diyilsin ki tebu çayırdı sennen bir güreş tutaydım" derdi. Off! Allahım of! dedim. Burnum acı acı sızladı. Gözlerimi sık sık açıp kapayarak ağlamamı geçiştirdim ve İslâmbey Tepesi'ne doğru bir koşu tutturdum. Geyreğime ağırlı girinceye kadar koştum koştum... Sonra, kendimi soluk soluğa, yüzükoyun, çimenlerin üzerine attım. Yüreğim küt küt çarpıyor, kulaklarım uğulduyor, toprak ve çayır çimen kokusu başımı döndürüyordu. Kent ta uzaklarda kalmıştı. Allah'ın koca çayırında tek başımaydım ve kuşlar bile çok yükseklerden geçiyordu. Azıcık dinlenince sır-

tüstü dönerek, kollarımı başımın altında kavuşturdum ve gökyüzünü seyretmeye başladım. "Açık yeşil mi, uçuk mavi mi? Açık yeşil mi, uçuk mavi mi?" Sonunda "Aman ne bileyim ben" deyip işin içinden çıktım.

Karşıdaki koruluğa hiç gitmişliğim yoktu ama aklımdan, onun ilerisinde bir dere vardır diye uydurdum. Derenin kenarında bir salkım söğüt, salkım söğüdün altında parmaklığı sallanan bir tahta köprü. Bu kadar yeşilin yanında derenin suyu da yeşildir.

Birden uzaklardan bir ıslık sesi geldi. Ben de o yana dönerek yanağımı koluma dayadım. "Hadi bu da sevgilimin ıslığı olsun" dedim. İçimden saçları dağınık bir kumral adam geçti. Kaygısız ve şakacı bir hali vardı. Gelip yanıma uzansa, ben de çimenleri koparıp yüzüne serpsem diye düşündüm. Her ne kadar, usumun, o çok bilmiş, ağırbaşlı yanı, "Kuzum, piyasa romanlarındaki kızlar gibi bu özencikler de ne oluyor Allahaşkına?" diyordu ama boş verip burnumu kıvrıverdim.

Biraz sonra ıslık sesi daha yakınlardan gelmeye başladı. Tepepeden aşağı iki asker iniyordu. İçime tuhaf bir korku doldu. Hemen ayağa kalktım, çantamı omzuma asarak çatkın bir suratla bayırı tırmanmaya başladım. Hem de düşünüyordum: "Eğer şimdi dururlar, söz falan atmaya kalkarlarsa, doğruca yanlarına gider 'Ağalar ben yolu şaşırdım, buraları pek تنها, arkamdan biraz göz kulak oluverin' derim. Bir yandan da 'Allahım, Allahım, Allahım' diye çarpıntımı bastırmaya çalışıyordum. Askerler geçip gittiler. Hem de dönüp bakmadılar bile. Hemen yalancıktan çattığım suratımı düzelterek bu kez de ben, bir ıslık tutturdum. Tepeye varınca, birden bütün semti gözlerimin önüne yayılıverdi. Geniş geniş soluklar alarak bir zaman durup seyrettim. Çatıların kiremitleri, ağaçların yeşili arasında üvez rengi görünüyor deniz uzaklarda, ufukta bir çizgiymiş gibi parlıyordu. Ağır ağır bayır aşağı inmeye başladım. Kendimde lise yıllarındaki çocuksuluğu buluyor; o eski günlerdeki konuşmalarımızı anımsıyordum. O zaman burdan geçsem örneğin şöyle derdim: "Merhaba... a deniz bey kardeşim. Zatiâlinizi bugün Fenerbahçe'de ziyaret edip size şeref veremedi-

ğimden dolayı çok üzgünüm. Pardon mon ami. Bekle mon Domaine matin. Parsque mon coeur sana hayrandır.”

Bahçelerin arasında bir horoz öttü. İleriden çocuk sesleri, gülüşmeler geldi. Araba yoluna çıkarak, çantamı sallaya sallaya ‘Rânicüğimin’ evine yollandım.

Bir kadının boynuna sarılmak, onu kucağa alıp, fırl fırl döndürerek bağirtmek, ona sevdiklerinden selamlar götürmek, sonra çardaktaki kanepenin üzerine yan gelerek: “Rânicüğim ben mutlaka sigara böreği isterim. Salataları ben koparırım, sen bir patlıcan kızart başka bir şey istemem” diye nazlanmak; onun “Yavrum istediğin börek olsun, şimdi yaparım” diyen dingin sesini duymak... O zamanlar öyle bir gönül rahatlığı duyarım ki dudaklarım titrer. Kendime “Kız, derim. Yani sen de zırlamak için bahane arıyorsun ya...” Bu, her seferinde aynıdır. Ben kanepenin üzerine uzanırım, tahtalar kemiklerimi acıtır. Râna Teyze ivedilenir, bir mutbağa girer, bir bahçeye çıkar. Bir koşu yukarı fırlar. Kaşla göz arası maltız nar gibi yanar. Biraz sonra mutbaktan mis gibi kızarmış börek kokusu gelmeye başlar. Bana: – Sanki gökten – bir bardak kaynar çay gelir. Yanında ille bir dilim limonu vardır. Dünyada limon kalmasa bile Rânicim bana yaratır. Bu arada çardaktan mutbağa bağıra bağıra konuşuruz. Ben “Rânicüğim...” derim. O hemen “Yavrum...” diye seslenir. Ben anlatırım: “Annem dedi ki, bana sardunya daldırmayı unutmasın kafasını kırarım, dedi. Bir de fesleğen istiyor. O, verdiği küpeli o kadar güzel açtı ki... Balkona koyduk, orası iyi güneş alıyor. Ama şimdi, o arka arsa var ya, oraya apartman yapılıyor, güneşi kesecek...”

Mutbağın penceresi bahçeye açıldığından, onun gidip gelişini seyreder, artık annemin de onun da ihtiyaçladıklarını düşünürüm. Eşe dosta değgin bir yığın eğlenceli haberim vardır. Ben anlatırım Râna Teyze gençliğinden kalan berrak kahkahası ile güler. Arada bir yağ sıçrar. “Ay hınzır, aman ne fena sıçırıyor, ateş harlı geldi” der. Bir yandan sarmısak döver, bir yandan bana cevap yetiştirir.

Ben içime sindire sindire çayımı içerim. Bahçenin yarısı ekilidir. Bakar bakar, bir taze sovanları kesin olarak tanırım. Bir

yanda kümes vardır. Tel örgünün altında dolaşan tavukları sey-
reder, "Bizim oralarda hiç tavuk yok. Kentten biraz uzaklaşınca
hemen bir dışarlık havası başlayıveriyor; sabah akşam yusuflar
çuklar ötüyor, rüzgâr bir başka türlü esiyor. Çiçekler, çayır çi-
men, tavuk mavuk... Hele civcivler, ah şekerim, sarıları çok gü-
zel" diye düşünürüm. Rânicim arada bir seslenir:

— Nezih... Hani sizin arka taraftaki avukatın ailesi kurtul-
du mu?

Ben alay ederim:

— Bizim arka taraftaki avukatın ailesi kurtuldu.

— Nesi oldu?

— Ya oğlu, ya kızı.

— Hınzır! Alay etme. Allâsen nesi oldu?

— Ne bilirim be Rânicim. Benim derdim başımdan aşkın.

Doğurdu dediler ama aklımda kalmadı.

— Pek tatlı tazecik, benim pek hoşuma gidiyor.

— Kız, benim yanımda öyleler söyleyemezsin! Râna Teyze
gülüverir:

— A... evladım, senin yerini kimseler tutamaz.

Oh! Benim yerimi kimseler tutamaz. Yan gelirim kanepen-
nin üstüne. Artık o sorar, ben söylerim. İkide bir alay eder gül-
dürürüm. İçim hiçbir yerde bulamadığım rahatlığı bulur. Bir de
radyoyu açarız... Rânicim, "Ah hep aynı şarkıları söylüyorlar,
pek hoşuma gidiyor" der ve tutar benim hiç sevmediğim, avaz
avaz bağırان bir kadına hayran oluşunu anlatır. Ben yerimden
fırlar, maşayı kapar "Kız, annemle sen beni öldüreceksiniz. Ka-
dın dana gibi bağırıyor be..." diye üstüne koşarım. Onun elin-
de çatal, benim elimde maşa, mutbağın içini dört döner ve ço-
cuklar gibi gülüşürüz.

Yine çardaktaydım, Râna Teyze yine sigara böreği kızartı-
yordu. Yanağımı mermer masaya dayamış düşünüyordum. Bir
gün... Bir kış günüydü. Hava kapalı ve sıkıntılıydı. Adaya gi-
den bir vapurda dalgın dalgın oturuyordum. Herkes kendi
dünyasındaydı zaten. Kimi denizi seyrediyor, kimi çenesi avu-
cunda düşünüyor ve hiç kimse konuşmuyordu. Bir ara, hafif-
ten bir ut sesi duyuldu ve kalın bir erkek sesi, eski bir şarkıyı

söylemeye başladı. "Kimseye etmem şikâyet, ağlarım ben hâlâ me". Adam utu güzel çalmıyordu, belki de güzel çalıyordu. Sesi etkili ya da değildi... Ama ben Râna Teyzenin sesini duyuyordum. Onun çok sevdiği bir şarkıydı bu. İçime bir hüznün yayıldı; eski günleri, çocukluğumu, annemin, Râna Teyzenin gençliklerini anımsadım. Kırmızı kurdeleli mızrabı sanki gözümün önünde duruyordu. Albümde bir resmi vardı. İnce uzun bir genç kadın. Omuzlara dökülmüş gür saçlar, simsiyah iki göz. Omzunda bir testi tutuyor, hafifçe gülümsüyordu. Çocukluğumda duyduklarımı bir araya getirerek onun gençliğini bulur çıkarırdım. Bu günahkâr bir kadındı. Kabahati sevgisindeydi. O, ipek feracelere, taşlı taraklara, elmas broşlara bayılırdı. Yeni çıkan tüm şarkıları öğrenip utu ile çalıyor, sevdalı sesi, bahriyelileri çileden çıkarıyordu. Herkesi sevmek, herkese armağanlar almak, arabalara kurulmak, eğlencelere gitmek onun içindi. Bir iki kadeh içince yanakları pembeleşir, gözleri hafifçe süzülür, tutar bir "Ah" çeker, bir şarkı söylerdi. "Sevdayı muhabbet başıma gör neler açtı." Böylece, kimini kumral bıyıklı, diye, kimini uzun boylu, kimini çapkın, kimini içli diye sevdi; ömrü sevdalarla geçti.

Ama o, her zaman bir küçük kız kadar masumdu. Kuşları, civcivleri, kedileri, küçük köpek yavrularını; denizi; acı biber turşusunu; eski yalıları; çocukları, genç ihtiyar herkesi; küçücük apartman dairelerini de hep aynı sevgiyle severdi. İki kez evlenip ayrılmıştı. Şimdi "Hû...cum" dediği bir kocası vardı. Eski bıçkın komiserlerden emekli Ahmet Bey. Râna Teyze kırk sekiz yaşına karşın hâlâ sevdalı, hâlâ çocuk, hâlâ masumdu. Bir gülüşü, bir şaşı, elini yanağına dayayıp bir uyuyuşu vardı ki... İnsanın hemen gidip, "Uyuyuşa bakın ayol" diye öpeceği gelirdi. Benim o edalı, İstanbullu büyükannem ona: "Rânicim... Benim sultan kızım" derdi. Bir gün de o rahmetli, Rumelili dedeğim: "Ta be kızanım" demişti. "Senin nâmis dediğin, bu uçkurun ucunda değil be" ve göğsüne vurarak, "Te burası temiz olsun, te burası. Kulak asma sen gerisine." Kulak asan kim zaten. O benim küçüklüğümün 'Râni'sidir.

Adam utu ister iyi çalsın, ister kötü, ama ben Râna Teyze-

nin o içli sesini duyuyorum. "Kimseye etmem şikâyet, ağlarım ben halime" Bu eski alaturka şarkılarda çocukluğumuzdan, annelerimizin gençliğinden kalma bir şeyler var ki insanı kuvvetle çekiyor.

Ama bu kadar soylu duygularıma karşı, ya o içimdeki çok bilmiş! Adam parsa topluyordu. Alkolik bir çalgıcı. Herkes para veriyordu. Çünkü herkes bir on dakika başka dünyalara gidip gelmiş, eski günler anımsanmıştı. Hele ben, hele ben! Adama para vereceklerin başında gelmeliydim. Ama bu ilkel bir davranıştı. Hoş bir davranış değildi. Adam geçti gitti. İçimin bir yanı kaşını kaldırıp, dudaklarını büzerek bu davranışımı onaylıyor, öbür yanı dövünüyordu. "Ah ne tutsaklık! Toplum moplum diye yüreğini öldürüyorsun. Kız, bu kadarcık özgür olamayacak mısın? Herif sana neler anımsattı. Kız para vermeyi istediğin halde niye veremiyorsun? Kız hani o büyük lafların?.. Hani? Vay sana... Vay sana..."

Dalmış kalmışım, Rânicğim, mutbak penceresinden sesleniyordu. "Yavrum! O ne dalış öyle, Rânicin kurban olsun sana..." Gözlerim yine doluverdi. İçimden, "Ah Rânicim, ah! dedim. Ah bu dünya..." Hava kararmaya başlamıştı. Râna Teyze soruyordu "Nezih, hani yeni bir şarkı var. Dur bakîm nasıldı? Aklımda tutamıyorum ki. Hani M... söylüyor. Ah hınzır karı pek güzel söylüyor." Ben "Bilmem ki Rânicim" diyorum. "Ben o şarkıları hiç bilmem." Aklımdan Cavide'nin çatılmış kaşları geçiyor. "Ben bu şarkılara hiç dayanamıyorum. Vallahi" diyor, "nasıl dinliyorsunuz şaşıyorum. Bu tek seslilik, bu ahlar, oflar beni öldürüyor. Ne demek yahu... Hani benim sevincimi, benim kederimi, benim yaşamımı anlatan, bana benzeyen bir müzik. Örneğin halk motifleri ve..." Kendi kendime: "A...man be Cavide" diyorum. "O başka, bu başka. Yaşamımıza karışmış olan bu şarkıları yadsıyamazsın. Karşımda böyle bilgiç bilgiç konuşma. Şimdi öyle efkârım var ki... seninle çene yarıştıramam..."

Mutbaktan havan sesi gelmeye başlıyor. Akşam esintisi çıkıyor. Tavuklar gıdaklıyor ve uzaklarda bir horoz ötüyor. Ben düşünüyorum: birazdan bayırı zorla çıkmış, soluk soluğa kal-

muş olan Ahmet Bey gelecektir. Bir cebinde kırk dokuzluk, bu cebinde Râna Teyzeye nane şekeri ve elinde bir demet çiçek Beni görünce sevinecek. "Vay efendim, vay efendim" diyecektir. "Hoş geldiniz efendim. Nasılsınız bakalım? Valde, peder nasıllar? Oh oh efendim, sağolsunlar efendim. E... hanım neler yaptın bakalım bize?"

O zaman artık benim de kalkmam gerekir. Sofrayı hazırlamaya başlarım. Râna Teyzenin etekleri zil çalar. Ahmet Bey rakı şişesinin dibine o etli avuçları ile şap şap vurarak, tıpayı fırlatır. Ben rakı kokusunu bir güzel içime çeker, yanıma, çimenlerin üstüne düşen tıpayı alır, Ahmet Bey görmeden yalarım. 'Rânicim' görür güler. Çardağın ortasındaki elektrik yandı mıydı, artık bir an, bahçenin mavimtrak sisine, havuzun kenarındaki çiçeklere, yusufçukların sesine karışıp gider insan.

Sofrada Ahmet Bey bize meraklı zabıta olayları anlatır. İçtikçe yüzü kıpkırmızı olur, neşelenir ve tutup bir eski şarkı da o söyler. "Gül yağını eller sürünür çatlasa bülbül..."

'Rânicim' yatağımı sofanın ortasına serer ve pencereleri sıkı sıkı örter. O gittikten sonra ben gıcırdatmamaya çalışarak hepsini açar ve yattığım yerden yıldızları seyretmenin tadını çıkarırım. Ama düşünürken düşünürken içime bir gariplik basar, "Ah..." derim. "Hepsi ihtiyarlıyorlar artık. Birer birer ölecekler. Bu koca dünyada yapayalnız kalacağız. Ah anneciğim, ah anneciğim ölmesek ne iyi..." ve ağlaya ağlaya uyuyakalırım.

Kurumak

Sonunda yağmur başladı; uzun zaman bardaklardan boşanırcasına yağdı. Bu, ocak ayının ortasında hiç de istenmeyen bir şeydi. Herkes günlerdir, hava karlayacak diye düşünüyordu. Gerekli olan da buydu zaten; bembeyaz, aydınlık, neşeli bir kar. Hava kaç zamandır iyice kapanıktı. Sokaklar çamur içinde, boyasız ahşap evler kapkara, ağaçlar çalı çalı, renklerde bir solukluk; leke leke... Ama bir kar yağsa, bir de ayaza çekse...

Burnunu cama dayamış, dalgın dalgın yağmuru seyreden Bilge, içinden "Sanki marifet oldu" diye geçirdi. Hava kaç gündür kapanıktı, bu yağış çok doğal... Şimdi de dinmesi gerekir, dinince de ya güneş açacak ya da kar yağacak, her neyse. Nedenle sonuç olayı. Oysa Bilge'nin içindeki kapanıklık, böyle bir boşanışla geçecek şeylerden değil. Geçenlerde bir gün, yolda Mâcit'e rastlamış, ona durumunu anlatmaya çalışarak demişti ki:

Rica ederim Mâcit, bende öyle sinirli ya da umutsuz, mariz bir kız tipi falan aramaya kalkma. Ben, tersine yaşamayı, havayı, suyu, yürümeyi, gülmeyi, ne bileyim ne... Ben her şeyi seviyorum. Bu içimdeki, anlatamadığım başka bir şey. Ben için için kuruyorum anlıyor musun? Bu, örneğin salçanın kurumması gibi değil. Kuruyan salçayı, biraz sıcak su ile karıştırıp, kaşığın tersi ile kuvvetlice ezersen tazelenir. Benim tazelenme gereksinim yok. Ben her zaman yaşama bağlıyım. Aman bunlar da ne laflar Allahaşkına. Anlatamıyorum. İşin kötüsü, sen de anlamı-

yorsun. Bana, sevgiliden daha çok, bir dost gerek anladın mı? Ben; toprağı, suyu, içimde duymak, böyle yaşamının tadını çı kara çıkara yaşamak, bir işe yaramak, bir... üf aman Allahaşkı na gülüp durma..." Mâcit ne demişti: "Canım, bu kadar uzatacak ne var. Sen açık havada yaşamak istiyorsun. Bu bir çeşit doğa hasreti. İşte bu kadar..."

Bilge, hep öyle, dalgın dalgın yağmuru seyrederek Mâcit'in yanıtını düşündü. Doğa hasretiymiş. Bak hele! İnsan hiçbir şey yapamasa, kış vakti bütün çiçekleri kurusa bile, tabağın içine biraz su, biraz mercimek koyar, sobaya yakın bir yerde onu çimlendirir, yine de yeşilden ayrılmamış olur. Çık tavan arasına, çatı penceresinden başını çıkar, gökyüzünü istediğın kadar seyret. Laf mı bu?..

Bir ara yağmur dindi ve biraz yükselmiş olan hava yeniden kapandı. Bilge oturduğu koltukta iyice büzüldü. Kalkıp sobaya kömür atmak gerekiyordu, ama canı yerinden kıpırdamak bile istemiyordu. Eşyalar karanlığın içinde biçimlerini kaybetmişlerdi. Sadece köşedeki büyük ceviz karyolanın beyaz örtüleri, sobanın tablası ve beyaz boyalı borular hayal meyal seçiliyordu. Karyolada yatan ihtiyar Cemil Beyin düzgün solukları duyuluyordu: ama uyuyup uyumadığı belli değildi. Bilge içinden: "Şu Sâfinaz Teyze de artık gelse, sıkıldım" diye geçirdi. Onunla iki üç saat önce sokakta karşılaşmışlardı. Kadıncağız hemen: " Sen biraz beyamcanın yanında otur, ben hemen şu maaşı alıp geleyim. Oh yavrum, gözüm arkada kalmasın" demişti. Bilge, bu eski ahbaplarını çok severdi. Sâfinaz Hanım, toparlacık, neşeli, canlı bir kadındı. Yaşam onun için eğlencelerle doluydu. Terbiyeli düğün çorbası pişirivermek. İnce uzun, zeytin yağlı dolmalar sarmak, kış boyunca soba tahtasını tertemiz silmek, kapının tokmaklarını uvup parlatmak, Cemil Beye taze bezelye pişirmek. Cemil Beye sıcacık fanileler örmek, torunlarını sevmek, damatlara içermek, her şeye maviş maviş gülüğülüvermek...

Bilge yavaşça: "Of, aman Yarabbi" dedi. "Ne berbat hava." Ev, geniş bir sokağı bakıyordu. Karşıda, yeni yapılmış, büyük beton evin bitişiğinde küçücük, mavi boyalı, kulübemsi bir ev

vardı. Penceresinin bir camına teneke geçirilmiş ve sobanın borusu oradan çıkarılmıştı. Zifir yere damlamasını diye dirseğine de bir konserve kutusu bağlanmıştı. Borudan buram buram çıkan dumanların, yağmurun ve rüzgârın önünde öyle neşeli bir dağılışı vardı ki... Bilge dudağının ucuyla gülümsedi. O sırada evin kapısı açıldı, sarışın, şişmanca, genç bir kadın görüldü. Üzerinde kısa kollu eski bir basma entari vardı. Entari kısalmış olduğundan, çorapsız, kalın bacakları hemen gözü çekiyordu. Başını uzatıp sokağın iki yanına baktıktan sonra, kapının arkasında bir an kayboldu, sonra, elinde, oldukça eski, küçük bir halı ile görüldü. Halıyı saçaklarından sıkıca kavrayıp, başını tozun aksi yönüne çevirerek, beş altı kez kuvvetle çırptı. Kadının sağlıklı bir yapısı vardı. Halının arkasından iki kilim silkelledi, sonra yağmur oluşunun altına bir teneke koyarak içeri girdi. O, kapıyı kaparken Bilge, ayağındaki takunyalara dikkat etti; tuhaf bir iç burkulmasıyla kendisinin hiç takunya giymediğini düşündü... Hemen biraz sonra iki küçük oğlan, yağmurdan iyice ıslanmış olarak, ellerinde sefertasları, çantaları koşa koşa geldiler, evin kapısını tekmelemeye başladılar. Kapı çabucak açıldı; kadın çocukların ıslak hallerine gülerken onları içeri aldı. Kadının güldüğünü görünce Bilge de güldü. Kendi kendine, "Bu temiz bir kadın" diye düşündü. "Şimdi leğene sıcak su doldurur, bezi bolca sabunlar, çocukların elini yüzünü, bacaklarını şöyle bastıra bastıra bir güzel siler. Akşama sıcak bir çorba, taze ekmek, tahin pekmez..." Birden dudakları titredi ve ağlamamak için kendini sıktı. Bu kadın toplumun içinde, günlük hayatını yaşıyor. Çalışıyor, didiniyor, gülüyor, ağlıyor... Evi, kocası, çoluğu çocuğu... Oysa Bilge kendini, zamanın mekânın, toplumun dışında buluyor. Mâcit'le konuştukları o yeyim işe yaramamak, parazit insan ya da küçük insanları sevmek, küçük mutluluklar, aşk, huzur... Daha ne laflar, ne laflar. Bunları biliyoruz. Ama ayrıca, benim içimde bir şey yapamamaktan gelen, nasıl diyeyim işe yaramamak, parazit insan ya da küçük insan kalmaktan doğan bir kırılış var. Belki de bende bir sanatçı yaradılışı var, ama bir sanatçı değilim. Ben toplumu, yığınları etkilemek, büyük şeyler yapabilmek ve o, Sokrat'ın tanımladığı

görkemli sevinci duymak istiyorum anlıyor musun? Yapamayınca da kuruyorum. Ve... Mâcit anlıyorum sanmasına karşın anlamamıştı. Ama, Bilge yine de onunla evlenecekti. Ona almıştı, hoşuna gidiyordu. Evi, çiçekleri, işlemeli keten örtüleri olacaktı. Birkaç tane de çocuğu olurdu. Kışlar, yazlar gelip geçerdi... Gelgelelim Bilge'nin istediği, kuvvetle duyduğu ama anlatamadığı bir yan, ömrünün sonuna dek onunla birlikte olacaktı. Bilge buna "Kurumak" diyor. Bir başkası çıkar, doyum-suzluk der.

O sırada yağmur yeniden hızlandı. Cemil Bey karyolasında hafifçe kıpırdadı, kısık, öksürüklü bir sesle: "İşte bu" dedi "yaşamın felsefesi." Bilge tuhaf, dik bir sesle sordu: "Bir şey mi istediniz?" Cemil Bey sesini çıkarmadı. Bilge'nin sorusu bir zaman yağmurun sesine karşın odanın ortasında durdu. Daha sonra, Bilge gittikçe şiddetlenen yağmura bakarak içinden: "Bir şeye yaramayacak olduktan sonra yağ bakalım" dedi. "Zaten her yan çamur bataklık, hava sıkıntılı, pis bir ayaz, üstelik bir de şakır da şakır..." İşte tam o sırada Cemil Bey yine biraz kıpırdandı, yavaşça: "Bir işe yaramayacak olduktan sonra ne diye yağarsın a mübarek" dedi. Bilge bir tuhaf oldu ve: "Ben de onu düşünüyordum" dedi. Cemil Bey yine sesini çıkarmadı. Ama Bilge bu kez sesinin daha doğal ve düzgün çıkmış olduğuna dikkat etti. "Zavallı adam, onun da canı sıkılıyordur" diye düşündü. "Beni kimbilir ne sanır. Avukat Ramiz Beyin büyük kızı. Okudu, öğretmen oldu. Geçen yıl bir mühendisle epeyce söylendi. Bir ara nişanlanacak dediler, sonra ses çıkmadı. Ya da, dudakları, tırnakları boyalı, güzel bir kız. İşte hepsi bu. Benim okumuşluğum falanlığım ona vız gelir." Sonra Cemil Beye değgin anlatılmış bir sürü şey kendiliğinden aklına geldi. Eski ve tanınmış kaptanlardan Cemil Bey. O ince uzun, kumral, yakışıklı adam. O dillere destan seferler, o Kalamış'taki içki âlemleri, o kaptan Cemil Beyin hovardalıkları, o kaptan beyin kerimelerinin saltanatı, o Bebek'teki yalıda yapılan saz âlemleri... Şimdi ihtiyar, yorgun ve romatizma ağrılarının yatağa düşürdüğü bir Cemil Bey... Bilge sırtüstü yatan ihtiyar adamın hâlâ güzel ve ince profilini yarı karanlıkta hayal meyal seçiyordu.

Cemil Bey kendi kendine konuşuyormuş gibi "Ya...a hanım kızım" dedi. "İşte böyle..." Bilge bir kere daha kuvvetle ürperdi: "Müthiş bir elektrik akımı var işte şimdi. Ruhlarımız arasında bir şeyler oluyor. Mâcit'in geçen gün açıklamaya çalıştığı buydu" diye düşündü. Cemil Bey hep o bir tuhaf sesle: "Tıpkı bu yağmur gibi başladı, hızlandı, o hızla devam etti. İşte şimdi yavaşladı ve bir gün... tamam!" dedi. Bir sessizlik oldu. Sonra yine Cemil Beyin sesi hafifçe duyuldu: "...Ve bir gün dinecek. Allah... be, bâki heves." Bilge dişlerini sıkarak omuzlarını kıstı; gözleri doluverdi. Cemil Bey ağır ağır:

"Biz sıramızı savdık" dedi. "Ama bilemedik; o gençlik hep öyle kalacak sandık. Ama sizler bir şeyler yapmalısınız evladım. Siz bizden daha talihli bir döneme yetiştiniz. İstirap ve can sıkıntısı size göre değil. Demir tavında gerek..." Bilge içinden: "Aman ya Rabbi, aman ya Rabbi" diyordu. Cemil Bey: "Değil mi hanım kızım" dedi. "Siz bizden daha okumuşsunuz ama..." Bilge: "Estafurullah, rica ederim" dedi. Cemil Bey sesini biraz yükselterek, uzun bir şey anlatacağını belli eden bir tonlamayla konuşmaya başladı: "Benim sizin gibi birçok evlatlarım vardır" diyordu. "Maşallah şimdi hepsi, boyumca birer arslan oldular. Birçokları yüksek mevkiler aldılar. İstanbul'a geldikleri zaman beni hiç unutmazlar. Birgün bizim eski arkadaşlardan Ahmet Sâmi ile..."

O anlatıyor, Bilge nedenini bilmeden ağlıyor, arada bir sesini kontrol ederek evet ya da hayır diyordu. Cemil Beyin anlatıklarından aşağı yukarı şu çıkıyordu: "Her şeye rağmen, bulunduğunuz şartlar dahilinde memnun ve mes'ut olmaya çalışmalısınız." Bilge bir ara içinin ısındığını, içinden neşeli, sıcak bir şeyler geçtiğini ayırt etti. Cemil Bey anlatıyor, o, Ahmet Sâmi Beyin, o mutlu olmasını bilen kalender adamın tuhafliklarına içinden gelerek gülüyordu. Cemil Bey susunca, canlı bir hareketle yerinden kalktı, ışığı yaktı. Oda birdenbire canlanıverdi. Perdelerin tatlı mavisi, halının sıcak kırmızı rengi, koltukların üzerine geçirilen çiçekli basmaların cıvıltısı meydana çıktı. Bilge küreğin sapını istekli bir tutuşla kavrayarak sobaya kömür attı, çıtırtıyı arttırmak için maşayı ızgaranın arasına sokarak sil-

keledi, berrak bir sesle: "Yastıklarınızı düzelteyim de biraz oturun Cemil Bey amca" dedi. İhtiyar adamı şefkatle kucaklayarak doğrulttu. Sonra gidip radyoyu actı. Fasil heyeti Cemil Beyin çok sevdiği bir rast şarkıyı çalıyordu: "Vallahi bu sevdada benim yoktur günahım..." Bilge: "Şimdi çay demlesem Sâfinaz Teyze gelince amma da sevinir" dedi. Cemil Bey dişsiz ağzını açarak sessizce güldü: "Ya, ya efendim pek makbule geçer doğrusu" dedi.

Hemen biraz sonra Bilge sobanın yanına çektiği koltuğa kurulmuş oturuyor, çay suyunun kaynamasını bekliyordu. Cemil Bey ince uzun, beyaz elleri ile battaniyenin üzerinde usul vuruyor, kalın öksürüklü sesiyle ara sıra şarkıya katılıyordu.

Sâfinaz Hanım, büyük kızı ve torunu ile geldiği zaman, onları öylece karşılıklı oturmuş neşeli neşeli konuşur buldular. Sıcacık oda, mis gibi demlenmiş çay, o huysuz Cemil Beyin güler yüzü, zaten gürültücü, neşeli olan Sâfinaz Hanımla kızını büsbütün coşturdu. Bir an içinde sarılmalar, öpüşmeler, çocuğun yaramazlıkları arasında açılan paketler, Cemil Beye fanilalar, Sâfinaz Hanımın pantüflü terlikleri, Bilge'ye gıcırli sakızlar, nohut leblebileri, şakalar, gülüşmeler ve Bilge'nin dediği gibi: "Aman neler neler..."

Ama Bilge daha sonra, yakasını kaldırmış, elleri cebinde hızlı hızlı eve dönerken kendi kendine: "Her şeye karşın o te-dirginlik benim içimde bir yerde duruyor" diyordu. "Şimdi geçti. Ama onu zaman zaman yine kuvvetle duyacağım."

Keklik Türküsü

Oya, yanakları ateş içinde, süzölmüş mavî gözleri pırıl pırıl, pencerenin yanındaki koltukta oturuyor, odada konuşulanları, uzaktan geliyormuş gibi duyuyordu. Zehra Hanım:

— Koca ekmeği meydan ekmeği yavrum, diyordu. Sen de vaktiyen yuvanı bil. Annen senin fenalığın için söylemiyor ki...

Annesi alevli alevli sürdürüyordu sözünü:

— Sonra Zehranımcım, sonunda sapsız üzüm. Ben bunu, sidiğine lebboy, bilmem nesine şebboy nasıl büyüttüm bilirsiniz. Şurada kaç zamandır komşuyuz. Sonra aslan gibi çocuk, ekmeği elinde. Okumuş olacak diyordu, işte okumuştı. Ben de şurada iki günlük ömrümüz var, yerine yerleşsin istiyorum. Babasının hiç umurunda değil vallahi...

— A... tabi ayol, erkek kısmısı anlar mı?..

— Sonra ele güne karşı da ne diyeceğimi şaşırdım. Ona olmaz, buna olmaz, tutup insana ya sevdalı derler, ya bir korkusu var. Herkesin ağzı...

Oya'nın genç vücudu birdenbire dikleşti. Hırçın bir sesle:

— Anne rica ederim şu adi sözleri bırak! dedi. Korkusu var ne demekmiş. Allah Allah!.. Hem elâlem bana vız gelir. Ne demek canım, elâlem ne demek? Benim elâlemlerle ne işim var?

Annesi Makbule Hanım, yanakları ve göğsü pençe pençe kızarak:

— İşte böyle bu kardeş, dedi. Köpek gibi hırlar insanın yü-

züne. Karşına alıp evladımdır diye iki lakırdı söyleyemezsin Cehennemine dibine git!..

Oya aksilendi:

— Orası benim bilicem iş.

— Çenen tutulsun...

— Anne Allahaşkına asabımı bozma, zaten...

Zehra Hanım araya girdi:

— Canım bunda sinirlenecek bir şey yok. Varacak biz değiliz ya. Bizim dediğimiz sen mutlu olasın. Annelerin başka ne üzüntüsü var.

Sonra Makbule Hanıma:

— Hadi hadi kalk, Remziye'ye kadar gidelim açılırsın, dedi. Hayırlısı Allahtan. Kısmet olduktan sonra ne deseniz boş. Yeter ki Allah hayırlısını versin.

İki kadın çıkıp gittiler. Oya bir zaman pencerenin önünde oturdu, komşunun bahçesindeki elma ağacının pembe çiçeklerini seyretti. Sonra içini çeke çeke ağlamaya başladı. Yaşlar, hafif bir pembeliği olan yanaklarından peş peşe yuvarlanıyor, alt dudaklarını büke büke ağlıyordu.

Tutup âşık olmuştu. Hem de nasıl!.. Acaba kim onun kadar inanmış, aşkı böyle tatlı bir neşe içinde karşılamıştır. Acaba âşık oldum diye kim onun gibi sevincinden deli olmuştur... Yaşlar süzülüp süzülüp gidiyor, pembe elma çiçekleri titreşiyor ve Oya'nın kulağında kendi sesi çınlıyordu: "Oh!.. Cüneyt Bey amca, sizin bu elma ağacının çiçekleri ne güzel." O zamanlar her şeyde bir şey vardı zaten. "İnsan âşık olunca, kapalı göz kapakları arkasından bütün dünyayı filiz yeşili bir dinginlik olarak görür" diyordu. "Hani pembe akide şekerleri vardır bilir misiniz, onların bir baygın pembesi, insanın içine yayılan bir kokusu vardır. Aşk öyle bir şey işte."

İlk kez, geçen kışın yağmurlu bir gününde, Kadıköy vapurunda karşılaşmışlardı. Oya, yukarı salonda, arkadan ikinci sıraya oturmuş, o gün çıkmış olan bir dergiyi merakla gözden geçirirken, genç bir adam gelmiş ve boş yerlerden yer beğenerek, geçip onun karşısına oturmuştu. Öyle çok ıslanmıştı ki... Oya'nın gülmesi tutmuş, belli etmemek için dudaklarının kenarını

ısıarak, kaşlarını çatmıştı. Oysa genç adam doğrudan doğruya kıza olmasın diye onun omzuyla kulağı arasında bir yere bakarak açıkça gülmüştü. Çevresinden sular süzülen şapkasını çıkardığı zaman, Oya göz ucuyla ve ilk kez, geniş bir alnı, sarı ela gözleri ve saç ayırımında bir yara izi olduğunu görmüştü. Uzun boylu, yakışıklı bir adam olmasına karşın, güzel değildi. Fakat halinde tavrında öyle sevimli bir haylazlık, gülüşünde, yaramaz oğlan çocuklarını anımsatan öyle tatlı bir haşarılık vardı ki, Oya'nın içi aydınlanıvermiş, ferahlamış, içinden, kalıp adamın boynuna sarılıvermek gelmişti. Genç adam onun elindeki dergiye şöyle bir baktıktan sonra, hemen çantasını açıp, aynı dergiyi çıkararak yalancı bir merakla okumaya başlamıştı. Oya da hemen orada, ona bir ad takmıştı: "Dergi!"

"O günden sonra hep aynı vapurda karşı karşıya oturarak gidip gelmeye başladılar. Artık koca kentin kalabalığı içinde birbirine âşina iki insan vardı. Birbirlerini inceliyor, tanımaya çalışıyorlardı. Şimdi Oya, onun tam üç kat elbisesi, sade bir beğenisi olduğunu, haftada iki kez gömlek değiştirdiğini, çoraplarına jartiyer kullandığını biliyordu. *Baframaden* sigarası içiyordu, çok şık bir sigara tabakası vardı. Ekonomi'yi bitirmişti. Bankada çalışıyordu. Gömleklerinin yakaları kolalı ve kravatları çok güzeldi, ama pantolonunun paçalarını çamur içinde bırakmasını engellemiyordu. "Dergi" de Oya'ya ait birçok şeyler biliyordu. Akademi'deydi; çok iyi giyiniyordu. Bu kış kendine bir beyaz kazak örmüş ve yeni bir manto yapmıştı. Sonra, o ağırbaşlı görünüşünün altında bir şeytanın gözü saklıydı. Arkadaşlarıyla yaptıkları konuşmalarda karşılıklı kulak kesilir ve küçücük bir sözden birbirine ait türlü şeyler keşfederlerdi. Biri geç kaldığı zaman öbürü aldırılmazdan gelir ve "Merhaba!" yerine geçen bir bakışı esirgerdi. "Dergi" ayakta mı kaldı, Oya hemen gülmemek için kaşlarını kaldırır ve dudağını büzerdi. Ama Oya ayakta kalınca, "Dergi" yerine iyice yerleşir ve o haylaz haliyle açıkça gülerdi. Karşılıklı otururlarken eğer birkaç gün gelemeyecekse önceden haber verirdi. Arkadaşına derdi ki: "Yarın Ankara'ya gidiyorum Semih, bilmezsin kardeşim seni göremeyeceğim için ne kadar üzülüyorum." O zaman Oya'ya

düşen, gülmemek için soluğunu tutmak ve kızarmak olurdu tabii. Sonra, yüzüne bakmadığı halde "Dergi"nin yan yan bakarak güldüğünü bilirdi. Bir gün de Oya'nın bir arkadaşı: "Oya, yarın akşam Hâle'ye geliyor musun?" derdi. Eğer Oya, "Evet" demişse ertesi akşam sinemada, Dergi'yle birlikte olurlardı. İşin güzeli Oya'nın o kadar kurt geçinen dayısı, sinemada da-ima arkadan ikinci sıraya oturduklarını ve aynı sıraya, uzun boylu kumral bir adam gelince, yeğenin kıp kırmızı olduğunu ayırt etmezdi. Hiç konuşmadıkları halde, bir bakış, bir oturuş, kaşın ucundan geçen bir soru, dudağın bir bükülüğü, omzun bir hareketi ile birbirlerine birçok şeyler anlatırlardı: "Merhaba! Ne o nezle misin? Vah vah pek yazık! Bu çanta yeni mi küçük hanım? Güle güle. Bu sabah yanınızdaki kız kimdi efendim? Gözleriniz pek parlıyordu. Öyle yorgunum ki sorma. Kızın o cânım saçları nasıl da böyle kısacık kestini... Hadi hadi üzülme yakışmış. Bu paçalarının çamurları ne Allahaşkına? Kız sen çok sevimlisin vallahi. Ay ay sen dudaklarını da mı boyuyorsun? Sakın ha!.. Sen bana karışamazsın, anlaşıldı mı?.." Ve daha neler neler... "Dergi", Oya'nın erkek arkadaşlarını hoşgörülle karşılardı, ama Oya onun yanında bir kız görmeye hiç dayanamaz, hemen küser ve ortadan kaybolurdu. "Dergi"yi günlerce, vapur vapur dolaştırır, iskelelerde bekletir, sonunda bir gece düşünde görür, dayanamaz ortaya çıkardı. Karşı karşıya oturdukları zaman "Dergi" bir oh!.. çeker, yerine rahatça yerleşerek arkadaşına: "Azizim" derdi, "senin de amma sarı damarın var. Bak söyleyim, bu böyle olmaz." Oya içinden güler, günlerdir süren aksiliğini bırakır, yeniden huzur içinde yaşamaya, hayal kurmaya başlardı... İnsanın evi çok güzel olmayabilir diye düşünürdü. Ama evine giden yol, ille güzel bir yol olmalıdır. Kendince, kentin dış mahallelerine doğru, kırlara ve dağlara yakın, asfálttan ayrılan bir toprak yol düşünürdü. Bahar vakti, insan bostanların kenarından, rüzgârın sesini dinleyerek ağır ağır yürür. Kent uzakta, deniz ile göğün birörnek maviliği arasında, hafif dumanlı ve değişik bir mavilikte küme halinde durmaktadır. Uzaklardan sesler duyulur. Kırlangıçlar gelir geçer; ancak o zaman, gökyüzü bir baştan bir başa, çepeçevre, sonsuz derinli-

ğinden baş dönerek seyredilebilir. Böğürtlenler daha olmamışsa, onların o çok bilmiş kırmızı rengini akıldan geçirmek zor bir şey değildir. Ev yolun sonunda, kocaman bir bahçenin içinde olmalı, bahçenin toprak duvarlarından ille de salkımlar sarkmalıydı. Bu olmayacak bir şey değildi ki. Oya böyle birçok evler biliyordu. Bahçenin bir köşesindeki büyük ceviz ağacının altına kocaman, yuvarlak bir masa koyar ve üzerine yeşil bir örtü örterdi. "Dergi" orada, Frenk gömleğinin kollarını beceriksizce sıvamış olarak, şezlonga yan gelmiş gazete okur ve ilk bakışta saç ayırımındaki o yara izi göze çarpardı. Hayalin burasında Oya boynunu bükerek gülümser ve: "Küçükken kimbilir ne düz duvara tırmanan yaramazmış" derdi. İki tane çocuğu olacaktı. Biri kız biri oğlan. Kız sarı, oğlan babası gibi, biraz tatarımsı, kabak kabak kabacık! Hem de, yaramazın çivisi. Bahçenin öbür ucundaki kümesin yanından kızın çingır çingır sesi gelecek. "Anne be... Şu oğluna baksana..." Ah, hınzır saçaklı, mutlaka: "Be!.." diyecektir. Oğlan ona çelmeyi takar ve bağırır: "Kız ben sana şu tavuklarla uğraşma demiyor muyum..." Oya kendini daima bir şey kızartırken düşünürdü. Örneğin, kızgın yağa atılır atılmaz hemen pembeleşip kabaran puf börekleri. Küçük bir mutbak iskemlesine oturmuş, maltızın karşısında, yanakları ateş gibi ve sıkıntıdan bağırıyor bağırarak bir hali vardır. Bir ara terden ensesine yapışan saçlarını tepesine toplayıp bir toka ile tutturarak, "Dergi"ye seslenir: Burada da aklımdan ona bir ad takardı. Çünkü "Dergi", onun merak ettiğini bildiği için adını sıkı sıkıya saklardı. "Cahit... Sütçü geldi, aliver, hadi canım." "Dergi" ona bakar, o kayıtsız haliyle güler, sonra esner ve masanın üzerinden süt tasını alarak kalkar. Oya bazan kendi sesini duyduğunu sanır, onun sallana sallana bahçe kapısına doğru gidişini görür gibi olur, tutar ağlardı. O zaman koşar Beyhan'ı yakalar, yarı ağlayıp, yarı gülererek "Vallahi billahi yakında kaçıracağım" derdi. "Gece hep onun sesini işitiyorum. Allah canımı alsın ki işitiyorum. Geçen akşam düşümde o bahçeyi gördüm. Çocuklar için kırmızı çiçekli çinko maşrapalar almıştım. Yeşil masa örtüsünün üzerinde, ah ne kadar güzel duruyordu..." Sonra yine yolda, okulda, evde, uykuda düşünür

sürdürür giderdi. Kendisini hiçbir zaman, sıkıca taranıp toplanmış saçlar, siyah bir elbise ve topuklu ayakkabılarla genç bir kadın olarak gözünün önüne getiremezdi. O her zaman böyle, küçük spor gömlekleri, kolları sıvalı hırkaları ve gülerken kırıştıran burnuyla, bir genç kız olarak kalacaktı. Zaten "Dergi" de haylaz bir oğlan çocuğundan başka bir şey değildi. Çocuklara gelince, onlar saç baş bir yanda, yaramaz, haşarı, dağ bayır kokulu ve biraz yabani olsunlar isterdi. Kendi kendine: "Bende mahallevari bir ruh var" derdi. "Bak hele nasıl gevşek bir yaşam düşünüyorum."

Sonra... Şimdi Oya hıçkırma hıçkırma ağlıyor ve aşkın tanımı değişiyor. "Bir çılgınlık anında görkemli bir çığlık halinde dünyadan atladığınızı ve boşlukta tükeninceye kadar parçalandığınızı düşünün. Aşk budur."

"Dergi" ansızın ortadan kaybolmuştu. Şimdi Oya - arkadaşlarının gülerken söyledikleri gibi - zincirlik deliydi. Eve baraka sığamıyor, oturamıyor, yerinde duramıyor, ağlayamıyor ve otuz sekiz buçuk ateşle dolaşıp duruyordu. Sanat ne demekmiş, ders ne demekmiş... ana... baba... sinema, yemek, uyku... ne demek! Ne demek! Onur, genç kızlık gururu... ne demek! Ne demek! Gelsin fal! Tabii inanıyor, hem nasıl. Gelsin niyet, gelsin aşk şarkıları...

Sonra, günlerden bir gün, o akşam vapurunda karşılaştılar. Oya hep o tedirgin durum içinde dalgın dalgın oturuyordu. Bir ara ansızın, vapurun kalabalığı ve uğultusu içinde her şeyi birdenbire görüverdi. "Dergi"nin parmağında pırıl pırıl bir nişan yüzüğü, yanında bir kız. Hem ne kız! Ortadan ayrılıp sınıksız fırcalanarak ensede toplanmış parlak siyah saçları, simsiyah gözleri, kıpkırmızı dudakları, insanın gözlerini dört açtıran olağanüstü güzel bacakları olan bir kız. O dolgun göğüs, o fıstık yeşili tayyör, o yakadaki uçuk sarı çiçekler... Oysa Oya "Dergi"yi görür görmez başını çevirecek, ama daha önce şöyle bir bakışla: "Rica ederim, sizinle bir alışverişim yok" diye sitem etmiş olacaktı. O yine karşısına oturacak, yine omzuyla kulağı arasında bir yere bakarak gülecek, arkadaşına: "Semih," diyecekti. "Müthiş hastaydım. İnan ki kardeşim hep seni sayıkla-

dım. Beni düşünde görmedin mi?" Oysa onlar yanından geçerken Oya bütün çabasına karşın yine de başını kaldırıp bakmıştı. "Dergi", göz göze gelince sıkıntıyla başını çevirmişti.

Oya, hep şaşar, nasıl düşüp bayılmadan oturabilmişti. Nasıl olup da avaz avaz ağlamamıştı. Sadece, yüreği boğazını tıkararak çarpıyor, kulakları uğulduyor ve güçlkle soluk alıyordu. Ateşinin yükseldiğini anlıyor gene de büyük bir suskunluk içinde oturuyordu.

"Dergi"nin onu aldattığına hiçbir zaman inanmadı. Defterine sadece: "Sevdiğimin kavalı kaldı dayalı yerde" diye yazdı. O sarı, ela gözleri ve o haylaz görünüşüyle "Dergi" iyi bir adamdı. Ama o ilk geceler sabahlara dek ağlarken hep derdi ki: "Allahım, Allahım benim iyi niyetime yazık değil mi? Allahım, bana acımadın mı?.. Şimdi masanın yeşil örtüsüyle, çocukların çiçekli maşrapaları ne olacak! Ya benim saçaklı sarı kızım, kabacık oğlum. Artık 'Dergi' benim değil mi? Artık arkadaşlarım Oya'nın 'Dergi'si diyemeyecekler mi? Üstelik ben o güzel kızı da beğenmedim de. O kız 'Dergi' eve geldiği zaman kapının arkasına saklanıp korkutmasını ve o yara izine bir öpücük kondurmasını da bilemez. İşte öyle bacak bacak üstüne atıp kurur."

Hafiften bir akşam esintisi çıkmıştı. Elma çiçekleri titreşiyor ve Oya yine öyle gözleri pırıl pırıl ve yanakları ateş içinde oturuyordu. Artık ağlamıyor, ama bu yeni mühendis istekliyi nasıl atlatacağını düşünüyordu. Zehra Hanımın lafları aklına gelince dayanamayıp gülümsedi. "Kız finnari..." diyordu. "Âlemin kızları doktor diye, mühendis diye can veriyor. Kız kısmına öyle ressamlık messamlık ne olacakmış. Var bir kocaya da gelip evinde bir kahve içelim. Kız everdik diye azıcık da biz gerinelim bakalım."

Dışarıklı

Şoför Sâcit'in karısı Remziye elindeki örgüye öyle bir dalmıştı ki, gözü dünyayı görmüyordu. Bu sarı bir hırka oluyordu. Bir de siyah etek yapacaktı: şöyle daracık bir etek; kıcı mıcı meydana çıksın istiyordu. Tıpkı karşiki subayın karısı gibi. Bakalım olacak mıydı? Eskiden, hadi para yoktu, ancak ekmek derdindeydiler, olmuyordu. Ama şimdi, Sâcit kazanıyordu çok şükür. Radyo bile almışlardı. Hem de bitişik mühendislerinkinden de büyük bir radyo... Sâcit, "Şöyle büyük bir radyo olsun oluncak" demişti. Sonra artık karısı da iyi giyinsin, sinemaya neye gidince adam gibi olsun istiyordu. Burada, Remziye'ciğin içine bir acı yayıldı. Çıkık elmacık kemikleri kızardı, küçük siyah gözleri kederle kısıldı. Para vardı ama... O kadar para dö-küp aldıkları yeşil mantoluğu ile yeşil naylon çantasını, yeşil eşarbını ev sahipleri terzi Rum kızı hiç beğenmemişti. "Tû... kiz, gâvur etmişsiniz parayı be" demişti. O, mantoluğun yeşili ile çantanın yeşili hiç birbirini tutmuyordu. Biri başka yeşil, öbürü başka. Saçlarını altı aylık yaptırdığı zaman da böyle olmuştu. Rum kızı fıkır fıkır gülerek: "Kız" demişti. "Dönmüş-sün kokonaya." Tarağı alıp yeniden taramış, düzeltmişti. Remziye aynaya bakınca sahiden de bir hoş olmuş, içinden gülmek gelmişti. Çünkü berberin yaptığı saç hiç de karşiki subayın karısınınmkine benzememişti. Ama Despina tarayınca... Bu Rumun kızı çok akıllı kızdı doğrusu.

Remziye düşüncelere dalıyor. Yüzüne gözüne ateş basıyor, bir yandan da harıl harıl örüyordu.

Kızlığında, başlarına soluk örtmelerini alır, yünleri sırtlar, sepetin içine birkaç domatesle ince biber koyar, pek pek yufka ekmeğinin içine azıcık da çömlek peyniri sürer, ta yukarı, ırmak boyuna yün boyamaya giderdi. Akşamaca, güneşin altında kazan yakar, yün boyar, çayırın üstüne serilip deli deli gülüşürlerdi. Kayırmak uzun zaman, boyadan, allı yeşilli, kırmızılı, mavili akar, kızların elleri kolları birkaç gün 'rengârenk' boyalı kalırdı. Yalınayak gezmekten topukları yarılr, çatlar, artık ne tuğlayla sürtmek, ne kaynar suda yumuşatmak fayda verir, sızım sızım sızıldardı. Bağ bozumu zamanı ceviz çırpıma giderlerdi. Tozu ayak bileklerine çıkan ince bağ yollarında Remziye hep arkaya kalır, derin derin düşünür, içinden büyük bir hırs kabarırdı. Bir Allahın kuluna, rastlamadan saatlerce yürürlerdi. Binde bir bağdan gelen bir eşekli adam geçer, bazı da bir horoz öterdi. Sonra yine o derin sessizlik her yana dağılır, Remziye boğulacak gibi olurdu. Damlara serilen kayısıların ve pestillerin kokusu havada dalgalanır, bazan, uzaklardan bir yerden sesler gelir gibi olur, sonra yine kerpiç duvarlar, tozlu meyve ağaçları, yolun ortasındaki kırık araba tekerleği Remziye'ye bakıp susarlardı. O da ayaklarını sürüyüp, yolu tozularak, örtmesinin uçlarını omuzlarının arkasına atarak yürür giderdi... Neşeli zamanlarında, tezgâhın başına bağdaş kurup oturur, halının düz yerine gelinceye kadar şişman, kara elleri, dikkatli dikkatli ilmekleri atar, çakısı ağır ağır işlerdi. Ama bir kere düz yeri geldi mi, bir şarkı tutturur, artık ilmekleri çabuk çabuk atıp kesmeye başlardı. Şarkıyı yerel şivesiyle, yaya yaya söylerdi; kızlara derdi ki: "Eğerleyim ben de bir yabancıya varmazsam, hele bana Remziye dimeyin." Kızlar hem ilmek atar, hem gülüşüverirlerdi. "Subaya var subaya barileyim." Remziye'nin içinde pırıltısına can dayanmayan bir şey yanar sönerdi. Subaya varamazdı ama ne olursa olsun bir yabancıya varıp başka memleketlere gidecekti. "Kız," derdi. "Otobosa neye binmeyincez, tiren miren görmeyincez bu yaşamak mı sayılır hele!" Eğer pek neşeliyse tutar hâkimin karısını bir kere daha anlatır, kızlar güle güle yerlere serilirlerdi. Bir gece hâkimin karısı baloya gitmek için hazırlanırken, bu da onun küçük çocuğuna bakıver-

miş, oturup kadını seyretmişti. Tavanda bir lüks lambası asılıydı; kadın bir don bir sutyen ile aynanın karşısına oturmuş susleniyordu. Pamuğun üzerine hiç acımadan kolonyayı döküyor, yüzünü, boynunu, kollarını siliyordu. Arada bir gözleri yanınca yüzünü buruşturuyor, aynanın içinden Remziye'ye bakıp gülüyordu, Sonra her yanına krem sürmüş, uzun uzun ovuşturmuştu. Zaten bembeyaz olan göğsü, kolları pembe pembe kızarmıştı. Daha sonra sıra pudraya gelmişti. İşte burada kızlar çok gülerlerdi. Remziye: "Amanın kız" derdi. "Sankileyim karının çuvalına girdi. Sür bubam sür. Koltuklarının altına bilem sürdü... Hani işte, sürmedik yeri kalmadı." Kızlar gülmekten bayılır, ilmekler ağırlaşır ve gözlerden yaşlar gelirdi... Birden aşağıdan anası gülerek bağırıverirdi: "Hele kız... donuzlar, varıyom yanınıza."

Remziye, sahiden de dediğini yaptı. Hiç kimseleri dinlemedi. Kara kara çatınıverir: "Annâ... kız ekmeğimi kendim çıkarıyom. Nere gidip üç ilmek atsam karnım doyar. Kimi beyenirsem ona varacam" derdi. Valinin şoförü olan Sâcit'in kasketi ve sarı sarı bıyıkları aklını başından almıştı. Pantolonu tıpkı yabancılarinki gibi ütülüydü; elleri beyaz beyazdı. Remziye önceleri "azi... cık zâyıf ya ben onu yola koyarım hele" demiş ve...

Artık o günler geçip gitmişti. Neredeyse on yıl olacaktı. İlk zamanlar bu büyük kentte çok yalnızlık, çok sıkıntı çekmişlerdi. Remziye aylarca sokağa çıkmamış, bir tek odadan ibaret olan evlerinde oturarak, geleni geçeni sıkı sıkıya gözden geçirmiş, hâkimin karısının verdiği, yakası kürklü, siyah mantoyu giymeye uzun zaman cesaret edememişti. Mantoyu evde giyer, Sâcit'in tıraş aynasını sandalyenin ayağına dayayarak kendini boydan boya görmeye çalışırdı. Birgün yine pencereden bakarken birdenbire, İstanbullu kadınların entarilerinin mantolarından hiç çıkmadığını keşfediverdi. Hemen oturdu, zaten topu topu üç tane olan entarisinin eteklerini kısalttı. Bunların ikisi pazen biri ipekliydi. Elleri çatlak ve bakımsız olduğundan ipekli kumaş hep ipliklerden çekilerek yer yer büzülmüştü. Bir gün de, öksürük olmuştu. Sâcit de tutup arkasına tentürdiyot sürmüş, bir yün atkıyla sımsıkı bağlamıştı. İşte o günler, evde do-

laşırken, hep bir hoş oluyordu. Kuşaktan dolayı dimdik duruyor, oturup kalkarken kendini sanki arkadaki Rum kızı sanıyordu. Sonra, birdenbire aklına hâkimin karısının sutyeni geldi. Sutyen giydikleri için öyle güzel, dik durduklarını düşündü, heyecandan zaten kırmızı olan yanakları büsbütün kızardı; ince mavimsi damarları daha çok belli oldu. İyice ateş bastı, birkaç gün evin içinde dalgalı dalgalı dolaştı. Sâcit'in yüzüne baktıkça gülmesi tutuyordu. Sonunda kararını verdi. Yatağın altında biriktirdikleri paradan bir ikibuçuk lira ayırarak Rum kızına gitti: "Kız" dedi. "Şu paraynan azicik parça alıp bana bir memelik dikiver." Rum kızı, zaten onun konuşmalarına, haline tavrına bayılıyordu. Bu "Memelik" sözüne hep kasıklarını tutarak ve: "Kız bayılttırazaksin beni" diye bağıra bağıra güldü, güldü... Sonra ona, sutyenle birlikte renkli patisten iki tane de kısacık don dikti. Remziye donları görünce, her ne kadar yine ateşler içinde kaldıysa da, aklından: "Hele kız" dedi. "Hâkimin karısı nâmıssız mıydı? Nur gibi karıydı. Bu İstanbulluların âdeti böyle." Hemen o gün, uzun paçalı donlarını acele acele söküp yatağın altına tıktırdı.

Daha sonraları Rum kızının kiracısı oldular. Onların üst katındaki odaya taşınıp yerleştiler. Remziye hep öyle, uzun uzun düşünerek, sıkıya gelince Rum kızı Despina'ya başvurarak evini süsledi. Bir somya uydurdu. Yere halı, tül perde, siyah istor aldı. Hiçbir şeyi eksik kalmasın istiyordu. Oturdu, keten örtüler işledi, ipek çorap, topuklu ayakkabı, püsküllü terlik aldı. Sâcit'in pantolonunu iki günde bir ütülüyordu. Frenk gömleklerinin yakalarını kolalamayı öğrendi... Gelgelelim yine de işin bir eksik yanı vardı. Ne yapsa, ne etse, tıpkı tıpkısına kentliymiş gibi olamıyordu. Tırnaklarını bile ojeliyordu. Hep naylon çorap giyyordu. Ama karşiki subayın karısı, sokakta şöyle bir yürüyor, bir "Ah canım ayol!" ya da bir "E... körolma Remziye" diye kahkaha atıyordu ki... Remziye ölse öyle yapamazdı. Ama öyle olmak istiyor, o eski günleri, tezgâh başında kızları güldürüşünü anımsıyordu. Hem artık Despina'ya da danışmak istemiyor, her şey kendi aklı ile olsun istiyordu. Nitekim mantoluk kumaş almaya Sâcit'le ikisi gitmişlerdi. Raftaki kumaş topları

nin arasında, halı ipi boyarken en tuttukları yeşili görür görmez, hemen beğenivermişti. Ama işte hem Despina, hem subayın karısı "Olmaz" demişlerdi. Neyse ki koca radyoyu da kendi başlarına almışlardı ama, ona hiç kimse bir şey diyememişti. Hem Despina, üstelik bir de işlemeli örtü hediye etmişti. Sâcîd de daha o akşam, altında kalmamak için ona en pahalısından bir kilo elma getirmişti.

Günün birinde şapka giymek, kabul günü koymak aklının uzak bir köşesinden gelir geçerdi. İyi ama... Remziye'ciğin içinde hep o eski hırs kabarıyordu. "Zaar ta küçücükken İstanbul'da büyümek gerekti" diyordu. Birden aklına iki üç günlük bir olay geldi, gülümsedi. Ada vapurunda karşısına iki okumuş kız oturmuştu. Biri öbürüne usulca "Hırkasının ne tatlı mavisini var diyemi?" demiş, Remziye'nin duyduğunu görünce ona gülmüştü. Remziye de gülmüş, içinden "Hele beni kendine yakın buldu, tutup güldü" diye sevinmişti. Ama bir şey daha olmuştu ki... Kızın biri kaleminin ucunu yiyerek kitabını okuyor, öbürü denizi seyrediyordu. Bir ara bu denizi seyreden, uzun uzun esnedikten sonra, arkadaşına: "Bana bak" demişti. "Ben küçükken dolaptan şeker alır yer, sonra da gider, anne şeker alayım mı diye sorardım." Kitap okuyan önce toparlanamamıştı ama sonradan kahkahalarla gülmüşlerdi. Remziye bunda gülünecek bir şey göremediği için çok şaşmış, işin içinde her zamanki gibi onun anlamadığı bir şeyler olduğunu düşünmüştü...

Birdenbire Selma Hanım: "Tombala!" diye bağırdı. Masanın başında büyük bir bağırışma ve gülüşme oldu. Remziye iç geçirerek kendine geldi. Sobanın arkasındaki koltukta dalmış kalmıştı. Sarı kazak yarıyı geçmişti. Minderin köşesinde uyuklayan ihtiyar Mesûde Hanım "Hay hınzırlar" dedi. "Piç ettiniz uykumu." Tombala bitmişti. Kadınlar işlerini alıp oturdular. Her kafadan bir ses çıkıyor, tombala, çinko, sen kazandın, ben kazandım, şans mans deyip gülüşüyorlardı. Mesûde Hanım kapalı fincanını uzatarak "Bak bakalım Ayşecim" dedi. "Şöyle bir tekâvit mekâvit görünüyor mu bana?" Böylece fal faslı başlamış oldu. Dışarda lapa lapa kar yağıyor, herkes gülüp konu-

şuyordu. Akşam olurken o neşeyle dağılıp evlerine gideceklerdi. Ama Ayşe Hanım tutup tatsızlık çıkardı. Remziye'nin falına bakarken:

— Ayol hanenize nikâh görünüyor, dedi. Kime dersin? Yoksa Despina'ya mı?

Remziye'den başka hepsi gülüştüler.

— Despina'nın nikâha ne ihtiyacı var ayol?

— Despina'nın nikâhı anasının karnında kıyılmış.

— Despina'ya mı? Hangi birine yetişsin bir nikâh ayol!..

Zaten başı dumanlı olan Remziye, önce aldırılmaz göründü ve çatılıverdi. Ama söz uzayınca hırslı hırslı:

— Hele herkesin nâmısı kendine, dedi. Günahdır, kız kısmına laf söylenmez. Yoksam aracılığınızı siz mi yapıyorsunuz?

Ayşe Hanım dikleniverdi:

— Remziye, sen daha gençsin kızım. O kaçın Despina'sıdır biz biliriz. Sonra sen de temiz adına laf getirirsin.

Remziye:

— Bana laf söyleyecek olanın alnını karışlarım, dedi. Bugüne bugün orispiye orispi denmiyo.

— Ama senin Despina'yla sıkıfıkılığın göze batıyor. İleri geri laf ediyorlar.

— O lafları söyleyenler bok yemiş, diye âdeta bağırды. Benim erkeğim var başımda...

O sırada içeri giren ve hiçbir şeyden haberi olmayan ev sahibi:

— Amanın hanımlar, dedi. Bir orospucuk maltızım var her derde yetişiyor. Nohutlar helmelenivermiş.

Sonra odadaki tatsızlığı fark ederek: "N'oldu" anlamında bir göz kırptı.

Remziye çıkıp gittikten sonra, laf yeniden açılıp alevlendi ve hava kararıp yoğurtçular geçmeye başlayınca kadar yılan hikâyesi gibi uzadı gitti. Kadınların son yargıları şu oldu: "Bu dışarıklılar aman ne çok bilmiş olurlar. Ne çıkarsa onlardan çıkar."

TOPAL KOŞMA

Susuz I

Büyük kentlerde yaşadıkları için mi böyle katı, içine kapanmış, somurtkan, sinirli oluyorlar? Büyük kent, yenilmez, dış geçirilmez, yok edilemez gücüyle onları dört bir yandan sarıyor, sıkıştırıyor, eziyor, boğuyor — mu? — Ufukları yok çünkü. Evlerin —evlerin... evlerin... evlerin— sokakların yan yana... iç içe... üst üste...— Gökyüzüne gerilmiş tellerin, gökyüzüne çıkan yokuşların, diklemesine büyük taş binaların, bacaların arasında; birbirleriyle yüz yüze, soluk soluğa, omuz omuza yaşıyorlar. Birbirlerinden nefret mi ediyorlar? Kırıkları, güneşi, yeşili mi istiyorlar? Gökyüzünü çok yükseklerde, en üst kat camlarında, baca deliklerinde; yeşili, çekmeyen bacaların ve kent du-manlarının isinde kararmış buldukları için mi böyle sarı suratlı, kinli, hırçın oluyorlar? Bütün bunlar için mi âşık olmuyorlar, gülmüyorlar, genç, kuvvetli, neşeli, yeşil, beyaz, mavi olmuyorlar? Omuzlarında bir yük —Günlük yaşam bir kat karabasan gibi omuzlarına çökmüş— kırgınlığın, bezginliğin, bulanık sarılığında, içlerine çekilip somurtmuşlar. Bütün bunlardan ötürü mü —mü... mü... mü...ne?— böyle olmuşlar. Yoksa başka bir şeyler mi var? Aradıkları veya kaybettikleri ne? Yoksa aradıkları ya da kaybettikleri bir şey yok mu? —Hiçbir şeyin olmaması. (mı?)— Ekmek peşinde koşanlar, para hırsına tutulanlar, kanseri olanlar, dosyalar, makineler arasında kendini unutanlar, kumarbaz olanlar, hovarda olanlar, çirkin olanlar, hayvan olanlar, insan olmayanlar —lar... lar...— var. İyi hoş. Ya ötekiler? Aradık-

ları ya da kaybettikleri bir şeyi olmayanlar? Yoksa bu, hiçlik duygusu mu? Çaresizlik, aşığılık duygusu...

Bir şey var. Bir şey ama ne?

Biri-bunlardan biri –için için sevinçli– beyaz keten elbisenin yakasından, ayağındaki hafif sandaletlerinden, beyaz çantasından, tramvayın camındaki görüntüsünden hoşnut– oturuyordu.

Esmer, kısa saçlı, sımsıkı kapalı ağzından ne düşündüğü belli olmayan, bir bakışta, kadınlığı, kokusu, gözlerinin rengi, sıcaklığı düşünülmemeyen bir kız. Öbürü, ona pek yakın bir yerde –uzun boyundan, bol ceketinin külhâniliğinden, gömleğinin açık yakasından görünen güzel erkek göğsünün sağlamlığından hoşnut– ayakta duruyordu. –Birbirlerini görmemişlerdi daha.– Dışarıya bakıyorlardı. Şişhane Yokuşu’nda, yazla sonbahar arası bir günün akşam vakti, tramvay ışıklarını yakmış, vatmanın gönlünce ağır ağır ilerliyor. Herkes kendi çerçevesi içinde, herkes kendine göre bir Şişhane Yokuşu’nda –tramvay içinde ya da kendi dünyasında bir yerde (düzcesi kendi düşüncesinde)– gününü yaşıyor. Oturan kız, tramvayın camına yansımış bir bileğe bakıyordu. Dikkat edince, içeridekilerin, camda kırmıldanan, dalgalanan görüntülerinin arasında, dört beş kitabı kavramış bir erkek eli çıktı ortaya. Kitaplardan birinin kabında bir sözcüğün yarısını heceledi: ‘tatif.’ Bu yarım ‘ tatif sözcüğü hemen, onun kafasına göre biçimlenmek, bir şey olmak, düşüncelerine karışmak için harekete geçti. Tramvayın gürültüsü, Şişhane Yokuşu’nun kalabalığı, yeni yeni yanmaya başlayan elektrik fenerleri uzaklaştı. “...tatif” kafasında dört dönmeye başladı. “...tatif ...tatif...aktif ...pasif (sif ama) lüminatif... (natif olur mu natif) natif... natif... natif... fakültatif...” ve tramvay kızın gönlünce –takır takır akültatif... takır takır fakültatif... – konuşarak yürümeye başladı. Sonra... –O zamana kadar öbürü de, o küçük beyaz yakanın iyice örtemediği esmer boynunda atan ince, mavi damarın, yakanın aralığından görünen dantel parçasının havasında yaşamıştı kendine göre– böylece tramvay halkından iki kişi, zamanın bu parçasında, –erinçli değillerse bile– erinçsiz değillerdi hiç olmazsa...

Sonra, birdenbire nasıl oldu anlatılamaz. Biri camdaki eli, öbürü o boynu, o mavi damarı tanıyıverdiler. Başlarını çevire rek, tramvayı, Şişhane Yokuşu'nu, kalabalığı yok eden bir ses sizlik içinde birbirlerine baktılar. "O!" İşte o anda bir şey (O şey) ikisinin de yüreklerinden geçip boğazlarına tıkanı. Tramvay, Şişhane Yokuşu'nda akşam ve tramvayın kalabalığı, onları sıkıştırmaya, titizlendirmeye, sinirlendirmeye başlamak üzere geri geldi. Kız, başını -ineceği durağa gelinceye kadar öylece durmak kararı ile- çevirdi. Erkek -yüzünde gerilmiş bu titizlikle- kitapları ezercesine sıktı... Sevinç içinde, rahatça gülemediler. İçlerinin aydınlığı yüzlerine vurmadı. Kasıldılar kaldılar...

Aralarında, geçmiş zamana değgin -ikisinin de kendine göre anımsadığı- bir gece var. İmgelemlerinde üst üste çekilmiş resimler gibi duran bir gece. Erkeğin dünyasında o resimlerden biri şöylece yaşar:

Bir gece, kentin kenar caddelerinden birine yağmur yağıyor. Kış. Gece yarısı. Soğuk, bereketsiz, lanetlenmiş bir yağmur. İki taş merdivenle çıkılan bir sokak kapısı önünde bir kız var. -O! (Bu kız işte)- Sapsarı, üşümü, başından aşırıp örttüğü siyah bir paltonun altında dimdik. Zehir gibi bir sesle "...Doktor değil misiniz, mecbursunuz geleceksiniz, ölüyor anlamıyor musunuz!" diyor. Oysa kıza göre aynı resim sıcak ve aydınlıktır. Karşısında, bir oda kapısı aralığından, dar bir pabuçluğa vuran, dumanlı ışığın önünde bir adam durur. -(Ah O! O! O!) Bu yani. Bu delikanlı adam- uzun boyu, sağlam, genç vücudu ile... Yarı sarhoş. - Erkek (Sağlam ve güzel hem de) -Saçları dağınık; rahatsız edilmiş, kızmış, odadan gelen kahkahalar, kız sesleri, caz müziği içinde orada duran, üzerine atılacakmış gibi sinirlenmiş bir adam.- Konuştuklarını bir bir anımsar:

"Köşede nöbetçi eczane var, diyorum efendim. Anlamıyor musunuz?"

"Biliyorum. Ama siz geleceksiniz. Doktor işi bu. Vakit geçiyor, çabuk olun, çocuğa bir şey olursa sizi dava ederim."

"Ne? Ne münasebet yahu? Siz laf anlamaz mısınız?"

Kızın o geceyi anımsadıkça duyduğu acı, terslenen bir insanın hırsı mı, yoksa güzel bir erkek tarafından övgü görmeyen

bir kızın kırgınlığı mı? Belki de kıskançlık. Bir kız da var aralarında çünkü. –Bir başkası, bir başka kız. (Kızlar... Kadınlar.) – Tam o sırada oda kapısını iyice açarak, çoğalan ışığın önüne çıkan bir kız. Dağınık saçları, –(saçları dağılmış, sarhoş)– Süvetlerini germiş göğüsleri, eteğin darlığı içinde kalçaları –ışıkta bacakları– ile, topuklu ayakkabılarının üzerinde zorlukla duran, sıcak, güzel, sarışın, istek dolu bir kız. Gülerek, gülümsemesini tutamayarak, sözcüklerin uyumunu bozarak konuşan bir kız:

“Doktor bey yoklar efendim... yoklar... bu gece yoklar. Bu. Bu başkası... Hadi Orhan gel...”

“İçeri gir, geliyorum.”

Kapının önündeki taş olur elbette (“Gel!.....” “İçeri gir geliyorum.”)

Ben sana geliyorum. –(Bu ona gidiyor)–

Bir türlü gidemeyen, dikilip kalan kızın, kolunu uzatıp saatine bakışı vardı bir başka resimde. İnce bir bilek ve küçük kol saati . Geride, dışarının parlak siyah, soğuk gecesi, acı çeken bir alını, küçümseme ile kısılmış gözleri olan bir kızın, artık dayatamayan bir kızın çaresiz, acılı bakışları. –Eğer şimdi aralarında bir şey varsa, düzeltilemez bir şey, kızın gözlerinden erkeğe o anda geçmişti.– Tokat etkisi yaparak ayıltan bir şeydi bu. O zaman, askıdan paltosunu koparmak, yere çalmak, kaldırıp –kapıda duran ve onu küçümseyen– kızın kafasına atmak isteyen hınçlı bir çekişle alıp sırtına geçirmiş ve “Bir dakika” diyerek gitmişti... Kız donuyordu. Küçük bir çocuk ölüyordu. Yağmur yağıyordu. Güzel bir adamın kendinden nefret ettiğini düşünen bir kız donuyordu. –(Onun suratına “Defol... defol... ukalalık etme. Doktorsam doktorum... Eğlenmek hakkım değil mi? Genç değil miyim? Doktor olduysak...” diye bağırarak isterdi herhalde...)

Erkek, kızın kısılmış gözlerini, kendini küçümseyen bakışlarını, “Doktor değil misiniz, mecbursunuz!” diyen sesini zaman zaman –kendini sorumlu duyduğu büyük kentteki günlük yaşamını ufuksuz, boğucu, tıkayıcı bulduğu zamanlar, dünyanın, insanların acısını, yaşamının korkunçluğunu duyduğu zamanlar– anımsar. İçi hınçla, kinle dolar, sinirlenir. Gönül rahat-

lığı yok olur artık. Bir kızın kendisini küçümsemesine dayanmaz. Onu dövmek, parçalamak ister. Nefret eder ondan.

Oysa, o gece, kabalığını bağışlatmak istemişti. Beraber, karanlık, bozuk sokaklara dalmış, teneke evlerin, çökük çatıların, açlığın, yoksulluğun acısından donarak yürüyorlardı. Bir ara sendeleyen kızı kolundan tutarak sormuştu:

“Geceyarısı nasıl yalnız çıkabildiniz?”

“Bir çocuk ölürken...”

Tuttuğu kolu bırakıvermişti: Bu konuşmadan kızda alkol ve badem kokusu –bırakılıveren kolun acısı–, erkekte soğuk bir kız sesi kaldı: “Bir çocuk ölürken...” Sonraları bu sesi hep sinirlenerek anımsadı. Hep, dişlerini sıkarak içerledi: “...Ukala... Ukala...Doktor olmuşum, ama adam olmamışım... Görevimin bilincinde değilim... İnsanlık ve falan... Bu değil mi? Ukala... ukala...” Bu yanda kız, eşitlik duygusu içinde, okumuşluğun, bir baltaya sap olmuşluğun dikliğiyle onu küçük görür. –Kendini inandırmaya çalışır.– “...Yoz, der, ne ilkel heriflerdir şu erkekler, der...” Kasılır kalır.

O gece, o da oradaki soğukluğu gidermek istemişti. Yoksul bir odada, tavanın isli karanlığı, gaz lambasının sarı ışığı, köşede yanan sobanın boğucu sıcaklığı ortasında gölgeleri büyüyecek hasta çocuğa iğne yapmak için uğraşıyorlardı. –Kız onun ellerini, becerikli, biçimli ellerini orada tanımıştı.– Sedirin üzerindeki yatakta, yüksek ateşle, sararmış, uçuklamış, cerahatli morluğun şişkinliği içinde küçük bir oğlan yatıyordu. Arada bir “Buba be...” diyordu. Hali kalmamış bir sesle: “Buba be...”

Yatağa kapanmış bir kadın hıçkırıyordu. Kız, iğnenin yapılmasına yardım ederken, –evsahibi rolünde, biraz önce, sırtındaki pek güzel yünlü giysisinin, “Beni ne sandındı!” havası estiren ahmakça gururundan sıyrılmış, masanın üzerinde duran, erkeğin gözücuyla, üzerinde ancak “HUKUK” sözcüğünü okuyabildiği kitabının getirdiği burun dikliğinden vazgeçmiş olarak, değişmiş, sıcak, kadın bir sesle– “Babası vatmandır. Bu gece nöbetçiymiş. Ben de akşamüzeri, çamaşıra çağırmak için uğramıştım...” demişti. “Bir çocuk ölürken...”in soğukluğu giderilir gibi olmuştu. Çocuk ölüyordu. Kız haklıydı – İğneleri

toplayan erkek rahatlar gibi olmuş bir yüzle , o değişen sese iyi geceler dilemek için başını kaldırıncı –gidiyordu, ama. Oraya. O kızlara.– kızı kısılmış gözleriyle, küçümsemesi içinde bulmuştu. Ona kaşını kaldırarak –esmer, yuvarlak çeneli, pek güvenli– “Rahatsız ettiğim için özür dilerim, yarın uğrarım” diyordu. –Buz gibiydi.– Hınç...Hınç... Erkek dişlerini sıkmişti, tırnakları avuçlarına geçivermişti cebinde. Kızın boynunda atan mavi damara bakarak kendini tutmuştu yine:

“Uğramanıza gerek yok. İşimiz bu!”

“Ya!”

Vurup kapıyı gitmişti.

Ama, içten içe, onları birbirinden uzaklaştırıyormuş gibi görünürken, tersine yaklaştıran bir duygu yok mu aralarında? Düpedüz ikisi de birbirine âşık değil mi? Erkek, çok sonra bir gün, iyileşmiş olan hasta çocukla annesini tramvay yolunda görünce, lafı evirip çevirip kadının ağzından kızla ilgili bir sürü bilgi almadı mı? –Evlerinin yakınlarına kadar gitmedi mi?– Kız da, kadının onlara her gidişinde, lafı dağdan bayırdan aşırıp çocuğa iğne yapan doktora getirmiyor mu? Kadının –o ablak suratlı, aptal çamaşırıcı Necmiye’nin (sersemin, kafasızın)– ağzından laf alıncaya kadar, içine karanlıklar basmıyor mu? Ama böyle tramvayda, otobüste rastlaştıkları zaman taş oluyorlar. Birbirlerine surat edip, inat edip ayrılıyorlar. Neden böyle yapıyorlar? Neden gülmüyorlar... Aşkı, neden sevinçle, neşeyle karışlamıyorlar? –Neden sevinçten birbirlerinin boynuna sarılmıyorlar?– Beraber olunca kentin değişeceğini, gece vakti havagazı ile yarı aydınlanmış yokuşların masal havası estireceğini, geceleri gökyüzüne çizilen ışıklı pencerelerin çok güzel görüneceğini, kentin, büyük, yok edilmez gücüyle onları koruyacağını düşünemiyorlar mı? Neden –Ne fena, ne fena– somurtuyorlar? Neden böyle yapıyorlar?

1952

Susuz II

Pencere yoğunlaşmış bir karanlığa açılıyor. Işıklarla insanlar, yedi bin kat aşağıda kaynaşıyorlar. Anılar, umutlar, özlemler de onlarla beraber. Yedi bin kat yukarıda sadece karanlık var. Katkısız, koyu karanlık. Bu dinginliktir Ali Bey için. Karanlığın önünde, pencerede dikilen Bülent de kuvvetle çizilmiş boz bir çizgi. Oğlu. Yetişmiş, adam olmuş bir erkek evlat. Bir o var elinde. Hem kendi kanından, hem insan adam. Babasından uzaklaşmış da olsa, ona her zaman güvenebilir. Ali Bey için şu anda yalnız bu iki şey sağlam. Karanlık ve Bülent. Kristal kadehi biraz eğerek, üçgen prizmaların içinde binlerce karanlık pencere, binlerce Bülent – Boz Çizgi elde edebiliyor. Karanlığın üzerine kuvvetle çizilmiş bir boz çizgi... Alt dudağı bükülüp kalmış. Buruk bir tat var duygularında. Bir şey var; şeytan işi, diye düşünüyor. İpin ucunu kaçırmış olan insanoğluyula böyle sine eğlenen şeytandan başka kimse olamaz. Durup dururken tuttu sanıverir insan ipi. Birdenbire çocuklukta kalmış, kaygısız günleri anımsatan bir hafiflik gelir içine. Günlük yaşamla, geçmişle, gelecekle ilgili tüm düşüncelerin dışında, tek başına kuvvetle yaşayan bir sevinçtir bu. İnsanoğlunu bir anda kahraman, bir anda Sultan Süleyman yapan, olmazı öldürcek bir güç veren ve her şeyi bir kalemde çizilip yeniden başlanabilir sandıran bir duygu. Yeniden başlamak! Bütün iş burada işte. Yeniden başlanamaz. Çünkü insanoğlunun kaderinde yoktur bu. Hayatı ona verilmiştir; büyük bir oyun. İstedığı gibi oynat-

yabilir. Yanlışlar ve doğrularla. Ama bozmak, bozup yeniden başlamak yoktur bu işte. Üstelik bu önceden haber de verilmeştiştir. Kendi rızasıyla başlamayışı gibi... İşte yaşamını özetleyen çevre: karısı, kızı, konukları. Giderek bu oda, zaman zaman gelip yaşamına yerleşmiş bu eşyalar... Kurtulamaz. Kanına karışmış bunlar onun. Çevresinde, masanın başında oturuyorlar. Sigara dumanları arasında, ondan uzaklaşmış seslerle, onu hiç ilgilendirmeyen bir konuşma içinde, zaman zaman dikine çıkışlar yapan, bazan toptan patlayıveren kahkahalarla... Bir iki saat önce, o aydınlık duygu içinde onları da değişmiş görüşü; havanın, suyun, insanların yeni bir tazelik, canlılık kazanmış olduklarını sanması kendi kuruntusuymuş meğer. Hele duranı bildikten sonra, nasıl da kapıldı şeytanın oyununa! Duran. Evet, yaşamı durmuştur Ali Beyin. Bu duruş özdedir. Özündedir. Elli sekiz yıldan sonra artık ne ileri ne geri. Yenilgi diyecek Bülent. Kabul. Olmuş bulunan, onu çerçeveleyen bu yaşam onarılamaz. Yıllar, birçoğ şeyi beraber götürerek, dönmemeceğine geçip gitmiştir bir kez. Yeniden de kurulamaz çünkü... Böylece herkes, her kuşak kaderini yaşar. İşte yine Bülent. Herkes kaderini kendi yapar diye direnecek bu kez de. Her neyse. Bir şey durmuştur ya artık. Önemli olan budur. Ali Bey için elli sekizinden sonra yapacak bir şey yoktur. Bu memleket ve koşullar içinde. Kuşağının kaderi içinde dese de olur. Öyleyse bunu kabullenip alışmaya bakmalı. Çıkar yol budur. O, Doktor Vahit'ten bir adım ileriye, Avukat Osman da ondan ileridedir. Ne diyor: Hiç olmazsa çocuklarımızın yaşamına gölge etmeye-
lim. Avuntusu Bülent olacak. Babasından yakınlığını çekip almış olsa da. İşte karanlığın önünde, pencerede dikiliyor. Ne düşündüğünü bilmiyor onun. Bilemez. Çünkü ilişkileri, yakınlıkları koğtu bir kez. Oldu bir iş. Alışması gerek. Alışmanın rahatlığına -hiç olmazsa- dayanmalı. Ama her zaman güvenebilir Bülent'e. İnsan adamdır Bülent. Bugüne bugün babasıdır onun. Orada, karanlığın önünde, kuvvetle çizilmiş boz bir çizgi...

Ali Bey büfenin aynasında ayağa kalktı. O anda, kendini aynada görür görmez, bir şey ansızın yok oldu. Biraz önce yüzeye çıkıp kendini açıklayan bir şey. Karanlığı ve Bülent'i de

beraber götürdü hem. Gözlerini kısarak iyice baklı aynaya Kendini tanıdı: değerli banka müdürlerinden Ali Ruşen Beyefendi. Orta boylu, sarı bıyıklı, mavi gözlü, çelebi bir adam. Yaşınızdan çok genç görünüyorsunuz Ali Bey Amca, demişti Vahit'in kızı. Kadehini bir dikişte bitirdi. Büyük kadehle susuz rakı. Bu, odanın, bulanıklığından kurtulup meydana çıkmasına yaradı. Vazodaki karanfilleri, küçük muska böreklerini, kızarmış patatesleri, yeşil salatayı gördü yeniden. Doktor Vahit, bütün koltuğu kaplayan, büyük, kirli bir hamur yığını halinden çıktı. Ali Bey, onun deminden beri duyduğu sesinin içinde sözcükleri anlamaya başlayınca, konuyu kavradı: "...Adam karısını muayeneye getirmiş, ama kıskanç. Soydurmaz, Ne yaparsın? Derken efendim, aklıma bir çare geldi..." gülüyorlar. O, yıllardır böyle anlatır. İriyarı, tasasız görünüşü, anlatış biçimi, konuları, aşağı yukarı hep birdir. Kadınlar da hep böyle gülerler. Gülmekten tikanırlar. Ali Bey, hepsine ayrı ayrı bakıyor. Doktor Vahit'in karısı hiç değişmedi. Küçük suratı, kahverengi gözlerindeki gönül rahatlığıyla bir çocuk gibi gülüyor. Ama Müzehher? Karısı! Hizmetçi ruhludur o. Sürmeleri yayılmış, şişman, elinde sigara, kaykılmış... Vahit yıllarca önceki sesiyle anlatıyor. Kadınlar da yıllarca önceki sesleriyle gülüyorlar. Göğsünün üzerinde duranın baskısını iyice duyuyor Ali Bey. Kızının ansızın sivrilen bir kahkahasıyla ona baktı. Acı yeşil bir kazak! Kırmızı sarı bir gelişigüzellik. Kadının biri olacak. Dünyayı dolduran milyonlarca kadından biri. Son beş altı yılın çocukluktan çıkmış, büyümesi durmuş değişmezliği içinde kaç zamandır. Ali Bey, onların kafasının içindekileri ezbere bilir. Hep birdir çünkü. Ama Vahit'in kızı! Vahit'in kızı ve Bülent us'dur. Zamanın akışı içinde durmadan yenilenen, durmadan gelişen... Vahit'in kızının ne düşündüğünü, bu kahkahalara neden ilgisiz kaldığını bilemez. Akşamdan beri bin çeşit düşünce geçti o incecik, renksiz surattan... Son bir kadeh daha, biraz badem, faslı hüzzamda geçmiş yılları getiren, belli belirsiz anılar... Ali Beye bu gerek. Doktor Vahit anlamaya başladı mı, kolay susmaz. Ayaklarını uzatarak iyice yerleşti koltuğa. Oda, anlatılan konu, gülüşmeler, Vahit'in kızının gerisinde uzaklaştı. Kent

uzun bir tren sesi içinde duyurdu kendini. Pencerede karanlık. Bülent gitmiş. Sıvışmış kendi deyişiyile. Ali Bey karanlığa bakıyor. Düşünce, durulmuş bir kolaylıkla akıyor: şeytanın oyunu yarıda kaldı. İnsanın durup dururken içinde bulduğu sevinç, o, bir an aydınlanıp Allahını gördüm sanması, hep düzen düşmanı şeytanın işi. İnsanoğlunun alışmaya başlayıp alışkinliğin rahatlığına kavuştuğunu görünce sıkılıyor. Düzen ille de bozulsun istiyor. O, bir anda bulunup bir anda kaybedilen sevinçten sonra, dayan dayanabilirsen. Öyle olmadı mı şimdi Ali Beyin ki de? Ali Bey yenilmişti. Yenilmişti. Daha bugün, genç bölüm şefinin imza atışı karşısında, bütün gücüyle duydu bunu. Ali Beyin –müdür beyin– önünde, masaya eğilmiş kâğıtları imzalıyordu. “Bir, iki, üç; bir, iki, üç. Rap. Rap. Rap” demişti Ali Bey içinden. “Gençliğin imza atışı bile...” Bu, bir imzalayıştan çok, gençlik, gençliğin sağlam, eline çabuk, düzenli görünüşüydü Ali Bey için. Ali Beye karşı. İşte Bülent, işte Vahit’in kızı –Suzan’ı geç– öbürleri, hepsi Ali Beye karşı! Onlar ne istediklerini biliyorlar. İstediklerini elde etmek için çalışıyorlar. İleri bir memleket, ileri bir hayat... Olur veya olmaz. Kendilerinden sonra gelene başlanmış bir şey bırakacaklardır. Temeldir bunlar. Ali Beyin kuşağı büyük karışıklık içinde. Ne diyordu biraz önce Vahit: “Biz değil miydik gençliğini bu memleketin şoselerine, demiryollarına, dosyalarına, hastanelerine yatıran. Biz de bu memleket için çalışmadık mı?” O görevdi. Bunlarıki ideal!.. “Kabul et” demişti, “her kuşak bir öncekinden ileridir...” Bülent duysun diye söylemişti bunu. Ama Bülent kendini aldı ondan artık. Büsbütün aldı. Çok kırdı oğlunu. Uzun zaman anlamak, kabul etmek istemedi gençliğin üstünlüğünü. Biz ruh adamıydık, bunlar madde demek istediği zaman, bu maddecilerin en kısa yoldan, en sağlam ruh bütünlüğüne vardıklarını görmüştür Ali Bey. Kaç kez –acı acı. Vahit işi hafiften alıyor, şaka geliyor ona, tasasızdır o. Gülüyordu: “Göster beyim, göster dinini seversen şu gençliğin bizden üstün bir yanını...” Ali Bey o zaman da bir çıkış yaptı. Bülent’e doğru. Bülent için: “Yok, var var. Çok. Örneğin bize karşı sadece şu kadın erkek arkadaşlığını anlamış olmaları...” Vahit Beyin kızından, o kısılmış

gözlerden gelen bir bakış var Ali Beyde kalan. Bülent ilgisiz. İhtenliğine hiç inanmayacak artık. Suzan? Suzan da kaybolmuş tur Ayi Bey için. Ama bir önemi yok. Bir kızı olsun isterdi. Kız evlat anlamında. Öyle olabilirdi de Suzan. İyi yürekli bir çocuk tu küçükken. Yaramazdı, ama zeki değildi. Süslenmeyi, gezmeyi severdi sadece. Onu, evin içinde, eve göre yetiştirmek gerekti. Eğer şimdi Suzan, hazır fikirlerle dolmuş sıradan biriye, sindirilmemiş bir iş yaşamının verdiği bilgiçlik içinde bulunuyorsa; bu, Ali Beyin eseridir. Kafasızlığının sonucu. Onu da kendi yaşamındaki gelişigüzelik içinde kapıp koyverdi dünyanın içine. Bir de ileri sandığı fikir ekledi ucuna: "Ben, Avrupalı görüşe sahip bir adamım. Kadın da bir erkek gibi çalışabilir pekâlâ. İş bölümü." İş bölümü, vesaire, vesaire. O kırk sekiz yaşındaydı. Bülent yirmi beş o zaman. "Baba bırakma bu kızı. Kafasızdır Suzan. Sindiremez iş dünyasını" diye tükenmişti çocuk. Bülent yirmi beş yaşındaydı, o kırk sekiz. Şimdi Suzan, eve getirdiği ikiyüz liraya karşılık anasını ve özgürlüğünü satın almıştır. Yine de iyi kızdır. Sever babasını. Kızı, yüksek kaldırımından sevgilisiyle -haşa aşkıyla değil. Bülent her ne kadar şair mizaç, ince ruh, diye işi alaya alırsa da, Ali Bey yine de ruh adamıdır. Bu hakkı verir Bülent ona. Emindir Ali Bey bundan.- İç içe, bomboş bir gülüşle çıkarken, Ali Bey görünmemek için arkasını dönmüştür. Görmezden gelmiştir. Kendine karşı bile. "Zillet!" Sahip olamadılar çocuklarına. Ne kendi yaşamlarına ne onlarınkine yararları dokundu. Bütün bir kuşağın sorunudur bu. Onların kuşağında yok mu değerler? Neler var, ama ayrıcalıklar kuralları bozmazlar. Gel bakalım susuz rakı! Rakının etkisi mi azaldı, Ali Beyin karanlığı mı koyuldu nedir, şifa değil eskisi gibi. Bülent yok pencerede. Vahit'in kızı pencereye bakıyor. Şimdi artık "Meyus ve mükedder yaşayıp gidiyoruz mirim" diyor Ali Bey. Başlamış, becerememiş, bir adımda elliye aşmış, sonunda, geri dönmezliğin çaresizliği içinde kalakalmışlardır. Gençliğini yaşadığına şükret der, iyimserliği bir yerlerden. Evet, ama o zaman gençtiler. Kolaydı yaşamak. Şimdi kârısı bile yok. Onu bile idare edemedi. O çocuklarının anasıdır, ona karşı. Geçen gün Suzan'a "Adil Bey arsa almış Perihan'a.

Şeytan gibi adam, yaşıyor çoluğunu çocuğunu..." derken sesi nasıl kinliydi için için. Anneleriyle daha iyi anlaşıyor çocuklar da. Hemen uydu onlara çünkü. Suzan'ın önünde kale, Bülent'in kulu kölesi. İyi bir semtte, apartmanda oturuyorlar. Kürkü var onun da, Adil Beyin karısınınkinden. Buzdolabı, çamaşır makinesi... İyi bir hayat yaşıyorlar. Müzehher Hanım hoşnuttur. Ama en ufak fırsatta ona karşıdır. Suzan'ın ikiyüz lirası ve Bülent! demek ister. Bülent insan çocuktur ama. Hiçbir zaman belli değildir onun parası evde. Kiranın ödenmesi, kömürün gelmesi, sinema, tiyatro, hizmetçi parası hep ona aittir. Yine de o evin erkek çocuğu kalmasını bilmiştir. "Yahu baba, hiç param yok, biraz görsen beni" dediği bir sabahı minnetle anımsar Ali Bey... Artık bu hayatı böylece kabullenmesi gerek. Zor. Zor, ama çare yok. Kırılan onurunun acısıyla ne kadar kahrolsa, kendiyle didişmekten ne kadar yılsa, bu böyle işte. Yanlışlarını kabullenmek efendiliğini gösterebilir. Evet, çocuklarının yaşamını zehir etmesinler hiç olmazsa.

Çok kırdı Bülent'i. Alışmak gerek. Tam da alışmaya başlamıştı. Kabuğuna çekilmiş, olayları olduğu gibi alarak yaşamaya çalışıyordu. Şeytan bildi bunu. Boş bulundu Ali Bey çarşıda. Otuz yıllık arkadaşı Doktor Vahit'e rastlayınca, içine şeytanın girdiğini sezemedi. Birden, tuttum sandı ipin ucunu. Bir anda çarşığı, kıyı kentinde bulunan çarşıların en kalabalığı, en bereketlisi yapan o duyguyu anımsıyor! Dükkânlar, ışıklar, sebzeler, meyveler, kırmızılar, yeşiller içinde bir kaynaşma, bir alışveriş, bir neşe... "Vay beyim, vay doktorcuğum, nerelerden çıktın?" diye sevinmişti. Otuz yılın Vahit'i, iyice kocamış, karşısında kekeliyordu: "Aman ne iyi oldu, aman ne iyi oldu. Hay Alicim, yahu kaç yıl oldu görüşmeyeli..." yaşaran gözleriyle birbirlerine baktıkları zaman olur sandı Ali Bey. O şeytan ışığı düşmüştü içine bir kere. Otuz yıl öncesini gördü hemen orada. Otuz yıl öncesinin, zayıftan sarışın bankacısı ile, iriyarı, yer elması Doktor Vahit'i. Bir kıyı kenti. Karanlık denize karşı rakı içtikleri bir taş balkon. O geçmiş yıllarda kalan genç karıları, yeni doğmuş çocukları, balığa çıktıkları geceler... Genç karılarına sarılıp uydukları, sıcacık, içi dışı bütün, sağlam, gençlik uykuları...

“İmkânsız beyim, doğru bize gidiyoruz” derken, “Seninkileri de çağırır, şöyle bir âlem yaparız, eskileri yâdederiz” derken, hep bilinmeyen bir şeye seviniyordu. Yıllarca önce, Bülent’le Suzan daha küçükken; “Babacığım, babacığım” diye koşarlardı, kapıyı çalınca da, ılım ılım bir şeyler yayılırdı içine. Yine öyle bir şeyler olacak, bozulan bir şey düzelecek, kaybolan birileri geri gelecek sanmıştı. Ama şeytana çabuk kaptırdı yakasını. Yemeğin ortalarına kadar sürebildi oyunu ancak. Geçmiş yılların anıları, eski dostlar hep bir aradaydılar. Mesuttular sanki. Şeytanın oyununu bozan Müzehher Hanım oldu. Bilmeden. Sürmeleri yayılmış, küçülmüş gözleriyle o bakışlar! “Rica ederim Ali Bey böyle söylemeyin. Sizin de ne avantajlarınız vardı. İşinizi bilseydiniz eğer Osman Bey gibi siz de...” İpin ucu kaçmıştır önceden. Kaçmıştır bir kez. Söyleyecek söz vardır elbet. Ama, çelebi adamdır Ali Bey. Onun bulunduğu çizgiye inemez. “Ee... hanım biz de gençliğimizi yaşadık. Ne dersin Vahitcim?” demiş, gülümsemeye çalışmıştı. Ne desin Vahit! O da işini bilmiştir. O da apartman, arsa, para sahibi olmuştur. Ali Beyse bu hayatı çocuklarının parasına borçlu. Çocukların parası girdi eve. Girdi bir kez. Ve Ali Bey anladı ki hiçbir şey değişemez durup dururken. Bu kadın, bu ev, bu yanlışlarını yaşayacaklardır artık. Biz gençliğimizi yaşadık derken, Vahit Beyin kızından bir bakış gelmişti. Ona tutunuyor biraz. Bülent de anlıyor onu. Beğenmese bile. Bülent onun oğludur! Şeytana gelince, ko sevin sin o da. Varsın sevin sin. Herkes kaderini yaşar...

Vahit Bey sesleniyor: “Ne o beyim? Terk-i meclis eyleyene...” Kadehini dikip kalktı. Orta boylu, kumral, çelebi. İçinin çöküntüsü dışına vurmuyor şimdilik. Sadece kızarmış mavi gözlerinde kararmış bir şey var anlayana... “Gel beyim gel” diyor Doktor Vahit, “balkona gel. Şu görüntüye bak. Bu şehri İstanbul ki bin misli bahadır... demiş şair ha? Kimdir bunu söyleyen?”

Susuz III

Ahmet votka şişesini yakaladığı gibi duvara, takvimdeki çıplak kıza fırlattı. Şişe takvimin sağ ucuna çarparak parçalandı. Cam kırıklarıyla sıvalar, masada açık duran büyük sözlükle, haşlanmış sosislerin, ispirto ocağının üzerine saçıldı. Gece yarısını dört dakika geçiyordu. Beşinci dakikada bekçinin düdüğü öttü.

Tanımadığı bir yerde, bir deli çılgın kahkahalarını tutuyor. Boşanamıyor. Korkunç bir sessizlik içinde ona bakıyor. Vınlıyarak uçan, çarpıp parçalanan votka şişesini mi? "Ahmet Bey uslu bir delikanlı." Uslu kelimesi belki parçalamak istediği. O kart kadının üst üste attığı damarlı bacaklarındaki kösnüyü, o pörsümüş at suratını, kirlenmiş, bozulmuş bir şeyi parçalamak belki. Kavranmış şişede, kasılmış delikanlı kuvveti... Düzene konmamış, çevresi belirmemiş isteklerine karşı, çaresizliğin acısı, hırsı... Parçalanan şişe, arananı getirir mi? Temiz bir şey, iyi, aydınlatıcı, yüceltici bir şey gerek. Murat ne diyor: "İnsan oluşumuzun anlamı..." Bekâr odasının lekeli duvarları, tozlu döşeme tahtaları, kararmış tavan, delinin korkunç sessizliği içinde uzaklaşıyorlar. Duvardaki takvim uzaklaşmıyor ama. Oradaki kızın bacakları, profesörün karısının bacakları gibi değil. İnce, genç, güneşten yanmış. Vücudu -tüm vücudu!..- dipdiri. "Ahmet Bey uslu bir delikanlı!" parçalanan votka şişesinin kırıkları gibi sivri sivri bir şeyler. Profesörün karısını parçalamalı. Uzun boylu, kalın sesli, kart. Değil. Hüsnü'yü yere çalmalı, küfretmeli, tükürmeli. Değil. Hüsnü'yü bildi bugün. Düzensiz olanı ya-

şayabilen, kendi de düzensiz olan... Dudaklarının küçük kırıklıklarla toplanışı, gözlerinde, sesinde, yaşama katılışında, bozuk, aldatıcı, utandırıcı bir şey: "...Yerine düşmüşsün oğlum. Maldır o karı. Profesör efendi de biliyor tabii. Sermayelerle o da geçiniyor çünkü..."

İşte Ayşe: "...Ne ince, ne tatlı hali var değil mi profesörün. İnsanın elini, ellerinin içinde tuta tuta bir öğüt verişti vardır. Canım şekerim..." Ayşe. Ayşe. Ayşe. Kollarından yakalamalı şu takvim kızını. "Ayşe anla, anlamam gerek." Yakalamalı. Gülüyor. Sıcacık olmuştur güneşten. Başını göğsüne göm. Sıcağı, teri, kokusu... Kollarından yakala, fırlat karyolaya. Yine güler. İsteddiği o zaten. Gülüyor. Hayvan. Vücudunda, kollarında, boyun damarlarında bir erkek delileniyor. Ama tavan yok. Döşeme yok. Duvarlar yok. Ayşe yok. Murat yok. Yok. Yokluğun uğultusu var. Avuçlara geçen tırnakların acısı var: "Profesör gelinceye kadar, benimle oturmak sizi sıkar mı?" Ayşe'yle Murat susuyorlar. Susan bir şeyler gerek belki de: Susmasını bilen. "...Ahmet Bey, halıyı mı seyrediyorsunuz, bacaklarımı mı?" Hüsnü tramvay durağında pis pis gülüyor hep: "Hühüyt!.. Amma çıkış yapmış karı. Sen de karşısında öyle oturdun ha? Ayıp yahu. Erkeklik öldü mü?" Murat. Murat. Murat kardeşim!.. Susmayan bir şey gerek. "...Çürüyen bir şey var, bozulan bir şey Ahmet. Yaşamak değil bizimki, sürünmek. Bize düşeni bulmalıyız. İnsan oluşumuz, anlam diyeyim..." Yok, ama Murat şimdi. Bu geceyi buldu geç gelecek. "O iş için gittim bugün profesörün evine. Yoktu. Karısı varmış. At gibi. İğrenç. Kırk beş elli var. Kusmak istiyorum. Azmış ve utanmaz bir şey vardı kadında. At gibi..." Takvimdeki kıza fırlatılan votka şişesi duvara çarpıp kırıldı. İğrenç-sarı bulantı bütün vücudu ürperten bir tiksinti olarak genzinde. Takvimdeki kız için bir erkek delileniyor vücudunda. Bir deli çılgınca susuyor bilmediği bir yerlerde. Kız hep öyle gülüyor. Hep öyle. Hiçbir şey değişmedi işte. Masaya inen bir yumruk? Kesilen bir el? Yine bir şey yok. Döşemelerden kan fişkırmalıydı oysa. Tehlikeli bir kesik olabilir. Kan sızıyor. Kanın içinde ilgisizliği. Pembe-ılık. Bir şey olmalı. Murat. Murat'la Ayşe mum gibiler. Çok uzaklardan bir yerden

ona bakıyorlar. Mum gibiler. "Herkesin büyük yeteneği yoktur ki Ahmet. Büyük olan, yeteneğini ölçüp biçip kullanabilmektir belki. Bir evim olsun istiyorum ben. Çocuklarım olsun... Ve büyük düşler. Düş ama... Ben küçük insanım..." Biraz daha votka. Yok. Bir şeyler yok. Bir şeyler olmalı oysa. Sorumlu olmak, bir şey uğruna yaşamak... Sınavlar yaklaşıyor. Yaşam... Sınav... Memleket bir hukukçu daha kazanacak... Dünya yuvarlaktır. Dünya döner. Takvimdeki dünyanın üzerinde oturan kız Teksashlıdır. Teksas Türkiye'de değildir. Toroslar Türkiye'dedir. Türkiye dünyayla beraber dönmektedir. "Ayşe. Ayşe. Ayşe. Bir şey söyle. Murat. Ayşe. Susmayın. Öyle bakmayın..." Allah bir şeylerin belasını versin. Bela, madde değildir...

Murat geldi. Gece yarısından sonraydı. Merdivenleri ağır ağır çıktı. Ahmet'in odasında ışık görünce kapıyı tıkırdattı. Ses çıkmayınca açıp içeri girdi. Ahmet sarhoştü. Bir bacağına sabah tamir ettikleri çalışma masasının üstüne uzatmış, önünde kitaplarla, kırık şişe parçaları arasında oturuyordu. Bir şey ararken ne aradığını unutmuş bir görünüşü vardı. Murat ona bir iğne yaptı. Soydu, yatağına yatırdı. Üstünü örtüp arkasını sıkıştırdı. Dikilip bir baktı. Dudağının ucunu ısırırdı. Sonunda ışığı söndürerek çıktı. Sessizce örttü kapıyı.

Tavanda bir kapı açılıyor. Açılan kapıda bir şeyler susuyor. Bir şeyler arınıyor. Susan, arınan şey duvarları yerine getiriyor. Uğultular ve keskin çınlayışlar içinde, Murat'la Ayşe yaklaşıyorlar. Ayşe mahzun. Murat taş gibi. Kararlı. "Murat... Söz vermiştim... Yine içtim... İçmek hiçbir şeyi çözümülemiyor..." İki damla gözyaşının sıcaklığında gevşemek. Arkadaşa güvenmek. Çın çın öten bir sevinç haykırışı duyuluyor o bilinmeyen yerlerde. "...Murat, kardeşim... Ayşe, kardeşim..." Duvarın sertliğinin ötesinde Murat'ın sesi uzaklaşıyor: "Ateşi var." Hüsnü sırtıyor: "Âşık!" İç içe maviler açılıyor odanın karanlığında ve cılgın bir kırmızı. Miyop. "...Hayvan! Aşk sorunu çözmez. Sen insan değilsin. İnsan olsan bile, insan olsan bile... insandan öte bir şey var..." Gözyaşı ateşi yükseltir. "İnsanoğlunun çevresiy-le kendisi arasındaki denge bozulunca, kendi uyumu çevresinin uyumuna uymayınca..." Murat ıslık çalıyor... Hep bu havayı çalar; odanın içinde ne esinti. Hep bu havayı çalar... Ne

rahat... "Bir eğri yağmur yağar bizim dağlara... Yeşilin bir tozu yuğu vardır... Bir esintisi olur kavakların... Bizim oranın bir yoğurdu olur..."

Murat, Ahmet'e "İçme" dedi. "Tansiyonun çok düştü, gebereceksin. Sınavlar yaklaşıyor. Tansiyonu halletmeliyiz." Ahmet sesini çıkarmadı. "Başlamak için başlangıç noktası gereklidir" diye bir cümle vardı kafasında. Söylenmezse ölebilirdi; aksine Murat yoktu o gece. Vurdu kapıyı çıktı o da.

"...İç bakalım delikanlı" diyor - adamın paslı sesi, iç. "Ha... İç bakalım..." Ahmet bakıyor; fiçilerin sızıntılı ekşiliğini, loşlukta meyhaneci Mike'nin dalgın kırmızı suratını, kabarık beyaz saçlarını görüyor. Adamı göremiyor. Unutulmuş bir kıyı kasabasında, rıhtımın ıslak taşlarında, ıslı bir gemici feneri yanıyor. Ayşe: "...Bir plak var Ahmet" diyor, "yalnız ıslık ve ayak sesi. ıslığı çalan bir gemicidir bence. Karanlık bir rıhtımda dolmaktadır. Adını hiç öğrenmeyelim o plağın. Bir gün kendimiz uydururuz." Adam: "Doldur Mike" dedi. Ahmet birden, rıhtım taşlarında adamın gözlerini gördü. Bir çocuk gibi masum, bir bilge gibi kahırlı. "...Anladın mı delikanlı" dedi adam yeniden. "Bu toplum... Ha. Doldur Mike. Ya delikanlı... Kendindeki yeteneğin bilincinde olup da toplumdaki yerini bulamadın mı boku yedin demektir. Onarılamazsın ondan sonra. Bana bak, ben kimim? Ha. Doldur Mike." Ayşe: "Ah - met" diyor. Birinci hecede kuvvetli, sonra birden hafifleyen bir "Ahmet." Adam, "İyi doldur Mike. Ha!" Derken, Ahmet, "Ayşe'nin kaşlarının ortası bitişiktir" diye gülümsedi. "Kedi gibi büzülür koltuğunun üstüne. Dünyadaki kızların en iyisi, en insanıdır. Ve benim en iyi arkadaşımıdır." Adamın söylediklerini Mike dinlemiyor. Adam söylüyor ama. İçinde taşıyamıyor da ondan belki. "...Sen de mutsuzsun Mike. Ve mutsuz olduğun için benim dostumsun. Ben, ben devletin uşağıyım delikanlı. Ha. Devletin uşağı. Denizcilik nerde, mezbaşa kontrolü nerde, mezbaşa kontrolü nerde ha? Birinci Cihan Savaşı'nın bokluğudur bu. Savaş görmediniz siz. Tutsaklık..." Murat, sinema afişlerinin önünde, izledikleri filmin resimlerine uzun uzun baktıktan sonra susuyor. "...Biz İkinci Dünya Savaşı'nı Avrupa gençliği

gibi yaşamadığımız halde bir şeyler yitirdik Ahmet...” Adam: “...1914” diyor, “on sekiz yaş” diyor, “tutsaklık...” diyor. Bir yerinde anlamaya başladı Ahmet. “ Getirdiler koyverdiler sonra toplumun içine. Bok yedik yaşadık da. Namussuz dünyadır bu dünya. Allah belasını versin...” Ahmet’in kadehi, dalgın dalgın Mike’nin önüne gidip “Doldur Mike” diyor. Ahmet şaşıyor kadehinin sesinin kalınlığına... Üç nokta ve bir kadeh içimi sonra, açık denizlerde bir korsan gemisinde buluyor kendini. O zaman görüyor adamı. Korsan gemisinin kaptanını. Kaptanın onuruna kaldırıyor kadehini. “...Çöl de iyidir delikanlı. Gördün mü çölü? Ha? Çölde gökyüzü çok yakındır. Yıldızlar daha iri görünür. İri iri görünür böyle. Elmas gibi... Ama deniz... Ha! Doldur Mike...” Ayşe hemen orada, ta yanında çok uzakta, ta yanında, hep o basık sesi, küçük kahverengi gözleriyle konuşuyor: “...Siyah elışı üzerine gece resmi yaptık dün akşam Ahmet. Ece’nin ödevi. Hepimizin bir çocuk tarafı var. Özlemişim çocukluğumu vallahi. Sarı elışinden incecik bir ay kesip yapıştırdık. Küçücük küçücük yıldızlar yaptık. Ben bir tane de mavi yıldız kestim. Ha, bak, o gün anımsayamamıştım ya hani, o türküyü buldum: (Gökte yıldız buram buram.) Şu (buram buram)’a bittim. Bir de şey...(Sarı-mavi yıldız.) Ama Ece kızdı. Mavi yıldız olmaz ki, diye dayattı. Bizim gece resmi mavi yıldızdan yoksun kaldı böylece. Ama, bak hele, kırmızı ateşböceklerine sesi çıkmadı. Gözlerini aç aça, ‘Ben Erenköy’de gördüm yazın ateşböceği’ diye izin verdi küçükhanım. Ama ille de mavi yıldız ha? Eh işte... Herkese sarı yıldız yetiyor oysa...” Ahmet, rıhtım taşları üzerindeki gözlere eğiliyor. Bir çocuk gibi arı duru bakışları var kaptan olamayan adamın. Birinci Dünya Savaşı’nda tutsak düşmüş ve çölde yaşamış deniz yerine. Oysa, denizi istiyordu yalnızca. Bak kaderin bokluğuna. Mike’ye sorarsan, vurguncu der bana. Ayyaş der. Mike sen namussuz herifin birisin. Ha! Ama mutsuzsun ve benim dostumsun...” Fıçıları kırıp bir gemi yapıyor Ahmet hemen orada. Bir korsan gemisi. Açık denizlere koyveriyor... Adamı güverte tahtalarına yatırıyor sırtüstü. Tahtaları, güverte tahtalarını duymalı vücudunda adam. Çöldeki yıldızları seyretmeli oradan. Daha büyük

görünen yıldızları. "Mike'nin meyhanesi, meyhane değildi Ayşe. Dükkânın arkasında, fiçilerin arasında garip bir yerdir..." diyor. Ayşe'den söz açmak istiyor. Ayşe'ye göre bir şey bulamıyor oralarda. Raftaki likör şişeleri karanlıkta kalmış. Belki onlar anlardı. Adam son kadehini içiyordu, "Bana bak delikanlı" dedi. "Ben uyumsuz herifin, pis herifin biri değilim. Ben mutsuz adamım. Yerini bulamamış biri. Ne demektir bu bilir misin? Ha? Bu memleket iyi memlekettir. Taşı toprağı altındır. Tamam Mike, yeter. Altındır. Ama, ha, unutma bunu, sarhoş herifin biri söylediymiş dersin, aklında kalsın. Bir insan toplumdaki yerini vaktinde bulup... bulmalıdır. Çalışmak lazım. İnsanca yaşamalıdır. Ha! Köpek hayatı yaşıyoruz. Allah belasını versin. Geç kaldık biz bu işte. Neyse... Doldur Mike, son olsun..." Ahmet'in içinde bir şey aydınlandı. Açıklayamayacağı bir şey. Birden: "Başlangıç noktası..." dedi yüksek sesle. Adam duymadı. Mike duydu anlamadı. İçinde kıvamını bulmuş, özlenmiş bir acı. Şifa verici bir acı. "Eyvallah" deyip kalktı. Yağmurluğunun yakasını kaldırdı. Yirmi altı senesini, fiçilere, Mike'ye, adama çarpıp sağlamlığını bir sınadı. Sonra vurdu omzuna çıktı dışarı. Dışarıda ayaz var. Yıldızlar çok yüksekte. Ufak tefek hepsi. İncecik bi ay yapıştırmış Ayşe elişi kâğıdının üzerine. Ece, ayın ucuna asılmış sallanıyor. İncecik sesi. 'R'leri söyleyemiyor. Şarkısını duymaya başladı Ahmet. "Ahmet çapkın haylazdıy... hahaha... Çukulata getiydin mi, hah hah hah ha..." Maskara, dedi Ahmet. Gülüyor. Avaz avaz gülmek, bağırıyor. Ferahlanıyor. Ece bir ateşböceği uzattı. Sigarasını yaktı. "Ayşe" dedi, "bir insan kendindeki yeteneğin bilincine varıp da toplumdaki yerini bulamazsa... bulamazsa... bulamazsa hapi yuttu demektir..." Ayşe dalgın. "Evet" diyor. Ece bağılıyor gökyüzünden: "Ya... Mavi yıldız olmaz işte. Heykelleyle soyun bakalım..." Ayşe, "mavi" dedi. "I" Murat gülümsüyor. "Evet." O zaman koşmaya başladı Ahmet...

1954

Susuz IV

Yine bozgundayım. Anlayamıyorum. Kuşku içindeyim. Niye tutunacağımı bilmiyorum.

Sesi, aramızdaki dumanla dolan dar aralığı geçip bana geliyor:

— Yıldız fırtınasını sen birazdan sofrada gör. Ah ne deli, ne edepsiz oldular görsen. Tatlı belalar. Gelip seni görünce kıyameti koparacaklar.

Ocağın önünde duruyor. Arkası bana dönük. Turuncu mutbağın içinde, üstü mavi, altı siyah bir dikdörtgen. İnce kadın kırk beş yaşma göre. Kolunda deri kemerli bir saat var. Bu onu değiştiriyor. Basık ökçeli spor ayakkabılar bir de. Çalışan kadın tipi. Okumuş, çalışma dosyasına uymuş çeşidinden. Çok savaşmış. Kaybetmedim, diyor. Rahat ve sağlam duruyor kendi dikeyinde. Kendine boş veriyor. Anlayamıyorum. Oysa ben, en önce "Ben" diyorum. Bencilim. Boğaza duran bir ham bencilik.

— Duman geliyor, değil mi Melicim? Pencereleri açiver canım. Işığı yaksana.

Kızaran biberler donanma fişeği gibi patırdıyor. Onun için bağırarak konuşuyor. Sesi yine yine öyle; kalın ve genç. Yıllarca önceki gibi. Sesi değişmemiş. Dış görünüşü çok az değişmiş zaten. Asıl gözler. Bir hançer saplanmış sanki, acısı soğuyup katılmış. Böyle bir şey. İyi olmaz, belli. Ama acıya alışmanın kuvveti var sanırım onda.

Pencereleri açıyorum. Işığı yakmıyorum. Eğilip caddeye

bakmıyorum. Radyonun düğmesini çeviriyorum. Benden ve ondan başka biri gelsin aramıza. Bozgunumu yaşıyorum gene “Bugünkü takvim, kuvvet sabrın içindedir yazıyor. Melicim. Sahiden öyle. İnsan acı çektiği ölçüde güçleniyor. Her şeye karşı, nasıl diyeyim, sabrının, dayanma gücünün arttığını duyuyor...” demişti. Onun yaşama karşı direnişine göre kendi dayanıksızlığımdan utanıyorum.

Bu köşe koltuk iyi. Dar aralığı ve mutbağı görebiliyorum buradan. Şu anda asla düş kuramam. Müzik güzel oysa. Kemanlar. 1890. Siyah gözlü bir kadın. Kırmızı bir karanfil. Sonbahar. Romantik. Elimin körü... Ocağı söndürdü. Sessizlik. Müzik daha da güzel şimdi.

— İşte bu. Yalnız kaldın Melicim. Seni de üzdüm kendi derdimle. Salatayı yapayım, bir de köşe bakkaldan bir telefon edeyim. Suat ağabeyine; geç kalmasın diye... Seni görünce müthiş şaşırarak. Seninkiler de neredeyse sökün eder. Bak göreceksin ya, oğlan bir haydut. Kız ondan beter. Maç dönüşü korkunç bir şey oluyor. Kavgaya hazır ol.

Konuşabiliyor. Susup kalmamış. Epeyce tutar yeri var daha. Konuşacak halim yok. Bir iki sözcükle karşılıyorum sözlerini. Bozgunumu sezemez sanırım. Oysa iyice karıştım yine. Mutbağın içinden bir siyah, bir mavi geçiyor. Su, musluktan tabaktaki domateslerin üzerine fışkırıyor. Durulmuş, kararlı, eline çabuk. İş yapmasını bilen, düzenli birini izlemek rahatlatıyor insanı... Sandalyelerden birinin üzerinde mavi bir hırka duruyor. Aralıktan vuran ışık da masmavi. Kızın hırkası olacak. Divanın önünde bir tek kırmızı terlik. Öbürü nerede kimbilir? Divanın basma örtüsünde kuşlar var. Tuhaf, tropikal sözcüğünü anımsatan acayip çiçekler. Bir ortaokul kasketi. Bu da oğlanın. Katkısız böyle. Ben oğlanım, diyor duruşu. “Oğlan bir haydut.” Nasıl seviyor çocuklarını. Evde, eşyalarda, ana, baba ve çocuklara değgin, hepsi beraberken varolan, ama hepsinden ayrı bir şey var. Sağlam bir şey. Onu duyuyorum. Fokus noktası çocuklar. “Yalnız çocuklar için katlandım her şeye Melicim. Yalnız çocuklar için. Ben anasız babasız büyüdüm. Onlar bari mutlu olsun istedim” diyordu demin anlatırken. Mutlu olmak ne

demek! Kıyametin başı bu. O da biliyor. İki sözün sonunda, "Herkesin derdi bir türlü işte" diyor. Ama yine de, birazcık mutlu olunabilir. Eğer insan isterse. Bunu demek istiyor. Anlatıklarından bu çıkıyor. "Çocukların masrafı büyüyor git gide. Ben çalışmasam iki ucunu bir araya getirmemize imkân yok." Çocuklarından söz açılınca birden değişiyor. Başka bir kadın oluveriyor. Güneşin yedi renginden sıçramış yedi bin çeşit sevinç dolu bir dünya sarıyor çevresini insanın. Bir donanma şenliği: Suluboya takımları, pinpon topları, ağız armonikaları, parlak kapaklı Pocket Booklar, lacivert elbiseler, kravatlar, gitar dersleri, sandaletler, çiçekli organze elbiseler, pul koleksiyonları, maçlar, aslan Fenerbahçeliler, at yarışları, sinemalar, bal bademli çikolatalar... Otur ağla diyor içim. Mutbaktaki çalışıp duruyor. Yorgunluğu belli değil. Ama ille gözleri. "Çalışmak zorundayım" diyordu. Koltukta oturmuş, parmaklarını birbirine geçirmişti. O görünüşünü hiç unutamayacağım. Güzel bir kadın değil. Yalnız sağlam oluşu tutuyor insanı. Sıcacık, ana kadını. "Çocuklar yoktan anlamıyor. Ne olsa çocuk ikisi de. On beş, on yedi yaş nedir ki. Ben onlar için her şeyden yoksun yaşıyorum." Öyle ya. Evinin içinde sabahtan akşama kadar, dingin bir kafayla dolaşamaz. Kocasını ve çocukları için, güzel kokular sürünmüş, dinlenmiş, güleç bir kadının olmanın tadına varamaz. Eliyle yemek pişirmenin, temizlik yapmanın, evin düzeninin mutluluğunu yaşayamaz. Erkenden kalkıp kahvaltı etmeye vakit bulamadan sokağa fırlamaya, otobüs duraklarında ömür tüketmeye zorunludur. Taş duvarlar, yorgun, telaşlı bir kalabalıkla dolu koridorlar, denize nasıl da uzaktır. Orada şarkı söyleyemez. Sırtüstü yatıp uyuyamaz. Düş göremez. Vitrinde gördüğü bir çift siyah süet ayakkabıyı aylardır istiyormuş da alamamış. Asla pahalı bir terziye diktirilmiş, güzel, kişilikli bir mantosu olmamış. Bir türlü siyah bir gece elbisesi yaptıramamış. Giyimden kuşamdan söz açarken, insanın içini sızlatan genç bir sevinç geliyor yüzüne. "Omuzda iki üç sap inci çiçeği ya da boyunda iyi bir şey. Bir sıra pırlanta mesela. Annenin vardır hani bir tek taşı. Ne temizdir. Vallahi her kadının ziyneti olmalı mutlaka canım..." Ya çocuklar! İstirap çekmiş, yokluk çekmiş, ka-

dınlığına, onuruna aldırılmamış, ama yenilmemiş de. Çocukların sevinç ve çorba kurtulmuş. Çorba yine dumanı üstünde gelecek sofraya. İkisi de çorbacı. Çorbanın her gelişinde yıldız fırtınası kopacak sofrada. Böylece yoksunluklara, acıya karşı bu sevinç, çocukların varlığı, yuvarlanıp gitmeye ve birazcık mutlu olmaya yetebilir. Vay kuzum! "Yuvayı yapan dişi kuştur" diye bellemiş bir kere. Hareket noktası sağlam. Öyle yetişmiş. Erkeğin elinin kınası, demişler. "Testi kadar kocası olanın, kulpu kadar rağbeti olur" diye dolmuş kulağına. Arslan kadın. Belli. Ama temelinde sağlam bir şey var. Hiç değilse sağlam olduğuna inanılmış. Yoksa böylesine kuvvetli olamazdı. Anlıyorum. Ben açıktayım. Neye tutunacağımı bilmiyorum. Kendimi onarmalıyım. Anlatamadıklarını da anlıyorum. Her şey çocuklar için demek istiyor. Çocukların yarını bozulmamalı. Çocuklar yuvada, yaşamın iyi, güzel, mutlulukla dolu olduğuna inanmalı. Çocuklar yaşamı sevmeli; çocuklar hıyaneti tanımamalı; çocuklar yaşama sağlam, güvenli, inanlı olarak başlamalı. Böyle mi? Ben açıktayım işte. Biliyorum. Anlayamıyorum. Böylesine özveri neye? Çocuklar yeter mi? Ya "Ben." Dengede değiliz. Ben inanmazlığım içinde karmakarışık, o inanlı ve sağlam. Sıkılıyorum. İnsanlar beni şaşırtıyor. "Çok gençsin" diyor. Öyle mi? Yoksa ana sorun başka mı? Şuna bak: "...Seviyormuş... Yaa Melicim. Sevmeye hakkım var mı demiyor da seviyormuş. Hem de bu yaştan sonra. Sevemezsin Suat, sevemezsin, diye bağırdım. Avazım çıktığı kadar haykırdım. Rezillik vallahi! Ah, ne buhranlar geçirdim, ah, nelere katlanıyormuş insan meğer, Melicim..." Kalkıp bütün pencereleri açsam, boğuluyorum. "Hepsi hayvan bu erkeklerin, Melicim. Allah kahretsin. Sevmek falan laf. Hepsi hayvanlığının peşinde. Gençken olsa hadi neyse. Ama tam çocuklar yaşamı değerlendirmeye başlar-ken..." Erkek kadın.

— Şimdi geliyorum Melicim. Düşünme düşünme şekerim. Dünya bu işte, neylersin.

Düşünmeden edemiyorum. "Ayrılacağız, diye tutturdu. Ayrılmadım. Günlerce eve gelmedi. Geldiği zaman kanepelerde yattı. Çocuklara belli etmemek için ne çileler çektim. Hala-

mın çilesi aynen benimki de. O da bize belli etmemiştir, hiçbir zaman. Oysa eniştem eve kadın bile getirmiş kahrolasıca. Çok ahlaksız oluyor bu erkekler. İnan ki Melicim, çok. Eğer çocuklar olmasaydı...”

— Çok ihtiyarlamışım değil mi Meli? Bittim, bittim vallahi şu saçlarıma bak. Sürükleyip gidiyoruz işte. Bak gelince göreceksin. Ona hiçbir şey olmadı. Oysa ben çok değiştim.

Anlıyorum içi yıkılmış bir yanından.

— Hiçbir ilgim yok onunla. Çocuklar küçük. Büyüyünce de ayrılacaklar evden. Ben analık görevimi yaptım. Ama çok yalnızım. Dünya işte, ne diyeceksin!

İşte bu. Hep açıktayım. Bir yandan çocuklar ve çorba kurtuldu, öbüründe bir kadın yapayalnız.

Uzun, genç, diri bir ıslık.

— Hah, geliyor seninkiler.

Tam da işi bitmişti. Ellerini kuruluyordu. Gülüyor. Ama, gözlerinin içi... Merdivenleri koşarak çıkıyorlar. Dördüncü kata çıkacaklar. Bağırarak konuşuyorlar. Kalın kalm gülüyorlar. İkimiz de zile bakıyoruz. Gülümsüyorum. Tırnaklarım avucuma geçti. Üç yıl sonra... Ama heyecanlandım. Yaklaşıyorlar...

1954

Susuz V

Susuyorlar. Her sorduğuna saygı ile cevap verdiler önce. Sonra sustular. Tuhaf bir tutukluk geldi. Komisere ısrar edemiyor. Bu işi anlamadı. Karışık iş bu iş. Gözü tutmadı. Bir iş var bu işte.

Biri bütün sorulara "Dikkat etmedim" diyor. Kısılmış ela gözleri, gözlüklerinin arkasında ince ince parlıyor. Sandalyesine rahatça yerleşmiş, kollarını kavuşturmuş, bol sigara dumanı içinde oturuyor. Dış görünüşünde büyük bir kayıtsızlık; oturuyor. Soruları saygı ile yanıtıyor. Sonuç şu oluyor: "Dikkat etmedim. Farkında değilim." "Neyin farkındasın be herif!" diye bağırıverse komiser! Bağırıyor. Kara kırçıl, sessiz. Çenesinde derinlemesine bir yara izi var. Sinirlenmiyor. "Beyim" diyor, "ama beyim..." Bağırıverse sinirlenip: "Neyin farkındasın be herif?" Öbürü kayıtsızca dönecek, sigarası parmaklarının arasında pencereyi gösterecek: "Ağacın. Bir karakol penceresi önünde bu yemyeşil ağaç! Çok güzel." Öbürüne dönse Komiser... O da başka çeşit bir antika. Bir gülümseme tutturmuş; dirsekleri dizlerine dayalı; elinde bir zincir. Zinciri, bir sağ ayakkabısının ucuna değdiriyor, bir solun. Oynar durur zincirle. Dişlerinin arasında tıs tıs da tıs tıs bir ıslık. Antika herifin biri. "...konuşuyorduk" diyor. "Biz dalmış konuşuyorduk. Yalnız bağlama çalan adamın dişine yapışmış maydanoz yaprağını anımsıyorum. Bir de solucan pembesi bir adam vardı. Tanımlayamam. Yalnız bir renk aklımda... Bu kadar." Komiser leke le-

ke terliyor. Soruyor: "Ama beyim" diyor. "Ama beyim..."

Burunlarının ucundaki masada cinayet işleniyor. Adam bıçaklanıyor. "Farkında değilim" diyor adam rahatça. Bak bak işe bak! Solucan pembesi der biri de. Bağlamacının dişine maydanoz yapışmışmış. Ulan! Sarhoş da değiller üstelik. Karışık bir dalga bu. İkisi de efendi adam. Biri lise öğretmeni, öbürü Milli Eğitimde bilmem ne. Ne sorsa yanıt veriyorlar. İlle şu susmaları deli ediyor komiseri. Öbür tanıklardan iş çıkmaz. Ne varsa bunlarda. "Beyim..." diyor yeniden. Alıyor yanıtı: "...Solucan pembesi..." "Farkında değilim."

İspiro'nun meyhanesi avuç içi yer. Olanı biteni dört beş masa. Sonra bunlar tam köşedeler. Tüm masaları görecektir bir yerde. Önlerindeki masada bıçak çekilir de görmez olurlar mı? Solucan pembesi de ne demek oluyor! Bir ara, sıkıştırılınca saçmaladı öbürü de zati. Şu, durmadan sigara içen irisi. Bir kadın anımsıyormuş. Şalvarlı bilezikli bir karıymış. Karıyı kapatmışlar bir yere. Rakı kokusu ve tezek dumanı içinde diyor, oynuyormuş kadın. Binlerce adam bağlama çalıyormuş. Tak tak tak vuruyorlarmış bağlamanın göğsüne. Binlerce kırmızı püskül havada dönüyormuş. Kaçık bu herif! Anlattığına göre güzel karıymış ha! Küçücük ayakları, simsiyah gözleri varmış. Altınlar donuk donuk kalıyormuş dişlerinin yanında.

Pencereye bakarak anlatmış, birdenbire susmuş, dönüp uzun uzun komisere bakmıştı. Uzun uzun bakmıştı. Kör gibi. "Ulan bi dalga var ama..." diyor Komiser içinden. Öbüründe hâlâ tıs tıs da tıs tıs bir ıslık; ince bıyık bir gülümseme; şeytan çizgisi gözler. Sarhoş değiller. Bıraksan kırk yıl susacaklar. Sor-san işte bu biçim antika sözler. "Pekâlâ!" dedi sonunda Komiser. Sıkıntılı, kuşkulu bir, "Pekâlâ."

İspiro'nun meyhanesinde yarım kadeh rakıda kalan konuşmalarına dönülemez artık. "Ev önemli" demişti Komiserin, "Şu iri," dediği. Kahverengi bir adam o. İçine altın tozu serpilmiş bir kahverengi adam. "Ev önemli" demişti sağ avurdunu içine çekerek. Dünyanın bütün meyhaneleri birbirine benzemişti bir an. Yılğın bir çaresizlik geçmişti boş damarlarından. Öbürü, çil çil ince yüzlüsü kadehini sımsıkı tutmuş dikkatle rakıya bakı-

yordu. "Evet..." demişti ağzının sımsıkı kapanmış anlamı. Susmuşlardı.

Ayazlamış bir nisan gecesine çıktılar karakolun mangallı odasından. Mangalda çaydanlık kaynıyordu. Karakol bir âlem... Gece yarısı, yakalarını kaldırmış, sigaralarını yakmış, geniş cadde boyunca, acelesiz adımlarla yürüyorlar. "Ne denir" diyor, çil çil incenin ıslığı. Dışlerin arasında, sıkıntılı bir ılık bu. Öbürü koyu kahverengi.

Şehir kıvrılmış uyuyor. Kısa soluklarla, ayaküstü, rahatsız bir uyku kestiriş. Geniş soluklarla uyunan, derin uykular, bu gece yarısı, katran karasında nokta nokta ışımış, tüm renkleri arılığını yitirmiş şehirden uzakta, başka bir yerdedir. O yer Kafdağı'nın ardındadır. Az gitsinler, uz gitsinler, Kafdağı'nı aşıp boncuk mavisinde güneşin açısına kavuşsunlar... Kent iyidir ama. Bu lanet kent iyidir. İspiro'nun meyhanesi iyidir. İki arkadaş orada oturup konuşabilirler. Rahatça içebilirler. Dünyanın bütün meyhanelerinde dumanlı ışıklar yanar. Balıklar tavada kızarır. Sucuğa yumurta kırılır. Kadehler, fıçılar, bardaklar, gemiciler, balıkçılar, karanlıklarını gözlerinde taşıyan adamlar, kaybolmuşlar, dünyanın bütün meyhaneleri kısa süreli bir avunduk havasında içerler. Kısa süreli bir boş verme ânı yaşarlar.

Susmuşlukları bu kısa süreli anlarda bozular. Bunun dışındaki konuşmazlar. Herkes konuştuklarını sanır. Komiser bildi ama. Bildi konuşmadıklarını. Her sorusunu yanıtlamışlardı oysa saygıyla. Bildi de anlamadı. "Bi dalga var ya bu işte..." diye düşünüyor hâlâ.

Susmuşlukları bozular. Konuşurlar. "Düşün..." der kahverengi adam. Avurdunu içeri çeker. Alnında mor bir damar kabarıp parmak kalınlığında. Bıyıkları ve ela gözleri sarı sarı parlar. "Evden geçtim, benim bir masam yok. Düşün, bir masa. Sıradan bir masa. Üzerine kitaplarını yerleştireceğin, kendinin olan, hep seni bekleyen bir masa. Bu önemli işte. Bunu anlatamazsın. Kimse bunu anlamaz. Benim kaç yılım çürüdü bu yüzden. Bu en küçük örnek. Anlatamazsın..."

Gözlerini bir yumar çil çil, yaşanmış başka bir zaman, çağ-

rışımların ipil ipil kaynaşması arasında sızlar geçer: Yaz sonu, güz başı bir mevsimdedir bu. Yeşilden dönme boz bir renk; dumanlı, serin içine kapalı bir boz renk sarar تنها bir iskeleyi. Parmaklıklara dayanmış sigaralarını içerler. Işıklar yanmadan az önce – Bu yıllarca öncedir. Kahverengi adam, kolunda kalın kitaplar taşıyan, yeni bir lise öğretmenidir. On dakika sonra gelecek olan vapurdan, simsiyah gözlü, incecik bilekli, esmer bir kız çıkacağını düşleyebilir. Vapur onu, tüm renkleri, duyulmamış bir masalın mutlu dünyasında ışımsı bir kente götürecektir. Parasız öğrenci anıları, arkadaşlıklar ve gelecek yıllar! Umut! Umudun gücüyle genişleyen, ışılan, bereketlenen şehir. –Denizden bir karga sürüsü gelir. O boz rengi, küçük çığlıklarla bölük pörçük eder, alır telgraf tellerinin üstünden dağlara doğru götürürler. Sonra ışıklar yanar. Dumanlı bir mavi denizde yol yol ışık alır. Kahverengi adam, o zamanlar bir iki takıntısı olan çil çil inceye –çil çil ince bunu hiç unutmaz. Uzun uzun okudukları, tartıştıkları, bilgiden gelen güçlü duyguyla kavileştikleri yıllardır onlar. O yıllar, öğrenciliğin hemen bitiminde başlayan, sonra...– der ki: "...Sahir, sorun, tutunacak bir şey bulmakta. Ona göre bir düzen kurup yaşama gücümüzü bu düzene göre ayarlayabilmekte. Yoksa her şey anlamsız aslına bakarsan. Açıklaması olanaksız bir evren. Doğum, ölüm, yaşam; niçin – neden? İşte hepsi bu. Bir düşünme düzeni kurabilmeliyiz. Çalışmak gerek. Çok çalışmamız gerek. Şimdi başlıyoruz..." gözlerini bir açar, kararmış bir kahverengi adam "okuyamıyorum" der. "Çalışamıyorum..." Az önce, kimbilir kaçınıcı sefer, her seferinde başka bir yönden anlatmıştır çaresizliğini. Anlatmalıdır insan. Anlayan biri olmalıdır, anlatmalıdır. Ne olursa olsun anlatmalıdır. Tıkanır, katılır kalır yoksa insan. Gözlük camlarında yıkıcı, kötümser ışıklar yana söne anlatmıştır: "Anadolu'da evlenme nedenleri çeşitlidir. En pisi bu benimkidir. Melodram!" demiştir önce. Bir kadeh içmiş, avurdunu içeri çekerek bir zaman, bitişik masada bağlama çalan adamı dinlemiş, sonra anlatmıştır bölük bölük: Güneyde bir ağustos gecesi sıcağıdır bu. Herkes köye düğüne gitmiştir. Bu, genç öğretmenin, parasızlıktan İstanbul'a gidememiş olan genç öğretmenin,

bahçelerin içindeki taş evde, ışıkları yakmayışı demek olur. Ka-
kı şişesini alır, çıkar dama. İçer. Canı sıkılır. İçer. İçer. İçtikçe canı
sıkıntısı yoğunlaşır. Yeşil erik tadında bir ay dolar damarlarına
çini çini. Kan kızışır. Bahçelerden bir ses gelir: "Mahmut Ağa-
bey" der bir kız sesi. "Sizin bakraçları alayım mı?" Ay ışığıdır
gece vakti bahçeler içinde bir kız sesi; içmiş, canı sıkılan genç
bir adam için. "Gece vakti bakraçları ne yapacaksın? Hem sen
gitmedin mi düğüne?" "Murat emminle döndüm. Başım ağrı-
yordu da." "Murat emmin nerede?" "Tekrardan gitti düğüne.
Seni de düğünde biliyor." "Sen yalnız mısın evde?" "Yalnızım."
Bir kız sesi, bir ağustos gecesini sıcağında, bahçelerin ortasındaki
boş evde, bir genç adama der ki: Yalnızız! Kimseler yok der,
kimseler yok, kimseler yok, kimseler yok... Senin burada oldu-
ğunu bilmiyorlar der hem de... Hem de böyle der. Bakraçları
alıp kuyudan su çekeceğim. Kuyudan su çekip yıkanacağım.
Hem kimseler yok, hem... Mavi ay alazlar geçer damarları.
"Gel" der genç öğretmen. "Gel bak, sana ne göstereceğim."
"A... a... gelemem oraya..." der kız. Hem gelemem der, hem
güler.

..."Bırakmam. Benden başka kimsesi yok. Bıraksam hiz-
metçi olacak. Ninemi de biliyorsun. Hasta. Erzurum'un kocası.
Eğsen eğilmez. Ne yapabilirim? Bütün olanaklarım yok olmuş.
Büyük kent başkadır dedik. Milli Eğitime atlayışım bu yüzden.
Çevre değiştirtince toparlanırım sandım. Para. Parasız çevre ol-
muyor. Ayrıca, parasız oluştan, neredeyse onur kırıcı bir acı du-
yuyorum. Aşağılık duygusu, yıkıcı, berbat bir duygu bu. Böyle
olunca, kendiliğinden edilgin, eylemsiz bir kötümserliğe gidi-
yorum."

Çil çil ince "Çocuk" der. Çocukları çok sever. Her çocuğu
sever. "Çocuk da önemli!" "Benim var" der, susar kahverengi.
Bir zaman susar. "Çocuk değil önemli olan. Kadın; evlilik de
değil. Kadın önemli önce; başarısız bir evliliğin kazandırdığı
çocuk nedir bilir misin sen?" "Meli'nin bir aşk tanımlaması var.
Sanırım şöyle: Aşk kadınla erkek arasında, fizik ve ruh bakı-
mından, yaşama bağlantı ya da yaşamı anlayıştaki anlam birli-
ğidir. Yanlış bu. Aşk tanımlanamaz bence. Bu evliliktir. Başarılı

evlilik. Meli! Evet! Meli paçayı kurtarmış bir örnektir memleket için. Koşulları iyiydi. Biz yapamadık. Yaş otuz dört. Bir evim yok, bir masam yok. Bütün olanaklarım, anlamsız bir rastlantılar dizisi içinde yok olmuş. Çocuk! Ben çocuğumu sevmiyorum örneğin. Seviyorum, doğal duygularımla. İşlenmemiş ham sevgi. Ama çirkin olduğunu, pis olduğunu, arsız olduğunu görüyorum. Rahatım kaçıyor. Sevmiyorum. Kadın önemli önce...”

Kent iyidir gene de. Evleri yoksa da, İspiro’ların meyhanelerinde istedikleri denli oturup konuşabilirler. Limanlar, vapur düdüklüleri, geniş caddeler vardır. Sonbahar vardır büyük kentte. Yapraklarını ağır ağır döken ağaçlar, incecik yüzlü kızlar vardır. Gece yarıları bulvardan gelen, ısıklıklayıp geçen rüzgârlar vardır. Boş caddelerden, kaldırımlardan geçen büyük rüzgârlar. Apartman pencerelerinde ışık vardır. Her an kapınızın çalınabileceğini umut edebilirsiniz hiç olmazsa.

Cadde boyunca yürüyorlar. Gece sabaha dönüyor. Yürüyorlar. Susuyorlar. Tılsım bozuldu. O konuya dönemezler artık. Kimbilir ne zaman iki arkadaş oturacak bir köşe bulacaklar. “Ev önemli” diyecek gene biri. “...Parasız oluştan onur kırıcı bir duygu alıyorum.”

Canı sıkılan bir ıslık dişler arasında tıslayıp duruyor. İnce bıyık gülümseme zıkkım acısıyla katılıp kalmış. Yeniden o konuya dönemezler. Ama anlatmalı insan. Ne olursa olsun, anlatan birine anlatmalı. Bir türkü söylüyordu meyhanedeki adam. “Beni beni” diyordu bir yerinde. “Beni beni.” Bir uçup gitmişti türküyü duyunca çil çil, gene. Öbürü bitirsin diye bekliyordu. Sonra o anlatacaktı. Küçük küçük çukur yeşil gözleri var diyecekti. Küçük küçük çukur yeşil gözlü bir kız, ağzı burnu ufacık bir kız, insana sevinçten yok olacağı duygusunu vererek koridor boyunca yürüyecekti, o anlatırken. “Sahir” diyecekti. “Pardon, ben öyle bey falan diyemem, arkadaşlar birbirine bey, hanım diyorlar. Ben beceremiyorum. Bunu sululuk saymayın. Sizden bir ricam var. Sizde acaba; Milli Eğitim yayınlarından şey var mı... şey...” Mektup da yazmıştı. Yazmıştı uzun uzun ya, anlatmanın tadı başka. “Akademiden,” demişti. “Bu yıl geldi okula. Deli divane tutulabilirim. Hadi desen hazır. Bir dul tey-

zesi var beraberinde. Serüven yapamam. Duygularıyla oynayamam. Umut veremem. Yeni daha. Otuz zannediyorum. Otuz beş de benimki. Müdür yardımcılığı filan hadi hadi üçyüzelli. Annem? Ayrılmaz İstanbul'dan. Olmaz zaten. O küflü eşyalar..."

Yaşanmış, geçmiş bir yaşamdır anne. Fatih yönlerinde bir yerde eski ahşap bir evdir o. Ahşap bir evin çağlar yaşamış sacaklarıdır. Dam akınca odanın ortasına konan teneke leğenin pasıdır. Büyük taban halısıdır. Solmuş. Ön oda için alınmıştır otuz altı yıl önce. O, büyük ön odanıdır. Kızlığından kalma pirinç mangal annenindir. Anne bakır cezvenindir. Fatih yönlerinde bir yerde eski, ahşap bir evdir o. Anneyi oradan ayırmak olmaz. Kurur gider. Anneyi orada bırakmalı. Bu ayda, kıtı kıtına yüz lira demektir. Küçük küçük çukur yeşil gözlü kız, bir taşra lisesinin resim öğretmenidir. Yalnız yüzyetmişsekiz lira aylığı ve bir dul teyzesi vardır. Dul bir teyze ayda elli altmış lira demektir.

Tıs tıs da tıs tıs bir ıslık, diriliğini kaybeder, işte bu biçim. Tıslar kalır.

Issız, büyük bir kent köprüsü. Güven verici demir parmaklıklar. Ayazlamış bir nisan gecesinde kent uzak ışıklar içinde; gurbet gibi, akşam alacasında ovadan doğru gelen yusufcuk sesi gibi bir hoş yürek sızısı...

Konuşmaları yarım kalmıştı. Sonra her sorulana yanıt verdiler. Konuştular. Yine de komiser, sezdi için için, sustuklarını. Karakoldan çıkınca da bir zaman konuştular. Bir komiser oldular, bir kendileri; ölçüp biçtiler. Ayaküstü sahneye koyup oynadılar. İnce bıyık güldüler. Gören olsa yol boyunca konuşuyorlar sanacaktı. Oysa susmuşlardı çoktan. Komiser sezdi. Sezdi de anlamadı. "Ulan!" dedi.

Büyük meydana gelince durdular. Birer sigara yaktılar. Bir durup meydana baktılar: sessiz... bomboş. Bir dönüp yüz yüze baktılar sustukları yerde. Kahverenginin gözlerinden kof, yer yer acıdan katılaşıp sağlamlaşmış, düğüm düğüm olmuş, vazgeçilmiş aydınlıkların yerinde havasız boşluklarla karanlık yayılmaya başladı. Şehir ayaza karşı çırılçıplak soyundu. Pencere-

ler, kapılar, ışıklar, ağaçlar hızla kayboldu. Demirin ve taşın çıplaklığını duydular. Öyle birbirlerine bakıp kaldılar. Dipten kaynayan bir düzensizlik içinde batıyorlardı. Ayazlamış bir nisan gecesinin boşluklarında çırılçıplaktılar. Ölüler, büyük anlamsız boşluklar olmuş, onlardan kaçıyorlardı. Bunlar bir başka çeşit ölmüşlerdi. Ölüler anlamıyorlardı. Uzay, duyulmayan, susmuş çığıllıklarla dolmuştu. Ölüler kendi aralarında yaşayanların da bazılarını anlamazlardı. Ürperirlerdi.

Erkeklikleri gözlerinde donup kalmıştı bunların. Karınlarına vuran sancıların giderilmişliğinden, ürpermiş, bulanık uykulardan, tiksiniilmiş terleyişlerden geçip gelmiş, gözlerinde donup kalmıştı. Kanları kurumuştu. Boş damarlarından yılğın bir yalnızlık geçiyordu. Zaman! Bir gün bitmişti gene. Bilinmez yokluklarda aradıkları kadını getirmemiş olan bir gün. Zaman geçip gidiyor. Tüküyorlar. Bugün de gelmedi. "Bir gün!" demişlerdi delikanlı çağlarında. O gün olmuyor. Bir şey dalında kuruyor. Gelmeli oysa. Gelmesi gerekiyor. Yoksa bu ağrı çekilmez. Bu yılğın kaçış, bu vazgeçiş... Gelmeli, sıcak avuçları yavaş yavaş saçlardan boyuna inip damarlara kan vermeli. Dudaklar; gözlerde, kulaklarda, öpülmemiş kurumuş dudaklarında, yüzün sararmış Tanrılığında kanı çalkalayıp özlendirmeli. Halden anlamalı. Getirdiği dünyada tamamlanmış anlamlarını duymalılar sevinçle. Tamamlanmış erkekliklerinin kuvvetinde, kanının uğul uğul damarlarından akışını duymalılar.

Karanlık hızlı bir gidişle batıya dönüp sağdan ikinci sokakta yayılıyor. Ahşap evlerin kararmış tahtaları, bozuk arnavut kaldırımları emiyor onu. Bayır aşağı kara yosunlar, kara yeşiller, kara çeşme suları, karanlığı besleyip koyultuyor. Kararmış tavanlarda gölgeleri büyültten yirmi beş mumluk elektrik lambaları yanıyor. Kadınlar memelerinin kara uçlarını, bebeklerin ağzına tıkıyorlar. Kara gözlerinde, boş, anlamsız dişilikleri büyüyor. Karanlık hızla yayılıyor. Yokuşun sonunda bir sokak kapısı çalınıyor; sokağın, sessiz, karanlık, uyunan 'yaşamazlık'ında. Bir çift pencere aydınlanıyor; buruşuk perdeleriyle karanlığı çoğaltmak için. Bir terlik sesi, karanlığı merdivenlerde

şaklata şaklata gelip kapıyı açıyor. Karanlık isteksizce eve yayılıyor: Merdiven başında bir çinko oturak.

Sofada bir sedir; sedirde bir yatak.

Yatakta ihtiyar bir kadın; yere kaymış bir yorgan.

Paçadan bağlı pazen don; işlemeli yün çoraplar.

Beyaz Amerikana kırmızı laleler işlenmiş; buruşuk perde-

ler.

Kapıda asap bozucu bir gıcirtı.

Yatak odası.

Yerde bir yatak.

Yatakta güllü yorgan.

Konsolda ayna. Aynada duvar. Duvarda bir çivi. Çivide bir kadın hırkası. Tahta sandalyede bir kadın entarisi. Yatağın başucunda bir çift kadın terliği. Terliğin içinde süt şişesi. Süt şişesinde, ağzı yara olmuş küçük bir oğlan; oğlanın gözlerinde babası; babasının gözlerinde karanlık: "...Neredesin gece yarılarna kadar? Evin damın yok mu senin... Çocuk ateşlendi. Sabah para bırakmamıştın. Elektrikçi de geldi bir yandan. İt miyiz köpek miyiz neyiz gayrı belli değil... Lâpa koyduk karnına. Baba diye tutturdu... Emineler geldi oturmaya. Ayşe'ye söz kesmişler... İsal de oldu bir yandan... Hacer Ablaya altın bilezik almış Hüsnü Ağabey. Burada Emine'yle karşılaşverdiler. Hay aman ne kavga oldu ne kavga. Görecektin. Hep böyle susarsın..."

Kalın beyaz bacaklar yatağa girip güllü yorganı örtüyor. Yorgan kalçaların orada kabarıp tümsekleniyor. Karanlık yorganı kaldırıp kadının yanına girmiyor. Kasıklarında bulanık bir ağrı olup dolaşmıyor kahverengi adamın. Bu kadın, bilinmez yokluklarda çığlık çığlığa uzaklaşmasın bu gece.

Karanlık yılgın bir dönüşle geliyor.

Çil çil incesi gözlerini arkadaşının gözlerinden kaçırarak güçlkle yüzeye çıktı. "Bak" dedi. "Çobanyıldızı." Bir çocuk dünyasının arı, yıldız basmış sevinçli bir anı sızlayıp geçti yüreklerinden. "Çil Horoz!" dedi kahverengi. Suratı kasılıp kalmıştı. "Eyvallah..." dedi sonra ağız alışkanlığıyla. Ayak sesleri ağır ağır batıya doğru uzaklaştı. Sağdan ikinci sokağa sapıp kayboldu.

Çil çil, kaldırımın ucunda dikilip arkasından baktı: "Vazgeçmek. Vazgeçti. Kayboldu Mahmut. Korkunç! Talebelerim var benim. Meli'nin de. Düzen demişti Mahmut. Tutturamadı. Sorun bu. Mahmut'u anlatmalıyım Meli'ye. Vazgeçmek. Bu önemli. Meli'ye anlatmalıyım. Senin işi anlattım Mahmut'a derim. Küfretti Mahmut derim. Gittik deniz kenarında bir yerde içtik. Bir kadeh de senin için koyduk masaya. Bunu okuyunca güler. Meli'ye yazmalıyım hemen. İnsan kızdır Meli..." Sonra gözlerini kaçırdığı yerdeki bir çizim aydınlığında güneye doğru yürümeye başladı.

Bir eski İstanbul hanımının anlayışlı sıcak mangalında, bir kahve köpürecek az sonra. Kahve köpüğünde bir merdiven başı. Merdiven başına çevrili bir çift terlikte, evlatlık kızın "Bey ağabey" sinden bilezik bekleyen ince çocuk bilekleri. Merdivenlere gergince serilmiş yol keçelerinde temiz ev şenliği. Pirinç mangalın ıltığı büyük ön odada geniş eski zaman sedirleri. Sedirlerden birinde beyaz patiska yatak çarşaflarıyla, ucu kıvrılıp açılmış yorganıyla, dantelli yastık örtüleriyle hazır bekleyen yatakta sıcacık ana sevgisi. Köhnemiş, yuvarlak ceviz masada Kütahya vazosu. Vazoda komşunun çiçek açmış enstitülü kızı. Taban halısında laciverdi solmuş eski günlerin görmüş geçirmişliği "...Yoruyorsun kendini" diyecek anne. "Vakitlice gelsen evçeğizine. Kitaplarını yollamış Ahmet Bey dayın. Koydum oraya 'intizamınnan.' Haydar Beyler askeri yollamışlar; ayol hiç görünmüyorlar diye. Geliriz inşallah, dedim. Geldiğini duydular. Ayıp oluyor. Bir gece gidelim. Tombala falan oynuyorlar. Eğlenirsin. Karnını doyurdun mu bari? Hadi iç kahveni de yat. Kayısı reçeli kaynattım bugün, seversin diye. Nerede bir yerde gene uçak düşmüş. Anlayamadım. Akşam radyo söylüyordu..."

Çil çil adam, pijamaların içinde, ince, dalgın, on-on iki yaşının uykulu çocukluğu omuzlarında, yatağın ucuna oturup kahvesini içecek. Mangalın başına oturmuş, kendi şekersiz kahvesini pişiren ihtiyar kadının gözlerinde bir tasa kuşu oturacak. Tasa kuşunun kanatlarında bir kız, uzak uzak seslenecek. Çil çil adam, bir çizim aydınlığını birden yitirip karanlığa, tasa kuşu-

na doğru uçacak. Bir ana, oğlunu uyudu sanarak, ayaklarını ucuna basa basa odadan çıkıp uykusuz gecesine dönecek.

Şimdi nisanın yirmi ikisi. Ayaz mı ayaz. Hızlı hızlı yürüyor kahve kokusuna doğru... "Yarın" diyor. "Yarın yazarım. Ne olursa olsun yazarım. Şaşırır. Heyecanlanır. Yarın yazarsam öbür gün alır. Atlar giderim daha olmazsa. Beklemem izni mi..."

1954

Susuz VI

“...İlle...” diyorlar. Ağızları soluk aldırmayacak kadar anlamsız. Dudaklarını kullanmasını bilmiyorlar. Seslerini de... Dar sokak, (bu, Orta Anadolu şehirlerinde pek çok olan, elektrik lambasıyla aydınlatılmamış sokaklardan biri) yine o, vişne çürüğü ile, boğuntu veren ayva pişmiş i içinde karanlık. (Minare taş duvarın arkasında. Taş duvar, eski zamandan kalma; yüksek, yosunlu. Acı çeşme duvarda. Suyun acısında ezan sesi. Hep ezan sesi. İkide bir ezan sesi. Ezan okuyan adam çirkin. Sesi de; karanlık, güçsüz, can sıkıcı. Ne karayel, ne yamacında yöresinde gelincikler açmış dağ yolu. Ne çocuk gülüşü, ne it ürümesi. Çirkin adam. İkide bir ezan sesi. Peştemallı kadınlar çeşme başında, yürekten, “Aziz Allah!” çekerek, insanı kızdırarak. (“Oh hayır! Hayır! Hayır!”) Evin kapısından sokağa düşen dikdörtgen ışık parçasında (bu şehirde ev kapılarının özelliği yok. Bunlar gelişigüzel, çift kanatlı, yağmurdan kararmış tahta kapılar) gözler karmakarışık duruyor. Kadınlardan birinin eşarbinda, kendi başına yaşayan, kadınla hiçbir ilgisi olmayan bir mavi görünüyor. “...İlle...” diyorlar yeniden. Vişne çürüğünü ayva pişmişinden ayıran safra sarısında, kadınların anlamsız ağızları açılıp kapanıyor. Erkeklerin gözükleri bomboş. Eşarbinda mavi olan kadın, arkada kalmış, görünmeyen birini, koldan çekerek ortaya sürdü: “Bakın kim bile var aramızda.” (Karşı evin kafesleri karardı. Bu kalabalık, gürültücü yabancıları görmek için evin yerli kadınları pencerenin arkasında, üst üs-

te yığılacak şimdi.) İçerideki iki kişi, merdiven parmaklığına abanarak, öne doğru eğilip bakıyorlar. Ufak, çocuksu kadının başına doladığı örgülerden biri, firketelerden kurtulup omzuna düşüyor eğilince. Kocası, "Aman düşme" diyerek belinden tutuyor parmağının ucuyla. Bu şaka, kapının önündekileri coşturdu. Gülüyorlar. Sokak cırlak pembeler, parlak çiğ yeşillerle doldu. Adam dişlerinin arasından mırıldanıyor: "Bak midelerine nasıl iyi geldi benim öküzçüklerin." Telaş, fısıltılı, alev alev yüzünde kadının: "Allahaşkına yapma. Duyacaklar." Kalabalık, birine yol veriyor. Kolundan çekiştirilerek öne sürülen, çizmelerinin battığı su birikintisinden atlayıp toparlanarak, ortaya çıkıyor: (Mavi, bu içli dışlı çekiştirmeye katılmıyor.) Yeni gelen: Felsefeci. Biraz daha eğiliyor içerdekiler, görmek için. Dimdik duruyor bütün ağızların üstünde. Ellerini deri ceketinin ceplerine sokmuş. Ağzı, tam gözlerinin ilgisiz bakışlarına karşı bir anlamda, büyük, kuvvetli, güzel. Saçlarını sımsıkı fırçalayıp toplamış. Çıkık elmacık kemikleri büsbütün ortada. Orada, kapının önünde dikilmiş, onlara bakıyor. İnce, pürüzlü bir ses: "A... sahi, siz tanışmadınız." İzine rastgeldi. Takdim edeyim: yeni felsefe öğretmenimiz Beyhan Kın. Resim öğretmeni Özün. Edebiyatçımız Sahir Bey." "Takdim" kelimesi kendini edebiyat öğretmenininde çevresinde taştan taşta çalıyor. İnce, pürüzlü bir ses arkada: "Haydi ayol mızıkçılık etmeyin." Sesler karıştı. (Kafesli evin ışığı yandı. Perdelerde gölgeler.)

"Ay, Özün, hep böyle bir şey çıkarırsın."

"Sahir Bey, hadi şunu kandırın."

"Ekremler de geliyor."

"Hadi ayol, aşkolsun."

"Hişt Özün..."

"Vallahi ayıp ediyorsunuz artık."

"Zümrüdü Anka'yı göreceğiz ayol."

"Aşure de var, aşure..."

"Yahu, Sahir, birader, hani sen de..."

"Hadi yahu uzun ettiniz."

Yalnız üçü birbirini görüyor. Birden O'nu duymaya başladılar. Mavi ve bu üçü duyuyorlar. Uzayda yaşayıp duruyordu

O. Hiçbir zaman kaybolmamıştı. İçleri, kuvvetle, sevinçle dolmuştu işte gene. Arı ışık. Gözlerini kaçırmadan birbirlerine bakıyorlar o arı ışık içinde. (Sokak iyice karanlık ve uzak şimdi.) Resim öğretmeni gülüyor. Düşmemek için parmaklığa sarılmış. Ayağında yerli yününden kaba çoraplar var. Uzun konçlu, işlemeli, siyah kıllı çoraplar. Saçları, çorapları, gülüşüyle bir ortaokul çocuğuna benziyor. Gülüşüne, deri ceket, fırçalanmış saçlar yanıt veriyor. Çil çil ince yüzlü edebiyat öğretmeni, tutup eski ahşap evin, renk renk boyanmış parmaklıklarını, elişi oymalarla süslenmiş kocaman mukavva fenerini, kalaysız kırmızı bakır bakraca dikilmiş limon ağacını yoluyor ışığın içinden. Mavi tatar gözler, "Gördük" diyorlar. "Dağınık saçları da, dik yakalı kazağı da. Yerli taştan oyulmuş pipoyu da..." Işık, bütün sokağı tutuyor şimdi. Sesler, vişne çürüğünü, ayva pişmişinden ayıran safra sarısını karartarak yığılıyorlar üst üste:

"Böylesiniz zaten..."

"Hadi geç kalıyoruz."

"Ayol bunlar..."

"Hadi hadi..."

"Çocuklar Remzi'nin atanması tamam. Bugün geldi."

"Hadi allahısmarladık."

"Yarın IV C'ye dersin var Sahir. Unutma."

"Yeni program... Sahi... Onun... Yaşadınız kâfirler..."

"Aşkolsun vallahi..."

"Alacağınız olsun. Hadi allahısmarladık."

Deri ceketten örgülü saçlara, yerli taştan oyulma pipoya, küçük, dudak ucu bir 'Eyvallah' uçtu. Küçük bir gülümseme kırışığı ağzın kenarında. Uzaklaşan seslerin üstüne kapanan kapının çingırağı koyunları suya indirdi bayır aşağı. Üç kara koyun inmiyor. Direnip kaldılar tepede. İnecekler nasıl olsa. Çoban kaval çalacak, inecekler, su içecekler. Yoksa ölürler. Gök yüzüne doğru yeşile kesmiş bayırlar güneş koktu keskin keskin. Çingırak sesi koşup felsefe öğretmenini dürttü. Felsefe öğretmeni kalabalığın en arkasında, koluna asılan şişman fizik öğretmenininin sesine fena halde içerleyerek yürüyor. Çingırak, "Onlar sizi çok sevdiler" diyor. "Ne tipik kız diyor, Özün şu

anda, sizin için kocasına." Felsefe öğretmeninın ağzının kenarında hep o küçük kırışık. "Kocası bir Fransız şarkısını anımsattı bana, diyor o da. Paris'e ve Parisli bir taksi şoförünün küstah kasketine yağmur yağıyor gibi bir şey. Anımsamadım." Arkasına dönüp sokağın sonundaki küçük eve bakıyor. Işığı görüyor evin çevresinde. Arı ışık. Bütün sokağı tutmuş.

Sesler, gülüşler, düzensiz, ışiksiz sözcükler; anlamsız, gündelik, rastgele kullanılmış tümceler; özellik yoksunu bol mantoların, eşarpların, çamurlu paçaların arasında, istasyon caddesinin bozuk parkeleri boyunca yürüyüp gidiyor.

"Özün'ün ukalalığı. Sahir daha uysaldır."

"Akademililer zaten..."

"Müdür beye karşı doğrusu..."

"Hadi allahaşkına, şimdi..."

"Laf!.. Tabii canım."

Mavi çekik gözler, kısık. Deri ceket tek başına mantoların içinde. Ağız zıkkım gibi kapalı gene.

Çürümüş vişne rengi koyuluyor geride. Ayva pişmişiyiden iyiye karartıp koyultuyor onu. Koyultarak alıp tuvalin kenarlarına doğru çekiyor. Terebentinli bezin, kuvvetle sildiği orta yer leke leke, boş. Resim öğretmeni Özün, o boş yere, bağdaş kurup oturdu. Anlatıyor. Gözleri yün çoraplarının işlemelerine dikili; sıkıntıdan cam gibi pırıl pırıl. Uzun parmaklı küçük ellerini dizlerinden birinde kenetledi. Kocası, parmakların sıkılmaktan bembeyaz olan boğum yerlerine bakıyor. Puposunu içiyor. Gidip sırtüstü yattı somyanın üzerine. Sonra yattığı yerde yan döndü, Özün'ü seyrediyor. İnsanların birbirini niye sevdiğini düşünüyor. "Şu kız olmasa yaşayamam sanki..." Şu anda onu yanına çağıramayacağını biliyor. Özün saçlarını çözüyor anlatırken. Bunun kocasını uyandırdığını sezecek durumda değil. Akademi öğrencisi şimdi o. Terebentin kokuyor. Çam kokusu. Bu kokuyu seviyor. "Dedikodu yapacaklar şimdi gene. Ne yapayım, yapamıyorum. Canım sıkılıyor aralarında. Elimde değil. Ben duygularımı, düşüncelerimi iyi açıklayamam bilirsin. Bu şey, nasıl anlatayım bir şey işte. Şu felsefeciyi görünce, o deri ceketini, sonra... eşarby boynuna nasıl dolamıştı gördün. Bil-

miyorum, bir şey işte. İçim bazan ışıkla doluyor sanki. Sevinçten ölüyorum. Alkol de böyle yapıyor beni. Kendimi çok güçlü buluyorum, bir yücelik duyuyorum. Her şeyi yapabilirim gibi bir sanı geliyor içime. O gazeteciye bunu anlatmak istemiştim. Biliyorsun, aptal, genç ressamlarımız alkole düşkünlük gösteriyorlar diye yazdı. Büyük, böyle duvar kadar resimler boyamak, bütün renkleri doyasıya kullanmak istiyorum. Sergilere gitmek, resimlere bakmak istiyorum.

Bak şimdi, bu resmi neden çözümleyemediğimi anlatayım sana:

Düşümde pişmiş ayva renginden, zehirli vişne çürüğüne geçen koyu tonlarda uçuyordu kara kuşlar. Tüm renkler, belli bir etkiyle, belli açıklık koyuluk dereceleri içinde rahat yaşıyorlardı. Ama bazıları, hiçbir renkte anlaşıyor, her rengi karıştırıp bozuyor, sonuçta tek başlarına kalıyorlardı. Kara kuşlar en çok onların yönüne doğru uçuyordu. Hiçbir anlamı yoktu bunun.

Tuvalde bir zaman, bu düş, olduğu gibi; anlamsız, düzensiz, başıboş yaşadı.

Sonra o gün oldu.

Bu, kasım ortasında ayçiçeği bir gündü:

İskelede gazeteci çocuk bir ıslık çaldı; duru mavi. Kuşlar birden uçtular güneşe doğru, ıslığı duyunca. Bu yürek sızısı bir güzellikti. Şarkı, kuşlar birden güneşe doğru uçunca duyulmaya başladı. Bir anda tüm iskele meydanını tuttu. O uzayda yaşayıp duruyordu; ilk canlının kımıldayışından bu yana. Bu bir has sestti. Bir arı sestti. İnsanoğluna, iyilik, inan, güven veren, insanoğlunu sevgiden, sevinçten ışıtan bir has şarkıydı; genç. Her insan duyamazdı onu. Duyulanlar da çınlayışını uzun zaman yüreklerinde tutamazlardı. Çevrelerinin gürültüsünde yitiriverirlerdi.

Şarkı duyulmaya başlayınca, tuvaldeki boş yerin bir yanına, iskele meydanı geldi durdu kararsız. Çok iyi çekilmiş renkli bir fotoğraf gibiydi. Kış ortasında bahar havası. Küçücük kırmızı tramvaylar geçiyor. Rıhtım boyundaki tüm dükkânlar güneşe karşı, denize karşı açmışlar kapılarını. Tüm küçük çıraklar,

parlatılmış kırmızı elmalar, tüm küçük sarı kediler, kıyıda ki yosunlu taşların arasında dolaşıp duran tüm renkli böcekler gülüyorlardı. İskeledeki küçük beyaz vapur, dü! dedi; uzaklaşıyor. Yolcularını vapura yetiştirmek için hızla köşeyi dönen yeşil tramvayın vatmanı kıyameti koparıyor. "Dan dan! dan! dan! Çekilin yoldan, geliyor vatman, kaçıyor kaptan, tuh bre amman!" Kebap kestanecinin beyaz sakalı bu telaşa güle güle bayılıyor. Gazeteci çocuk çalıyor ıslığı, çalıyor ıslığı...

Gazeteci çocuk ıslığı çalınca, o ilk ıslıkta, o duru mavilikte kuşlar güneşe doğru havalanınca, bir kadın, elinde bavulu ile bir iki adım geriliyerek, kuşlara açıkça güldü. Deri eldivenli elini sallayarak tozları uzaklaştırdı. Herkes gibi bir kadın değildi. Şarkıyı duymaya başladığı kesin olarak görülüyordu. Kadın maral gibiydi. Uzak diyarları, sis basmış dağ yollarını, yalnız kayaları yüreğine düşürüyordu insanın. Kadın bir an, güneşe doğru kuşlara baktı gözlerini kırpıştırarak. Hep öyle gülüyordu. Sonra hızlı bir bakışla meydanı gözden geçirdi. Gülmesini birdenbire bıraktı. Alt dudağını dişlerinin arasına aldı. Eli, kalın spor mantosunun yakasında bir şeyler arar gibi dolaştı. Dimdik oldu sonra. Kararlı adımlarla hızlı hızlı yürüdü. Özün orada gazeteci çocuğun yanında duruyordu. Kadın ona doğru, onun yanında dikilen adama doğru geldi. Özün önceden bakmıştı adama. Pahalı, kalın bir paltoydu adam; İngiliz kumaşı, küçük parmağındaki taşlı yüzük adamın zengin olduğunu açıkça gösteriyordu. Yüzünde iyi yemek yiyen, iyi uyuyan, sıkıntısız kişilerde görülen, parlak renklilik vardı. Semirmişti enine boyuna. Adam zengindi. Besbelliydi bu. Rahat yaşıyordu. Özün, onun şarkıyı duymadığını biliyordu. İçinden bir ses, buna kesin olarak inandırıyor onu. Kebap kestanecinin kokusunu duymuyordu adam. Duyuyordu: İki yüz elli gram kestaneyi, sağlam dişleriyle, kısa bir zamanda öğütür, sonra, kuvvetli, kırmızı dilini, dişlerinin üzerinde gezdirirdi. İskelede, kış günlerinde kebabkestanecinin kokusunun insana sevinç verdiğini bilmiyordu adam. Kadını gülerek karşıladı. Kadın durdu. Bavulu, hep öyle, sapından kavramış tutuyordu. Özün, kadını yakından görünce, bir bakışta; evi, kocası, çocukları olmadığını, bir

tek bavulu olduğunu anlayıverdi. Eldivenleri ve paltosu eskimeye yüz tutmuştu. Çok hoş giyinmişti. Hakçası çok hoştu. Para sıkıntısı içindeydi ama. Özün anlamıştı. Bunlara karşın adam iyice paralıydı. Besbelliydi. Kadını gülerek karşıladı. Özün bir an şarkıyı duymadı. Kadın gülmüyordu artık. Elini sinirli bir biçimde saçlarının arasından geçirdi. Adamın yüzüne dimdik bakarak, "Affedersiniz!" dedi. Sesi tortulu şarap rengindeydi. "Affedersiniz geç kaldım." Dudağının ucunu büktü sinirli bir büküşle. Sonra, çabuk çabuk konuşup boşaldı. "Hemen dönmek zorundayım. Bu iş olmayacak. Yazık ki böyle. Gelmeyeceğim. Olanaksız! Hiç ısrar etmeyin. Bir şeye karar verince, dönmem. Allahaismarladık." Yürüdü gitti sonra. Canı sıkılıyordu kadının. Herkes gibi değildi. Maral gibi bir kadındı. Şarkıyı duyuordu. Adamın duymadığını biliyordu. Adamın canı sıkılmıyordu; rahattı. Onun için gitmedi adamlarla. Bavulunu sımsıkı kavramıştı sapından. Dimdik yürüyordu. Canı sıkılan biri gerekti ona. Onu arayacaktı. Kuşlar birden güneşe doğru uçmuşlardı!

Özün artık şarkıyı duymaz oldu. Bir taksinin arkasından bakakalmıştı; İkinci Dünya Savaşı yıllarından birinde. Bir başka kadın, iki yanı ağaçlı, geniş asfalt caddede, "Taksi!" diye seslenmişti. Özün'ü hafifçe yanağından öpmüş, binip gitmişti. Koyu renk tayyörlerinin içinde, çelik tel gibi, bir hoş ışıklı kadındı. Elinde bavulu vardı onun da; ekmeğin vesika ile verildiği o yıllarda, taksiye binip gitmek, on yedi yaş çocukluğu içindeki Özün'e, büyük, çok pahalı çeşidinden bir iş görünmüştü.

Kadın bir akşam vakti, annesi mutbakta yemek hazırlarken gelmişti. Babasıyla beraber gelmişti. "Ah benim canım ablacım, hayatım, ah, hiç değişmemişsiniz inan olsun..." diye annesinin boynuna sarılıp ağlamıştı. Özün'ü öpmüştü sıcak sıcak. "Kocaman olmuşsunuz Özün. Miniminyediniz, şu kadarıcık..." demişti. Herkese: 'siz' diyordu. Özün çok ilgilenmişti. Şimdi oda herkese siz diyorsa, buna, ta o zaman karar vermişti.

Bütün gece boyunca, sofradayken, babasıyla piket oynarken hep kıvanç içinde görünüyordu. "Kuşlar birden uçunca" demişti o da. Kuşlar birden uçunca, durmuş, yan sokağa bak-

muştı rastgele. Anlattığına göre tam o sırada Özün'ün babası geçiyordu sokağın sonundan. Yıllarca önce, kadın çocukken, o batıdaki küçük şehirde nasıl, ince uzun, beyaz saçlı, zarif bir adam her sabah evlerinin önünden geçerse, yıllarca sonra, yine tıpkı öyle, oradan geçiyordu. "Sizi görünce ne oldum, anlata-mam sevincimden" demişti. Evin içine kuş gelmiş gibiydi. "Ev hayatını özlemişim" diyordu ikide bir. Gülüyordu. O Batıdaki küçük şehre, o şehirdeki tanıdıklara değgin konuşup duruyor-lardı. Çok sonra annesi onun için: "Daha bacak kadarken, va-pur gelince bahriyelilerle oynayırdı. O Madama, annesine çekti. Yazık fındık kurdu gibi taze. Zıyan etti kendini. Yalan onun ça-lıştığı falan. Tutmuş o yolunu..." demişti.

O gece Özün'le aynı odada yatmışlardı. Gece yarısı Özün onun ağladığını duymuştu. Kadın ağlamıştı. Ertesi gün de du-ramamış gitmişti. Kadın başka türlü bir kadındı. Tayyörü, saç-larını toplayışı, pardösüsünü büküp koluna alışı, çantasından para çıkarışı başka türlüydü. Çok canı sıkılıyordu. Özün yetiş-kin bir kız değildi o yıllarda, ama anlamıştı. Onu caddeye ka-dar geçirmişti. Kadın, 'taksi!' diye seslenmişti. Aradan yıllar geçti, Özün bir daha öyle taksi çağırın bir kadına rastlayamadı. Elini hafifçe kaldırarak: 'Taksi!' demişti. Kraliyet arabasına bi-ner gibi bir duruşu vardı. İnsan onu çok beğeniyordu. Her şeyi-ni beğeniyordu durmadan.

Piket bitip de herkes yatma hazırlığına başlayınca, bir yor-gunluk, bir bıkkınlık gelivermişti kadına. Neşesini, sevincini birden yitirivermiş, yükten yatak çıkarılmasına yardım ederken sıkıntıdan boğulacak gibi olmuştu. Yalnız Özün anlamıştı onu. Yattıkları zaman biraz konuşmuşlardı. Özün'e: "Bir sevgilin yok mu?" diye sormuştu. Özün kıpkırmızı olmuştu. "Uzak yer-lere, başka memleketlere gitmek istiyorum" demişti bir de. Durmadan pipo içen bir kaptanı anlatmıştı uzun uzun. "İyi dans eder misin?" demişti. "Sinemayı sever misin?" "...şarkısı-nı biliyor musun?" demişti. Haftanın danslı filmlerini, İspanyol dansözlerini, Havai Adalarını anlatmıştı. Beyrut'a, Şam'a gide-bilirdi istese. İstemiyordu. Balerin olmak istemişti küçükten beri. Annesi Almandı. Baleye çalışmıştı gençliğinde Almanya'da.

Almanca, küçük bir yılbaşı şarkısı söylemişti kısık sesle. Kar yağmış, kilisenin çanları çalmıştı uzak bir Alman köyünde. Özün'ün yüreği durmuştu heyecandan. Bütün yeni Amerikan şarkılarını biliyordu. Bütün artistleri tanıyordu. O da artist olmak, dans etmek istemişti. Hiçbiri olamamıştı. Canı sıkılıyordu yaşamaktan. Sonra yine kaptan, yolculuklar... Yolculuktan söz açınca bir çocuk gibi gülüyordu kadın sevincinden.

Yıllar sonra, o iki kadını gördü tuvalde Özün. Kararsız, ürkek, gelip durmuşlardı boşlukta, siyah kuşların yönünde...

Edebiyat öğretmeni dalgın bakıyor karısına. İçinde bir yer sızlayıp duruyor; sert, ince, keskin bir uçla. Özün ilk evlendikleri günlerden birinde, elinde salata tabağı, duygulu bir duruşla dikilmiş kalmış. Yüzünde bir çocuk sevinci, hemen onun yanında bir çocuk ürkekliği, öyle duruyor. "Resim yapmak istiyorum Sahir. Günlerce, her işi bırakıp resim yapmak istiyorum." Boynunu büküp gülüyor. "Ama evlendiğim için de çok memnunum. Senin işini yapmak hoşuma gidiyor. Böyle canlı canlı bir insana sahip olmak, çok hoş bir şey." Şu Özün'ün gülüverdiği.

Şimdi bir başka dünyada, kaşları çatık anlatıp gidiyor. "Ben o şarkıyı, o ışığı istiyorum. O kadınları yıldırان sıkıntıyı istiyorum. Ne demek istediğimi anlatamıyorum kendime de. Çözümleyemiyorum. Düşten, kuşlardan, iskele meydanından vazgeçemiyorum. Hepsi birden de beni boğuyor..."

Tuval bomboş. Her şey terebentinli bir paçavra yığını.

Boş tuvalin bir köşesinde odaları. Somyada yan yana yatıyorlar. Özün'ün geceliği beyaz üzerine mavi benekli pazenden. Kocasının kalçasında dolaşan elini yavaşça tutarak: "Sahir" dedi. Biraz durdu, yutkundu. "Çok yorgunum. Canım sıkılıyor." El bir vakit öylece durdu. Sonra kalçayı anlayışla okşayarak, "İyi geceler" dedi. Özün koşa koşa terebentin kokusundan geçip arkadaşlarının şakaları arasında, yıllar geçtikçe daha çok özlenen gürültü arasında sehpasının başına geldi. Beyaz önlüğünü giyerken atölyenin bütün neşesini hızlı soluklarla yaşıyordu. Tüm arkadaşlar gelmişlerdi. Geçmiş yıllar geri dönmüştü. Arı ışık bütün acunu tutmuştu. Özün acele acele renkleri ka-

rıştırmaya başladı. O canı sıkılan, hiç kimseyle anlaşmayan ren-
gi arıyordu. Tuvalin tam ortasına: "Sahir olmasa yaşayamanı"
diye yazacak. Onun altına o büyüklükte, aynı koyulukta: "Re-
sim yapmazsam yaşayamam" yazacak. Sonra bir köşeye, k-
k, çekingen, bir yazı oturtacak: "Boya alacak paramız yok!"
Boynunu büküp seyredecek bir zaman. Dudağının kenarında
gülümsemeyle, ağlama bükülmesi arasında bir kırışık olacak.
Sonra omuzlarını silkip basacak imzayı: Özün Tunz! Dönüp ko-
casına sarılacak arkasından. Uykusu koyulaşacak.

il il adam bir uçup gitti. Özün uyuyunca. Gidip İstan-
bul'da, Unkapanı Köprüsü'nde arkadaşı Mahmut'u buldu.
nne bakarak: "Sen benim en iyi arkadaşımsın" dedi. "Milli
Eğitim'de sözün geçiyor. şu bizim atanma işini becermelisin.
Yoksa bu kız böyle kahrola ola kaybolup gidecek. Kazanalım
bu kızı, günah..." Mahmut hiç sesini çıkarmadı. Uzun uzun si-
garasını içti. Sonra onu fırlatıp attı köprüden. Düşüşünü gr-
mek için eğilip baktılar. Konuştuğu zaman aradan yıllar geçmiş
gibiydi. "Karşı koyan bir kadın" diyordu. Kendi kendine syl-
yordu.. "Bu akşam kalsın" diyen bir kadın. Sahir tasa kuşunun
kanatlarında dönüp geldi sus pus. Yatağına girdi usulca. Elini
uzatıp yanında uyuyan çocuksu kadının nabzını tuttu. "Yine
sert... 106 var garanti." Sirtüstü döndü. Kollarını başının altın-
da kavuşturdu. Tasa kuşu boşlukta kapkara duruyordu. Baktı
kaldı ona.

1954

Susuz VII

Kimseye hesap vermek zorunda değilim elbet. Ben önemliyim önce. Kendimle uzlaştıktan sonra; püh! (Doğru mu bu? Neye sinirlerim bozuk öyleyse hâlâ? Böyle diyerek kaçıyor muyum bir çeşit. Hayır, ben sağlamım. Şöyle demeliyim: Sağlam olmam gerek. Peki neye göre? İşte Ayşe, işte Ahmet, Bilge, Murat, Mahmut, Özün; hepsi burada... Benim ileri oluşum bir arpa boyu. Ben, "sağlam olmam gerek" diyecek bir duruluşa varmışım kendimde. Onlar, "Ne olacak, neye yarayacak" diyorlar. Kendilerinde bulanıklar. Eh, işte bu.) Oyun oynuyorum. Olabildiğince çirkin bir benzetme, ama söylemeliyim: Kedinin farecikle oynaması gibi. Annem bunu sık sık söyler. Neşeli olaylar içinde söylene söylene, fare burada, dünyanın en sevimli yaratığı durumuna girmiştir bizim için. Ağzımız alışmış, hemen söyleriz. Şimdi fare yerinde, domuz yavrusuna benzeyen irikiyim Dayı Bey var. Kedi de ben olacağım bu hesaba göre. Küçük sarı bir kediyim ben. Gözlerim çok güzel, çekik, maviş gözler. Adıma da Boncuk diyelim. Oyun oynuyorum. Bugün için Dayı Beye karşıyım gibi görünüyor. Aslında, düşünmeyenlerin, anlamayanların, anlamak istemeyenlerin, istediği gibi anlayanların, çevremde dönen bütün bu dedikoducu pıspıs'çıların tümüyle birden oynuyorum. Bunlar, yalnızlığın verdiği acıya alışma ve kendine güvenme gücünün zorunu bilmezler. Pekişmiş, değer kazanmış, gücünü sınamış bir zamandır benim yaşanmış zamanım. Onları aptalca bir elden kaçırıyla dağılmış, tadını kaybetmiş.

Suçlu sandalyesinde oturuyorum. Yerim güzel. Mütteahhüt Rahşan Koçakoğlu'nun, yüz bilmem kaç bin liralık 'Beyaz Vılla'sının, büyük 'teras'ına açılan kapının tam karşısındayım. İstanbul şehri, denizi, adaları ve Bu benim için, büyük bir gökyüzü parçası ve temiz hava demektir. Bu 'salon'dan, bu pahalı eşyalardan sıkıldım. Pek küçük ayrımlarla, hemen her zengin evinde görülen damgalı eşek'ler bunlar. Şehrin ünlü eşya evlerinden birinin yapısı. Kim bilir pahası nedir? Kalın, ağır, donuk tümü de. Hiçbirinin birbirini sevmediğine yemin edebilirim. Koltuklar, durdukları köşelerin duvarlarıyla anlaşamamış; şöyle rahatça yerleşip kurulamamışlar. Büfenin üzerinde duran Parisli balerin, avizenin şingıl mıngıl kristallerine bir öpücük göndermek için, ayaklarının ucunda yükselmiş ve sıkıntısından öylece uyuyakalmış. Eşyaların tümü bir karakol odasını hatırlatıyor bana. Komiserle polisler dışarı çıkmışlar, davalıyla davacı yalnız kalmış. O biçim bir sıkıntılı duruşları var. Tedirgin, eğreti... Bu odaya nisan yağmurlarının yağacağı, bu odada düşüleceği düşünülemez. Bu odada bir bahar Çingenesinin, "Haydi Margaritea..." diye bağırın, tasasız neşesi hiçbir yankı uyandırmayacaktır. Böyle, kalın, hantal, boş duracaklar köşelerinde.

Rahşan Koçakoğlu, bahçıvanıyla konuşmasını bitirip içeri dönünce, piposunu yakacak, sorgum başlayacak. Şu karşı koltuktakinin, karısı Sayın Bayan Koçakoğlu'nun (püh!) ne düşündüğünü bilmem. Yaşlı koca, genç karı! Köpürmeden kesilmiş çamaşır suyuna benziyor kadın. Ne benzetme! Gülmem geliyor. Ağırbaşlı, us'lu olmam gerekiyor oysa. Biraz da üzgün, pişman, utanmış... Kadında insanın rahatını kaçıran bir 'kıpır kıpır'lık var. Bozuk floresan lambaları gibi. Ona bakınca, kalaylı kap yalamış gibi oluyorum... Aşırı meraklı. Kocasından çekindiği için susuyor. Yoksa soramadığı sorular onu yakıyor. Yanakları çil basmış bir kırmızılıkla yanıyor. Gözleri yeşil kedi gözü. Ama o, benim gibi boncuk değil. Kartpostal kedisiyim ben; boynum kurdeleli. O sokak kedisi. Dam üstünde, kambur, pısmış. Ben akıllıyım. Ağırbaşlı, efendi kızım. Benim oyunum, onların değer olmadıkları, yalnız kendim için, canım öyle istediği

için, arkadaşlara anlatıp gülmek için oynanan bir akıl oyunu. Onunki içgüdünün beslediği, kadınca bir kurnazlık. Gündelik. Deminden beri, hiç ilgilenmeden Almanca bir makine dergisini karıştırıyor. Bankada hesabı var garanti. Rahşan Koçakoğlu'ndan gizli hem. Dalgaya düşürüp bir sorsan, kurulmuş bir kolaylıkla hemen söyler: Bilmem kaçbin lira, şu kadar kuruş. Kuruşuna değin biliyordur. Beyaz bacaklarını üst üste atmış. Ayağında, pahalı, taşlı-tokalı, rüküş terlikler. Bu, beni adam yerine koymadığından değil de, terlikle misafir karşılanmayacağını bilmediğinden. Zaten, bacak bacak üstüne atış biçimiyle, az önceki, sırtını kaşığı biçiminde, kenar semtte bir evin, avluya bakan taşlık penceresi açıkça görünüyor. Bir taşra şehrinde bu pencere. Büyük ticaret şehirlerinden biri. Ordu var şehirde; hızla geliyor. Zengini çok. Bu Rahşan Beyefendinin genç karısı orada, o taşlık penceresinde, dirseklerine dayanarak domalmış, avluda çamaşır yıkayan komşu kadınlarla konuşuyor. Kalçaları gene şimdiki gibi halli. O kurnaz, bilmiş, kedi gözlerinde ince hesapları var. Zengin kocaya varacak! Asla kızgın güneşte, bir avlu aralığının çirkef suları arasında ömür tüketmeyecek. Görücülerin topunu birden, öyle bir geri çevirmesi vardır ki, o yokuş yukarı sokakta, bütün komşuları buna inandırmıştır. Gözlerinde bir şey var. Çilli, yeşil, dik. Varıp baksan, o duyuyu bu gözlerdeki acı inat zorla aldırıştır akıllara.

“Rahşan Bey Dayı” içeri bir girse, şu soru işi bir başlasa. Hele hele Tanrım! Çok eğleneceğim. (Sinirlerim neye bozuk? Elim ayağım çözülüyor hırsımdan. Kaçıyorum gibi. Böyle alaycı bir havada oluşum, onları, işin aslını anlatmaya değer bulmadığım için mi, yoksa, kendi anlatma, açıklama gücüme güvenemediğimden mi? Kesin olarak biliyor muyum? Ben bir dikkafalı, esintili kulum. Toplumun yasalarına gereğince uymuyorum. Beğenmediklerimi beğendiğim biçime çeviriyorum. Hakkım var mı? Nereye kadar? Nasıl? Bir öğretmen olarak, -ülküm iyi öğretmen olmak değil mi? Düzenimi buna göre kurup bütün boğuntularımı, öğretmen oluşuma, bu görevli duruma göre yola getirip düzeltmedim mi? Böyle yapınca kurtulmadım mı?- çevreme uyup o tempoda dönmem mi gereki-

yor, yoksa çevremin aklını karıştırıp bana karşı bir duruma geçirecek de olsa, doğru bildiğimi yapmam mı? Ben sorular için deyim. Bir sonuca erişemiyorum. Açıktaım. Onlar, örneğin Ayşe, örneğin Mahmut, sorularla ilgili bile değiller. Sormuyorlar. Vazgeçtiler. Oysa dış görünüşte hepimiz birbirimize benziyoruz. Yok, onlar gibi bir kader kısmet perişanlığına düşmem elbet... Benim susuzluğum, tutunacak şeyi bulup çıkaramayışım da. Onlar, tutunacak bir şey aramıyorlar gayrı. Tekbaşım. Öğrencilerin gözleri üzerimde. Öğrencilerin gözleri... nasıl bakıyorlar! Elim ayağım çözülüyor. Boncuk oyası gibi oluşumla, uzun boyum, ince belimle, spor elbiselerim, hepsini bana tutkun kılan, akıllı, ebemkuşağı konuşmamla ne zamana değin tutabilirim onları. Problemi çözmek gerek. Bir öğretmen olarak, kendinden, tutkularından kurtulmuş, kurtulmaya savaşan, kendini öğretmenliğe adanmış bir kişi olarak ne yapabilirim? Bir lise öğretmeni! Edebiyat Fakültesinden, onda, kantin şakalarından başka bir şey kalmamışsa üstelik... İşte bu.) Gene de epeyce eğleneceğim. Asıl ötekiler gelince çok has olacak canım. Olayın tek şahidi onlar. Ya Bedri Bey? Yüksek mimar-mühendis Bedri Tunkay. Bugün onun da geleceğine bir "Vallahi" diyebilirim. Şu kadın, onu da bugün buraya getirmenin bir yolunu bulmuştur. Ne kedi o! Mart ayında, tam üstünde, pısss!.. Bedri Bey benimle çok mu ilgili, şu çile yeşil gözlerin açıklığını anlamıyor mu? Hadi görsün şimdi; bak ben ne iki paralık malın gözüyüm. (Al sana fındık fıstık, çürük çıktı vay...) Rahşan Bey Dayı ile büyüğü olduğu için, bu işi benimle bir görüşmek istemiş. Şimdiden sonraki yaşamımı düzene koyacak öğütlerde bulunacak, beni kötü yoldan kurtaracak zahir. Kadın öyle hesabına uydurmuştur ki Bedri Bey, şimdi neredeyse burada olacaktır. "O! Good morning" diyecek. "Demek siz! Ne şans benim için. Bugün güneş yağmur yağarken açacak..." O da, girer girmez beni görecek. Sonra gayrı hep beni görecek. Ben onun konuşmasının, o güzel mokasenlerinin, o çok zevkli spor gömleğinin, şakalarının, canlı konuşmasının dengesini kurmuş olacağım. Onlar bugün, bu eşyalardan tüyleri ürpererek açıkta kalmayacaklar. Kadına her söz söyleyişinde köpüğü kesilecek. O

kadar içli-dışlı konuşmalarına, şakalar yapmalarına, 'yenge hanım'a çiçek getirilmiş olmasına karşın böyle. Bu içli-dışlı oluş onu Rahşan Koçakoğlu'na yaklaştırır. Rahşan Koçakoğlu, onun için bilmem kaç milyon lira demektir. İşte bu. O gelince, o bana bakınca, benim sandaletlerim, keten eteğimin kalın makine dikişleri, kolları sıvanmış gömleğim, şu villayı, şu eşyaların topunu ayağının ucuyla geri çeviren oturuşum da yerini bulacak. Ama işte tümü bu değil. Yalnız bu. Benim yüreğimdaki gücünde, güçsüzlüğün de dengesini, gene benim kendi arkadaşlarım kurabilir. İşte bunu anlamıyor kadın. Bedri Beyi kadın olarak elde edemeyeceğini bilmiş. Akıllı. Benim okumuşluğum, inceliğim, çalımım onun elde edemeyeceği bir şey. Bunu da biliyor. Peki ben neden yüz vermem bu zengin, bu yakışıklı adama? İşte bunu anlayamıyor. Bedri Bey, spor arabasını şehir dışında durdurup (Kaliforniya yollarında yaptığı gibi) beni öpebilmek için, (...sıkıya gelirse evlenme sözü isteyerek...) çevremde, ama ne dönüyor! Ben? Ne demek! Bayağının aşağısı sosyete havası demektir benim için Bedri Bey. Benim çağdaşlarım, benim arkadaşlarım, "Kemalim!" demiş, "Türkiyem" demiş şiir yazmış bir yanda. Bir yanda bunca yılgınlığımız... (Ben bilerek, düşünerek sağlamım. Dengemi kurmaya çalışıyorum. Berni? Onu düşledim şu an. O "Korsan Çıkmazı"nda nasıl öylesine sağlam, öylesine kıvançlı olabiliyor. Bunu düşünmeliyim.) Bedri Beyi benden alamayınca, elde edemeyeceğini bilince, şimdi artık tam dışı. Körü körüne bir hınç. Benim yaşamımda dedikodulu bir olay mı geçti, işte koz. Hadi bakalım görsün Bedri Bey ben neymişim! Sonuç? Hiç. Dışı. Nasıl hırçın şu sessiz görünüşünün altında. Rahatı, düzeni kaçıyor benimle beraberken. Hele Bedri Bey varken. Benim karşımda duyduğu o elini kolunu şaşırtan aşağılık duygusu onu diken diken ediyor. Gene de şiddet ha! Çözümleyemediğim bir güçle kendine güveniyor...

De, ama Dayı Bey! Kadın kabız olacak sıkıntısından. Dudaklarımın arasındaki fısıltı ıslık sinirine dokunuyor. Biliyorum. İnadıma. Ben de hani! Olsun ama bu kadarlık. Neydi o günler... Şimdi biraz dalga geçebilirim.

Dayı Beyin neler söyleyeceğini çok merak ediyorum. Bu

işin onu ilgilendirecek ufacık bir yönü yok. Kadının zoru bu Genç karı –rakı masası– devletin ekonomik durumu ile kasası arasındaki denge. İşte yaşamının üçgeni. Önce genç karı. Alt mışa pek az kalmışken, tavsamış erkekliğinin bütün bağlılığı ile kadına düşmüş. Neler soracak acaba? Bahçıvanla sözü uzattığına bakılırsa, o da pek heveslisi değil, belli. Akıllıdır da. Balkanlar'da geçen çocukluğu üzerine, insanı içten içe saran, ilgilendiren öyküler anlatır. Koltuğunda kaykılarak, devletin ekonomik durumunu, kendine güvenen bir işadama rahatlığıyla konuşabilir. Düşüncelerini açıklar, olayları yorumlar. Evet, ama amcasının kızının kızı olan benimle ilgilenmez. "Ya!" der. "Öyle mi!" der. "Ee? Ha! Pekâlâ" der geçer. Neler soracak bakalım. Onu gücendirmemem gerek. Bu, benim Anadolu'da dolaşan ailemin, durulmuş, mutlu dünyalarını bozmak olur. (Yalnız bu mu? Kardeşimin nikâhına neden gitmedim öyleyse? Nasıl üzüldüler. "Böyle törenler bana göre değil. Sinirleniyorum" dedim çıktım. Onların deyimi ile, oğlan evine karşı durumu idare edene kadar akla kararı seçtiler. Annemin misafir gününde çekip bağa gittim. İstanbul'dan geldi diye, bana hoş geldin demeye gelmişlerdi. Ata bindiğim gibi, çarşığı birbirine kattım. Herkese, "Avukatın kızı!" dedirttim. Böyle yapmam doğru mu? Peki? Çevre ve ben! Bu durumum gelişigüzel gündelik hafiflikten nerede ayrılıyor. Tanrı bilir hafiflik etmiyorum. Canımın istediğini ve eğri bulmadığımı yapıyorum. Şimdi de "Dayı Beye açıklamak mı? Püh! Rica ederim" demem yeterdi babamın mektubunda. Babam anlar. Annemin zoruyla yazmıştır. "Git dayına anlat durumu sen gene de..." diye. Niye buradayım? Gelip bunların tümüne böyle oynamam bir aşağılık duygusu mu acaba?) Rahşan Koçakoğlu'nun, annemin dediği gibi "Rahşan Bey Dayımız"ın çocukluğumuzun anıları içinde güzel bir yeri vardır. Bütün kardeşler, bu İstanbullu zengin dayıyı, bize oyuncaklar getiren zengin dayıyı sevgiyle anarız çocukluktan söz açılınca. Anneme getirdiği tüllü şapkayı anarız. Radyum lambasıyla aydınlatılmış bir çardakta babamla rakı içişlerini... Binde bir de ben burada yazıhaneye uğrar, "Nasılsınız?" derim. Kadın yanımızda yokken başka türlü, gözlerinin içinde bir yer-

de, başka biçimde bir ilgi, bir yakınlık vardır. Hep annemin ve onun çocukluklarını andıran bir şey. Hepsi bu işte. Yok canım, bu adama karşı değilim ben. O, kadının zoruyla ortada. Ben, anlamayanların, anlamak istemeyenlerin...

Kadın karafatma gibi kararıp kabuk bağladı sıkıntıdan. Deminden beri, konuşmadan durmuş olmayayım diye sorduğu sorulara, ince bir terbiye gösterisi içinde, öyle bir cin çarpmış yanıtlar aldı ki, beni boğabilir hırsından. Ara sıra göz göze geliyoruz, sırtıyor. Dış görünüşüyle, beni suçlu sandalyesine getiren olay şu: (Bunu, benim, derste kolaylık olsun diye hazırladığım, roman, piyes özetleri diliyle anlatsa insan, şöyle olur herhalde:)

“İyi bir ailenin kızı olan Meli –Meliha’nın kısaltılmışı– İstanbul liselerinden birinde edebiyat öğretmenidir. Çevresiyle anlaşamayan, iki çağ arasında bocalayan, duygularıyla düşünceleri bağdaşamamış, XX. yüzyılın bozgun havasında yaşayan, sanatçı yaradılışlı bir kızdır. Anadolu’da bulunan ailesinden ayrıdır. Bir apartman odasında yarı pansiyon oturmaktadır.

“Bir gece odası polis tarafından basılır. Odasında hükümet tarafından aranmakta olan bir avukatla, aşağı tabakadan, semtin fena tanınmış kadınlarından biri bulunur. Tam o sırada Meli’nin amcasının oğluyla karısı gelirler. Sinemadan dönerken, Meli’ye uğrayıp bir kahve içmek istemişlerdir. Karakola gidilir. Zabıt tutulur. Kadınların ve Meli’nin yatağında uyumakta olan avukatın alkol almış oldukları tespit edilir. Avukat karakolda tutulur. Kadınlar, adresleri alınıp serbest bırakılırlar. Hep beraber eve dönerler. Meli’nin amcasının oğluyla karısı bütün bu olanlara şaşırıp kalmışlardır. Giderler. Olay çabucak duyulur; hızla yayılır. Meli’nin ailesi, lise çevresi, öğrenciler, öğretmenler, arkadaşlar arasında büyür, türlü biçimlere girer, dal budak salar. Milli Eğitim Bakanlığı işe el koyar. Müfettişler gelir. Araştırma, soruşturma yapılır. Sonuçta, Meli, avukatın serbest bırakılması üzerine, ayrıca müfettişin gösterdiği büyük ilgi ve anlayışla kurtulur.

“Bu arada sınırları bozulmuştur. Bir nevrasteni geçirir. Tedavi edilir. Bu onda bir şok etkisi yapar. Kişiliği değişir. Kader

fikrinden, toplum içinde süregelen, boş, yanlış, çürük inançlardan, hatta dini olan şeylerin tümünden kurtulmuş olarak, yalnız akılla, yalnız sağlam bir düşünce düzeni kurmakla, yalnız kendini bir ülküye adamakla, okuyup-öğrenip çalışmakla kurtulabileceğini anlar. Kuvvetlenir. Kendiyle olan didişmesi süregelir, ama bu artık bir bozgun havasından kurtulmuş, dengesini bulmuştur." Özet bu. Son tarafı yok elbet... Özet "Avukatın serbest bırakılmasıyla..." da biter. Şu karşıkine sorsan şöyle der: "...Basıldı mı sana. Karakollara düştüler mi bir de... Rezil oldu rezil. Ne müfettiş kaldı gelmedik, ne araştırmalar... Ne uyur yılanmış kızım. Hani fiyaka da bin beş yüz. Al işte şimdi. Ukala. Bedri Beye de çok dolaştı, ama adam yüz vermedi..." Amcamın oğlunun karısı ile bunun, olayı karşılıklı anlatıp geliştirişlerini, yorumlayışlarını görebilmek için ömrümden bir on dakika verirdim. Ne dünya! İşin yayılmasında önemli gayreti olanlardan biri de amcamın oğlunun karısı. Eh hani şu benim başıma gelenlere gülünür! Onun davası da yine Âdem babamız-Havva anamız. Amcamın oğlu bana tutuk. Herkes bilir bunu. Bu da duymuş. Eh, benim amcamın oğlu, onun kocası. İşte bu. Bu işi duymayana duyurmak; ilden ile, tüm dünyaya yaymak için, bu iki kadın hırsın verdiği güçle, canla başla çalıştılar. Doğrusu bu, neme lazım! Püh! Çevrelerine biriken meraklı kalabalığı, önüne geçilmez güçsüz, özsüz bir hızla kabardı. Öyle kabardı ki, kadınlar tüketip sustuklarında, onlar büyük bir gü-rültü içinde konuşuyorlardı. Sonra birden söndü her şey. Halk arasında şöyle derler: Bir sakız çiğnene çiğnene çürür. İşte bu. Nevrasteni! Kendini bir ülküye adayacak her kişi, bir kere bu yoldan geçmeli.

Ela do şimdi. Ela viresi. Öyle der Sofiya. Beraber basıldığımız lekeci Sofiya. Sementin fena tanınmış kadınlarından Sofiya. "Sat anası be kuzum. Yapma be Meli. Daha kazık yemedin sen. Ne namussuz köpoğlu köpektir bu insanlar bilmezsin sen. Bak, na bu alın değirmende çatlamadı. Yapma be kuzum. Sen de oldun başıma bir deli Sâbir..." der Sofiya. Küfreder. Korkunç küfreder. Sofiyacak!

Sıkılıyorum. İş burada. (Hava ne güzel bugün.) İçim sıkılı-

yor ve bu hiçbir işe yaramıyor. Düşünüyorum, okuyorum, öğreniyorum. Bu, çevremdeki günlük yaşamın içinde yuvarlananlardan, düşüncesi ancak bu çerçevenin içinde doğup gelişenlerden biraz daha ayrılmama neden oluyor. Gün geçtikçe, okuyup öğrendikçe, onların sorunlarını, içinde dönendikleri olayları, ruh durumlarını, tüm bunların neden ve sonuçlarını açıkça kavriyorum. Her şey gizliliğinden, karışıklığından kurtulduka, benim için önemini kaybediyor. Düşçülüğüm bozuluyor. Yavana, tatsıza varıyor. Ben tekbaşımaya kalıyorum. Kıyamet burada başlıyor... Öğrencilerin gözleri üzerimde... Yeni yetişiyorlar. Benim memleketimin çocukları. Duygularını, düşüncelerini, acılarını, sevinçlerini su gibi biliyorum. Gözleri üzerimde! "Edebiyatçı, bir avukatla basılmış!" Doğru değil. Ama toplumda, doğru olandan, gerçek olandan daha kuvvetle yaşıyor. O yılgın geceleri yeniden yaşayamam. Kentin ortasında, bir pansiyon odasının dört duvarı arasında geçen uzun geceler... Oturup memleketi düşünüyorum. Herkes bana karşı. Neden? Neden sudan bir sebep, örneğin şu kadının boşa gitmiş gençliği, örneğin istenmeyen amcamın oğlunun, aşığalık duygusu vs. benim dürüst, iyi, temiz yaşamımda yıkıcı olabiliyor. Ters anlaşılmış bir olay, insanların küçük hırsları... Sormaktan vazgeçiyor sonunda insan. Böyle. Yıkılmamak gerek. Kaçmamak, kaybolmamak... Eh, işte bu. İyi niyetimden, adam olmak kaygısından başka tutar yerim yok. Hepimiz iyi çocuklarız. Eski tekne, yeni hamura dar geliyor. (Yağmur yağıyor! Yağmur yağıyor, seller akıyor. Canım sıkılıyor!) Yağmur yağıyor. Geçer şimdi. Nasıl bakıyor kadın yağmura. Ya çoğalırsa ya gelmezlerse. Derdi bu. Sıkıldım. Gitsem kaçıyorum sanacak. Aptal! Bilse ki oturuşum kaçmaktır. Anlatmak, açıklamak, alaya almak isteyişim, anlatmayışım, onların çizgisine iniş değil mi? Amcamın oğlu, elleri ceketinin cebinde, pipo dişler arasında, omuzları hafifçe kalkık, gülümsemesini zorla tutarak, camlı kapıya dayanıp hiç sesini çıkarmadan dinleyecek, "Siz" diyecek bana. Alaylı bir "siz" Bir ara, örneğin: "Siz arkadaş olduğunuz kimselerin neyin nesi olduklarını araştırıp sormaz mısınız!" diyecek. Başlayacağız. Ben, "Hayır" diyeceğim. "Duygularımla hareket ede-

rim. Duygularım sizin anlayamayacağınız bir düzeydedir. "Efendim? Sözcükle oynamayın." "Sözcükle oynamıyorum. İnceliğimi kullanayım demiştim. Duygularım sizin anlamayacağınız kadar yüksektir demek istiyorum." "Benim anlayışımı yargılarken nasıl bir ölçü kullanıyorsunuz?" "Sabahları gene uzun uzun geriniyor musunuz?" "Kaçıyorsunuz bakıyorum." "Hayır. Lafı değiştiriyorum. Açıklamamı anlayamayacaksınız çünkü." "Açıklayamayacağını biliyorsun. Soru sorayım, kolaylık olsun. O avukat kimdir?" "Sevdiğim adam." "Yakınlığınız sizin yatağınızda yatacak kadar ileri midir?" "Çocuk aldırtacak kadar." "Seni böyle konuşmaktan men ederim." "Açıktaki kalırsın, aldırış etmem." "Bu bir aile sorunudur." "Benim insanlar içinde beğendiğim ve sevdiğim kimseler var. Onlarla beraberim. Onları ailem sayıyorum. Sizinle ilgim yok." "O! Bu düşünceler avukat efendinin sanırım." "Hayır, benim. Evet, başka?" "Âlâ. Sevdiğiniz adamla, evlenmeye karar verdiğiniz için mi yattınız? Burada bari dürüst müsünüz?" "Kelimeyi yerinde kullanmadınız. Dürüst açıktaki kaldı. Dikkat edin, alay ederim. Evlenmeye karar verdiğim için değil, sevdiğim için yattım." "Bu hareketin, içinde bulunduğunuz memleketin koşullarına göre nasıl adlandırıldığını biliyor musunuz?" "Evet!" "Peki?" "Hiç. Bir izale-i bikr evlenmesi yapmaktansa, böyle yapmayı daha dürüst buldum." "Anlayamadım?" "Biliyorum. Anlamazsınız da." "Açıklayabilecek misiniz?" "Sanırım." "Lütfen. Rica edeceğim." "Estafurullah. Konuşmamız, hayli düşük düzeyli bir planda da olsa, yine de sizin gibi uzun uzun gerinecek vakti olan vatandaşları uyandırmak, bir öğretmen olarak ödevimdir." "İdealsiniz. Dinliyorum." "Efendim, bugün memleketimizde, bu, kızlık-kadınlık meselesi bir facia halinde yaşanmaktadır. Cinsi meseleler manen de, maddeten de yıkıcı, yıpratıcı dengesizlikler doğurmaktadır. Zamanımız kızları düşünce olarak da, duyguları bakımından da yükselmiş ve kolay doyurulamaz bir duruma gelmişlerdir. Bunun sonucu evlenmenin güçleşmesi oluyor doğal olarak. Bunlardan birçoğu, kendilerini hâlâ dünün evde kalmış kızıyla ölçerek, aşağılık duygusuna kapılıyor sonunda. Böylece evlenmelerin, yüzdeye vurmayayım,

ama pek çoğu bir izale-i biki evlenmesi oluyor. Bu aşağılık duygusundan, çevrenin baskısından kurtulmak için, kim olursa, nasıl olursa olsun bir evlenme yapıyorlar. Olmazsa ayrılıyorlar. Ayrılmak önemli değil. Bu onları evlenmemiş kız durumundan, genç dul haline getiriyor. Bir de çocukları oluyor. Çocuk önemlidir bir kadın için. Çok önemli. Yani sizin anlayacağınız, kızlıklarını sevdikleri biriyle yatıp bozduracaklarına, bu dürüst bir şeydir doğa kanunlarınca, bazı toplumlarda sizin buyurduğunuz gibi, isimleri vardır, sıfatları vardır, evet, öyle yapacaklarına nikâh memurunun imzası ile yapıyorlar. Ben bu yolu beğenmediğim için, sevdiğim biriyle yattım. Evlenmek niyetinde de değilim." "Bu biçim konuşmanız, açık düşünceli olduğunuzu göstermeye mi yarıyor? Daha edepli bir konuşma biçimi seçemez misiniz?" "Hayır. Özellikle yapıyorum. İnsan bazan küfretmek gereğini duyuyor. Bunu karşılıyorum." "Şu halde toplumun kanunlarını..." "Toplumun kanunları insanları mutlu kılmak için düzenlenir. Biz eski teknede yoğrulan yeni hamuruz. Tekneye sığmamız olanaksız. Hamurla tekne arasında, bir kolayı bulunup denge kuruluncaya kadar, bizim mayamız kaçacak. Elimizden geleni yapacağız. Vatandaş olarak, namuslu vatandaş olarak kurtulacağız, ama insan olarak hep açıkta bunun sıkıntısını yaşayacağız. Bu bir kuşak kaderidir. Nedenler ve sonuçları hakkında da, eğer istekliyseniz tamamlayıcı bilgi verebilirim efendim..."

Daha ne söylevler çekerim kim bilir. Hırşımdan yanaklarım kızarır. Bu beni güzelleştirir. Ben güzelleştikçe, Bedri Beyle amcamın oğlunun erkekliği başına vurur iyice. Kadınların hırşı kabarır sinirden. Kabardıkça aptallıkları artar. Gözleri çıldır çıldır, ağızları bön, konuşmayı izlemeye çalışırlar. Ben hep tekbaşım kalırım. Eh, sonuç? Amcamın oğlunun ağızdan dolma, Bedri Beyin İngilizceden çevirme, 'espri'leriyle incir çekirdeğini doldurmayan bir konuşma sürer gider. Ben, küstah, edepsiz olurum Dayı Bey odada yokken. O gelince, sözü uzatırım, sözcük oyunlarına düşeriz. Ne denli kesin konuşsam da, söylediklerimin doğru olmadığını bilirler. Avukat, Sofiya, ben, baskın, karakol... Açıkta kalırız yeniden.

Öğrencilerin gözleri üzerimde. Öğretmen arkadaşlardan birinin yuvarlak, taşkın kalçaları ve ince sesi aklımdan çıkmıyor: "Meli, şekerim, halden anlarız." Halden anladıkları yerde ben, anlayışsızlıklarından boğuluyorum. Gelsinler. Ne sorarlarsa tersini söyleyeceğim. Alay edeceğim. Kafasızlıklarını, anlayışsızlıklarını, bilgisizliklerini kafalarına çarpacağım. Sonra deniz kenarına gidip balık tutan çocukları seyredeceğim. Bu hiçbir şey demek değildir.

Canım sıkılıyor.

Aralık sonlarında bir yağmur yağdı, püh! Yağmurdu işte. Kent, iki gün içinde suya basılmış keçeeye döndü. Ahmet'i ilk o günlerden birinde gördüm. "Ahmet ortalarda yok" diye düşünüşümden sonra, ilk olarak, Taksim'den beri yürüyordum. Benden başka herkes yağmur telaşı içindeydi. Islanmış, çamurlanmış, şemsiyelerini açmış, dört bir yanımdan geçiyorlardı. Yeni demlenmemiş, ama gene de taze ve kaynar bir çay kıvamındaydım. Fransız Konsolosluğu'nun önüne geldiğimde yağmur hızlandı. İyi anımsıyorum; gökyüzüne bakmak için başımı kaldırmıştım; işte o anda, karşı kaldırımında Ahmet'i gördüm. Kalabalığın içinde bir yerdeydi. Bana ta yanımdaymış gibi geldi. Kapkaydı. Çarpılmış gibiydi. Bir şey çökmüştü onda. Gözlerinden mi, duruşundan mı geldi bu duyu bilmiyorum. Görünmesiyle kaybolması bir oldu. Çok uzakta; karşı kaldırımında. Oysa, uzun uzun yüzüne bakmış gibiydim. Gördüğümü iyice biliyordum. Hızlanan yağmura aldırmayarak, kaldırımın kenarında dikilip kalabalığı araştırdım; yoktu. İnsanı, içe baygınlık vererek lif lif çözen, dağıtan, sonra gene lif lif geren sıkıntı, o anda başladı. Onun önceden de içimde bir yerde olduğunu biliyordum. Yayıgın, belirsiz bir haldeydi. Bir hafta hep Ahmet'i düşündüm. Düşüncemi ona çeken, kuvvetle çeken, çözümleyemediğim duygular içindeydim. (Gece yarısı, odamda tekbaşına oturuyorum. Beyaz, kırmalı, fistolu bir gecelik giymiş, yalnız bir kızı, fistolu geceliği, yalnızlığı anlayacak birini düşünüyorum. Kim olduğunu bilmiyorum. Yorgunum. Dizine yatıp uyumak istiyorum. O, dizine yatan beyaz fistolu gecelik giymiş bir kızı, yalnız bir kızı

anlayan birini... İnsan bazan, yalnız yatıp bir çocuk uykusu uyumak ister... Kent, cadde, insanlar, eşyalar beni hiç ilgilendirmeyen boş kalıplar. Amcamın oğlu ne dedi: "...Bir türlü yazamadığınız romanlarınıza konu arıyorsunuz galiba..." Bu aptalca bir sözdür. Bu sözün aptalca olması hiçbir şeyi değiştirmiyor. Canım sıkılıyor gene. Öğrencilerin gözleri üzerimde. Hepsi benim memleketimin çocukları. "Bir avukatla basılmış!" Doğru değil. Doğru değil; ama toplumda doğru olandan daha kuvvetle yaşıyor. Neden? Neden kötü bir rastlama, toplumun geri oluşu benim hayatımı altüst etsin. Öğrencilerin gözleri ne olacak? Çevre mi, ben mi? Oturup çalışmalıyım. Kendimi çok güçlü buluyorum. Bir gün eğitim bakanı olabilirim. Çevremin güçsüzlüğünde adam olma gücüm artıyor. -Allahım, ne kadar canım sıkılıyor.- Özün'ün Arı Işık'ını duyuyorum sık sık. İnsanoğluna iyi duygular, inan, güven veren, insanoğlunu sevgiden, sevinçten ışıtan has arı ışık...)

...Kendimi yolun kenarından zorla alıp, yürümeye başladım. O zaman içimde bir şey birdenbire soğumaya başladı. Bir şey ters dönüp dolaştı. Çayım demini kaybedip ılıdı; su koktu. Ahmet'in sonradan anlattığına göre o anda, gördüğümü sandığım anda, Şehzadebaşı'ndan, Beyazıt'a doğru yürüyormuş. Lanetlemeyi yaşıyormuş. Her şeyi, Allah'ı, her şeyi yadsıyor, tam bozgun havasında, ölemeyişin gerilişiyle lanet ediyormuş. Lanet kelimesini her anışında "Sülâmünkavlen" deyip istavroz çıkarıyordum. Bu hiçbir anlamı olmayan bir şey. Ben böyle yapınca güleriz. Gülmeyi getirir bize.

Ahmet'i düşündüğüm o bir hafta içinde, insanlarla olan ilişkilerimizi düşünerek birçok şeyler buluyordum. Tanımadığımız kimselerin hayatımıza nasıl, ne zaman girdiği örneğin. Üzerinde durulursa, epeyce ilgi çekici şeyler buluyor insan. Tanıdığımız kimseleri ilk gördüğümüz zaman; milyonların arasından birbirini tanımak için karşılaşan iki kişi beni her zaman, garipsetmiş, ilgilendirmiştir. Ahmet için de düşündüm bunu. Birbirimizi ilk gördüğümüz günü bir türlü anımsayamadım. Sâhir bulmuştu onu. Bir mektubunu buldum anıların arasında: "Sev bu çocuğu, insan olmanın sıkıntısını yaşıyor." Almıştı ya-

nıtı: "...O da ne laf öyle!" Sâhir, benim çocukluk ve okul arkadaşım oluşundan çok, adam olma yolundaki çabama dayanak. O da aynı zorun acısını yaşıyor. Bu benim güç bulmama yardımcı... İnsan adam arardık çevremizde. Çoğu bulamazdık. Ama bir bulduk mu, buluşumuzu pahalı satmaya bakardık birbirimize. Sâhir getirdi Ahmet'i aramıza. "Meli, kızım" demişti bir gün. "Bir çocuk var. Hukuk sonda. Cin. Cin ama. Pes!" (Karşımızdakileri çoğu, kendi konuşma biçimimize göre dinliyoruz. Pes, dememiştir Sâhir. Kaşını hafifçe kaldırarak, dişlerinin arasından fısıltılı bir ıslık sızdırmıştır. Onun bu hareketini ben "pes" sözcüğü olarak dinliyormuşum demek ki.) Sonraları, ahbablıkları ilerledi. Sâhir, her gelişinde ondan bir şey getirirdi bize. "Çocuklar, hani şu sözünü ettiğim hukukçu var ya... Azizim..." Bu 'hukukçu' ya da 'hukuklu çocuk'tan ne zaman Ahmet'e, ne zaman 'bizim Ahmet'e geçtik anımsamıyorum. Önce ince şakaları, ele avuca sığmaz havası, duygulanışları, insanı ışıtan us'u geldi; sonra kendi.

Kışın ortasında bir gün, kapıyı zehir zıkkım çalar geçirdi. Balkona koşardım. Köşeyi dönerken, ayazın içinden bağırdı. "Acıbadem'den geliyorum. Salık veririm. Eyvallah." İstiklal Caddesi'nde, kalabalığın içinde karşıma çıkıverirdi. Ayaküstü, acele acele, "Sen domalan bilir misin?" derdi. "Orta Anadolu'da çok olur. Patates gibi bir şeydir. Mantar gibi lezzetlidir. Anadolu'nun kıraç, katı kokusunu duyarsın. Kıvılcım ateşe gömülür. Bir kapak açarsın öyle tepesinden; biraz tuz biber. Fevkalade olur." Sözü bitince, "Eyvallah" der, çeker giderdi. Sık sık andığım bir mektubu vardır. Üç dört satır: "Merhaba. Hiç Toroslar'dan geçtin mi? Bir fırsatını bul, mayıs sonlarında bir geç. (Gök urmuş dağlara duman tuman.) Selam." 'Sevda'lık ince maraz' türküsünü ilk ondan duydum. Kalın sesiyle söylerdi. Kaşları çatılırdı kendiliğinden. Söylerken gülerdi. Sesi yoktu. Haşarı bir oğlan çocuğunun uçurtma yaparken takındığı ağırbaşlılık gelirdi üzerine. Gülerdik. Örneğin, 'Hacı Beyin gelinleri çift oynar' türküsündeki bereketin, kurulu düzenli aile neşesinin haberini de ben ona vermişimdir. O, Mozart getirirdi bir gün kendince: "Mozart, katkısız saf maviler, aydınlık griler üzerinde,

ışıktan çizilmiş geometrik biçimlerdir. Mozart insana olgunun düzenini, rahatlığını verir." Özün, "Al benden de Debussy" derdi. "Sisin içinde, bilinmez bir yerlerden ışık alan yağmurdur o." Ahmet bana bakardı: "Evet?" "İyi!" derdim. "Oku kızım oku" derdi. "Öğretmen olacaksın. Müzik denince müzik, sanat! sanat... Öğretmen ol bari. Bir şey ol yani. Dengesizliği yaşamak değil, dengeyi kurmak marifet. Mızızlık XX. yüzyıla göre değil. Çok hızlı... Hızlı bir yüzyıl bu..."

Yaşamı tüm boyutlarıyla, alabildiğine yaşıyordu. Bilgiden gelen güçle, ıslıl ıslıl bakardı. Okurdu, öğrenirdi. Zamanı tüm ayrıntılarıyla, hep olağanüstü yaşar, değerlendirirdi. Zaman onunla değer alıyordu... Onu yaşamıma yalnız bu yönden almışım. Zaman zaman anımsayıp okuduğumuz, yaşamımıza karışmış kitaplardan biri gibi. Sevilen bir hava ya da; dilimize takılır bazı durmadan söyleriz. Sonra unuturuz. Yaz geceleri, ara sıra, yıldızlar için çatıdaki balkona çıkar insan. Kahve içerken, kullanmadığı halde, birden bir sigara tütürmek isteyiverir.

O yağmurlu gün, sıkıntıyı içimde taşıyarak odama döndükten sonra, ilk olarak, Ahmet'i iki üç yıldır tanıdığım halde, nerede oturduğunu bilmediğimi düşündüm. Yaşamımda kendime karşı duyduğum en candan şaşma bu olacak. "Ahmet nerelerde..." ya da "Ahmet görünmüyor" dediği zaman, Beyazıt Meydanı gelirdi gözümün önüne. Beyazıt'tan yukarı, Aksaray'a doğru giden caddelerden bir cadde. Gece yarısına değin, tramvay ve otobüs gürültüsüyle dolu, sinemaların, bozacı, turşucu, muhallebici, komisyoncu, terzi, fotoğrafçı dükkânlarının, lokantaların arasında, büyük, renkli reklam ışıklarıyla, geniş, ortası ağaçlı bir cadde. O yönde bir yerde oturuyordu. Ama nerede? Onu ille bulmak istiyordum. Büyük bir sıkıntısı olduğunu duyuyordum içimden. Hiç düşünmediğim şeyleri buldum o bir haftada. Ahmet'i aramamışım. Hep o gelmiş. Sözleşip bir yere gitmişiz. Sokakta rastlamışız... Ailesi, çocukluğu, okul yaşamı için de pek bir şey bilmiyordum. Bildiklerim, işte bu. Beyazıt'tan yukarı doğru giden cadde aydınlığındaydı. Onu olduğu gibi almış, günlük yaşamıma buyur etmişim. Özürüm burada mı? Bu özür mü? Bilemiyorum. Sevdiği bir kız ya da kız-

larla olan serüvenleri vardı zahir. Yaşamayı seviyordu işte bu. Bir soran olsa, "Cin gibi çocuktur" derdim. "İnsan çocuktur. Güvenilir. Uygardır. Ayrıca çok cana yakın çocuktur." Arkadaşların içinde en çok Ayşe'yi severdi. Ayşe çikil çikil gülünce, dayanamaz, gider saçlarını karıştırırdı. "Bu kadar sevimli olma" derdi. "Sen bana yetmezsin. Sana âşık olmak istemem. Sen benim, küçük bir kızı sevme, nazlatma, koruma duygularımın karşılığısın." Bana gelince, ben onu eski şarap gibi tutuyordum. İnat ediyordum ben. Adam olmak için inat ediyordum. Bu onu tutuyordu... Bana olan duyguları, benimkilerin karşılığıydı. Bir odaydım ben onun için örneğin. İçinde betikler, dergiler, resimler olan bir oda. Bir gün, küçücük sarı bir fare gelmişti odaya. Akıllı, yaramaz, şakacı bir farecik. Benimle açıkça alay etmişti. İşletmişti beni. Bunu anlattığım zamanki gülüşünü anımsarım. Dişleri esmer yüzüne göre fazla beyazdı. Bu ona tuhaf bir özellik verirdi. Dişleriyle, gözleri bu denli ışıldayan bir başkasına rastlamadım. İnce kara suratına, simsiyah dağınık saçlarına karşı, gözlerinin ela oluşu şaşırtırdı beni. Melez bir havası vardı. Öğretmen oluşuma, boyumda öğrencilerim oluşuna karşı, çocukluktan, parasızlıktan, pansiyon-öğrenci yaşamından kurtulamayışım, bu yaşamı sevişim onu çekiyordu. Birini sevdiğimi biliyordu. Kim olduğu, ne olduğu onu hiç ilgilendirmede. Ben onun için arkadaşım. Okuyan, dinlemeyi bilen, anlatacak şeyleri olan, beraber susulacak arkadaş. Bir odanın içindeydim. Kış geceleri pişmiş elma kokan, sıcak bir soba başı demektim. Akşamüzeri demlenmiş çaydım; kaynar kaynar bir bardak çay. Sinirli olarak geldiği, durup dururken çatacak yer aradığı zaman sesimi çıkarmayan biriydim akıllı-uslu. Kafasını dinlemek, sessiz, temiz, düzenli bir yerde konuşmadan oturmak istediği zaman, rahat bir koltuktum. Yağmura bakan pencerenin önüne yerleşmiş, halden anlar, ağırbaşlı bir koltuk. Bir akşam ayazında, Allahın belası bir yağmur serpelerken, Beyazıt Meydanı'nın ortasında dikilip durmuştu örneğin. Midesi bulanıyordu. Odasında, yalnız rakı, votka, pastırma, beyazpeynir vardı. Lokantalarda bütün yemekler, yağların içinde yüzüyordu. Soğuk almıştı. Tüpleri diken diken oluyor, dipleri ürpererek batıyordu. Mi-

desi fena bulanıyordu. İstanbul kentinde gidecek hiçbir yeri yoktu. Soru sormayacak, durumunu olduğu gibi alıp onu sıcacık bağına basacak hiç kimsesi yoktu. O zaman ben vardım işte. Ben o zaman, o sakin, temiz odada bir bardak sıcak nanelimon, kızarmış, ince, iki dilim ekmek demektim. Küçücük bir fare vardı yeryüzünde. Odama gelmiş, benimle, (utanmaz arsız, yaramaz...) alay etmişti. Minicik, farecik. Gülüp duruyordum. Anlatıp anlatıp gülüyordum. Öyle ki, insan midesinin bulantısını unutup gülerdi. Dayanamazdı.

Beni böyle alıyordu o da işte. İşte bu! Birbirimizin kimin nesi olduğunu bilmezdik. Bir şeyler anlatmıştık elbet söz sırası gelince. Örneğin o, taşra şehirlerinden birinde, beş çocuklu bir memur ailesi evi biliyordu. Baba şişmandı, göbekliydi. Kocaman bir göbeği vardı. Gülerken göbeği oynardı. Polis romanlarına düşkün bir memur-avukat. Anne, tersine çok zayıftı. Kuru muştı. Kıkır kıkır gülerdi. Beş tane çocuğu vardı. Sabahtan akşama kadar işi bitmezdi bu yüzden. Baba pazar günleri evde oturur, hurma çekirdeğinden, kıl testereyle küçük takunyalar, çedik pabuçlar yapar, cilalardı. Kontrplaktan dikiş kutuları, resim çerçeveleri oyardı. Yerlere süprüntü dökmemesi için karısı önüne iş önlüğünü bağlardı. Ama baba unuttur, ayağa kalkıverir, süprüntüler, o incecik tahta tozları, tahta parçaları ortaya saçılırdı. Hem de, -Ah! hem de...- çırpınıp süpürüldükten sonra, sirkeli suyla silinmiş, tüyleri pırıl pırıl olmuş halının üzerine. Baba bir çocuk gibi korkar, heyecanlanır: "Tuh canına, tuh canına..." derdi. Odanın dört bir yanından fırlayıp ortaya çıkan, çığlık çığlığa gülen, el çırpan, "Anne anne, anne anne..." diye tempo tutan bacaksız piç kurularına, "Hişt hişt" derdi. "Toplayın, toplayın." Koca göbeğiyle eğilmeye çalışırdı. Karısı bir koşu gelirdi. Zayıftı, sinirliydi. Bağırır bağırır giderdi. Faraşı süpürgeyi alır, bir koşu gelirdi gene. Çok yorgunsa ağladığı olurdu, ama çoğu zaman kıkır kıkır gülerdi.

En çok geceyi anlatmışımdır. Sofradan kalkar kalkmaz kavgaya başlardı küçükler. Kanepelerin altına girerlerdi, halının üstüne yatarlardı. Bir sepetin içinde oynayan kedi yavrularına benzerlerdi. Gürültünün en şiddetli zamanında baba gazeteden

başını kaldırır, "Höst höst..." derdi tasasızca. Dünyanın en tasasız adamıydı. Sesi duyulmazdı. Derken, anne gelirdi. Anneyle beraber, küçük leğen, sabun taşı, sıcak su dolu çaydanlık da gelmiş olurdu. Annenin bir omzunda gecelik bohçası, bir omuzda havlu, "Gelin bakalım buraya" derdi. "Geh bili bili bili..." dediği zamanki sevinçli gülümseyiş gelirdi yüzüne. Küçüklerin hepsi birden leğene dalmak ister, hiçbiri yüzünün silinmesinden hoşlanmaz; her biri başka biçim güler. "Cik cik" bağırlar... Sabun bezi, köpük köpük bu kalabalığın arasında dolaşır: "Kışt kışt" der anne, kıkır kıkır güler. Burda havlusu, tüylü, yumuşak, kurular hepsini. Hiçbiri kımlıdayamaz artık. Beş çift püsküllü terlik, – hepsi kırmızı ya da hepsi yeşil; kavga çıkmasın diye. İçinde beş çift pembe ayak. Geceliklerin içinde kızlar, pijamaların içinde oğlanlar. Silinmekten kızarmış yanaklar, örgüleri çözülüp taranmış saçlar, gece açılırlarsa üşümesinler diye sıkıca bağlanmış kuşaklar... Hepsi kikir kikir, kikir de kikir... Anne her birini koklaya koklaya öper, kıkırına bir şaplak indirir sonra; haydi hop babanın kucağına, göbeğine, omzuna: "Allah rahatlık versin. Allah rahatlık versin." Oradan doğru, annenin peşi sıra, sıcak su şişeleriyle ısıtılmış yataklarına gitmek için boy sırası: geh bili bili bili...

Şimdi en küçüğünün ortaokulu bitirdiğini de söylemişimdir bir ara belki. Ama Ahmet, benim ailem olarak hep bu beş küçük çocuğu düşünmüştür. Elleri yüzleri silinmiş, yanakları silinmekten kızarmış, yatmak için boy sırası olmuş beş küçük çocuk: "Geh bili bili bili..."

Ahmet'in ailesi benim için, bir sokak kapısı aralığından bakan, gözleri dolu dolu küçük bir kızdı. Ahmet evden ayrılıyordu; küçük kız kardeşi örgülü sarı saçlarıyla ince-narin, gözleri dolu dolu, kapı aralığından ona bakıyordu.

O da söz arasında, annesinin öldüğünü, babasının genç bir kadın aldığını anlatmıştır. Yaz tatillerinde bile eve gitmiyordu. Babası eczacıydı galiba. Batı Anadolu'da bir şehirdeydi onlar. Ahmet'i dayısı okutmuştu. Bunları, düşündükçe buldum. Hemen de unutabilirim. Ama, sarı saçlı küçük bir kız vardı. Annesi ölmüştü. Bir akşam vakti, kapı aralığında duruyor, evden ay-

rılan ağabeysinin arkasından bakıyordu. Gözleri dolu dolu, küçük, sarı bir kız. Bunu hiç unutamayacağım sanıyorum.

İnsan olarak tanırdım ama Ahmet'i. İyice. Tanıdığımı sanıyormuşum. Öbür arkadaşları da, kendimi de iyice biliyorum sanırmışım. İnsanın değişik oluşlar içinde kendini sınaması gerektiğini, bunun değerini anlıyorum. Çeşitli duygulanışlar içinde arkadaş oluvermiştik. Ahmet, Aksaray ya da Fatih yönlerinde bir yerde oturan genç bir avukattı. Bir sürü işleri, para meseleleri vardı, karışık. Beni hiç ilgilendirmeyen birtakım işler. Okuyordu, düşünüyordu, şiir yazıyordu, neşeliydi, zekiydi... Sevdiği bir kız ya da kızlarla olan serüvenleri vardı zahir. Yaşamayı seviyordu... Ne olursa olsun seviyordu, işte bu.

İşte Sofiya şimdi. Elâ do Sofiya. Elâ Viresi! Sofiya'yla Ahmet bir araya gelmesin! Ne çok gülerdik. "Sincap gibi bu kadın..." derdi. Essahtan Sofiya sincap gibidir. Sofiya! Bir iki saatte dikilip elime verilmiş, ifil ifil ütülü bir bluz, çabucak kolalanmış, çabucak temizletilmiş, çabucak boyanmış elbiseler, pardösüler, kalıplanmış şapkalar demektir... (Şimdi gene Sofiya, gene Ahmet var. Bütün arkadaşlar bir aradayız gene, üstelik şimdi daha yakınınız birbirimize. Bir çeşit inat. Ama çok kırgınım. Yürek sızısı bir kırgınlık var içimde. Bir şey, bilinmedik bir yerde, bilinmedik bir şey kırıldı...) Sofiya küçük bir dükkânı çatlatacak kadar neşeyle dolduran, sincap gibi bir Rum kadınıydı. Çocukluğunda pek çok geceler aç uyumuştur. İnsanı gülmekten tıkanan küfürlü hikâyeler anlatırdı. Parasının çoğu sinemaya giderdi. Gangster filmlerine, serüven filmlerine deli olurdu. "Anasını," derdi. "Ne çektim ben, sen bir bilsen..." İnsanları, yaşamı, enine boyuna eleştirir, açıklayamayacağım bir güçle insan kadın, ana kadın olurdu gözümde. Becerikli elleriyle acele acele elbisemi dikerken yüzüme bakar: "Soldun gene sen" derdi. "Çok okuyorsun be kuzum. Bu can hesabını sorar senden." Sonuna ille, beni kıpkırmızı edecek bir söz ekler, sonra utanişma gözlerinden yaş gelinceye dek gülerdi. Bir gün hastalanırsam bu gurbet elinde, Sofiya var, diye güvenirdim içimden. Canım sıkılınca Sofiya'nın dükkânına gidebilirdim. Konuşursam konuşurdu. Susarsam, sesi çıkmaz işine bakardı; "Çay içersin?"

derdi. "Yok" derdim. "Hiçbir şey?" "Aah!" "Eh otur öyleyse, keyfine bak." Bir gün, dükkânın kapısından başımı uzatır, "Sofiya" derdim. "Gel bana bir pilav yap n'olur. Çok canım istiyor. Ama gevezelik yok. Bak bir yığın yazılı yoklamam var." "Olur" derdi. "Başüstüne. Çenemi de kısarım. Merak etme. Dükkânı kapayınca gelirim." Sofiya gece yarısı gittiğinde benim iki günlük yemeğim yapılmış, söküklerim dikilmiş olurdu. "Arkadaşımın sen benim. Elbet yapacağım" derdi. Benimle gurur duyardı. Ne bileyim ben Sofiya kimin nesi? Sofiya bir Rum kadınıdır. Bizim apartmanın iki kapı aşağısında bir lekeci dükkânı vardır. İnsan kadındır. Benim bulup Sâhir'e gururla paha biçtiğim biri. "...Hepimiz anadan çıplak doğduk" demiş bir gün Sâhir'le Ahmet'e. Oturmuş, insanlar ve yaşam hakkında bir söylev vermiş. "Piyhh!" demişti Sâhir. "Senin bu Sofiya, yaman!"

Bir hafta, tüm bunların içinde, o çarpılmış görünüşüyle Ahmet'i düşündüm. Hiç öyle durumda görmemiştim onu. Sofiya fal baktı: "Hükümet kapısından bir sıkıntı var başında" dedi. İlgi lenmedim. Hafta sonunda birdenbire geldi. Kapıyı açar açmaz sordu: "Ne var? Bütün bir hafta düşüncemi senden kurtaramadım." "Gir içeri. Soğuk." dedim. Paltosunu çıkardı. Ayaklarını paspasa silerken, "Bir insanın, güzel dans edip etmediği, paspasa ayak silişinden anlaşılabilir" dedim. Geldiğine sevinmiştim. "Kolların, şöyle serbestçe iki yana sallandırılışı ve bacaklarda şu hal..." ayaklarımı, siliyormuş gibi muşambaya sürerek yansıladım onu. Tuhaf bir gülüşle gülümsedi. Oda sıcaktı. Kapıdan girer girmez, omuzlarından vücuduna bir gevşeme yayıldı. Koltuğa oturdu; hep yüzüme bakıyordu sorarak. "Elma kokuyor" dedim. "Elma kabuğu attım da ateşe." Kendimi tutamayıp güldüm. Her zaman onu kızdırmak isterdim, gülerdi. İlk olarak gülmüyordu. Suratına bakınca, az önce de gülmediğini, bana öyle geldiğini anlayıverdim. Tıraş olmamıştı. Uzun hastalıktan kalkanların, sarımtırak-pembe rengi vardı suratında; şakaklarına ve çenesine doğru çekilip uzatılmış gibiydi. Gülüşüm açıkta dondu kaldı. İçimde bir şey ters döndü yine. O sıkıntıyı duydum yeniden. Sinirlerimi bozan, sevmediğim bir şey başlamış gibiydi. Karşısındaki koltuğa oturdum. "Ne var?" dedim, bu

sefer ben. "Uzun" dedi. Ellerini cebine sokup ayaklarını uzatmıştı. Hiçbir şeyle ilgili değildi. Öylece oturuyordu. "Geçen gün seni Taksim'de gördüm." dedim. Hiç kıılmadan yüzüme baktı: "Olamaz." "Vallahi." "Ne vallahisi yahu. On beş gündür yukarı çıkmadım. Evden, odadan çıkmadım hatta..." Oturduğu yeri biliyordum. Ama, söz arasında odasına değgin şeyler söylemişti zahir. Ben de kendimce bir oda kurmuştum kafamda. Birinci katta veya çatı katında olamazdı. İkinci kattaydı. Merdivenden çıkınca dar bir aralıktan sonra, merdivenin tam karşısına geliyordu oda kapısı. Pencerelerden; karşıdakiler otobüs, tramvay geçmeyen bir caddeye, sağ yöndekiler apartmanların arkasına bakıyordu. İki apartmanın dik duvarları arasından deniz görünüyordu. Duvarlar zift siyahında, deniz çini mavi gündüzleri. Geceleri düşünmemişim. Odayı; karyolası, masası, kitaplığı, küçük radyosu ile olduğu gibi görüyordum. "26 Aralık Perşembe günü, saat..." düşünmek için başımı kaldırdım. Saat tam 21.30'du. "...Saat 17 falandı..." "İmkânsız" dedi. "Ee, ne var, ne yok..." Bir şeyler geçtiğini seziyordum. Anlatmaya başlamadan öncenin, sıkıntılı sessizliği girdi araya, o zaman elimdeki örgüyü unutmuş olduğumu gördüm. Şaştım. Kaldırıp masanın üzerine koydum. Sıkıntı çevremde dönüp duruyordu. Kalkıp gitmesini arzuladım bütün isteğimle. Birdenbire çok yorulmuştum. Hiç ilgisi yokken, önüme bakarak Özün'ü düşünmeye başladım. Sanatçı! Resim onun aklını almış. Yaşıyor, düşünüyor; sevincini, acısını, düşüncelerini açıklayıp rahatlıyor. "Huzur!" Varoluşunun bir anlamı, bir önemi var. Ben? Binlerce öğretmenden biri. Ne olacağımı bilmediğim için, babamın benim büyük kentte okutacak parası olmadığı için öğretmen olmuştum. Rastgele, "Ne diye yaşadığımızı hiç düşündün mü?" dedi Ahmet. "Şimdi başlıyorum" dedim. "Hep araya girersin." Bu sefer gülümsedi. Aramızdaki durgunluk dağılıverdi. Geniş bir soluk alarak doğruldu; bir sigara yaktı. "Yalnızız biliyor musun?" "Öyle." "Tekbaşımızayız demek istiyorum." "Başkaları olsa fark eder mi?" "Evet. Birçok anlamda. Evet..." "Evet" dedim ben de. "Arkadaş. Evet..." Bir sessizlik oldu. Başımı kaldırdığım zaman Ahmet çok hastaydı. Birdenbire onun çok hasta,

oturamayacak, konuşamayacak denli hasta olduğunu, ateşinin 39 dereceyi çoktan geçtiğini, hemen yatırılması gerektiğini gördüm. Elle tutacak kadar gerçektir bu. Ayağa kalktım; şaşkınlıkla, "Ahmet!" dedim. Tam o anda kapı çalındı. Sofiya'ydı. Kapıyı açtığımda, gürültücü bir neşe içindeydi: "Dondum vire" yüzümü görür görmez durdu: "Ne var?" "Ahmet çok hasta" dedim.

Hepsi bu. Her işi Sofiya yaptı. Bir yarım saat sonra, sobanın başında, dalgın oturuyorduk. Ahmet 39 derecenin üstünde ateşle benim yatağında yatıyordu. Sofiya, "Sus vire" demişti. "Nereye gideceksin. Öleceksin, şu gözlere bak. Suyunu ben vereceğim ağzına. Düşün elime hadi... Ne diyorsam onu yap sen. Hadi..." Önüne durulmaz bir güçle, iyilikle doluydu. "Döneriz arkamızı biz hadi, namusuna dokunmayın. Çabuk soyun, giy Meli'nin pijamalarını. Hadi çabuk" dedi. "Aferin işte. Dön arkanı bakalım, sürelim tentürdiyotu" dedi. "İç şunu. İç hadi. Yat aşağı şimdi. Yallah. Bir şeyin kalmaz sabaha... Hadi..." dedi... Ahmet'i hiç o kadar uysal, sessiz görmemiştim. Sofiya'nın her sözüne, tuhaf bir şekilde gülümsüyordu. Çok hastaydı. Her dediğini yaptı. Ben üzüntüden şaşırılmış kalmış, hiçbir işe yaramamıştım. Sofiya acele gidip konyak aldı. Zıkkım gibi, bol karabiberli, kininli bir ev ilacı hazırladı. Ahmet sesini çıkarmadan onu da içti. Girdi yattı sonra. Kendini büsbütün bırakmıştı.

Sobanın başında oturmuş yavaş sesle konuşuyorduk. Sofiya, iki koltuğu birleştirip bana yatacak yer hazırlamak için elinden geleni yaptı. "Ben beklerim. Hadi. Alışığım ben" diyordu. "Olmaz" dedim, direndim. "Beraber otururuz. Ben de yazılı yoklamaları kolaylarım, daha iyi." Fıstıkları o sırada hatırladı. Fıstık getirmişti bana; telaştan unutmuştuk. "Şeker getir" dedi. "Limon da bul. Sana şu artan konyakla bir içki yapayım. Aldık konyak madem, gâvur olmasın. Hadi." Hindistan'ı düşündüren, bir hoş tadı olan, tuhaf bir içkiydi. Oturduk, usul usul konuştuk, içtik. Fıstıkları da yedik... Sofiya sobanın önünü temizliyordu, geldiler. Polisler! İşte bu.

Canım sıkılıyor. Canım sıkılıyor ve bu hiçbir işe yaramıyor.

Susuz VIII

Ilımlılığın içinde, arınmamış bir soğuk...

Bir biçime göre düzenli enine çizgilerin içinde, altın kesimini bulamamış, başka biçimde, Karadik'ler. Güdük. Bütünün rahatına, dikine dikine batan, güdük kara-dik'ler.

Güdük bir kara-dik; masanın başında, bir beyaz tabağın çevresine kapanmış, büzülmüş. Dalgın.

— Nerelerdesin yine Karapürçek?

— Keçiler pek azgın bugün...

— Dokunmayın benim kızıma.

— Deminden beri laf anlatıyoruz; bakıyorum hiç dinleyen yok. Koy hanım –Dalgacı bu kız...– biraz pilaki daha bakalım.–... Tıpkı dayısı. O da anlatılan bir şeyi doğru dürüst dinlemez. – Hala hanım hani pilakine hiç diyecek yok.

— Afiyet olsun evladım. Biraz fazlaca helmelendi ama.

— Yo... yo... İyi iyi. Eline sağlık.

— Ayşe biraz daha koyayım...

— İstemem anne. Sağ ol. (Oh! Çok yorgunum. Allah kahretsin. Puff! –Helmelenmek. Helmelenmiş... Hepsi fasulye pilakisinin helmelenmişliğinde. Yayılmış, alışımsız; alışımsızlığın rahatlığında uyuşmuş, gevşemiş. Hepsi birbirini bulmuş. Bir deve gibi sabahtan akşama kadar, kadınların arasında kalabilir. Terliklerini sürüyerek, odadan odaya... Mutbakta yemek tarif ederek... Emekli doktor! Kadınlar iyice rahat. Bahçede, mutbakta... Küçük, günlük konuşmaların ortasında, kahve höpür-

deterek, çorap yamayarak... Sıkıntı, örneğin dibini tutmuş ten cere çevresinde. Onarılabilir... Ölüm vermesin Tanrı... Yaşamak kolay; yaşam pahalı olmasa—)

— Ee sonra?

— Efendim beyba?

— Okula gittin, müdürü buldun, anladık. Sonra ne yaptın diyorum?

Koyu soğukluk. Sarı sarı, aşağı, döne döne... döne döne. Bulanık çökeltisinde bütün ışıkları söndürerek, güneşsiz bereketsiz kılarak sıkıntı...

— Hiç işte. Doldurmadılar kâğıdı. (...Anlatmam. Sizi buna değer bulmam. Anlasanız ya. Duruşumdan, Nil gitti gideli onun hakkında sizlerle bir kelime konuşmayışım... buna değer bulmuyorum sizleri. Bunu bari anlayın. Bu kadarcığı bari...)

— Son durumu etraflıca anlatmadın mı?

— Anlattım.

— Ee?

— Sorumluluk diyor, falan işte. Ne bileyim canım beyba elin kadını. (Beyba! Sinir. Ne dediğini dinlemedim kadının. Ama daha Nil'in adını duyunca, yapmayacağını anladım. Anlamadı. Anlamalıydı. Sizleri geçtim. Ama o anlamalıydı. O bari... Bir kızın yaşamı, bir kadının iki satırlık yazısıyla değişecek. Ne tuhaf!)

— Ulen, ağzına kira ister bu kız. Lakin Bülent oldu muydu ya da Ahmet, bülbül kesiliyor vallihilazım. Ver şuradan iki turp bakayım.

Kadehteki rakının, bulanık, yağda kızarmışlığın üstüne yayılmış, rahatsız edici kokusunda şaka... Boş, tatsız, yavan. Açıkta...

— Uğraşmayın benim kızım. Bir tanedir o. Benim kızım o, değil mi Ayşe? Söyle şunlara inat.

— Öyle zahir. (– Sürmeli siyah gözler. Siyah gözler sürmeli. Dişsiz ağızda ezilen, evrilip çevrilip ezilen yeşil. Hala. Bembe-yaz takma dişler öbüründe. Üst dudak kabarık. Büyük teyze. Sürmeli gözler onda da. 1870'ten bu yana eski İstanbul.—)

Rakı kadehindeki şişman el, bön. Doymuş, rahat. Ekmek kesen el bu yanda. Damarları belli. Beyaz, yorgun, kaygılı. Sürmeli gözler ortada. İki elin sevgisine, koruyuşuna sığınmış.

— Biraz daha al Ayşe; pilaki pek güzel olmuş. (Herkes için harap eder kendini. Renk menk uçtu yine kaç gündür.)

— İstemem anne, doydum.

— Hadi ya, laf karıştırma. Anlat şu müdürü. Ben demedim mi sana Milli Eğitim'den iş çıkaramazsın diye. Kızım bu millet adam olmaz. Bu millet...

— Aman Vahit, bırak çocuğu yemeğini yesin.

— Olmuyor mu şimdi Nil'in işi Ayşe?

— Olmuyor! (Olmo mu Nil'in işi! Koca Rüküş. Sen kalk radyoyu aç. Münürcüğün var bu akşam. Sana ne Nil'den? Kömürlük cadısı. Gözlere bak.)

— Getir bana bakayım şu kâğıdı!

— Canım, iyi hal kâğıdı gibi bir şey. Amerika'da kalabilmesi için okula girmesi ön koşul. Burada son okuduğu okuldan, bu kâğıdın doldurulması gerek. İyi öğrenci değilmiş, falan, bir sürü formalite işte.

— Canım, kızım, evladım, sen anlat bakayım ne dedi kadın da... Yarın bizim Refik'e yazarım bir mektup, efendim? Bakanlıkta o biliyorsun şimdi.

— Şey dedi... (Sıkılıyorum. Bırakın beni. Nil hakkında sizlerle konuşmaktan nefret ediyorum. Allah kahretsin bırakın. – Müdüre Hanım esmer. Gözlerinde anlayışsızlığın donuk, tutuk karalığı, ziller çalıyor uzun, karanlık koridorlarda. Kazık gibi yürüyor on dört yaşında. Kara, tıknaz. Yüzü ergenlik içinde. Yürüyor küt küt... Öğretmen okulunda... Yirmi yıl önce. Gözlerinde hep bu donuk kara.)

— Ailenizi tanıırım kızım. Soylu bir ailedir. Bir ailede her türlü insan bulunabilir. Boşuna ayak diremeyin. Dosyasını göreceksiniz şimdi. Amcanızın kızı diye... Nil iyi bir öğrenci değildi. Yazık ki ahlaksız bir çocuktü.

— Ama efendim... (Allah ailemin de, sizin de belanızı versin Müdire Hanım. Nil bir küçücük kızdı. Öksüzdü. İt sürüsü kadar ailemizde bir sığındıran, bir elinden tutan olmadı. Çinge-

neler gibi kavga ettiler. Bir kız sığdırmamak için gelinler, dayılar, amcalar birbirine girdi. Cin ışığıydı Nil, Müdire Hanım Öyle ela, öyle akıllı, öyle tatlı kızdı...)

— Bakın dosyayı göreceksiniz şimdi. Aslında...

— Efendim 1942’de olmaması gerek. Çünkü o zaman, okulunuzda “B” şubesi yokmuş, yalnız “A” şubesi varmış.

— İzin verin bakacağız efendim.

— Özür dilerim! (Sus, sus. Konuşmaya utan, o senin amcanın kızı demek istiyorlar. Allah kahretsin.)

— ...Halanızı, büyük teyzeniz Nuriye Hanımı yakinen tanıırım. Gayet muhterem hanımlardır. Gelgelelim.

— !! (...Öyledirler. Çok iyi anlamışsınız. Asil aileyizdir biz. Öyleyizdir. Ferdi genç çocuktur. Eve benim için gelmediği gün gibi ışıldıyordu. Ferdi’nin Nil’i benzetmesinde, büyük payı vardır. O çukura kaçmış sürmeli gözlerin. Ferdi elinde mezelerle geldiği zaman, ıslıl ıslıl gülerdi o gözler. Sigaradan kalınlaşmış ses çatal çatal ayrılırdı: “Ayol çocuklar, benim gözlerimden bir şeycik kaçmaz. Vallahi bu Ferdi’nin gelişinde bir iş var.” Kime? Kime olursa. Ferdi’nin gelişi demek, beyin salatası demektir. İslı balık, kasayla bira demektir. Hala hanıma badem ezmesi, teyze hanıma... Ya Müdire Hanım...

Nil! Nil cin ışığıydı. Işığıydı. Bir odada yatarlardık. Gece yarısı uyanırdım ki, kalkmış, oturmuş. Merakla sorardım: “Hastamısın Nil?” “Hayır. Ah, Ayşe Abla, hava çok güzel, diyorum ki, Dolmabahçe, şimdi gece yarısı kim bilir ne güzeldir. Gidip gezsek...” “Deli” derdim. “Yat. Üşüyeceksin. Omzun tutulacak gene.” İstanbul kentini kimse bu küçük ela kız gibi sevmemiştir. İstanbul kenti, denizin dibinde, Binbir Gece Masallarının, ışık ışık tılsımlı mavisini yaşardı gece yarılarını. Gece yarılarını, yıldız çiselerken bir tılsımlı vakitte. Nil uyanır, battaniyeye sarılır, – hiçbir zaman kendi battaniyesi olmadı Nil’in Müdire Hanım. Siz bunu anlayamazsınız. Öğretmen okulunun uzun, loş koridorlarında, ayağınızda kalın, siyah, lastik çoraplar, karatıkız, çenenizde et beni, küt küt yürüyorsunuz Müdire Hanım. – pencereden, yüzü hayranlıklar içinde, o masala bakardı. Süzülüp sudan çıkmış ince minareleri görürdü. Gözyaşları inci boncuk

dökülürdü: "Allahım sen beni kurtar." Ağladığını duyardım. Duyduğumu, ağladığımı anlamasın diye başımı yastığımın altına saklardım. Yüreğim katılırdı. Kimse, Nil gibi, taktığı üç gümüş bilezikten bir Orta Asya masalı dinletemezdi: Büyük Çin hakanı buyurmuş ki... Ve bir okul şarkısı: Gel dans edelim, bum tral la lom! Bilezikler ses verirdi: Çın çın mın çın... Durup dururken tuttururdu: "...Ayşe Abla, hadi kalk yağmur yağın bir yere gidelim..." Güldürürdü beni. O, uzak diyarlar, bilinmedik serüvenler, düşler, okuduğu kitaplardan, seyrettiği filmlerden, heyecanlar içinde, büyük, yaşamayı değerlendiren şiir dolu dünyalar yaratırdı. Gece yarıları odamızda, üzerine hızlı yağmurlar yağın sokak fenerleri yanardı. Viyana ormanları, şatolar, katedraller, ilahiler, okyanusun dalgaları, sular altında kalmış kentler, ıstırap çeken insanlar... Oh! Müdire Hanım... Her ânı değerlendirilmiş büyük bir yaşama neşesi geçerdi odamızdan. Hep Nil'dendi. En çok beni severdi. Beraber fik fik fik gülerdik. Bu odaya, bu müdür odasına girdiği zaman, şu erik ağacını kim bilir nasıl sevinerek seyrediyordu. Erik ağacı çiçek açmış. Erik ağacı çiçek açmış. Erik ağacı çiçek açmış. Beyaz çiçekler. Kara kara kargalar. Karga karga gak dedi, bin duvara bak dedi. "Amcam kızı hu!" "Hu?" "N'oldu?" "Dur bakalım Nil. Dosyaları karıştırıyorlar." Dosya dolabı kocaman, öğretmen hanım küçücük. Müdire Hanım kızgın elek, yardımcısı karasinek. Vız vız eder uçamaz, çukura düşmüş çıkamaz. Lar. İki si de... 1942, evet evet. Pıs pıs pıs. Getirin bana dosyaları. Pıs. Nil. Nil. 485 Nil. Nil. İyi hal kâğıdı gibi bir şey. O dosya değil. 1942. Evet. Hayır. Pıs pıs. Milli Eğitim. Tabii, tabii. Pıs. Sorumluluk. Pıs. Amerika'ya kaçmış. Pıs, pıs pıs. Vay! Ya! Pıs. Çabuk. Çabuk. Çat orası çat burası. Uçtu uçtu ne uçtu? Dosya uçtu. Tut tut, dosyayı tut. Hah işte tuttum.-)

— İşte dosya. Buyurun bakın efendim. Bakın. 1942'de gelmiş, dört ay sonra ayrılmış. 44'te yeniden kayıt yapmışız. O yıl kalmış. 45'te yine ayrılmış. Yıl ortasında yeniden nakil yapmış. Bütünlemeye kalmış, geçmiş. Bir, 46'da devamlı. Yine kalmış. Sonra bakın, ihtar, ihtar, ihtar... Bakın kaç kere onur kurulu! Hem okulun normal, devamlı öğrencisi değil, hem iyi öğrenci

değil. Yabancı bir memlekete karşı... Ne yazık ki bu kâğıdı dol duramayız!..

— Ama... şey... bakın efendim, Nil... (Kışt dediler dayı evinden, kışt dediler amca evinden, kışt dedi üveyanne, kışt dedi yenge hanım, kışt, kışt, kışt dediler. Onun payına, hep anısı olmayan yabancı eşyalar, kokusunu bilmediği yataklar, sık sık değişen evlerin, başkalarının olan odaların, duvarların, sokak kapılarının karanlığı, boşluğu, eğretiliği düştü. Bir tek anneanne vardı yeryüzünde onun olan. İpeğim de filoşum bir anneannecik! Öpülecek, dizine yatılacak, boynuna sarılacak tek sıcak varlık. Nil, ölüsünü gördü onun. Nil'in koynunda öldü. Ağzı açık kalmıştı; simsiyah, dişsiz. Gözleri açıldı; yana kaymış. Çirkinleşmişti. Çok çirkinleşmişti anneanne. Nil küçüktü; korktu; yüreğinde bir yer soğudu o günden. Nasıl anlatayım bunu size Müdire Hanım. Bir çipil sonbahar sabahıydı. Mahalleden, tüyleri diken diken üç ahbap götürüp gömdüler. Nil ağlamadı. Sustu kaldı. Nasıl anlatayım size anneannesinin ölüsünün arkasından ağlamayan bir küçük öksüz kızın, susmasının ne demek olduğunu. Üstelik anneanneciğin fakir mezarında ne gelincikler açtı, ne çayırkuşu öttü. Nil bileziklerini salladı, bilezikler ses vermediler. İşte tam o sırada siz Müdire Hanım, kalın siyah çoraplarınız, kısa topuklu ayakkabılarınızla, karanlık bir yerlerde küt küt yürüyordunuz. Anlatsam da anlamayacaksınız... Kimse günlerden bir gün, İstanbul kentinde, bir genç kızın ela gözlerinde, tılsımın bozulduğunu anlamadı. Kimse, kentin tozlar içinde, çarpık sokakları, gürültülü caddeleri, yıkık, harap evlerinde sudan çıktığını görmedi...) Müdire Hanım, anlattım size Nil'in aile içindeki durumunu. İnanın çok iyi çocuktur. Dış görünüşü sizi aldatmasın. İnanın okursa kurtulur. Çok rica ederim, okursa...-) Şey... ne anlatayım, olmaz dedi kadın işte. İyi talebe değil diyor. Devamsız diyor...

— Orası doğru. Devam etmedi haylaz. Kaç yıl okudu o burada?

— Of! Çok yorgunum. Bırakın da yemek yiyeyim Allah aşkına. (Allah kahretsin, Allah kahretsin. Sinameki bir sıvı içinde yüzüyorlar mandalar gibi yayılmış. "Devam etmedi haylaz!"

demez mi! Allah kahretsin. Kayıtsızlık bu kadar olur.)

— Şirrete bakın şirrete, yorgunmuş. Hadi kes şuradan biraz ekmek bakalım.

— Halam kessin. (Boğazıma düştü. Sinir. Allahım ne sinir. Göbeğe bak. Yiye yiye... yiye yiye...)

— Ah Ayol!.. Münür vardı bu akşam...

— Vah vah!.. Pek yazık!

— Ah hıyanet. Sen biliyordun mutlaka Ayşe... Nigâr Hanım, aç, aç şu radyoyu...

— Bir şeyler yemedin Ayşe.

— Yedim ya anne. (—Kahverengi, dingin gözler. Onunki de yalnız kendi çocuğu için sevgi; sonsuz... Nil için, o da nasıl donuk donuk sessiz. O yüreği, kendi kızı için kor ateş kadın. Oysa Nil annesine çekmiştir. Çünkü kocası vaktiyle Nil'in annesine âşık olmuş. Onun da dumanı kendince tütüyor. Nil daima açıkta.) Geceliğim yıkandı mı benim?

— Ne o yatıyor musun? Hani Bülent'le sinemaya gitmiyor musunuz?

— Hayır. (Bayılıyorsunuz Bülent'le bir şeyler olsun diye.)

— Neden? Geçen akşam öyle konuşmadınız mı?

— Bugün gördüm, söyledim.

— Ya! Ee nasıllarmış? Olmuş mu Ali'nin bono meselesi?

— Sormadım.

— Bülent ne yapmış Avrupa meselesini?

— Uğraşıyormuş. Allah rahatlık versin.

— Hadi güle güle bakalım. Yahu, nedir bu çocuklardaki neşesizlik, somurtkanlık anlamıyorum ki...

— Vallahi öyle Vahit Bey. Daha analı kuzuyken böyleler. Yarın ele karışınca...

— Ayşe!

— Efendim Beyba?

— Yattın mı?

— Hayır.

— Bak iyi aklıma geldi. Yahu Bülent'e söyleseydin ya. O Milli Eğitim işlerini iyi bilir. Belki...

— Görürsem söylerim. (Bülent! Bülent! Bülent! "Sen!" dedi

Bülent bugün yine. "Sen" dedi. "Önce sen." Bülent! Meli nere-
lerdesin? Müthiş sıkılıyorum Bülent. "Müdire Hanımdan önce,
sen kendine bak. Fakülteyi bitireli kaç sene oldu. Ne yaptın?
Sen önce kendine, insanoğluna inanmıyorsun. Cumhuriyetin
yüz karasisiniz sizler. Ata'nın kemiklerini sızlatıyorsunuz. İş
bizde oysa. Bizim sağlam olmamız gerek. Duygular içindedin.
Mariz bir duygusallık. Hâlâ liseli kız romantizmi. Duygulanış-
lar! Hayır. Duygularını düzene koymayı, onlara sahip olmayı
bilmiyorsun. Kader-kısmet demek kolay geliyor... -Meli; yarın
telefon ederim, gece bizde kalır. Oturur konuşuruz. Allahım ne
kadar yorgunum. -Of! sırtım.)

Bir kara-güdük Bülent de. Bıçak gibi. Birden indi. Sağlam,
kesin bir vuruş oldu. Öyle sanılır ilk bakışta. Kesin bir vuruştü;
doğru. Önemli olan yalnız vuruş mu? Vurulacak yerle, vuruş
biçimi var bir de.

Orada, dört yol ağzında, kaldırımın kenarında dikili,
Bülent'i dinliyor. Akşam Bülent'in gözlük camlarında bir tuhaf
ışıklı, bir tuhaf kararmış yosun yeşili. Küçücük kahverengi göz-
lerinde, unutulup kalmış, dolgun bir kara sıkıntı. Suratında, ki-
tapları kavrayan elinde, elini cebine sokuşunda, duruşunda,
kendine güvenen, ama hiç de rahat olmayan kıvançsız bir dik-
lik; öyle bakıyor gözlük camlarındaki koyu yeşil akşama. Bü-
lent'in sesi kalın. Kararlı olduğu için kalınmış duyusunu veri-
yor... "Ak dağın eteği yeşil bir kuru." Yıllarca önce göremediği
kuru, işte orada, Bülent'in gözlük camlarında. Edebiyat hocası-
nın kalın gözlük camları, sınıfın penceresinden, pazar kurulan
meydana bakıyor. Bülent'in sesiyle Karacaoğlan'ı anlatıyor.
"...Ak dağın eteği bir yeşil kuru..." Pencereden sınıfa at sinek-
leri, pazar yerinin şamatası, keskin sidik kokusu doluyor. Amca
kızı on yedi yaşında, 1772 Ayşe. Arkadaşını dirseğiyle dürterek
"Koruya bak" diyor. Pencereden görünen telgraf direklerine
bakıp gülüyorlar. Kuru orada oysa şimdi, yıllarca sonra, böyle
sıcak bir yaz gününde, yorgunluktan dizleri titrerken, kuru ora-
da işte. Serin, bilinmedik bir yeşillikte, uzak... Usul usul yürü-
yüp girdi koruya. Yavaşça kendini bıraktı. Ağaçların altına uza-
nıverdi. Sağ yanına yatıp yanağını avucuna dayadı. Hafiften

bir rüzgâr esti ak dağın eteğinden doğru. "Oh Tanrım! Ne yorgun!" dedi ağaçlar, kuşlar. Dağdan dağa haber uçurdular: "Amca kızı çok yorgun. Bilmezsiniz çok yorgun. Sabahtan beri Milli Eğitimden okula, okuldan Milli Eğitime koştu durdu. Kimseye laf anlatamadı. Herkes birbirini atlatıyor. Kimse ona inanmadı. Kimse Nil çocuğun iyi bir kız olduğuna inanmıyor. Amca kızı yaşamaktan nefret ediyor..." Rüzgâr esti, "Vah vah..." dedi, esti, "Vay yavru, vay bir ince kızımış, bir nazik kızımış..." dedi esti. Kuyuda kütürdemiş karpuz tadında bir uyku geldi. Bülent'in sesi iyice kalın şimdi: "Bırak Ayşe bırak! Kurtul şu Doğu duygululuğundan artık. Bırak şu edilgin karamsarlığı. Yapma. Amcanın kızı Amerika'ya kaçmış. Amcanın kızı! Bırak artık kaderi kısmeti. Olmuş. Dövünmek değil bize düşen. Yapacak çok iş var memlekette. Davran biraz. Kendini bırakma..." Çıkıl çıkıl bir su duydu. Gözlerini araladı. Pınarda kalaylı bir bakır tas gördü. "Kalaylı tasa ay doğacak bu gece" diye düşe daldı. "Ak dağın eteği bir yeşil koru..."

Birden sustu Bülent: "Dinlemiyorsun!" Uzaklarda bir yerde Doktor Vahit Bey göbeğini sıvazlayarak güldü. "Dinlemez. Tıpkı dayısı. Efendim, o da anlatılan şeyi, insanın gözüne baka baka dinlemez kerata." Bülent çekti gitti. "Sen adam olmazsın." Gülümsedi: "Hâlâ lisedeki dalgacısın." Elini kuvvetle sıktı. Sıcak, kuru bir eldi. O sıcaklıktan bileğine geçen hızlı bir heyecan, sol memesine saplandı. "Eyvallah!" dedi, otobüse atladı. Neşeli, çevik bir atlayış. İnce suratı, çenesi akşam karanlığında sert bir çizilişle belirdi yandan. Bomboş baktı arkasından: "Hoş adam oluyor gitgide Bülent."

Bir yatağın çevresinde, yorgunluğunda canlı şimdi. Dışarıdan sesler geliyor: "...Çam kozalağıdır o. Canım hani bizim Memduh'un bahçesinde..." Kaburgaların ağrısı dik dik batıyor. "Önce ben, mutlu değilim. İş burada. Ben varım ya, ben, kendim, ben, mutlu değilim. Ben yaşamıyorum, yaşamıyorum. Soluk alamıyorum. Önemli olan bu. En önemlisi bu. Mutlu değilim. Güçsüzüm..." Duygulanışlar! Elbet. Soluk alıp verışı gibi, her an, enine çizgiler dört bir yanda. Yayılmış, gevşemiş, alışımsız, rahat... Herkese kara-güdük batarak, ılımlılığın içinde

arınmamış soğukluğu yaşayarak... İnsanların gözleriyle karşı karşıya. Soluk alıp verir gibi. Sol memede sızı. Kaburgalar yorgunluktan dik dik batarak... Dişler haykırışları alt dudakta kuvvetle eziyor: "Allahım!" Allah, insanlar, kader, kismet, doğum, ölüm... Ölüler... Bütün bunlar? Düşünen ilk'in şaşkınlığı ile tutuk. Kader mi, irade mi? Bulanıklık: Bilgisiz, güçsüz duygulanışlar içinde bulanıklık. Bülent bu bulanık akışın karşısına, ters yönden hızla gelen bir ışık. Aydınlatıyor, ama ısıtmıyor. Yüzeyde kalıyor. Güzel konuşur Bülent. "...Nasıl söylerim Bülent'e. İşte diyelim hiç kimseyi sevmedim. Sevmek benim hakkım değil mi? Kimse de çıkıp beni sevmedi. Niçin? Bunu nasıl irademle elde edebilirim? Peki niçin? Kader işte bu. Değiştirebilir miyim?" Sâhir gibi, Meli gibi büyük işler düşünmez o. Kaç kere söyledi: "Büyük olan, yeteneğini ölçüp biçip kullanabilmektir." İşte Berni! Korsan Çıkamazı'nda bütün acılarına karşı nasıl kıvançlı. "Büyük olan..." Kader deyince ifrit ateşi oluyor Bülent. Ali Beyin oğlu! "Eh! anlatamam ki..." Mösyö Sorbon der Meli ona. "Evlen" diyor, rahat rahat. Evlilik, bir anlam tamlamasıdır. Gelişigüzel biriyle olmaz bu iş elbet. Büsbütün boğuntu. Burada çeker, aile çevresinde o zaman. Yükü az hiç olmazsa. Evlenmek! Değer kazandırırorsa insana, dengeyi kurarsa, iyi. Yoksa? Peki nerede bu Allah? Yoksa yok mu? "Allahım! Allahım..." Bu ömür böyle, solmuş renklerin umutsuzluğunda, evle daire arasında, kalabalıkla ilgisiz, tekbaşına, susmuş kalmış olarak mı geçecek. İnsanlar yalnız ter kokulu, kent ağaçları dayanılmaz bir tozlulukta... Kader mi, Bülent mi? Güzel konuşur Bülent. Doğru. Güzel konuşur: "Yaşamalıyız Ayşe" der. "Zaman geçiyor. Bir şey hızla geçiyor. Baksana dünkü tığ gibi yüzbaşı, bugün emekli albay. Bu ne demektir düşünsene. Kendi yaşamını yaşa. Gez, dans et, flört et, gezilere çık. Gülmeyi dene. Bırak aile, çevre diye sızlanmayı. Vakit yok. Yaşamak gerek. Bizim kuşak değiştirmeli artık kalıplarını. Madem öz değişti, biçim de değişecek. Olacak bu. Oldurmalyız." Ne hız almış bir kara güdük şu Bülent! Sağlam, katı bir mantık vardır onda. Girdiği her konudan alnında ışıkla çıkar. "Ama bir şey eksik... Bir şey eksik..." Sâhir ve Mahmut'la daha candan anlaşıyorlar.

Candan anlaşıyorlar. Aslında onların yerli havalarını sevmiyor. Bülent'in Batılı havasını tutuyor. Fransızcası, İngilizcesi hoşuna gidiyor. Rahat, çabuk, düzenli çocuk. Gelgelelim, bu Avrupa görmüş, kendi çevrelerinden ayrı bir çevrede gelişmiş, oraya göre ayarlanmış olan kendi çağdaşlarında bir şey eksiliyor. Ne? Ne bilsin amca kızı. O Meli gibi değildir. Bülent konuşurken her zaman duyar bunu içinde. Susar. Yanıtlamak istemez. Anlar oysa Bülent. Anlar da duygulanamaz. Çevresinden kopmuş, bir hoş dengesizlik içinde. Kafası memlekete çeker, duyguları başka biçim. Kurtul çevrenden! Peki ne olacak? Kurtulsa ne olacak? Bu memleket, duyguları alabildiğine gelişmiş, dengesini bulamamış kızlarla doludur. Çevre onları sıkıştırır. Okumuş kızlar. Dört bir yandan sıkıştırır çevre. Dürüst, candan, arkadaş kızlardır. Onurlu kızlar. Saygı görmeye alışmışlardır. Meli hepsinin yerine veriştirir Bülent'e! "...Yahu baksana sen, bu memlekette, bu kızlar, bu okumuş aile kızları sınıfı var ya, şu çemberini kıramamış kızlar, işte onlar, böyle, gururları içinde kurmaya tutsaktırlar. Anladın mı? Düşün düzeyleriyle çevreleri arasındaki dengesizlik onları yiyecektir. Yiyor... Bu memlekette örneğin flörtü anlamış kaç buçuk adam çıkarabilirsin bana? Şöyle kafası tamamen Batıya ayarlı? Bu kızlar için örneğin flört haysiyet kırıcı bir şeydir. Tabiri biliyorsun: müstâmel. Allah kahretsin. Bu bizim herifler kızları öper, sever, benzetir, sonra evlenmek için, ellenmedik, dillenmedik ana baba kuzuları ararlar. İşte kafa! Bazıları da, bak bak pisliğe bak, namusunu temizlemek için nikâh kıyarlar. İşte bu. Erkeksiz de hiçbir şey yapılamaz bu çevrede. Çevreden kurtulmak değil, çevreyi onarmak gerek. Nasıl? Sanırsam buradayız. Kaçmak hiçbir sorunu çözmez. Anladın mı telli turnam? Çok hoş oluyorsun gitgide. Başkasını sevmesem sana tutulurdum. Ya Mösyö Sorbon, ne haber? Armonize edilmiş halk havalarına benziyorsun. Batı armonisi üstünde Türk ezgisi. Yani, altı kaval, üstü şişhane..."

Meli derya gibi kızdır. Amca kızı değil. Romantik derlerdi ona lisede. Sınıfın en ince, en düşçül kızydı. Korudaki su gibi çıkıl çıkıl, nazlı bir gülüşü vardır.

Uyku dağlardan iniyor. Önüne geçilmez bir güçle, uyku

dağlardan iniyor. Amca kızı, bir nazik kızcağız. "Ak dağın eteği bir yeşil koru..." deyip düşe vardı gayrı. Binlerce ela kız, ma sallarin içinde, parlak aynaların içinde el ele tutuşmuş dönüyorlar. Bir ses yankılanıyor dağlarda:

— Amcam kızı hu!

— Hu...

— Nerdesin?

— Köşemdeyim. —Ağlıyorum. Seni özlüyorum, merak ediyorum. Nil. Başına gelenleri anlayamıyorum. Ne günahın vardı. Yaşamın acımasızlığına dayanamıyorum. Nil, zavallı Nilcim, omzun tutulacak gene, kim ovacak? Yine ayaklarını üşüteceksin. Ah Nil! Nil, ne yaptın? Amerika neresi... Ne uzak Allahım! Nil... Nil...—

— Amcam kızı hu!

— Hu?

— Neredeyim?

— Göremiyorum Nil. Işıklar çok parlak.

Hep çocukluğunu görüyorum. Dün Ferdâ geldi Ankara'dan. Senin yatağında yattı. Resimlere baktık. Eski günleri konuştuk. Ağladık. Yatağının yanındaki pencereden yine Boğaz görünüyor. Dut ağacını kestirdik çünkü. Geçen sene aşılatığımız gül açmaya başladı. Ferdâ seni hep o örgülü kumral saçlarınla anımsıyor. Keçi derdi sana. Ne çok tekerleme bilirdin. Bazılarını da uydururdun. Şeytan seni. Tepsinin arkasında darbuca çalışını anımsıyor Ferdâ. Alilerin bahçesinden çağla çalarken, hani Nevşehir'de, hani sen duvardan, Ferdâ ağaçtan düşmüştünüz... Hani beni kızdırmak için tuttururdun:

Yenge kızı Ferdâne

Amcam kızı Dürdâne

Amcam kızı Dürdâne

Burada olsan da keşke yine söylesen. Dürdâne adına sinirlenmekten vazgeçerdim.

— Amcam kızı hu!

— Hu?

— Ya Ferdâ nerede?

— Ferdâ benim köşemde — Ferdâ onlar gibi değildir. Ama o

da şaşkın. Allah'ın yani iyinin, nerede, ne biçim olduğunu, nasıl yaşayacağımızı o da bilmiyor. –Birini seviyor. Ya! – Senin son resimlerine şaştı. Saçlarının rengini açıp sarı yaptığına inanmadı. Kalçalarına, göğüslerine ve – ah Nil, Nil – hani ağzını çarpıtarak, tuhaf bir gülüş çıkarmıştın, ona, günde iki paket sigara içişine... Sonra, hani hani, bir gün, çok votka içmişsiniz, hani Mahir'in pansiyonunda, sinirlenip fırlamışsın sokağa, hani o halde seni Beyoğlu'nda görmüşler... Ferdâ'yla ağladık. Sonra yine çocukluk resimlerimize baktık. Sivri çenene, kâküllerine...–

Karanlık bir çukurun içinden annesi fısıldıyor: “Herkes için kendini harap eder.” Herkes! Nil! Amca kızı diken diken sola dönüyor: “Nil! Sen herkes misin? Zavallı Nilcim.” Bülent elini uzatıyor. Sıcak, kuru bir el. Elini uzatıp tutuyor. Kolundan geçen hızlı bir heyecan sol memesine saplanıyor. “Nil” diyor yavaşça. “Hayırdır inşallah, bak rüyamda ne gördüm.” Nil iki örgü saçını savura savura parlak aynaların içinde ip atlıyor. Gel dans edelim bum tral la lom!

1954

Susuz IX

— Ellerimizle şap şap şap.

— Ayaklarımızla rap rap rap.

— Olmuyor! Dikkat edin canım biraz. Bak gene karıştılar. Erkekler sağa, kızlar sola. Yeniden. Ellerinizi hep beraber çarpacaksınız. Şap şap şap. Tamam. Başlıyoruz. Dikkat! Başla.

— Ellerimizle şap şap şap.

— Ayaklarımızla rap rap rap.

— Bir sağa, bir sola, bir de böyle döneriz derken, kızlar eteklerinin ucundan tutmayı unutmasınlar. Böyle, döneceksiniz. Oğlanların eli belinde, anlaşıldı mı? Hadi dinlenin şimdi biraz bakalım.

— Eteklerimizi mi tutacağız öğretmenim?

— Öğretmenim, Alev elini beline koymayacakmış, öyle diyor.

— Hayır öğretmenim.

— Evet öğretmenim, öyle dedi.

— Susun bakalım şimdi. Sema! Yerine geç. Şimdi, önce şu kâğıtları ölçüp keselim, sonra da...

— Öğretmenim!

— ...Şu yeşillerden taç yapacağız. Beyazları...

— Öğretmenim!

— Ne var Işıl?

- Öğretmenim, Ayşe girmeyecekmiş müsamereye.
- Evet öğretmenim bana da söyledi.
- Evet öğretmenim girmeyecekmiş.
- Öğretmenim Işıl müsamere diyor...
- Hayır öğretmenim, gösteri derim ben. Yalancı!
- Işıl!
- Kendisi asıl yalancı öğretmenim.
- Ayşe, gel bakayım buraya.
- Ağlıyor öğretmenim.
- Ayşe, gel kızım buraya.
- Annesi izin vermiyormuş öğretmenim.
- Öyle mi Ayşe?
- Evet.
- Duymuyorum, yüksek sesle söyle.
- Tafta elbise yapmam diyor annesi öğretmenim. Pahalı diyor.
- Evet öğretmenim çok pahalı.
- A... Hiç de değil. Annem bana eski ipekli geceliğinden yapacak. Bir de kolalayacak. Oh gel keyfim gel. Tıpkı tafta gibi.
- A! Gecelikten olur mu hiç akıllı.
- Tabii olur.
- Birt olurmuş...
- Nööögggggeee!
- Öğretmenim Çağl nööögggggeee diyor.
- Aaagg .-Hş hş- Oooggg-ttt-Hnnntt! Zzzz-Uu-Aauu-uuaa...
- Kesin gürültüyü. Niçin karıştınız gene? Kes sesi. Hişt kıvırcık, geç yerine bakayım sen.
- Ayşe'nin annesiyle babası kavga ettiler öğretmenim.
- Evet öğretmenim annesi bayıldı Ayşe'nin.
- Susun. Susun bakalım. Evde olanlar okulda söylenmez demiyor muyum ben size.
- Vallahi öğretmenim.
- Bak işe! Kim bu vallahi diyen? Konuşmayın.
- Ayşe girmeyecek mi şimdi öğretmenim?
- Girecek. Geçin yerinize. Elbiselerinizi krepon kâğıdın-

dan yapacağız. Ben size tafta elbisesi olanlar giysin dedim. Yeniden dikilsin demedim ki.

— Benim elbisem tafta değil, ama ipekli öğretmenim. Mavi.

— Anneannem üç aylığından alacak benimkini öğretmenim. Annem de diyecek. Tabii ucuza gelecek o zaman.

— Seni çok bilmiş seni. Böcek. Alev, bırak o kâğıtları.

— Ayşe'nin annesi dikiş dikmesini bilmiyormuş öğretmenim.

— A... deli.

— Vallahi billahi. İki gözüm çıksın ki.

— Hâlâ konuşuyorlar. Kim bu yemini eden? Meral? Verin şu makası bana. Mine, git beşinci sınıftan iki abla çağır. "Öğretmene yardım edecekler" de. Ne diyeceksin?

— Ben gideyim öğretmenim.

— Ben gideyim öğretmenim.

— Gideyim mi öğretmenim?

— Hayır. Oturun yerinize. Mine gidecek. Ne diyeceksin

Mine?

— Öğretmen çağırıyor diyeceğim.

— Bak! Öğretmene yardım edecekler diyeceksiniz. Başımıza taç yapıyor öğretmen, de emi? Hadi bakalım.

— Öğretmenim ben gideyim.

— Hayır canım! Mine gidecek. Otur yerine. Anladın mı Mine?

— Anladım,

— Anlamamıştır öğretmenim.

— Bak hele! Sen ondan akıllı mısın?

— Evet öğretmenim.

— Nereden belli?

— Babam söylüyor öğretmenim. Çünkü annesi onu çok dövüyor öğretmenim.

— A, hayır öğretmenim, dövmüyor. Onlar bizim komşumuz.

— Tabii öğretmenim. Ayşe'ye nispet verdi senin tafta elbisen yok diye. Annesi de dövdü öğretmenim.

— Susun susun hadi. Kesin gürültüyü.

- Bunlar gül mü olacak öğretmenim?
- A, akıllı, gül kırmızıdan olmaz. Pembeden olur.
- Ya!
- Tabii. Bizim bahçede var. Biliyorum.
- A, öğretmenim kırmızı gül olmaz diyor Esin.
- Esinciğim sen hiç kırmızı gül görmedin mi?
- Ben gördüm öğretmenim. Mavi de gördüm.
- Tunç uydurdun gene. Mavi gül olmaz.
- Evet öğretmenim hep uyduruyor.
- Uyduruyor ne demek canım! Yani... şey... Şaka söylüyor demek istedim ben.
- Tunç da girecek mi denizciler dansına öğretmenim?
- A, ama Tunç'un Bahriyeli elbisesi yok ki!
- Alacak babam bana. Beyaz ayakkabı da alacak.
- Evet öğretmenim çarşıdan alacaklar onlar. Onlar zengin öğretmenim.
- Hayır öğretmenim.
- Evet öğretmenim. Otomobilleri var öğretmenim. Annem söyledi.
- Annem söyledi. İiii!
- Bir vurursam aptal!
- İnci! Geliyorum ben şimdi. Susun diyorum. Verin şu yere düşen kâğıtları bana.
- Vurmasana be!
- Be deme. Öğretmene bir söylerse görürsün.
- Ver kâğıdımı, iiii!
- Tülin yeter artık gülme.
- Gülmüyorum öğretmenim.
- Gülüyor, gülüyor öğretmenim!
- Sinirli Tülin, öğretmenim!
- Vah vah! Bak işe. E hadi gül bakalım.
- Ablalar geldi öğretmenim.
- Hah! Gelin çocuklar. Hadi şu yeşillerle pembeleri, bu uzunlukta kesin. Sonra kıvırın. Ben şunları çalıştırayım.
- Semâ'nın elbisesi dikildi efendim. Çok güzel oldu. O kraliçe oluyormuş değil mi?

— Nnnööögggtzzzuyuyyyzztt...

— Kesin gürültüyü. Geliyorum ben şimdi yanınıza. Hiç ses çıkmasın.

— Tuna, Ayşeler size yakın oturuyor değil mi?

— Evet efendim. Ne olacak?

— Şey, Ayşe'nin annesine söyleyin de...

— Annesi onu gösteriden çıkarmış efendim. Öğretmenine söyleyin demişti, ben unuttum.

— Hayır, babası sokacak.

— Hayır kardeş, annesi söyledi bizde.

— Efendim, Meraller daha fakir, onun annesi dikti bile oysa.

— Elbette o terzi, oradan buradan çalışıordur.

— Tülin! Çok ayıp şeyler söylüyorsun sen.

— Herkes biliyor efendim. Ben söylemiyorum ki yalnız.

— Herkes söylesin. Sen söyleme. Çok ayıp.

— Tuna sen Ayşe'nin annesine söyle krepon kâğıdından yapsın. Bak Betül'ün annesi de...

— Bizim öğretmen söyledi efendim. Öyle çingene gibi gireceğine hiç girmesin diyor.

— Çok hain kadın efendim.

— Şişşşşt! Ne biçim konuşuyorsunuz bugün siz! Çok ayıp.

— Ama efendim tabii. Çağıl'ın annesi bu ay ayakkabı almadı. Bizim kiracımız onlar. Ayakkabı alacaktı almadı. Çağıl'ın elbisesine harcadı. Çocuğumun boynu bükülmesin diyor.

— Pekâlâ. Bakalım bir şey düşünürüz. Hadi şimdi siz alın şu kâğıtları, öğretmen odasına gidin. Ben de bunları çalıştıracağım biraz.

— Çok seviniyorlar efendim hepsi. Okuma bayramımız var, diye herkese yayıyorlar.

— Evet efendim, çok seviniyorlar.

— Şu Semâ çok şeker.

— Mine! Ah canım!

— Çocuklar makası da alın... Şu konuşanlar var ya şu konuşanlar, geliyorum ben onların yanına şimdi. Hadi herkes yerine. Kızlar eteklerinden tutmayı unutmasınlar.

— Böyle mi tutacağız öğretmenim?

— Öğretmenim!

— Şimdi öğretmeninize de... Hay Allah! haydi. Hop! Çabuk çabuk. Dizilin karşılıklı. Eller belde. Tülin gülme. Tamam. Çağıl! Kıpırdanma.

— Kıpırdanma ne demek öğretmenim?

— Püf! Ses yok. Mine! Kime söylüyorum. Dikkat! Başla!

— Ellerimizle şap şap şap
Ayaklarımızla rap rap rap
Bir sağa, bir sola,
Bir de böyle döneriz.

1955

Susuz X

“...Ha. Ha yavru ha. Beh! Beh!”

Boz tam ortadan ışıqlanıyor. Küllenmiş kömür eşelendikçe eleğin içinden güneşler geçiyor buram buram. Boz, orta yerinde, patlamış mısırın bembeyaz göğermiş neşesine karşı, kokusunun özlü, köklenmiş gücüyle sağlam gitgide... Kadının kuru yanakları kızarıyor: “Ha... Beh! Beh!” Çıngıl mıngıl güneş boncukları yuvarlanıyor bozun tam ortasında. Maviş: “Nene be, Ahmet’i de uyandırarak be. Ha, nene be? U da yisin.” “Elleşme gız, uyusun.” “Ya be. U da yisin.” “Buvazından geçmez. İllaki...” Kadın ateşi küllüyor ucundan. Elek hep, kof beyaz sevinçli. Mısırlar patladıkça güneş daha çok açıyor gece vakti; papatyaya kesmiş çayıra en yakın evde, fırından ekmek çıkarıyorlar... “Aç fistanını. Aç fistanını koyim.” “Bi yanı şişer gız. Uyandırarak.” “Hele köpoğlusunu. Donuzun eniği. Bilmediği de yok. Ha uyandır.” Kadın tam ortada. Yemenisinde karadut rengi, çukura kaçmış gözlerinde karadut koyuluğu. Yüzündeki kırışıklar, mısır çiğneyen sağlam beyaz dişlerin ışıltısında kesinliğini yitire koymuş. İyice kırışmış. Güneş demiş, poyraz demiş, acı su demiş kırışmış. “Oy anam, oy kuzum, uyandın mı? Gel bu yana. Bak hele mısıra, ge bana...” Boz hep ışıklı içten içe. Sobada gür gür ateş rengi, mangalda küllü küllü pembemsi, çocukların gözlerinde güneşe karşı serpilmiş su gibi. “Gızın buvazından geçmedi.” İçten dışa söylüyor. Çevresi koyu, yoğun, içine kapanık bozun. Yeşil zeytin gözler, ince narin tütüp duru-

yor. Dağın ardında uzaklaşan bir kamyon sesiyle soluksuz bir an. Açılıyor ortaya doğru: "Gariya gitti gene. Ben bilmem işte. Gariya gitmediyse..." Gümüş yüzüklü kuru el, sarı saçların arasında. Pürtek pürtek parmak uçları. Toprak demiş, acı su demiş, sıva demiş çatlamaş tırnaklar. "Gel mısır yi. Kömür çekeceklerdi bugün. Kömür bu. Gel mısır yi." Bozum koyuluğunda yayılıp yayılıp birden saplanan sancılar. Meme başlarında hançer ucu. Bir erkek sırtının karanlık uzaklığında dişi istekler gevşeyip dağılıyor. Eziklik. "Gariya gitti gene. Ha işte ben bilmem." "Erkeğin üstüne varılmaz. Döner gelir. Deli çakal işte. Bilin oyununu. Döner gelir. Gözünün ferri kesildi. Üstüne ne gerek senin." "Almayaydı madem beni. -Ne vahittir sırtını çevirip yatıyo-" "Erkek o. Deli mi ne! Ağla... ağla... otur işini işle. Esmâ'nın tentenesi bitti mi?" "Elimi mi sürüyom.- Baba çıka tentenesine. Ben ne diyom, bu...- " "Öldürdün kendini, kalk yatır çocukları. -Biz de er gördük. Döner gelir. Avrat oynatırlardı. Biz de er gördük. Tentene örürdük, ip eğerirdik. Çocuklar, kızlar ne toplasır otururduk. Ağla ağla...-"

Dağ yollarında, görünmeyen kamyon farlarını gözleyerek, boz, boğuk dışta. Karayel vadide uğultulu, uzak. Boz, ortada ışıklı gene. Küçük, sivri, sedef tanesi dişlerde öğütülüp bitirilmiş mısırın tadında uyku, düzgün soluklarla yaygın pembe pembe. Kuru göğüste hırıltılı. Kamyon sesi. Boz, alaf alaf dalgalanıyor. Durmuş kuru el, yeniden dolaşüyor sarı saçlarda. Usul usul kaşıyor. Gözler kapalı. Öne arkaya sallanıyor; uyku. "Değel, Hasan'dır." "Hasan." Boz kapanıyor. "Hasanle bir gittilerdi.- Gariya gitti. - İhl Hasan geldi. - Her ağşam diyo Hüsnüye. Her ağşam. Çocuğu olmuyo. Gız gibi helbet. İki dene doğurdum. Baba çıka. Her ağşam. Sırtını çevirip yatıyo. Ayda yılda bir. Gariya gidiyo helbet.-"

Avlunun ötesinde, vadinin yönünde, sürgülü demir kapının vurulmasını, uzak köpek havlamaları, karayel alıp gidiyor. Tükürüğü kuruyor yeşil zeytin kadının. "Kapı mı ne!" Uyku ihtiyar göğüste iyiden iyi hışırtılı. Korku hızla çarpıyor. "Kim ki bu saatte?" İnce bilekler, çarpıntılı yürek üzerinde. "Hişşt. Uyan hele, gapı vuruluyo." Demir kapıda boğuluyo sesler ye-

niden. Üst üste. Boğuk. Kuru yanaklar ürperiyor sarsılınca. Kara dut gözlerden biri uykuda, biri dikine bakıyor, anlamsız. "Gapı diyom. Gapı vuruluyo." "Gapı mı? Kim ki?" Boz, ışığını, karanlığını birden yitirip kilimin kırmızı mavi yollarında hızla korkuya çevriliyor. Yün çoraplar, yan yana, kapıya doğru. "Kim ki?" Oda soğuk birden. Mangal küllemiş. Korku, dışarıda, karanlık boşluklarda çakal uluması gibi. Karayel azgın. Kuru el uzanıp lambayı kısıyor. Korku, köşelere sinip koyulaşiyor. "Hasan haber getirmiş olmaya?" Diri bir atlış kapıya! "Hasan'dır! Tut ışığı. Habar salmıştır." Korku, sürgünün paslı gıcırıtısına değin, hırsın kuvvetinde belirsiz. "Vuydurdunuz beni. İki saattir sumsukluyom kapıyı..." Yıkkın öbürü. Umulan değil. Hüsnüye'nin yeşil küpelerinde yıkkın yeniden. Yeşil, parlak taşlı küpe. Kentten armağan. Hasan'ın armağanı. Lamba odanın eşliğinde; is çıkarıyor. "Gorktuk gız. Hasan mıydı gelen?" "Yoo! Hatça'bam gız İrecep geldi." "Gelin içeri hele. Ayaz."

Ayaküstü tedirgin üçü de. Dışarının ayazı, içeriyi kararttı. Mangal bitik; kül rengi, donuk, Allahsız. Yeşil küpeler zehir acısı; koyu koyu. "Hürmüz gilin İrecep mi?" "O." "Varsın gelsin ne var?" "Yooh! Soğuklamış. Ataş içinde. Yoldan geliyo. Gar varmış. Aşağı inememiş. Varmış bize." "Yatıraydın gız haman." "Hasan gelmedi daha. Bi o, bi ben. Sonram Hasan..." "Bok yemiş Hasan. Emmisinin oğlu. Gardaşın o senin." "Hasan gelmedi mi demek daha?" "Kömür çekeceklerdi. – Gelir Hasan. Durmaz gelir." "Ne yapsak Hatca'bam gız. Ataş içinde. Hasan beni öldürür. Sen barik gel bize." "Al ge burya. Bu korkar çocuklarnan al ge. Çabuk, durman. Yatak yaparız şurya. De hade..." Boz tüm ışık ortada şimdi. Toprağın bereketi damarlarında. Güneşe karşı, dona karşı, sağlam, anaç toprak. Bire bin. Beş oğlan Hasan Dağı gibi! Beş öksüz oğlan! "Beh! – Kopek. Ataş içindeymiş. Gapının önüne mi goyacağdık. Hasaın kim! Kopek." Dış da yoğunluğu tam kıvamında şimdi Bozun. Sobanın harlı ateşinde bile, kara duman. "Ataşla barut. Doğru, Hasan...– Gurudum ben helbet. İki çocuk." "Hade. Gurt bilem komşusunu yimez. Daha ne. Sen de. Al yorganı elimden. – Akli hep orda. Deli mi ne. –" "Gelmez artık. Gecenin bu vakti. –Hasan da gel-

mez belkim. Onun da vardır bir bokluğu. Mutlak vardır. – Gelmez.” “Gelmezse... İyi değel bi şeyin üstüne varmak. Koy yastığı neyi. Dam sana, aş, ocak sana. Nerden vahit bulun düşünmeye. Döner gelir. Erkek o.” “Biz de insanık burda.” “De hade. Gurudun, erik daline döndün. Beh! Neyimişsin be!”

Sobadan çekilen köz ateşle dolu mangal eşelendikçe, sedir, uzun, rahat. Oda sıcak yeniden. Soba harlı, karayele karşı. Minderler yumuşak. Köşeler belirli; korkusuz, sessiz. Kilim enine boyuna, kırmızı-mavi can ateşi. Kuru eller becerikli. Beş oğul büyütmüş. Hasan Dağı gibi. Sirkeli bezi bir koyuyor, bir alıyor geniş, yanık alnından. Duruldu kaldı ışığı. Ağzı sımsıkı. Karadut gözler bozlak. İki asker oğul! Kar tipi-irak. Kara kayalarda kara kartallar. Kara kandil ışıklarında asker mektupları. Kara kovuklarda ışıklı yılan çığlıkları. Boş ovalarda... Trenler hasret kavuşturan. “Uy, uyh! – Vay yavri. İyi soğuklamış. –” Çökük avurtlarda ince bıyıklar ter içinde. Kara-sarı lambanın kısık ışığında, boylu boyunca... “Gitme sen de kız Hüsniye. Yat burda. Sedirin üstünde yatın barabar. Gelmez artık Hasan da...” “Gelmez.” Yeşil zeytin zayıf yanaklarda hırs kısık: “Tasasız.” “Ne tasa edeyim kız. Canıma yazık.” “Garıya neye giderse?” “Gitmez. Dayli girsin. Gitsin. Geceyle mi? Gündüz gitse ne bileceksin. Erkek o.” “Erkek o!..– Erkek o, erkek o. Aptal bunlar. Fikirsizler. Almayaydı beni madem. Hayvan mıyık burda. Ama ne.–” “Birden sönük öbürü. Mangalın üstünden doğru uzanık. Usul usul. Sırlı. Dantel torbası kucacağında kalakalıyor. “Öğretmenin anası bi ilaç yapacak bana. Üç gün içeri bırakacakmışsın.” “Öküz. Baba çıka cocuğuna. Rahatlığını bilmen. Bul Hasan’ı sonram her ağşam.” “Deli oluyo. Yap dedi.” Umut sıcak sıcak kasıklarda. İstekli, diri diri istekli rahim. Ateş gibi. “Fena soğuklamış. Yanıyo bu. Hır hır böğrü.” “Sirke alır alafını şimdi.” “Çay koyun mangala. O beyaz şey neydi, eczacının verdiği; rafta, parlak kâğıtlı; al getir.” “Terler iyice.” “Terlesin. İyi olur. Bez koyarız önüne ardına...” Işık, has ışık, arı ışık tüm. Toprak, ana toprak, kadın toprak. Bire bin veren toprak. Kırış kırış. Güneşe, boz kıra, acı suya karşı. Toprağı sürmüş, buğdayı

ekmiş, bereketi Allaktan. "Uyh..." Altmış beş yıl. Beş oğul Hasan Dağı gibi. "Uyh!.." "Yatın hade. Beklerim ben."

Umut, açık, çiğ. Uvulmuş bakır tepsi sabah güneşinde. Danteli torbasına koyup iğneleyen el, gidip sarı saçları buluyor. Dudaklar istekle değip titriyor, pembe yanakta; ısır kokusu.

Boz kapanık dışta. Yıkın, boğuntulu boydan boya, dalgın yatan adamda. Hırssız dudakların, boynu dalamayan bıyıkların, gevşemiş kolların, çıldırmış, taşa çalınmış boşluğu derinlerde. Kan ıgil ıgil soğuyor. Bel ayazlı. İnce narin erik dalı kıraç toprakta. Yeşil zeytin gözlerde kara boz-kara duman. "Uyudu bilem. Fikirsiz." "De anam, de gızım, yat. Gelmez gayrı. Hade gadın gızım. Gözünün şavkına yazık. De... yidim canını. Neyi mişsin. Beh!.."

Acı, boş bakır kabın çinilemiş küf yeşilin de kekre; yüreği sıkıştırıyor. Ne aş, ne ocak... Boş ovalarda esemeyen tuzlu rüzgârlar; başı boş... Uzak uzak... Diyar; diyar. Bir uzun hava katılıp kalıyor söylenmeden. Bir uzun kavak tekbaşına kıraç toprağın orta yerinde... Tekbaşına bir duman tütüp duruyor boşlukta.

1956

Susuz XI

Çinli suratlı adam anladı. Bir o anlıyor. Çinli suratlı adam, (dört bir yandan dimdik yükselen, siyah cilalı duvarlara çarpıp – Kaçacak hiçbir çizgi kalmamacasına, dört bir yanda dimdik, siyah cilalı duvarlar. Bir ses, binde bir an çınlar. Süresi boyunca, Çinli suratlı küçük bir oğlanın kemanında yay çızırdar... Oktav neye derler... Si bemol'e dikkat... Kol gevşek... Sıkma kendini... Ses dört bir yandan yükselen siyah, cilalı duvarlara çarpıp kırılır. Bütün sesler... Sonra bir gün, dinlerin, peygamberlerin ve Allah'ın ötesinde... Tam orada siyah, cilalı duvarlar, dört bir yanda. Bütün seslerin çarpıp kırıldığı, yansımadığı siyah duvarlar. Hem de parlak... – kırılan sesler.) karşıdaki iri kalçaların donmuş kadınlığını anlıyor. Yeryüzünün bütün sopranoaları, acımış çığlıklarla Allah'ı çağırıyor; genç ölülerin yüreği soğuyor. Baslar Allah'ı yadsıyan bozlarla ağır ağır iniyor. Adam köşede, Çinli suratlı... Kadına bakıyor. Çalık bir güneş; tepe camlarından vuran, tozu kızgın, iri kara akrep bir sinek uğultusunda, boğucu güneş...

Hep, her şeyde o güneş. Tepe camlarından vuran, tozu kızgın, iri kara akrep bir sinek uğultusuyla...

Kadın merdiven başından sesleniyor: "Hanımanne çorba mı istersin, yoğurt mu?" İniltili, huysuz, sıkıntıdan yüreği tıkayan mızıltı: "Uy, uy, uy..." Ablak, ela surat duvar gibi katı: " Allah! Allah, sen bilirsin." "Hanımanne seni yıkayayım mı?" "Uy, uy, uy..." "Hanımanne..."

Avlular sessiz; taşlıklarda, kilimlere, yer minderlerine serilmiş uyuyan kadınlar. Sokakları uzatıp götüren toprak duvarlar. Toprak duvarlar sokaklar boyunca... Tozu kızgın öğle güneşinde, öbek öbek ut pislikleri. İri kara akrep sinekler uğultusunda dar sokaklar... Kadınlar rahat, gamsız, arsız yayılıvermişler serin taşlıklara: "Ay gız ölüyöz sıcaktan. Gız bu Naciye çalık karının biri be..."

ÇALIK. "Çalık bi garı." Bir çalık kadın. İri kalçaları, sağlam beyaz dişleri var. Beyaz sağlam dişler. Komşuları olmayan bir kadın. Komşularıyla hamama gitmeyen, çeşmeden su taşımayan, taşlıklara serilip, gülüşüveren kızlarla ahbaplık etmeyen bir kadın. Ne düşüne ünlemeye çıkıverir, ne sarka giyer. Kapı önüne oturmaz. Yoldan bir adam geçse, örtmesini örtüp duvara dönmez; yürür gider. Çalık. "Bir çalık garı bu Naciye gız. Ha düşünür, ha düşünür..."

Çinli suratlı adam dönüp yazıhaneyi altüst eden sekretere, bu pek şirin hanım kıza gülümsüyor. Genzinden konuşuyor: "Gene ne oluyorsunuz? Gene neniz var?" Sekreter hanım, şirin, tombul kızcağız, kendi deyimiyle, sıkıntıdan ölüyor: "Üf üf üf!" diyor, sıcağa ileniyor. "Of of of!" diyor, dünyaya, sekreteri olduğu film şirketinin karışık anlaşmalarına, rejisörüne, patronuna, artistlerine söyleniyor. Örneğin şöyle:

— Nermin abla Trabzon geldi gene, dün akşam siz gittikten sonra "Katilim sen olacaksın"la...

— Biliyorum.

— "Bar Çiçeği" ni de istiyor.

— Üf biliyorum.

— Öbür işin muamelesi bütün gün...

— Ay Hüsam biliyoruz, üf Allah aşkına!

— Aman abla...

— Hay Allah kahretsin. Telefon ettiler konuştum. Çekil canım. Bitti. Git iki gazoz al gel sen. Fazla konuşma diyorum, sana yüz kere. Üf! Üf Allah aşkına!

Telefon edenlere de çatıyor, "Ama beyefendi" diyor, "rica ederim efendim" diyor, "evet" diyor, "evet evet" diyor. Sözlerinin arasında çeşitli banka isimleri, şehir isimleri, film tabirleri geçiyor. Fena kızıyor. Neye kızdığını kimse anlamıyor. Kızgınlığı hırçınlık halinde çevresindeki her nene değişiyor. Karşısındaki

kadının sabahtan beri böyle sessiz bir bekleyişle oturuşuna da kızdığını patronla telefonda konuşurken belli etti. "Evet evet" dedi. "Evet, Sofiya'nın yolladığı. Sabahtan beri burada sizi bekliyor." Küt diye oturdu, pat diye yazıhanenin kapısını kapadı. Saçlarını tepesine topladı. Perdeyi hızla çekip örttü. Koltuk altlarına mendil koydu. Eteklerinin ucundan tutup sallayarak terleyen bacaklarını rüzgârlardı. Gelişigüzel bir benzetme yapılsa, dalından yeni koparılıp suya konmuş pembe bir güle veya esneyen minicik pembe ağızlı, tüylü bir Van kedisine benzetilebilir. Kadına önem vermiyor. İnsanları sevdiğini sandığı günlerinden biri değil. "Ay aman vallahi her şeyden nefret ediyorum. Her şeyi adi buluyorum" diye durmadan yakınacağı bir gününde.

Çinli suratlı adam gülümsedikçe ona da döndü: "Of sizin şu mühtezi suratınız insanı çatlatır vallahi... Şey... Ne diyordum..." dedi. Bir şey demiyordu. Kadına içerliyor. Sabahtan beri, yazıhaneyi süsleyen bu parlak kırmızıya yeşil, yeşile koyu sarı afişlerin önünde oturup duran kadına. Bacaklarını edeplince toparlamış, ellerini kucığında kavuşturmuş, her nene tüm ilgisiz ela bir bakış içinde, donmuş kalmış oturuyor. Afişlerdeki memeleri pullu, dudaklarında sigaraları has tütün, iri kalçalı, bir ayıp yerleri örtülü kadınlar, çıplak bacakların gerilmiş iriliğinde tabanca namluları, kanlı parmaklarda kadınların, erkeklerin düzensiz dönüşünün, yılmış kustum kustum pıhtılaşmış... "Of valahi bu sıcak beni öldürecek..."

"Bi çalık garı." Tüm ilgisiz. Afişleri bile seyretmiyor. Donuk. Hep basların boz inişi. Sekreter hanım, bu pek hırçın, pek dilli küçük hanım, dudağını büzüp kaşını kaldırarak, bir ara odaya girip çıkanların çoğalmasından faydalanıp, Çinli suratlı adama fikrini, usuna güvenen bir bilmişlik içinde açıklıyordu: "...Kocasını, çocuğunu bırakıp, evlerinin avlusunda yaşayan bir şoförle kaçmış. Şoför de daha ayına varmadan Kargasekmez'den uçuvermez mi! Kalmış ortada. Bizim bay patronun sevgili Meli'siyle, Sofiya'sını bilirsiniz. Hadi Allah aşkına! Biri orta malı, öbürü bilmem kimle basılmış... Sofiya'nın dostu şoför Sâbir var ya, almış bunu getirmiş Sofiya'ya. Bizim bay pat-

ron iş verecekmiş de düşmeyecekmiş. E vallahi! Sofiya'nın himayesinde... Ha ha hay! Ömür bu bizim Burhan Bey vallahi. Bu adamı katiyen anlamıyorum. Azizim ben bunu bilir bunu söylerim, laf! Ateş olmadık yerden duman çıkmaz. Biz de burada yaldız üstüne yaldız. Aman vallahi!"

"Sofiya durup dururken bir türkü tutturur. "Lâ lâ yulâylâ." Bu, "Vre ben senin gibileri kıçımda sallarım. Çok gördük senin gibi namusluları..." demektir. Bu ince titrek ses, ayrıca küçük bir Rum kızı demektir. O kara ışık gözleriyle deniz kenarında kalaylı tencere uğan küçücük, öksüz bir Rum kızı. En çok çakıl taşlarını, renkli böcekleri, denizi seven küçücük bir Rum kızı.

Çinli suratlı adam Sofiya'yı bilir. Sofiya küfreder, küfürleri kahırlıdır. Sofiya küfreder, küfürleri gülmekten dünyayı öküzün boynuzundan uçurur.

İstanbul şehrinin gürültülü büyük caddelerinden birinde, reklam ışıklarının orta yerinde bir reklam vardır. "Suzan." Lekeci Sofiya'nın dükkânı. Akşam olur ışıklar yanar, otomobillerin kırmızı lambaları gökte yıldız gibi kayıp gider caddelerden. Şu diri beyaz kadın, ela gözlerinde bir yılmış, şaşkın ışıkla girer kapıdan. Verir yüreğini Sofiya'nın eline. Vay Sofiya'nın sıcak yüreği, vay Sofiya'nın kara gözleri... Yeryüzünün bütün sopranoaları acımış çığlıklarla Allah'ı çağırır, genç ölümlerin yüreği soğurken baslar Allah'ı yadsıyan bozlarla ağır ağır iner... Allahtan tam o sırada küçük bir kız girer kapıdan, kurtarır Sofiya'yı. Sorar: "Annemin çorabı çekildi mi?" Sofiya dilini çıkarır o zaman. İki damla kara ışık gözleri, gülüverir; (O gülünce semtin bütün serserileri bulanık yüreklerinin bir yanında, bir arı ışık bulur, bir an Sofiya'nın ana dizine başlarını koyup uyurlar.) ellerini çırparak sigaradan kalınlaşmış sesiyle türküsünü tutturur. "Lâ lâ yulâylâ." "Vre gâvur Sofiya," der; "ah vre gâvur Sofiya." Küçük kıza şeker verir. Sarılır öper. "Anneniz, hanımefendinin çorabı hazırdır. Söyle o karıya, kraliçeye uğrasın bir diyeceğim var. Gitti mi baban teftişe?" Küçücük bebecik kız da güler. "Daa gitmedi" der, güler. Alır çorabı gider. Sofiya susar. Makbuzların arasında bir şey arar. Durmadan arar. Dönüp bakamaz. Hep basların Allahsız inişi. Neyse Allah da hep yardım eder. Küçücük lekeci dükkânının kapısı durmadan açılır, kapanır. Her açılışta bitişik pasta fırınının ve caddenin kokusu gelir. Sofi-

ya: "Kezban'ın keranası der. Gene kim geldi?" Çorap makinesini bir an durdurup eğilip bakar. Ferah kahve salonunun çırağı o sallantılı, sivilce oğlan, "Sofiya" der, "usta diyo ki..." "Akıtma dükkâna salyalarını salyangoz. Gene ne yemiş ustan?" "Sofiya, usta diyo ki... şey diyo, bir kafes var da, lazım mı diyo..." Sofiya kızar. Sıkıntı boğazına çıkmış, küfreder. Semtin bütün serserileri küfrederler Sofiya'da. "Eş-şoğlueşşek bi imanlı laf bilmez senin ustan zati. Söyle ona kendi kuşunu koysun o kafese. Serseri sululandı iyice. Bokoğlubok. Görünmesin gözüme, öyle söyle ona. Hadi çek arabanı sen de. Hadi..." Açılır küfretti mi. Açılır artık. Dönüverir birden. Bir ana kadın olur, dillenevendir. İş bulurlar hemen ertesi gün, "Allar var" der Sofiya. Bir oda tutarlar Sofiya'ya yakın. Perdesi, radyosu, tel örgülü bahçesi vardır. Somyası, halısı, vazosunda çiçeği bile... Bahçesinde kümes, kümesinde tavuğu bile... Murat'ın anacığının, garip urumelili anacığının evi gibi. Kapanık avlunun içinde, naneler, maydanozlar yetiştirmişti. Maltızda kömürü nar rengi yakar, bol maydanozlu pirinç çorbacığı koyuverirdi, Murat seferden döneceği zaman. Köfte kızartır, taze soğan koparıverirdi Murat'a bahçeden. Tuna Nehri akardı gürül gürül, o yer minderleriyle döşediği, duvarına Atatürk'ün resmiyle Kur'an-ı Kerimini astığı bir göz yer odasından. Islak kara kuşlar, büyük sessizlikle geçerlerdi göçmen oldukları yıllardan. "Tee..." Ama Sofiya'nın kurduğu odanın çevresinde büyük şehir var. O tepe camlarından vuran ışığın tam tersine; arasına acı biberle sıcak sosis konmuş sandviçlerin, büyük bardaklardan taşan köpüklü biraların tadında şehir var. İnsanlar var; kaldırımları, sinema salonlarını, otobüsleri omuz omuza dolduran insanlar... Şehir, öğle sonu kızgın güneşte öten horoz sesleri ve çarpık sokaklar boyunca uzayıp giden toprak duvarlarıyla sessiz kalamaz hiçbir zaman. Tepe camından vuran beyaz kızgın güneşte, merdiven toz içinde yayılıp esner. Yukarıdan hep o ilenış, o boğuk, iniltili ses: "Uy uy uy..." "Hanımanne çorba mı istersin, yoğurt mu?" "Hanımanne, seni yıkayayım mı?" "Hanımanne." Avlunun öbür ucunda, Murat'ın anacığı, beyaz başörtüsünde boncuk, gözlerinde boncuk, çiçeklerini gün doğarken sulayıverir. "Abe, Naciye, cin çarpmış be anacığım o lanet karıyı. Nûru kaçmış be yavrum onun. Madam işe yaramaz daa ne durur be kızanım..." Merdiven başında ince boyunlu, şiş karınlı bir oğlan, patlak gözleriyle lazımlığında ağ-

lar durur. Sidik sümük, çarpık bacak... Hep ishal, hep vızıl vızıl. Ken dini vermemiş bir kadınla, almak isteyip istemediğini bile bilmeyen bir adamın yatmasından doğmuş bir çocuk. Şehrin sokaklarındaki toprak duvarların renksizliğinde bir adam. Öte yandan Murat, sefer dönüşü avluyu ebemkuşağı gibi elvan çeşit renklendiriverir. Toroslardan başı dumanlı dağlar alır getirir. Vadilerin en yeşili ondayunlar, çingirak sesleri dolar Tuna Nehri'nin kıyılarına. "Kurup araba, vay bire imansız, on tona, on beş ton yüklemişiz HA HA! Gülek Boğazı'nı gece geçeceğiz... gözlerime kan dolmuş, üç gece uyumamışım... tuh bre HA HA!" Naciye, gece karanlıkta pencerenin önünde oturur, avlunun öte köşesindeki, küçük yer odasının penceresini seyreder. Murat'ı dinler. Kocasının yanına yattığı zaman, hırssız bir tekme indirmek ister böğrüne. Horlamasına yarar belki diye. Sessizce uyur adam. Horlaması bile yoktur... Sonra o Murat, bahar vakti, bulutlar, yağmurlar, maviler tüm ışımsken; o Murat ceylan türküsünü söyleyen şoför yamağını kızdırırken, kılı göğsü, sağlam pazuları diri diri, kumral bıyıkları güneş açmış gülerken öyle HA HA, yanında oturan Naciye'ye bakıp göz kırparken öyle HA HA uçurumların en güzelinden uçuruverir... Baslar yoğun, sessiz, soprano acımış çığlıklarla... "...de hadi... ölenlen ölümez-Vay Murat! – tutarız sana bir oda, buluruz bir iş, çalışır kazanırsın ekmeğini" der, Sofiya. Naciye alır yüreğini kor yerine... Şu masa başında oturan güzel kızın yüreğine bakar oturur öylece. Beyaz bacaklarından terler süzülür. Elleri kucağında, boynunda Murat'ın Konya'dan aldığı boncuklar, oturur.

Çinli suratlı adam bilir Sofiya'yı. Sofiya ona demiştir ki: "Anladın değil mi? Bunalmış kalmış bu karı. Murat desen tarlada gelincik, pınarda oluk, su gibi oğlan. –Yavrum! Vay Murat.– Fingo dalgası değil yaniya. Sen anlarsın. Murat'ın neşesi yeterdi insana. Onunla bir rakı içerdin, bir Adana köftesi yerdin... Dünya değer. Namussuz dünya hadi. Bulun garibe bir iş. Ben korurum onu. Söyle bizim patron efendiye, göstereyim adamlığını. Hadi..."

Çinli suratlı adam, sıcağın tam ortasında dikiliyor. Kadını, o ela suratın donup kalmışlığını anlıyor. Reklam ışıklı, gürültülü, kalabalık şehri anlıyor... Çinli suratlı adam... Bir o anlıyor.

MENEKŞELİ BİLİNÇ

Varım Diyorum İnanmalısınız

Bir hikâyem vardı. Yazamıyordum. Kimse hikâyeyle aramda geçenleri anlamıyordu. Sinirlerim bozuldu bu yüzden. O, 1954'te kalmıştı; ben 1959'a değin yaşamıştım. Kurtulmak için türlü yollar denedim, olmadı. Sonunda bir sinir doktoruna gittim. Adamın kendisine hiç yakışmayan bir güzelliği vardı. Yemeklerden önce acıktırıcı bir şurup, yatmadan önce uyku hapı verdi. "Hapı yuttunuz mu tamamdır" dedi. Sonra gülerek: "Nasıl espri?" diye sordu. Dayanmak güçtü. Gene de dayandım. Dimdik suratına bakıyordum. Anlamadım sandı. Tutup açıkladı üstelik. Gene kih kih kih, diye güldü. Çantamı kapıp fırladım. Parkın köşesine değin koştum. Köşede elleri kapkara bir boyacı çocuk oturuyordu. Elindeki kirli bezle, boya kutusunun, sarı pirinçten olan yerlerini öyle parlatmıştı ki, biraz duruldum. Nefes almak için durdum. Çocuk, "Boyalım!" diye bağırdı. Birbirimize bakıp güldük. Bir baktım parkın tüm kuşları ötmeye başlamış; yeryüzünün küçük çocukları hep birden gülüyorlardı. İçim sevinçle doldu. Gözyaşlarım akmaya başladı. Şehrin gürültüsünü bastırmak için, boyacı çocuk, ben, kuşlar, çocuklar hepimiz el ele verip güneş açmış bir deniz kıyısına gittik koşu koşu. Sonra denize doğru neşeyle, keyifli bir eşek gibi anırdık. Çok ihtiyar bir ninecik, penceresinin önünde kahvesini içiyordu, sesimizi duyunca, o da, "Gözün kör olmasın e mi!" diye güldü. Elini fesleğen yapraklarına sürüp kokladı.

Parkın köşesini döndüm. Herkese gördüğüm bir yeşil pan-

tolonu anlatmak istiyordum. Köylünün biri giymişti. Şehrin renklerini çarpıcı bir kendine çekişle bastırıyordu o yeşil. Görülmemiş, delirmiş, saldırgan bir yeşildi. Böyle bir yeşildi de, kimse ilgilenmiyordu. Hele köylü, inadına ağır ağır, inadına kollarını sallaya sallaya yürüyordu. Yumruğumu alnıma bastım. Aklıma sinir doktoru geldi. Ne yapacağımı şaşırdım. Gene boyacıyı düşünmek istedim. Bu kez tutmadı. Hava kararıyordu. Çevremde kimse gülmüyordu. Geniş caddeler, kocaman kırmızı kamyonlar, otobüsler üstüme üstüme geliyor, insanlar ayaklarımın dibinde kaynaşıyordu. Şeytan yavrusu cipler vurup vurup kaçıyordu. Karanlık havayı alıp yanıma, duvar boyunca yürümeye başladım. "Biz çocukken yaşamayı amma da severdik!" dedim. Karanlık anladı. Kendi kendime, "Tılsım bozuldu, tılsım bozuldu..." diyordum. Başım fena halde ağrımaya başladı. Adamın birine çarptım o sıra. 'Bağışlayın!' diyeceğime, yanlışlıkla, 'Tılsım bozuldu' demiştim. Adam kolumu tuttu. Yüzüne baktım. Çakıl mavisi yeşil bir dağ suyundan, üç beyaz kuş uçtu. Güvercin mi diye baktım, göremedim. Bu adam milattan önce ve milattan sonra yüzyıllar boyunca aradığım, bulduğum, âşık olduğum adamdı. Onu mu yitirmiştim ne! Yoksa ona rastlamayışım mıydı? Hayatımın çok duygulu, oldukça karışık bir zamanını yaşadığımı anlıyordum. Adam, "Somurtmuşsunuz da ondan" dedi. "Tanrı'ya gülümseyiniz." Dışleri bembeyaz parladı. Kolumu bırakıp, beni selamlayıp yürüdü. Bağırılmamak için zorladım kendimi. Gitmesini hiç istemiyordum. Başımın ağrısı geçiverdi. Neşelendim. Bu adamın kim olduğunu düşünmeye başladım. Benim için çok önemliydi. O sırada, başka bir şehirde, başka yolların kalabalığı içinde yürüyen bir arkadaşım beni düşünmeye başladı. Durumumun içinden çıkılmaz karışıklığını görünce, "Düşünme" dedi. "Kutsal kitaplardan birinden bir söz müdür nedir. Ya da ünlü bir adamın sözüdür. Hızır Aleisselâm görünmedi ya sana. Hadi gel bize gidelim; sucuklu yumurta pişirelim." "Olmaz" dedim. Ama iyi niyetli oluşu, beni düşünüşü çok hoşuma gitti. Yaşamayı iyice sevmeye başladım. "Gidip su kenarında, beyaz örtülü masaları olan bir yerde oturalım, dertleşelim, buz gibi rakılar, biralar

çelim; masamızı pahalı yemeklerle donatsınlar. Kendimizi kral sofrasında sanalım” dedim. Oturup paramızı hesapladık. Denkleşince öyle sevindik ki, ben ağlamaya başladım. Arkadaşım, “Sen sulugöz olmuşsun” dedi. Bunun sinirden olduğunu söyledi. Sonra gazetede okuduğu bir yazıyı anlattı. Ağlamak gözlere iyi geliyormuş. Yazıyı yazan, “Ağla ağla da için açılısın” sözünün de doğru olduğunu yazmış. Burnumu çekerek, “İyi” dedim ben de. Gittik bir gazinoya oturduk. Masa havuzun kenarındaydı. Çiçekler yeni sulanmıştı. Bizim böyle ne oturmalarımız vardır. Bir, bu oturup konuşmalar kurtarıyor bizi zaten. Doktora inat uyku hâpi almıyoruz... Oturunca biraz rahatladık. Çevremizdeki masalara, ışıklara, kadınlara, erkeklere, fısıkiyeli havuza baktık, “Oh!” dedik. Orkestra çalmaya başladı. Ben çarptığım kızı düşündüm. Boyacı çocuğun gözleri gibi, kahverengi gözleri vardı. Çok güzel bir kız değildi, ama çok hoştu. Akıllı olduğu yüzünden belliydi. Elinde kalın bir kitap vardı. Yorgun görünüyordu. Nasıl da çarpmıştım kıza. Dalgınlığım üzerimden akıyordu. Kız gülümseyerek, ‘Şiş’ deyin dağlısın keçileriniz’ demişti. Ne hoş gülmüştü. Beni anlamıştı, biliyorum. Arkadaşım, “Neredeyse kıza âşık oldum sanacaksınız” dedi. “Hoş kızın biriymiş. Hepsi bu. Aşk perisi görünmedi ya sana.”

Hikâyeye nasıl başladığımı bilmiyorum. Kendiliğinden oldu. Şimdi onu iyice biliyorum. Acemi biri, “Kapıyı çarptı. Çıktı” der. Yanlış. Kapıyı çarpıp çıkan biri, bir süre sonra döner...

Benim için dünya güzeli bir kızdı. Duruktu, solgundu. Oyalı, fistolu, keten dokumalı bir kızdı. Hikâyedeki kız. Kır çiçeklerinin, yaban eriklerinin başka dünyasındandı. Bir film seyretmişti o günlerde. Çevresindeki kadınlar, “Aman kız çirkin ayol” dediler, “Üstelik dişlek. Kemiklerini gördün mü, hani o tuvaleti giyince, değil mi? Aa... Vallahi!” dediler. Ne güzeldi oysa o kız. İnce yüzüyle güldüğü zaman, çevresinde her nen ışıyıp güzelleşiyordu. İki kız birbirlerini iyice anladılar. Gönüldeş oldular. Filmdeki kız, boynundaki oyaları sordu. Bu da çekmecesini açıp oyalalarını gösterdi. “Bunların adı tavan saçakları. Bunlar hükümet yolu, bunlar telaşeler, bunlar kız gülüşü. Oya-

ların hepsinin adı vardır. Günlük olayları yakından izlerler” dedi. Çıkarıp kıza bir oyalı yemeni armağan verdi...

Önce kızı tanımladım. Tanıdığımız kızlardan, benim hikâyelerimdeki kızlardan örnekler vererek iyice çizdim dış çizgilerini. Arkadaşım anladı. O da bir iki örnek verdi. Benim örnekleri tıpatıp tuttu. Ben, “Çalıştığı yerde onu sevmiyorlardı” dedim. Arkadaşım, “Sevmezler” dedi. “Kendini beğenmiş, büyük burunlu, çok bilmiş bulurlar” dedi. Bir tartışma başlardı. Bu susardı. Tartışma hızlanırdı. En hızlı yerinde, bu bir sözcük atar ortaya, saatlerdir şişirilen boş tartışmayı, püf! der söndürürdü. Sonra gene susardı. Artık çevresindekiler çatlasalar, karşılık vermezdi.

Hava kararmıştı. Benim küçük oğlum, kucağımda uyuyakaldı. Işığı yakmadan pencerenin önünde oturuyorduk. Arkadaşımın oğlu karşıda, koltukta oturuyordu. Oynamaktan yorgun düşmüştü. O da neredeyse uyuyacaktı. Öyle dalmıştı ki, konuşmayı bırakamıyorduk. Ben konuştuğumca, hikâyeye geliyordu. Birçok yerlerini tartışıyor, ferahlıyorduk. Bu bizim hikâyemizdi. Bizi boğuyordu.

Kız en çok o yabancı şehirde, tanımadığı bir adamın evinde yaşadı kendi evini. Bir gündü. Görülmemiş kurt kışlarından biri vardı dışarıda. Kar oyuklarından geçip geliyordu soğuk. Çevresinde ne bulursa giydi üst üste; yorganın sıcaklığına sığınıp kalktı. Dizleri titriyordu. Baş dönüyordu. Sırtı üşüyordu. İçinde, yorgunluğuna karşı sevince benzer bir şeyler vardı. “Gitmem gerekli. İş bitince hemen döneceğim. Burnunu bile çıkarma yorgandan” demişti. Gözlerinden yaşlar peş peşe yuvarlanarak düşünüyordu bu sesi. Dönemediğine göre işi bitmemişti zahir. Elin adamı. Gözü kapalı bir inanışla bağlandığı bir adam. Hiç böyle ağlayamazdı eskiden. Katılıp kalmış, çevresine karşı kayıtsızlığını sürdürüp gitmişti. Hemen ağlayabilmek; ağladıkça, yanında yöresinde bir şeyler bulmak. Küçük küçük bir şeyler. Işıklı gibi, ışısız gibi. Ak kuşun kanat ucunda baş döndüren gökyüzüne bakılamaz, ama kırpışan kirpikler arasında, gökyüzünü duyar insan. Bir yandan ağlıyor, bir yandan başı dönüyor daha çok. “Allahım Allahım...” diye bir şarkı tutturdu içinden. İç sızlatan bir şarkı.

Ben de o gece hikâyemi geliştirirken, birden bunaldım. Sabah oluyordu. Arkadaşımın neşesi, pişirdiği sucuklu yumurta, kocasının şakaları beni avutmamıştı. Anlatmaya başladığım zaman, durumumun önemini anladılar. Onlar da ayaklarının altından binlerce çizginin kayıp gitmeye başladığını gördüler. "Hani çizginiz?" dedim. "Bulun, her şey durulsun. Çok başım dönüyor" dedim. Onların da başı dönmeye başladı. "Acaba o adamı arayıp bulsam, çizgimi bulur mu bana?" diye düşünüyordum. En çok hikâyedeki kız için düşünüyordum bunu. Arkadaşımla kocası, "Hızır Aleyisselâm görünmedi ya sana" demediler. Gülmediler. Acımı açıkladım dört ucundan. Ağaçları her yıl bir biçim yapraklanıyor diye fena olduğumu anlattım. Bir yıl da başka biçimde olsun. N'olur n'olur ha? Bir de annesi ölmüş bir küçük çocuğun ağlayışını anlattım. Çocuğunu çok seven, onu hep kucağına alıp yanağını yanağına dayayan, onu kollarında sallayan, onunla koşmaca oynayan, yakalayınca yanaklarından, boynundan öpen bir kadın ölmüştü. Çocuk bahçede bir taşın üstüne oturmuş ağlıyordu. "Niye ağlıyorsun?" diyenlere karşılık vermiyordu. O çocuğu ben anlıyordum ya, içime o, öldürmeyen, umdurmamayan acı doluyordu ya, işte ondan kurtulamayınca, o acı çökeldikçe, neler olduğunu anlattım. Üçümüz de bozulduk. Biz arkadaşımınla ağladık. Kocası bir sigara yakıp balkona çıktı. Arkadaşım çocuğu olmadığı için ağlıyordu, biliyorum. Ben daha çok bozuldum, bunu da anlayınca. Bir ara, "Allah mıdır nedir, ne biçim Allah bu be!" dedim. Alt dudağımı ısırmadım. "Töbe töbe de" demedim. Ama uyumadan önce onu düşündüm. "Ak bir, duru bir, o bir, şey bir, iyi bir, güzel bir..." Onu düşününce denizin dibine dibine uyudum. Onu sevdiğimi bildim. O benim hikâyemdi varıp baksan.

O kız da işte tam böyle düşünüyordu. "Allahım Allahım..." derken. O zamana değin bilmediği duygular içindeydi. Tanımadığı bir evde, çevresini dolduran eşyalar, ilk olarak açtığı kapılar, girdiği yerler, kafasını keçeleastiren bir dolu çağrışım, bir dolu duygu getiriyordu üst üste, üst üste. Sobaya tahta parçalarını doldurdu. Odunları birer birer çadır biçiminde yerleştirdi. Annesi o zaman geldi işte çağrışımlardan çıkıp. Boşnak

güzeli gözleriyle, ürkek, anlamsız çömeldi sobanın başına. Başladı odunları çadır biçiminde yerleştirmeye. Sabahtı. Saçlarını taramamıştı. Sobayı boşaltırken her yanı toz içinde bırakmıştı. Kız dalgın dalgın baktı ona. Günlerdir onu hiç düşünmeyişine şaşıtı. Nasıl olur! Olmuştu işte. Olmuştu inan olsun. Kocaman bir ünlem buraya. Günlerdir, on beş yirmi gündür, zaman zaman boğazından sıcak bir şeyler geçerek, ilaçlar yutarak gevşemeye bırakmıştı kendini. Yıllardır, gerinecek bir mutluluk duymamıştı. Bu şimdi duyduğu da bir mutluluk değil, ama tanımadığı, yeni bir şey. Peltemsi bir karanlık. Açık renk, ama bulanık. Ne geçmiş ne gelecek var düşüncesinde. Boğazından geçen sıcak bir şeyler, kendini rahatça, ayaklarını uzatarak uykuya bırakmak. Bir adam bu uykunun içinde. Koyu koyu mavi gözlü. Koyu mavi gözleri dalgın bir adam. Sokakta rastladıkları zaman piposunu çabuk çabuk çekerek, ona bakardı. Öpüşleri, çekip alışları düşünülen bir adamdı bu bakışlarda. Kız onu görünce bir duygulanmadır alırdı içini. Yüreği hızlanır, çakıl mavisini yeşil bir dağ suyundan üç beyaz kuş uçardı. Adam dostça bakardı. Gözlerinden inandırıcı bir duygu gelirdi. İyiliği, efendiliği, aşkı, dostluğu düşündüren bir duygu. Ama daima erkek, hep bıyıkları, hep dudaklarıyla... Hiç erkek tanımamış vücudu, belirsiz ışık alışlar, ürperişler, utanışlar içinde, kaşları pır pır oynayarak gün boyunca onu düşünürdü. Şimdi o adamın evinde bastırın kışın soğuşunu, yüksek ateşli bir gripin sıkıntısını bölüşüyorlar. O, koyu mavi gözler ta yakınında, yakasını açıp derece koyuyor; kolunu başının altından geçirip sıcak çaylar içiriyor. Göğsüne, arkasına havlular koyuyor. Kız düşünmeden bırakıyor kendini. Gevşiyor, uyuyor. Uykuya dalarken, sokakta rastladıkları zaman baktığı gibi bakmasını özlüyor. Dudakları, gözleri, bıyıklarıyla uyuyor. Ayaklarını karnına çekip sırtını kamburlaştırıyor. Koyu koyu uyuyup onun akşamları, elinde paketlerle gelişini, sobayı canlandırışını bekliyor. Çatlak dudakları, bulanık karanlığı içinde, bir şeylerin ucundan tutmaya çalışıyor. Akşamları onu beklerken dalıveriyor hava kararınca. Uyandığında onu çoktan gelmiş, ışığı yakmış, masaya yemeğini hazırlamış, yattığı divanın ucuna yan gelmiş, gazete okurken

buluşu yok mu ya... Ah, o anda insanın içinden geçen, büyük turuncu kâselerde naneli çorbaların gönül rahatlığı.

İşte hep bu hava sürüp gidiyordu. Bu havanın dışında başka hiçbir şey yoktu. Yüksek ateş düşmemiştii beş gün. Dağ başında bir ev sanıyordu bu evi, rüzgârın uluyuşundan. Bir, temizlik yapan kadını görmüştü, ateş düştüğünde. "Oh oh, mad-mazel, geçirdiniz artık" demişti. Açık mavi gözleri, sımsıkı fırçalanmış sarı topuzu vardı. Evi tertemiz yapıyordu. "...Agâh bee çok temiz. Ben biliyorum ne adamlar, nasıl diyorlar, karı yok, pislik her yer peh peh peh" diyordu, Madam Mariya.

Kibriti çakıp tahta parçalarını tutuşturdu. Eğilip kibritçi kızın buz gibi olmuş yanağından öptü. Daha üç gece sonrası olmamıştı. On beş günlük gevşemenin, büyük bir gerilme olduğunu bilmiyordu. Yıllardır içine birikenleri anlatmamıştı. Avaz avaz ağlayarak, yüzünü, boynunu tırnaklarıyla çizik çizik etmemişti. Onun koluna yatıp uyuyacağını, o gizli gizli düşündüğü dudakları saçlarını öperken, ilk kez o dudakları bir erkek olarak düşünmeyeceğini, yıllardır aradığı eve, anaya, babaya, bir şeylere kavuşmanın rahatlığı içinde uyuyakalacağını bilmiyordu.

Arkadaşım, "Of, nasıl anlıyorum kızın durumunu" dedi. "Biliyorum" dedim. "Çok az kimsenin anlayacağını biliyordum zaten." Arkadaşımın geçen yıl nişanlanıp ayrıldığı bir kız vardı. Çok oturup konuşmuştuk o zamanlar da. Ben bazı yerleri çabucak açıkladım, açıklayıp geçtim. Yorulmuştum artık. Kızın evinde mutsuzluk, sabahın ilk saatlerinde başlardı. Annesi erkenden sobayı yakmak için kalkardı. Evdekiler uyandığında, onu sobayı boşaltmış, küllerin içinden yanmamış kömür ayıklarken bulurdu. "Aaa tamam doğrusu, günah" derdi. "Her sabah yanmamış kömürleri bir bir ayıklarım komşum" derdi. Sonuçta yarım ton kömür artardı kış bitince. "Bizim evde hiç kahvaltı âdeti yoktur. Gülen yemeden gider, babamız kahvesini vapurda içer zati. Ben de bindebir canım çekerse..." Bu kadın düzelmezdi. Pilavı lapa yapardı, salata yapmayı hep unutturdu. "Aa, unutmuşum, durun doğrayıvereyim" derdi. Her yere küçük ampul takar, elektriğe para az gitsin diye düşünürdü. Ama

komşuya gitmeye bayılırdı. Pencereden domalıp uzun uzun yoldan geçen tanıdıklarıyla bir sürü saçma sapan şey konuşurdu.

Kız bir gün, iş arkadaşlarından bir kadının, arkasından söylediği sözleri duymuştu. "...Azametinden yanına varılmıyor. Kraliçe mübarek. Ayol bizim Belkis tanıyor. Samilerin orada, saçakları nah böyle çarpılmış bir evde oturuyorlarmış. Babası da sarhoş herifin biriymiş. İçer içer gelir..." Merdiven başının karanlığında, keskin bıçak parlamışları içinde, durup dinlemişti.

Sarhoş herifin biri. Gece yarısı bozuk uykusunun içinde, korkmuş bir ses fısıldardı. "Gülen Gülen... Kalk, baban gene biraz fazla kaçırmış." "Gitti mi komşuların?" derdi. Kızardı. "Onların yüzünden sofraya hazır olmuyor. Onlar gelecek diye gene ekmek acele tencere kapağında dilimleniyor. Onlar gelecek diye gene pilav hamur olmuş..." Böyle düşünürdü. Hiçbir şey söylemez, aç açına yatardı. "...Gittiler. Abuk sabuk konuşmaya başladı... abdestinde namazında kadın... Zaten... Geli ni demiş ki... Gel aşağıya da... Hay Allahım..." "Allah size neylesin..." diye söylenerek kalkar, aşağıya inerdi. Oda, sobanın tersine, inadına sıcaktır. Boğucu, gereksiz bir sıcak. Küçük kardeşi yerde, halının üstünde arsız bir çocuk kıvrılışıyla yatmış uyuyor. Mindere şapkası, paltosuyla kaykılmış bir adam, odanın havasını ağırlaştıran bir balık kokusu içinde, kendi kendine konuşuyor. Ağzı çarpılıyor. Sözcükler çarpılıyor. Kızı görünce kapıda dimdik bakıyor "...Ya! Öyle dedi pezevenk. Ha? Sen şimdi... Çalışan bütün karılar, kızlar orospudur dedi. Ulan dedim. Namussuz dedim. Benim dedim, kızım... anladın mı... Sen şimdi... Pezevenk öyle dedi. Buraya bak, gel şöyle..."

Ben buraya gelince arkadaşım kalkıp çocuğun üzerine hırkasını örttü. Birer sigara yakıp "Peki" dedi arkadaşım, "n'apsın bu kız Allah aşkına." Ben de ne yaptığını söyledim. Aylık aldığı bir gün geç kalmıştı. Öksürüyordu. Koşamadığı için vapuru kaçırmıştı. Kış fena bastırmıştı. Sırtı üşüyerek eve geldi. Oda gene o odaydı. Yalnız baba içmeye gidememişti. Kızın gelip aylığı

getirmesini bekliyordu. Aylığı vermezdi kız. Bağırır çağırır, tartışır, aklınca bir düzen kurmak isterdi. Annesini azarlardı çoğu zaman, annesi yanşak bir gelişigüzellik içinde kocasının paltonunu tutardı. Babası gözlerini belerterek küfretmeye başlayınca tükenirdi. Gene de paranın tamamını vermezdi. Para sözcüğünden iğrenmişti kaç yıldır. Babası bağırdı o boğucu sıcaklık-taki odadan. "Kim geldi?" Annesi, "Gülen" dedi. Kaşını gözünü oynatarak, babasının öfkeli olduğunu anlatmak istiyordu. Duvara söylese duvar bile bu denli kayıtsız kalamazdı. Babası yeniden bağırdı: "Nerdesin be!" Karşılık vermedi. Öksüre öksüre girdi içeri. Yukarı kata çıkmak için yürüdü. Babası bilirdi bu cevap vermeyişleri, bu kafa tutuşları. Yerinden fırladı: "Ulan! Buraya gel. Ahırda beygir mi osuruyor!" Kız durdu. Sırtı dayanılmaz bir acıyla ağrıdı. Babası gidip yerine oturmuştu. Annesi, "Hırslanma anacım sen de..." diye bir şeyler söylüyordu. Ulan sözcüğü güm güm ötüyordu ortalarda. Bir sözcük ondan daha güçlü, ondan daha kavi görünüyordu. Onu kalkındırıyordu. Ulan! Ulan! Ulan!.. Döndü. Ağır ağır kapıya doğru gitti. Kapıyı açtı. Çıktı. Kapıyı kapadı. Yürüdü...

"İşte hepsi bu" dedim arkadaşşıma. "Evden kaçma, evden kovulma hikâyeleri, sonradan eklenenler, hep insanoğlunun bir olayı büyültme, şişirme yeteneği içinde oldu bitti." Arkadaşım yaşlıydı. Kaç tane çocuk yetiştirmişti. Çok akıllı, görmüş geçirmiş bir kadındı. Beni anlıyordu. "Ah bu insanlar" dedi. "Sen çevrende gördüğün herkesi adam mı sanıyorsun evladım" dedi.

Ayakları kendiliğinden tren sesine doğru gitmişti. Karın içinde öksüre öksüre hiçbir şey olmamış gibi yürüyordu. Bir ara ayağı kaydı. Tam düşerken kolundan biri tuttu. "Sağ olun" deyip doğruldu, tutanın yüzüne bakmadan. Ama kolunu bırakmamıştı tutan. O zaman deli bir korkuyla, başını çevirdi. Bakışları durmuştu. Önce toparlayamadı kendini. Sonra, hızla duruldu. Yolda rastladığı zamanlar mutluluk duyduğu adamdı bu... "Neniz var?" diyordu. Alkolün verdiği bir iyimserlik içindeydi. Yeryüzünde olmayacak hiçbir şey yok gibi görünüyordu ona, "Benimle gelin" dedi bir de.

Arkadaşım, "Ne diyorsun!" dedi. Ben de, "İnan olsun" dedim, "İnan olsun böyle." Adam başka şehirdeydi zati. Ankara'daydı. Arada bir gelirdi İstanbul'a. Aldı kızı, evine, Ankara'ya götürdü. Kız grip olmuştu. Yattı. Adam da ona bir doktor gibi baktı. Arkadaşım duygulu bir kızdı. Daha evlenmemişti. Bir aşk bekliyordu. Onun için çok duygulandı. Eliyle yüreğini bastırıyordu ikide bir. Derken ağlamaya başladı. "Peki şimdi ne olacak?" dedi. Ben de hikâyeyi bildiğim yere doğru geliştirdim.

Kız, o boşaldığı geceden sonra ne yapacağını şaşırды. Ertesi günü sıkıntı içinde geçirdi. Sabah adam giderken uyur gibi yapmıştı. Akşamın olacağını düşündükçe içinde bir sızı toplanıp yayılıyordu.

Arkadaşım dayanamayıp sordu: "Dur bakalım şimdi. Kız adama âşık mı?" "Duyguları karışık; ama, evet bir tutulma var diyelim. Eskiden de rastladığı zamanlar iki üç gün düşler içinde dolaşırdı. Aşk zor bir sözcük; gene de hadi aşk diyelim." "Peki" dedi arkadaşım, "ya adam?" "Onun duyguları da tıpkı kızınki gibi."

Akşam olmuştu. Kız yatağının içinde oturuyordu. Boğazı sarılıydı. Adam kızın başucuna bir sandalye çekip oturdu. Kızın elini eline aldı; parmaklarını teker teker incelemeye başladı. Kız günün sıkıntısı içindeydi. Sonunda söze başladı. Diyordu ki: "Sağ olun, bana yardım ettiniz. Kendimi öldürmeyi düşündüm çoğu zaman. Bana öyle yardım ettiniz ki hayatım kurtuldu. Ayrıca kişiliğiniz insanlara olan inancımı kuvvetlendirdi. Bana, burada bir iş bulabilmem ya da işimi buraya çevirebilmem için yardım edin. İyi insan olduğunuz için sizden bunu isteyebiliyorum. Ben de bir gün bir başka insana yardım ederek borcumu öderim. Bir oda bulmalıyım. İlk fırsatta sizi rahat bırakmalıyım. Yük olduğum yeter artık."

Arkadaşımın sabrı tükenmişti. "Hay Allah" diyordu ikide bir. "Şimdi yüreğim duracak. Sonra?" Sonra, adam da dedi ki: "...Üzülme. Önce iyileş, sonra düşünürüz bunları." Yalnız, daha öncesi var. Kız konuşurken, adam koyu mavi gözleriyle ona bakıyordu. Kız önüne bakarak, battaniyenin saçaklarıyla oynayarak konuşmuştu. Sözleri bitince, başını kaldırıp adama baktı.

Öyle birbirlerine baktılar. Arkadaşım, "Oh Tanrım!" dedi. Gözlerinden birer damla parlak yaş döküldü. Ben de sona doğru sürdürdüm hikâyemi. Kız üsteledi. "Söz vermezseniz iyileşmem" dedi. Adam da söz verdi. Sustum. Arkadaşım biraz bekledi, sonra gene dayanamadı. "Ee sonra?" "Hepsi bu" dedim ben de. "Kıza iş bulundu mu?" "Evet. İşi Ankara'ya çevrildi. Bir oda tutuldu. Taksitle bir iki parça eşya alındı. Kız iyileşince oraya yerleşti..." Bir insan ne denli bozum olabilirse, o denli bozum oldu arkadaşım. "Amma da yaptın" dedi. Ben de "N'apalım, böyle" dedim.

Oysa böyle değil. İş durumu, ev durumu düzenleninceye değin, on onbeş gün geçti. Kız iyileşip kalktı. Sobayı yaktı kaç kere. Madam Mariya'nın yardımıyla başını yıkadı. Saçları kabardı, yüzünün sarılığı düzeldi. Ellerine krem sürdü. Uzun uzun aynaya baktı. Adamın armağan olarak getirdiği hazır yün elbiseyi giydi... Bir akşam adamın arkadaşları, ansızın gelinceye değin kendini mutlu bile buluyordu... Gelenler içkiler, yiyecekler, getirmişlerdi. Kızlar, erkekler, açık saçık şakalar, öpüşmeler, tartışmalar, anlatılan fıkralara karşı kız dondu kaldı. Adam da çok içiyordu. Bir ara, iri suratlı biri, piposunu dişlerinin arasında tutarak kıza yaklaşır, "Dudaklarınız bu denli güzel olduğu halde, neden gülmüyorsunuz?" dedi. Kız baktı, iri parlak tüylü bir hayvan, kırmızı dilini çıkarmış, tüylerini yalıyor. Başını geriye doğru çekti. Karşılık vermedi. O sırada adam geldi. Kızı belinden sımsıkı tutup kendine çekerek. "...Bu hikâyeye başka hikâyeye" dedi. Öbürü piposunu eline alarak uzun uzun güldü. "Pekâlâ" dedi. Onlar gidince, kız hiç sesini çıkarmadan, yıkılır gibi olmuş bir halde masayı, yerleri topladı. Yatağını hazırladı. Adam koltuğa oturmuş, onu seyrediyordu. Kız, işi bitince, gülümsemeye çalışan bir dudak bükülmesiyle, "Hadi bakalım odanıza" dedi. Adamın bileğine yapışacağı aklının ucundan bile geçmemişti.

Arkadaşım, "Yapma!" dedi. Ben de "Vallahi..." dedim. Arkadaşımın karısı, "Ne yaptın!" diyerek elini dizine vurdu. Çok okumuş, akıllı, efendi kadındı arkadaşımın karısı. "Ya..." dedim. İnsanları kıvrandırmak kolay mı sanıyordu-

nuz. Hem benim elimden ne gelir. Hikâye kendi hayatını yaşıyor. Adam kızın bileğine yapıştı. Kız kaşlarını kaldırarak ona bakıyordu. Adam çok içmişti. Kız anlayamıyordu. Adam kızı biraz daha kendine çekti. Kız hep öyle bakıyordu. Eli ayağı buz olmuştu. Adam başını kızın göğsüne bastırarak, "Beni bırakma!" dedi. Öylece durdu. O zaman kız, dalgın dalgın onun saçlarını okşamaya başladı. Adam onu çekip yanına oturttu. Koyu mavi gözleriyle dimdik bakıyordu. Kız çeşitli duyguların etkisi altında titreyerek ona baktı. Yüzleri çok yakındı. Adam kıza doğru uzandı. Kız kendini çekemedi, gözlerini kapadı.

Ertesi sabah, büyük bir tartışma oldu aralarında. Kızın rengi solmuştu, ama kararlı görünüyordu. Adam onun saçlarını öperek evlenme sözü istiyordu. Kız, "Böyle evlenme olmaz" dedi. Adam, "Peki akşam olanlar..." diyemiyordu. Çekiniyordu. Arkadaşımın karısı, "Allah Allah..." dedi, "Ne kaldı geriye. Her iş oldu bitti ya, ne diye evlenmiyor?" Arkadaşımın karısı kafasız kadının biriydi. Onun için arkadaşım, "Sus yahu..." dedi. Oysa kendisinin çok ilgi çekici bulunduğunu söyledi. Kız diyordu ki, "Ben hayatımı kurmalıyım, önce kendime güvenimi pekiştirmeliyim. Bir süre arkadaşlık ederiz. Birbirimize yeteceğimizi anlarsak, evleniriz." Adam, onun yüzünü ellerinin arasına alarak uzun uzun baktı. Alnı kırışarak, kendini zorlayarak sordu. "Yoksa beni istemiyor musun?" Kız boynunu büktü. Gülümsedi. Uzanıp yanağını yanağına dayadı. Adamın yüzü düzeldi. Sonra gene tartışmaya başladılar. Adam, "Sen bilmezsin bu bataklık çevreyi" diyordu, durup durup. Kız bir zaman önüne baktı. Düşünceli görünüyordu. Adama baktı uzun uzun o da. Sonunda, durgun bir sesle, "Ben çevreye aldırمام" dedi. "Ben varım, siz varsınız ya, bu iki adamın kişiliği yeter bana." Adam büyük bir güçle, "Akşam olanların sorumluluğu..." demek istedi. Kız gene boynunu büktü. "Önemli değil" dedi. "Eski hikâye. Ateşle barut dedikleri. Hiç önemli değil. Birbirimizi seviyoruz. Hem dengedeyiz. Duygularımız karşılıklıydı." Adam, "Beni şaşırtıyorsun, senin mutlu olmanı şimdi daha çok anlıyorum" dedi.

Buraya değin gelmek soluğumu kesmişti. Büyük bir oh çekerek, "İşte böyle" dedim. Arkadaşımın karısı, "Allah Allah..." dedi gene. "Pek merak ettim. Sonra evlendiler mi bari?" "Bilmiyorum" dedim, baştan savma. Arkadaşımla göz göze geldik. Birer sigara yaktık. Sonra uzun uzun sustuk.

Menekşeli Bilinç

Oldu o. Korkulan, kaçınılan, düşünülmemeye çalışılan oldu. Gene de rahatlık verici bir duygu aldı. Artık, olacak bir şeyi, olmasından korkulan bir şeyi beklemenin sıkıntısı olsun, bitti. Kapıyı kapamayı unutarak baktı ona. Karşısında, merdivenin üst başında duruyordu. Suratında donup kalmıştı, bunun anlayamadığı bir anlam. –Anlamaya uğraşamayacak denli yorgundu. Kapıyı el alışıklığı ile itti. Anladığı tek şey gitmek edimiydi. Çekip gitmek. (Bir erkek mi? İşte en çok korkulanlardan biri daha. Onu isteyen bir erkeğe mi gidiyor? İSTENİLEN BİR KADIN, İSTEYEN BİR ERKEĞE GİDİYOR. NE KORKUNÇ GÜZELLİK.)-

Birden boşaldı. Pörsümeye başladı. Gitgide daha çok pörsüyerek, şaşırtıcı bir tükenişe düştü. Sokağın tozunu, kirini, pisini, ter kokusunu, ayakkabılarının içinde birç birç eden, tozlanmış ayak terini, hiçbir yerde bırakamayarak –yanına alması da olacak işlerden değildi. Yorgunluk öldürebilirdi insanı. Buz gibi sularla yıkanmak istemişti. Sokak kapısına on adım kala, tek isteği buydu. Bunu yapacaktı. Çünkü bunu yapmak elindeydi. Sedirin üzerine uzanacaktı, yıkandıktan sonra. Sedirin, ağaç yapraklarına açılan penceresinin kendince uydurulmuş mutluluğuna sığınacaktı. Sırtındakileri çıkarıp yıkamak, yıkanmış çamaşır kokusundan sevinmeler yaratmakta vardı işin içinde. Nemli bir poplin kumaşın, kızgın bir ütünün altında, pırl pırl olumlu gerginlikler yaşamasından duyulan kösnü de azımsanamazdı. Sedire uzanarak, gelip gelip kaçan bir düş parçacığını yakalamaya çalışmak ne boş olacaktı. Erkek bir soluk geç-

mişti akşam düşündü. Kaskatı uyandıığında, vücudunun bilemediği bir yerlerinde bir gevşeme duyar gibi olmuştu. Servisin, bahçeye bakan penceresinin önünde, bir ağız yayık yayık güliüyordu. Dudak boyası dişlerine sıvaşmış bir ağız diyordu ki: "Aa. Hadi yahu, aa, ölsemdul duramam. Hadi hadi yapıyorsundur bir şeyler. Elinle falan hiç olmazsa." Başka biri, düzelmemesine bozulmuş olanları düzeltmeye bile uğraşmayarak, bozuluşların renksiz çirkinliğine koyuveriyordu kendini: "Hah ha, hay. Hay gözün kör olmasın. Aklıma bile gelmez. Delisin vallahi sen." Bu, midesini hızla çalkalayıp, diklemesine, iki kaşının ortasıyla, midesine vuran bir sancı içinde, o erkek soluğu ayrı bir yere koymak isterdi elbet. Ama bırakmıyorlardı: "Zaten kadınlar, erkekler gibi değildir. Onları uyandırmak gerekir. Erkeklerinkine gelince, onlarınki, hep ayakta Allah kahretsin." "Aa, Allah saklasın. Oh, canları sağ olsun. Onlar olmasa biz ne yaparız ayol. Aa, hiç duramam doğrusu." O erkek soluğu, ayırıp başka yere koymak isterdi elbette ama... Pantolonunun düğmelerini çözerek yürüyordu koridorda adam. Onu kimsenin görmediğini sanıyordu. Yüznumaradan çıktığı zaman da, bacaklarının üzerinde yaylanarak onu, (Oh! Ne tuhaf, ne tuhaf. Ancak kundağı bağlanan bebeklerde gördüğü bir şey. Yaygın yaygın ürpertiler veren, baş döndüren, bilinmeyen o, kadınların hiç önem vermedikleri oysa. Korku veren bir yumuşaklık, pantolonun iliklenen düğmelerinin arkasında, karanlık, yumuşak bir, ovhövhfff!) yerleştirmeye uğraşıyordu. Bu ayrılığı kafasında açık seçik bir yere koyduğu da söylenemezdi. Onu meme uçlarından, bacaklarının arasına çarpan gerilmeler getiren bir ayrılık olmasına göre... Üç gün önceki tartışmadan aldığı, kafasına çarpa çarpa kendini ayakta tutan cümleler de gelince, bu gidiş bir erkek getiriyordu aklına hemen. "Neden böyle abartıyorsun her şeyi?" demişti. "Hele erkekleri. Erkekler bence böylesine önemli değil. Hayata alıştığımız gibi onlara da alışırız." O kaç yılın evlisi Nuraninkiler daha başka: "Bana bak, denizden dönerken, iskelede balıkçılar var. Karadenizli. Amma yakışıklı herifler yahu. Nasıl da yanmışlar. O papuzlar falan. Hayvan belki, ama kadına bakan erkek bir şey işte. Namus mamus bir yana, bir gün onlardan biriyle yatmalı. Kemikleri falan bir yaşamalı insanın." Bulanık bir gökyüzünün aydınlanması gibi değil demek ki. Çıplak ayaklarla karların içinde koşarken, karın sıcaklığını duyup karı anlamak gibi örneğin. O

soğuşun sıcakındaki kösnüyü yaşamak falan... Merdiven başında kala kaldı. Demek ki kapıyı tramvayların demirden geçen demir takirtısına, at arabalarının kaldırım taşı şakırtılarına, –*Atlar pisliyorlardı... Pislikleri kalınbağırsaktan çıkararak, parça parça, samanlı yere düşüyordu. Daha kötüsü güneşe karşı işeyişleriydi. Sidikleri, keskin, sinekli bir koku yayıyordu çevreye. Oysa ikide bir titreyen parlak sağırları, burunlarına inen o çekiliş ne güzeldi.* – kaldırımın tozlu balgamlarıyla, kasabın önlüğüne karşı değil de, hayata kapıyormuş. Bunlar hep üç gün önceki tartışmadan kalanlar. Dışarı, ne olursa olsun, şehir, vitrin, güneş, kaldırım taşları, insanlar, geceler, yokuşlar demekmiş. Kasap ne güzel suluyormuş kapının önünü. Yaşamak güzelmiş önce. Önce yaşamak güzelmiş.

Ne yapacağını şaşırın bakışlar için bir yer aradı kafasında. Her şeyi birdenbire anlayıvermenin duruşu içinde, öyle bakıyordu ona. Geçen yıllardan birinin yaz aylarından bu yana, atlanmış bir zaman parçasını, bir ucundan yakalamaya çalıştı. Geç kalmış olduğunu anlayıp durdu gene. Oda kapısının önünden geçerken dönüp baktı. –Dönüp bakmıştı.– Aynanın önünde, gömleğinin askılarını indirmiş, memelerini seyreden bir genç kız. –(*O kokteyl günü mantosunu tutan müdür yardımcısının, memesine değen, ikisi arasına bir iki saniyelik bir suskunluk getiren eli; o başı dönmüş eli. Kaç geceler, ürpertiler getiren ona...*)– hemen orada merdiven başında bir cümle kurdu kafasında: “Bir kız memelerinin bilincine varınca memeleri yaşamalıdır.” Bunu o zaman anlamalıydı. Hayatının bilincine varmış bir kız başkaldırıyordu işte şimdi. Memeleri için dayanmıştı, görgüsü öyle olduğundan, ama hayatını vermiyordu işte kimselere. “Ben gidiyorum” demişti. Üstelemişti. Üç gündür süren gerginliğin böyle sonuçlanacağını anlaması için, oda kapısında biraz daha dikilip seyretmeliydi onu. Memelerini, elinin yuvarlak bir sıvazlayışıyla gözden geçiriyordu. Gömleği zayıf kalçalarına düşmüştü. Gülümsüyordu. Aldırmayıp geçmişti o zaman. O küçük kardeşi anlamadığını da anlıyordu şimdi. Sinirlendi. “This is Mr. Brown, the teacher. Nedir peki burada is?” Kızıyordu. “ ‘dır’ demekti. Dikkat etsene yahu. Dikkat etsene. Budur

Mr. Brown öğretmen. Yani, bu öğretmen Mr. Brown'dur. Öyle mi? Doğru mu çeviriyorum bak bakalım. Bir insanın babası ve ablası İngilizce bilirse, o insan İngilizceden sınıfta kalmaz. Anlaşıldı mı? Bu, cinayet olur. İşte bu kadar. Hadi devam et bakalım." Üç gün önceki tartışma, o İngilizceye bağlanıyordu şimdi karşısında: "Ben gidiyorum. Bir İngiliz şirketinde iş buldum. Sınava girmiştım. Kazanmışım. Kendimi geçindirebilirim. Bu eve dayanmam artık. Kendime ve arkadaşlarıma değgin, oturup konuşabileceğimiz bir odam olsun istiyorum. Ben ölü kızlar kervanına girmeyeceğim!"

ÖLÜ KIZLAR KERVANI

ÖLÜ KIZLAR KERVANI

ÖLÜ KIZLAR KERVANI

Anlatılamaz tıkanıklıklar yaşamaya başladı. "EROL, EROL, AH EROL..." diye haykırdı uzaklarda bir yerde. O kolejli Erol, o ince bakışlı, korkunç akıllı Erol. Küçükken yakalayıp poposuna poposuna vurduğu Erol'un erkekleşiverişi... Ayağını hırsla yere vurdu:

— Allah kahretsin! Gene tartışmaya başlamayalım. Bu Erol'la arkadaşlıklar, o uyduruk, orospu karı kılıklı şair oğlan... Sonra böyle aileyi, bizim çabalarımızı, düzenimizi hiçe saymaya uğraşan serserilikler...

Yok! Olmuyor. Artık duvar olmuş o. Aşamaz o duvarı. Tanımadığı biri var karşısında. Öylece dimdik kendine bakıyor. Bütün geçip gitmiş olanı, dönmeyecek olanı anlıyor şimdi. O küçük kardeş de yorgun. —(Yirmisinde değil artık. O bile yirmiyi çoktan geçti.)— Yorgun çıkıyor sesi. Hem yorgun, hem bezgin. Ama kararlı.

— İşte annemden bir söz daha. Ne demek o, orospu karı kılıklı? Kurtul şu annenden artık. Sinekler yiyecek seni de.

— Ne?

— Hiz! Pfüüffff!

— Ne sineği kuzum. Ne oluyor sana. Esrar çekmiş gibi bir pozlar. N'oluyorsun sen be! Nedir bu acayıplikler. Ne demek istiyorsun sen? Nasıl gidebilirmişsin? Ne demek oluyor bunlar yahu? Allah kahretsin seni.

— Sen şirretlik edecek kız değildin. Küçükken sana hayrandım.

— Ne?

— Seninle bozuşmak istemiyorum. Dostça ayrılalım. Üfff! Bitsin artık.

— Bak serseme. Bak nasıl da oynuyor. O oyuncu arkadaşlarının etkisi bunlar hep değil mi? Hep aynı numaralar.

— Ne olur yapma. Sen menekşeleri sineklendirenlerin yönünde olamazsın.

— Ne menekşesi?

— Hiç. —Anla artık. Anlıyorsun, ama yediremiyorsun kendine. (SESSİZCE BAŞKALDIRIYORUZ. Şehirleri, sıcak ekmek çıkaran fırınları, sulanmış caddeleri bıraktınız. Deniz kenarındaki çınar ağaçlarını, ay ışıklarını hayatınızdan çıkardınız. Sandaletlerle, kabarık etekli giysilerle, hasır şapkalarla ilgilenmez oldunuz. Soğanı, acı biberi bol çoban salatasını ne güzel yapardınız. Babamı, meze olarak bayılırdı. Zavallı babam. İnce beyaz elleriniz, domatesle soğanları harman ederdi. Kara gözlerinde üniversiteli öğrenci ışıkları... Gelecek günlerinizi kendiniz kuracaktınız. Ne umutlarınız, ne düşleriniz vardı. Küçük ağzınızı büzer, ihim ihim, ne salata ne salata oldu, derdiniz. EROL'LA BUNLARI KONUŞTUK GEÇEN GÜN. O DA AYRILIYOR EVDEN. Biz başkaldırmayı sizden öğrendik. Nasıl kınarsınız bizi. Siz sonuna değin sürdürmediniz. Biz sürdürmek istiyoruz. Bizim kara gözlerimiz de sizinkiler gibi kararıp kalmasın.)-

— Bana bak yorgunum. Bozma benim asabımı. Bırak o bavulu elinden de, otur şuraya adam gibi konuşalım.

— Gitmem gerek. —(Hani bir Naciye vardı? Bildin mi? Manavın sevgilisi. Hani asmalı evde otururken. Karşımızdaki manavı se-verdi. Yeşil gözlü Naciye. Beyaz patiska üzerine kırmızı karanfiller iş-ler, tatarlara satardı. Evini nasıl tertemiz tutardı. Bana hep kabaklı börek yapardı. Annemden gizli. Kedisinin boynuna mavi boncuk ta-kar, kendi gözlerine sürmeler çekerdi. Çiroz salatasına biterdi. Manavı evine almış geceleri. Annem öyle derdi. Evinin arkasındaki bahçede menekşeler yetiştirmişti. Bazan ben de sularım o menekşeleri. O za-mandan beri en çok sevdiğim çiçek menekşedir. Menekşeyi çok sevdi-ğimi bilirsin. Tanrım nasıl güzeldir, o, morun içindeki sarı.)-

— Ne istediğini biliyor musun?

— Ne istediğimi biliyorum.

— Neymiş bakalım? —(EROL EROL; AH EROL! Komşu çocukları bile anladı yoksunluğumuzu. Poposuna poposuna vurduğum Erol, hukuku bitiriyor bu yıl. Eleştirmeler yazıyor.)—

— Önce senin gibi olmak istemiyorum. —Kendinden öncekilerin koydukları törelere aptalca bir boyun eğiş. Onların hayat anlayışlarına karşı koyamamak. Ben hayatı, kendime göre olan bir hayatı istiyorum. Biz yani. Ben senin yıllarca, erkeksiz, karanlık uykular içinde ölümlü, olumsuz ürpertiler getiren kadınlığından korkuyorum.)— Kendimizi aldatmayalım. Ben hayatı, gereksiz törelerle yitiremem. Biz artık kendi hayatımızın törelerini koymalıyız. Çıkıp gidemedin şu evden. Kendine bir ev kuramadın. İki arkadaşını çağıramazsın. Kendini saklayacağın bir dört duvarın bile olmadı. Çocukluğumdan beri, üç kardeş aynı odada yattık. Hep sineklenmiş menekşelerle beraber yaşamaya zorladın kendini. — Ya! Sen bunu bilmezsin işte. Ah nasıl oturuverdin oraya, farkına varmadan. Bir gün ağlatabilir beni bu yıkılışın. İşte o Naciye'yi babamdan kıskanırdı annem. Arka odaya girmesin, asmalı pencerenin önüne oturmasın, menekşelere karşı rakı içmesin isterdi. Çocukluk uykularımıza kavgalar karışırdı.) —

— Şu menekşeleri de nereden çıkarıyorsun? —Oh! Yorgunum ben ama. Başım dönüyor. Nasıl değişmiş son zamanlarda. İlk görüyorum sanki. Bir elinde bavul, öbür eliyle parmaklığı tutarak... Ben kara bahtlının biriyim Tanrım! Kadersizin, kısmetsizin biriyim ben...—

— Seninle dost olabilirdik. İstemedin. Büyüyüşüm seni kızdırdı. Elimde olsaydı, seni üzmemek için büyümezdim. Seni çok sevdiğimi bilmezsin. Seninle gurur duydum her zaman. Ama neden evlenmedin sen de?

— Evlilik oyuncak değildir.

— Biliyorum. Ama ben gene de ölü kızlar kervanına katılmak istemem. Katılamam. Hayır, hayır. —Ağlamak istemiyordum...—

— Siz bizimle var oldunuz. Bunu unutma. —Üniversiteli kızı eve biz tanıttık. Erkek arkadaşı, dairede çalışmayı, arkadaşlarla gez-

meye gitmeyi... Bunlar bizim yıllarımızı yedi yedi yedi... Biz kapıyı çarpıp gitmeyi akıl edemeyecek denli bunlarla uğraşıyorduk. Kaptırmıştık o çarka kendimizi.–

— Biliyorum. Özencik değil. Ne istediğimizi biliyoruz.

— Boş bir kuşaksınız siz. Çile çekmediniz. Hazıra kondu-
nuz. Duvarlarla uğraşmadınız. Biz uğraştık. Uğraşırken de sağ-
lamlaştık.

— Ama, zamanı kaçırmış oldunuz. –*Böyle bir şiir vardı ha-
ni...– Böylece artık sineklenmiş menekşelerden kurtulamazsı-
nız.*

— Neler sayıklıyorsun?

— Gitmeliyim artık. Gitmeliyim. Bugün gidemezsem, kalı-
rım. Kalırsam da ölürüm artık ben. Dayanıklığım kalmadı.
–*Ağlamamalıyım.– Çekip gitmeliyim işte... –(Bizim de bir küçük
bahçemiz vardı. Avlumsu bir bahçe. Naciye'ninkine bitişik. Annem
oraya, Naciye'ye inat, çöp tenekeleri koyardı. Oturak eskilerini, paslı
soba borularını, eski pabuçları koyardı. Çöp tenekesinde, içinde kıyma
boşaltılmış kaba kasap kâğıtları sineklenirdi. Sinekler, pis sinekler, ka-
ra, mikroplu, çirkin sinekler, menekşelere doğru uçarlardı. Kurtlan-
mış, kokmuş et kokusu taşırlardı. Ben kahrolurdum. Menekşeleri ben
de sulamıştım kaç sefer... Ömrümün sonuna değin, menekşeleri si-
neklendirenleri bağışlamayacağım. Başkaldırmazsam ölürüm.)–*

Büyümüş bir küçük kardeşi birdenbire anlayıvermenin
–bir de geçen zamanı– durduruşu içinde ahraz gibi baktı kaldı.
Sokak kapısı açılınca kamaşık bir beyaz ışık düştü merdiven
başına. Sonra, ışıktan, sarı tüyleri parlayan iki ince bacak, bir
küçük bavul geçti. Bir ince bilek, bir kalın kemerli kol saati, bir
tutulmuş öpücük, üç damla peş peşe gözyaşı damlası geçti. So-
kak kapısı, sonra, yavaşça sineklenmiş menekşelerin üzerine
kapandı.

Giderek Daha Güçlü

BEN İLGİNAR OLALI BÖYLE OYNAMAMIŞTIM

Ham duygularımı, yaşamamın zorlukları içinde, nasıl da usumdan yarattığım güneşlerde olgunlaştırdım ben. Bu güneşlerimi ortalara çıkarmalıyım demiştim işin başında. İyi demişim. Hep kullanılmış duyguların, hep kullanılmışlıkların içinde çevremdekiler. Beni tüketen bu oluyor.

HAV HAV HAV.

Bir gülün açılmasını öğreteceğim ben onlara.

HAV HAV HAV.

Ben kafamı silkelediğimde, onlar gündelik hayatlarına, gündelik hayatlarının bilincinden yoksun oldukları tekdüzeliğine renk getiren olayın kıvancı içinde, kıvancın son şenliklerinde bağışıyorlardı.

YALNIZ BİR KIZ A CANIM. TEK BAŞINA BİR KIZ. YALNIZ YAŞAYAN BİR KIZ. AKŞAMÜZERİ. AKŞAMÜZERİ YANİ, GENÇ BİR ADAMLA, AKŞAMÜZERİ YANINDA GENÇ BİR ADAM VARDI. BERABER GELDİLER. RRRR. ŞŞŞŞ. HİÇ BÖYLE AÇMAZDI RADYOYU. RADYOYU HİÇ BÖYLE AÇMAZDI. BÖYLE AÇMAZDI RADYOYU HİÇ. HİÇ... AÇMAZDI RADYOYU BÖYLE. EEEE. EVET. EVET... SEPET. SEPET AKŞAMÜZERİ GENÇ BİR ADAMLA GELMİŞLERDİ. HHHH. SSSS. GENÇ BİR ADAM. ADAM YANİ. YANİ... APARTMAN

nişlerim. Çocukluğumdan bu yana, bilinç aydınlıklarımın bu yana bilip durduklarım. Onun için, yeni düzenler kurmaya durdu aklım.

HAV HAV HAV.

Üçüncü kapıda –dördüncü kapı benimki– akıllı komşu, oğlu ve kocası otururlar. Şenliğe en son onlar katılmış olacaklar. Çünkü onların her zaman yapacak işleri vardır. Bir ailenin ne demek olduğunu, sorumluluklarını bilirler. Önde akıllı komşu, arkada göbekli kocası, en arkada oğlan. En ilgisiz oğlan, en konuşkan anne, en kaygılı baba olarak çıkmışlardır kapının önüne. Akıllı komşu kapının önüne çıkar çıkmaz, durumu avucunun içine almıştır. O çıkınca herkes selam vermek gerektiğini düşünmüştür. Pipolu komşunun yüzünde ne olduğunu çabucak tanıyamayacağım bir anlam dolaşmıştır. Onu iyi tanımıyorum. Akıllı komşu hoşuma gidiyor. Yürümeyi, akşamüzeri eve öteberi getirmeyi, memleket haberlerini dinlemeyi değerlendiriyor o kadın. Kumaşları onun üzerinde seviyorum. O kadının, berbere gidip nasıl bir saç biçimi istediğini anlatması, berber bildiğini okuyunca, dükkânı başına geçirmesi hoşuma gidiyor. Onunla candan selamlar alıp veriyoruz. Kocası bir gün merdivenleri soluk soluğa çıktığını görünce, “Yoo, küçük abla bu böyle olmaz” demişti. “Bizim kadın, söyleyeyim de biraz görünsün bu bizim komşu ablaya. Kendinize bakmıyorsunuz. Dikkat ettim, son günlerde iyice süzüldü yüzünüz. Olmaz böyle.” Adam benimle ilgilenmişti. O akşamı oldukça zor geçirdim. Duygulanmaların elinden kurtulmak kolay olmuyor. Ama bunda onun hiç suçu yok. Yoo. Ben kendim kurdum bu düzeni. Baktım çevremdekilerin hiçbiri aile denen varlığın bilincinde değil, bir araya gelmiş, âdet budur demiş yaşıyorlar; karşı çıktım ben de. Cennetin anahtarları bende şimdi. Ben bir İlginçırım. Kendi hayatımı yaşıyorum.

Kapım kapalıydı. İçeride radyo çalıyordu. Sonuna değin açılmıştı ses. Obualar durmadan uğursuz bir melodiyi sürdürüyorlardı. Gece yarısı apartmanda bir felaket havası esiyordu. Davullar ve teneke sazlar, döşemeyi sarsıyordu zaman zaman. Dışarıdakiler ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Merdivenlere

sağlam sağlam basarak çıkışım, onları bana karşı çekingen olmaya zorluyordu. Ben öyle kapısı zır zır çalınacak komşulardan değildim. Hiçbiri benden tuz ya da sirke istemeye gelemezdi. Kapımı çalmaya çekiniyorlardı.

Sonunda akıllı komşu da kapıya çıkınca, akıllı komşunun kocasının kaygısı da işe karışınca, kapıma geldiler. Kapımı çalmaya başladılar. Zil duyulmuyordu bile. Sonra, aralarındaki bağ, nasıl bir güçlülük kazandıysa kazandı, işi kapı yumruklamaya değin vardırıdılar. Alt katlardan da çıkanlar oldu. Sesler çoğaldı.

Oyuncaklarının tümü eskimiş. Oynamaktan bıkmışlar. Yenilemeyi bilmiyorlar. Kıvanç içinde ellerine geçen bu oyuna tempo tutuyorlar. Polis, polis, polis. Karıncalar hızlanıyor. Ağızlar köpürüyor. Bakışmalar, tanışıklıklar, oracıkta kuruluveren ahbaplıklar, yeni bir giysiyi ortaya çıkarabilmiş olmanın beklenmeyen sevinci, merak edilen bir başkasının ev kılığını görmelere dudak bükmeler, ilgiler, ilgisizlikler ortalara dökülüyor. Hep kullanılmış olanlar. Hep. Hep zamanın boşa gitmesi. Oy oy oy oy. Usumdan yarattığım güneşlerim, oy oy oy.

Yerimden kıpırdamadan hepsini duyuyordum. Radyonun önünde dizüstü çökmüş, ellerimle yüzümü kapamış oturuyordum. Oysa o, koltukta oturmuyordu artık. Yeşil koltuk ona çok yakışıyordu. Kumrallığı daha çok ortalara vuruyor, güvercinler daha çok dolaşıyordu o güllerin fıskiyeli mermerlerinde. Ben Ilgınca ona tutuluyordum gide gide irak yollarda. Ah!.. Bunu anlatamam. Oturmuş bahçe kapısının önüne karıncaların düğününü izliyordum. Dalgındım. Küçük yüreğim, çocuk yüreğim, umutsuzlukla çarpıyordu. "Ilgınca! Kız Ilgınca," diyorlardı bana. Yaylada kirazlar pembeleşiyordu. Bana yabancı acı kiraz diyorlardı. Olsun. Ben onları sevmemeyi bilebilen bir çocuktum. Hav hav hav. Bana bağıyorlar: "Bacaklarını ört kız. Askerler bakıyor." "Bacaklarını indir kız, donun görünüyor." Ne yaptıklarını hiç bilmiyorlar bu küçük Ilgınca'ya. Onlar hâlâ bir yerlerde ileri hayvanlar olarak yaşamaktalar. Ağaçların en yukarı dallarına kaçıyorum. Geceyi orada geçiriyorum. Korkmuyorum. Bana ileniyorlar. Benim yüzümden babalardan, da-

yıllardan korkan kadınlara sevmeden bakıyorum. Bir adam ağaca çıkarken düşüp bacağına kırıyor. Ben onlardan ayrılıyorum. Ağacın en yukarı dallarına kaçıyorum. Babalar, dayılar, gece yarısı yatak odalarından gelen seslerden, ürpertiler, korkular aldığını bilmiyorlar bu İlginçar'ın. Onu alıp balıklara götürüyorlar. Mavi sularda, güneşler yakalıyor İlginçar. Kadınlar bu güneşleri anlamıyorlar. Erkekler daha iyi. Kadınlar, altın dişlerini fırçalamıyorlar. Buna karşı evin tahtalarını fırçalayıp, bastı diye İlginçar'ı horluyorlar. Adamlar, evin içinde donlarıyla geziyorlar. Kadınları arka odalara çekiyorlar. Ben bunları hiç kimselere anlatmamıştım. Ah, onlar hâlâ bir yerlerde ileri hayvanlar olarak yaşıyorlar. Onlar, hâlâ balkonlara ıslak havlular asıyorlar. Komşular balkonlara asılan havlulara bakıp gülüyorlar. Göz kırıyorlar. Göz kırptıkları zaman ben İlginçar kusuyorum. Yokuş aşağı koşup, büyük yoldan, iki yanı ağaçlık yola çıkınca orada bir ev biliyorum. Geceleri sokak kapısının önünde ışık yanan bir ev. Ben o evi istiyorum. Bir akasyanın arkasına saklanıp, evin duvarlarındaki kocaman resimlere bakmak istiyorum. Büyük kızlar beni bırakmıyorlar. Yatakta tutuyorlar. "Şimdi çıkılmaz" diyorlar. Suskun, basılı, ayıp gülmelerle, takunya seslerine, su seslerine kulak kabartıyorlar. Göz kırıyorlar. Ben onlardan ayrılıyorum hep. Kendiliğinden olur muymuş! Çocukluğumdan bu yana sürdü geldi benim yabancığım.

Onun beni dinleyişini anlatamam. Bu dinleyişler beni alıp alıp götürdü. Ah; ben İlginçar olalı böyle olmamıştım.

HİÇ KİMSE ONU NASIL KENDİMDE TAŞIDIĞIMI BİLEMEZ.

Ben bir gül büyütüyordum. Çocukluk gecelerimin karanlıklarından alıp getirmiştim, benimle onu. Ben yollarda yürürken, ben taşıtların arasında sıkışıp sıkışıp kalırken, kalabalıklardan geçerken, onu en güzel, en sessiz köşemde nazlatırdım. Avaz avaz gelen dolmuşlara atlar, omuz omuza sıkışıp oturdum ya, yola çıkar çıkmaz çevrem kayboluverirdi. Bir yerden gülümün sesi gelirdi. Yollara mı bakardım, ağaçları mı görürdüm artık. Ben bir gülü büyürken yaşamasını biliyordum. Karanlık sinemalarda, omuzlarımın arasına saklanmış, öyle kim-

seyi görmeden otururken, bizim DİDİDİKOKO'lar beni görürlermiş. Sonunda bana sevdalı diyecéklerdi, biliyorum. Evet evet, önemli değil. Onlar sözcüklerin değerini bilmezler. Ben sevgiler içindeyim oysa. Bir sokağı bitirip, köşeyi döner dönmez, deniz görünöverince, insanın neler duyduğunu yüce şairler iyi anlatırlar. Oysa çocuklar, balonlarını kaçırmamanın acısını daha yürekten duyarlar, ünlü şairlere karşı. Ben gülümle, çocuklar arasında bir bağlantı kurabilirim. Ben gülümü nerelere koyacağımı bilemezdim, doğru. Yunan güneşlerinde, mermerlerde, bulutların oralarda bir yerler vardı. Evet, evet, iyice titizleniyordum bu konuda. Ama, her yaşantının bir gülünçlü yanı vardır ya, onu bir gün sucuklu bir tostun arasında bulacağım hiç aklıma gelmemişti. Gene başımı omuzlarımla arasına kıştırılmış, ayazlı, sinemalı, eve gidip kitap okunmalı bir gün sürdürüyordum. Daha o sabah ihtiyar sağır komşuya, bağırın anam, babam, soyum sopum, üveylerim haslarım, daha bir dolu fandanlarım filanlarım olduğu halde neden yalnız yaşadığımı, bunun neden böyle olması gerektiğini anlatmaya çalıştım. Aman ihtiyarcık! Soluğum kesildi de gene anlamadı. Ama yüreğinin çok arı bir köşesinde, benim akıllı ve olumlu düşünceleri olan bir kız olduğumu anladı. Bu da bana yeter. Benim gibi kızlar var elbette. Birbirimizden habersiz, aynı çizgide yürüyüp, çizgimizi sağlamlaştırmaya çalışıyoruz. Biz kızlar, sabahları bekçilere soruyoruz. "Bekçi bekçi, bizim kapının önünde bir zanzalak ağacı vardı, gördün mü?" Bekçiler soruyorlar: "Buyur?" Üsteliyoruz. O zaman onlar da kafalarını sallıyorlar iki yana: "Git Allahını seversen baci." Oysa bu sabah bizim bekçi bana sordu: "Öyle bir ağaç var mıdır baci?" Oldu oldu. Başladı çevremizdekiler bizleri düşünmeye. Benim istediğim de bu. Onlara kendimizi aldirmalıyız.

Koltuğa ellerimi uzatıyordum. Ağlamak ağırıma gidiyordu. Vücudumu, olanca ağırlığı ile dizlerime bırakmıştım. Kıpırdamıyordum. Dışardakiler, kanlı köpükler içinde dövünüyorlardı. Hepsi kendine has oyunlar içinde, serüvenler yaratmaya, meraktan çatlamaya bakıyorlardı. İkinci, birinci, bodrum kattakiler de dolmuşlardı kapımın önüne şimdi. POLİS, POLİS,

POLİS, diyorlardı. Ben onlara eskiyen oyuncakların yenilenmesini, nasıl yenileneceğini, bize büyük oyunlar gerektiğini öğreteceğim. Öğretmek edimini bilerek kullanıyorum. Ben onlara bir şeyler öğretecektim. Kafalarına vura vura. Ama bir gülü büyürken yaşamak öğretilemez, ah!

Ah! dedim, polis sözcüğünü duyunca. Ayağa kalkıp dineldim. O zaman, onları ve müziği birden duydum, yeniden. Bilincine vararak. Sonrası çabucak gelişti. Hemen soyundum. Geceliğimi giydim. Saçlarımı çözdüm. Fırçaladım. Dişlerimi ovdu. Ayaklarımı yıkadım. Sabundan gerilen yüzüme krem sürdüm. Bunları ivedilikle yaptığımı gördükçe, dişlerimi sıkıyordum. Divanın örtüsünü katlayıp kaldırdım. Dışarıdakiler artık kan kusmaya başlamışlardı. Polis konusunda işler yeniden karışmış görünüyordu. Polis çağrılсын mı, çağrılmasın mı? Divanın yastıklarını yeşil koltuğun üzerine yığıdım. Çarşafımları gergince serdim. Yastığımı kabarttım. Yorganımla, battaniyemi açtım. Başucuma bir kitap koydum. Yatılmış yatağa benzesin, diye çarşafımı buruşturdum. Yorganımı kaydurdum. Sonra birden yapacağımı yaptım. Radyonun fişini çekip çıkardım. Büyük, büyük ve korkunç bir sessizlik oldu. Karıncalar durdu. Kanlar akmaz oldu. Tam o sırada da polis geldi. Yüreğimin taktırdığını duyunca kızdım kendime. Usulca aralığa çıktım. Kılım kıpırdamıyordu. Beğendim. Tek elimle, hava boşluğuna bakan küçük pencereyi açtım. Eğilip baktım, başım döndü. Karanlıktı. Ta dipte bir kedi ölmüş olabilirdi. Yıllardır pişen pirzolarların kokusu taşlara sinmişti. Taşlar kaygan, isli olmalıydı. Radyoyu uzattım ve attım. Duvarın iki yanına çarpıp, tuhaf bir ses çıkararak dibi buldu. Kâğıtların üzerine düştü. Hışırtıdan anladım. Kırılıp kırılmadığını çok kısa bir an düşündüm. Pencereyi kapadım. Geniş bir soluk aldım. Sonra yavaş yavaş sokak kapısına yürüdüm. Polisin sesi, bütün sesleri bastıran kalın erkek bir sestti. Sarışın komşuyu duydum o ara. Diyordu ki: "Ya yavrucuğa bir şey olmuşsa. Ay bayılıcim şimdi." Sesinden polisin genç, gösterişli biri olduğu anlaşılıyordu. Kapıyı birdenbire açtım. Polis genç ve gösterişliydi. Ben kapıyı açiverince, sağır büyükannenin ödü patladı. Yakışıklı komşu içeri girmişti. Sarı-

şınla ve karısıyla ilgilenmediği için. Benim için kaygılanmadığı söylenemez. Akıllı komşu polise açıklamalarda bulunuyordu. Ben kapıda görününce, hepsi şaşkınlığın ötesinde, adı konmamış bir duyguyla bana baktılar. Ben gergin, rahatsız edilmesine içerlemiş bir sesle sordum: "Nedir? Bir şey mi var?" Sonra kendime, "Gül İlginçar gül" dedim. "Ya, işte böyle yaparsın. Onların öcünü bunlardan alırsın." Buna öç alma denmez ya. İşimiz de bu değil zati. Hepsi birbirlerine benzerler. Bir anlatılmayan şeyi, anlatamayacağını anlayan kişinin dalga geçmesidir bu.

Taşlaşmış bir durgunluk oldu. Olsun, iyidir.

BENİ ONA GEÇMİŞLER,

Süveter giymek benim hakkımdır. Süveter giyince memelerim iyice ortaya çıkıyorsa, sıkı fırçalanmış saçlarımla, alaca bulaca boyalar yerine, yerli yerine konulmuş çizgilerle biçim verilmiş yüzümün bir denge kurduğunu anlatmak da bana düştü. Bir müdür, gözlerini bel bel açmadan, nasıl bakar; müdürlük havasını nasıl sürdürür! Bunları da anlattım ona. Kolay olmadı. Uzun zaman gözlerimde dimdik durmuş bakışlar taşımaya zorladım kendimi. Üst üste on gün süveter giydim. Sırtım ağrıdan dökülürken bile dimdik yürüdüm. Onu alıp kırlara götürdüm. KOKOKODUDUDU'lar ekmediğimiz yerlerde bitti, kök saldı sinir sistemime. Ama ben, çocuk yaşlarımdan bu yana alışıkтым İlginçar olmaya. Yabani acı kiraz! Olsun. Söktüm attım onları bahçemden: Oturup diplerini ayıkladım uzun geceler. Bir İlginçar'a bu yakıştırdı. Ona, kırlarda yüzükoyun yatıp toprağı dinlemeyi öğrettim. Ben onun yanında güçlüydüm. Ben ince dalların ucu olmayı biliyordum küçükten. Ben uzun geceler, düşünceler büyütebiliyordum. Ona bir kadınla kıra gidip kadını düşünmeden, gökyüzünü seyrederek bulut olmayı öğretmek de bana düşerdi elbet. Yüzükoyun yatarken erkekliğini unuttuğunu sonradan anıp şaşacaktır. Benden toprağı dinlemeyi ve bunları bunları öğrenince, artık memelerime kadınlara has olağan çıkıntılar olarak bakmaya başladı. Tıpkı benim onun burnunu yadırgamayışım gibi. DİDİKOKODUDU'ları da dizeledim istediğimce. Onlara, ileri hayvanlar olmaktan çıkıp insan olmalarını öğütledim. Ama hâlâ hiçbiri, müdürle kıra gidip

toprağı dinlemedi. Toplaşp alaturka kır gezilerine çıkıyorlar da, "Piknik" demeleri vagus'uma dokunuyor. Ertesi gün, servislerarası dedikodu düzeni, işleri aksatma bahasına da olsa, sıkı bir çalışma yapıyor. Ben bunları yüznumara aralıklarında yapılan tartışmalardan izliyorum. Müdürle neden evlenmediğime öyle şaşıyorlar ki, yavaş yavaş, usumla ilgili fısıltılar başladı. Müdürün beni almaması, benim onu kandıramamış olmam söz konusu olamaz. Bildiler çoktandır beni. Ben bir Ilgınca'yım. Yabancı acı kiraz. Olsun. İşte bir bu yüzden ben, onun bana, "Sen bunları rahatça konuşabilecek bir kızsın sanıyordum. Sen bir şeyler saklayacak kız değilsin. Müdürle aranda olanları bana rahatça anlatabilirdin" demesini kaldıramam. Yok, ben bu yükü çekemem. Beni koyup gitmelere gelemem. Beni ona geçmişler. Nasıl becermişler de inandırmışlar. Ben kaç yıllar bekledim onu. Ne güçlüklerden bulup çıkardım.

"Bir tost" demiştim. "Sucuklu olsun." Burun deliklerim bir kedininkinden daha duyarlıklı açılıp kapanıyordu. Işıklı, sıcacık kalabalıktan hoşnuttum. Kızarmış sucuk kokularını içime çekiyordum. Garsonlar kollarını, yarım ay çizecek biçimde, havaldan uçurarak, dolu tabaklar, köpüklü biralar taşıyorlardı. İçeri girer girmez, açlığımı giderecek, sıcak, güzel kokulu bir tostun havasına kaptırmıştım kendimi. Arkasından bir şey daha yiyecektim. Örneğin sıcak sosisli bir sandviç. "Arasına bol hardal koyun lütfen" diyecektim. Hardalın ağzımı yakacağını düşünmek hoşuma gidiyordu. Tost çabucak olmaz. Zaten hazırda olmadığı için, üst dudağı ortasından yarık çocuk, tavşanları hazırlıyordu daha. Annesine sıkı sıkı söylemişlerdi, bakma gebeyken diye. Bakmıştı işte. Gene de çocuk, annesini ve tavşanları benim bildiğimden habersizdi. "Buyurun" deyip uzattı sıcak tost. Ben, tam ben elimi uzatırken, oldu işte; ne olduysa, o zaman oldu. Ben elimi uzatıyordum tost almaya için, çocukla göz göze geldik. Çocuk bana, "İçecek bir şey?" diye sordu. Ben daha karşılık vermeden, kalın bir ses, "Bana bir portakal suyu" dedi. Ben de elimi tosta uzanık ona baktım. O da bana baktı, böyle olunca. Ama ben, baktım kaldım. Yüreğimi bir dellenmedir aldı. Aldığım tost elimden bırakıverdim. Kızarmış ekmek-

ler, sucuklar, her biri bir yana dağılıverdi. Bundan sonrası epeyce karışık geçti. İşe, garsonlar, faraşlar, süpürgeler de karıştı. Adam benim yanıma geldi. Az önceki durumumuza karşı, şimdi daha bir yakındık birbirimize. Çünkü, küçükük ortak bir serüven sahibi olmuştuk, onunla ben. Dudağı yarık çocuğa yeni bir tost söyledi. "Portakal suları iki olsun" dedi. Bir tost da kendi için söyledi. O konuşurken ben ellerinin biçimine bakıyordum. Çok hoşuma gitmişti elleri. Dudağı yarık çocuk ona saygı duyuyordu. Bu beni sevindirdi. Kocaman bir adamdı. Onunla el sıkmanın çok hoşuma gideceğine inanıyordum. Bana, küçük bir baş dönmesi, küçük bir baygınlık geçirmiş olabileceğimi söylerken, ben hep ona bakıyordum. O kocaman duruşuna, kısa bir an, yeniyetme bir delikanlı utangaçlığı gelip geçti. Güldü bana. Ben de ona güldüm. Rengi solmuştu. O dakika anladım benden hoşlandığını. Hiçbir şeye böyle sevinmemiştim, Ilgın-car ömrümde. Tostu ısırarak için ağzımı açtım. Tam ısıracaktım, bir baktım, gülüm gelmiş, sucukların orada açılmış.

Ah ne güzel!

Bizim KOKODİDİ'lere tezgâh işletmek için bir dolu söz olacaktı bu biliyorum. Ama böylesi aklıma gelmemişti. Yol boyunca yürürken ikimizi gördüler. Bu onlara yetmiş. Batıracaklar bu memleketi. Benden hoşlanmıştı. Gülümnden haberi yoktu. Aramızda geçen küçük olayı bir arkadaşlığa çevirebilmek için, tostun onun yüzünden düşürdüğümü söyleyerek, tostun ve portakal sularının parasını o verdi. Sonra beraber çıktık. Beni evime götürmesinde bir sakınca olup olmadığını sordu. "Yok, yok, yok," dedim. Oturduğum apartmanın kapısına gelince, öylesine bir üzülmeye tutuldum ki; daha geç ayrılalım diye, onu odama konukluğa çağırdım. Merdivenlerin ışığı bozuktu. Kibrit çakarak, kibritin sönüşüne gülerek, üst kata çıktık. Ben bu merdivenleri çıkmanın böyle güzel olduğunu bilmezdim. Neyim varsa konuşuma sunmak istiyordum. Bahçe kapısının önündeki karıncalarımı, ağaçlarımın en üst dallarını bile, o çok uzakları bile önüne yığdım. Odamın tek koltuğunda oturuyordu. O koltuk ona çok yakışıyordu. Çay kaynatmalarımı, soba tutuşturmalarımı, ortalıkta olmaması gereken fazlalıkları yok

etmelerimi, her şeyimi gösteriyordum ona. O da bana, öksüz-
zoğlan balıklarını, limon bahçelerini, güney denizlerini verdi.
Bunları, şimdiye kadar kimselere vermemiş olduğunu söyleme-
sini de verince, ben de tutup gülümü ortaya çıkarayım dedim.
Olmadı. Utandım. Ben ilginç olalı böyle utanmamıştım. Büt-
tün koltuğu dulduruyordu. O, kırlara çıkıp toprağı dinlemeyi
biliyordu. O, bir gülün açılmasını izleyebilecek bir adamdı. O
beni arıyordu. Gözlerinden bildim. Elimi uzatıp, yüzünü sev-
mek isterdim. Yapamadım. Yüzümü yüzüne dayamalıydım.
Olmadı. Bütün ateşlerimi tutuşturdum onun için. Bildi.

Hiç kimse onu nasıl kendimde taşıdığımı bilemez. Ben bu
gülün böylesi soylu bir gül olduğunu bilmezdim.

O gün bugün en beklediğim konuğum oydu. Beni ona geç-
meyi ben onlara gösteririm.

HAV HAV HAV.

EVET.

Öylesine bir şaşkınlığa uğramışlardı ki, sorumu üsteledim:
"Evet? Ne var kuzum? Bir felaket falan mı yoksa?"

Son cümleyi, akıllı komşuya sormuştum. Ağır ağır yanıma
geldi. Elini usulca saçlarıma uzatıp okşadı. "Hasta falan değil-
sin ya canım?" "Ben mi? Hayır. Neden hasta olacaktım?"
"Hiçbir şey duymadın mı?" "Hayır. Kitap okurken uyuyakal-
mışım."

Ortalık yeniden karıştı. Uyku basması, karabasan, uyku
ağırlığı gibi can sıkıcı sözler doldurdu her yanı. Fos diye fosladı
koca apartman. Ben sordum: "Peki, ama anlayamadığım şey,
neden böyle telaşlandığınız. İstersem sabaha değin oturabili-
rim." İçinden radyo sözcüğü geçen bir dolu laf birden boşaldı.
Ben kaşlarımı şaşkınlıkla kaldırarak sordum: "Radyo mu? Na-
sıl radyo?" Bu sefer radyo sözcüğü üzerine üşüştüler. Nasıl sı-
kıntı veren şeyler. Ben de kaşlarımı daha çok kaldırarak şaşkın-
lığımı serdim ortalara: "Çok tuhaf. Ortalarda bir şeyler dönü-
yor, ama anlamıyorum. Çünkü benim radyom yok."

Sonra onlara fırsat vermedim artık. Aldım hepsini bir göz
odama, iğne deliklerini, fare deliklerini gösterdim. En sonunda
da kaşlarımı indirip, onlarla düşüncelere vardım: "Ya! Essah-

tan, ev, perili falan olmasın!" Parmaklarımızı büküp, dağlara taşlara vurduk. Tık tık tık. Tüh tüh tüh.

Kısa bir sessizlik oldu. Hemen faydalandım. Bir kraliyet balesinin başbalerini inceliğiyle hepsini selamlayarak, odama girdim. Susup kalışları anlatılır gibi değil. Akıllı komşu düşünceli ve kuşkulu bakıyordu. Zarar etmez.

Ben onlara gösteririm!

HıshıŖi Hançer

(KESKİNDİR KESKİN)

Koro:

Yazık, yazık! Yazık etti kendine.

Sesler:

Gül gibi tazeydi. Altın beşiklerde, gümüş eşiklerde büyü-tüldü. (Bir dediği iki olmadı.)

Koro:

Yazık! Yazık oldu.

Sesler:

Kim almazdı onu? Üç oğlanın bir tanesiydi. Kalem kaş on-da, kömür göz ondaydı. (Geçenlerde gördük bozulmuş.)

Koro:

Yazık!

Bir ses:

SERSEMLER!

Koro:

Ooooo! Bu ne demek? Onu biz biliriz biz!

Bir ses:

OOOOF! ÇOK BİLİRSİNİZ SİZ!

Koro:

Yoooo! O mahvolmuş bir kızdır.

Bir ses:

HOOO! O İYİ EĞİTİLMEMİŞ BİR KIZDIR.

Koro:

Yazık!

Bir ses:

EVET!

Kalçalarının olanca tedirginliği içinde üşümeye bırakamıyordu kendini de, ondan gittikçe daha çok titreyerek beyazlanıyordu. Ürkürük, kasılmış bir beyazlıktı bu. Çıplak vücudunu yatağa, olanca ağırlığıyla, o yayılmış, doygun, diri gevşekliğiyle, çökertircesine bırakamıyordu. "Oh, bir mutluluk deniz aşırı!" diye, kollarını, bacaklarını, iki yana açıp uzatamıyordu. Karnının üzerindeki esmer elin, rastgele orada unutulmuşçasına kalışından yılıyordu. Birbirlerine, içten içe yönelemiyorlardı. Alkolün etkisinden hızla kurtulan kafası, hafifliyordu. Kurumaya yüz tutmuş ıslak pösteki gibi, yapış yapış, tiksindirici duygular içinde, bir duyum yitimine doğru gidiyordu.

Koro:

Yediği önünde, yemediği ardındaydı.

Sesler:

Her dediğini yaptılar.

Koro:

Çok okuttular, çok okuttular!

Sesler:

Ya, ya, doğru yapmadılar.

Koro:

Bir kızı bırakırsan...

Sesler:

Öyledir, öyledir...

Koro:

Ya davulcuya, ya zurnacıya gider.

Sesler:

Çok doğru, çok doğru!

Bir ses:

SERSEMLER!

Koro:

Ekmek elden su göldendi.

Sesler:

Öyleydi, öyleydi.

Koro:

Sıkıntı nedir bilmedi.

Kıtlık yüzü görmedi.

O zamanlardan daha, yatağıyla onun arasında bir duygu alışverişi olmuştu. O yatağını tanırды, yatağı onu. Birbirlerinin huylarını, huysuzluklarını bilirlerdi. Birbirlerinin kusuruna bakmazlardı. Bazen kızar inatlaşır, ama çoğu zaman anlaşılırdı. O, yatağını tersyüz eder, güneşlere çıkarırdı. Ona yeni çarşaf lar armağan ederdi; yatağı da onu rahat ettirirdi.

Koro:

Ooooo!

Bir ses:

SİZLER GİBİ DEĞİLDİ O.

BAŞKALDIRMAYI BİLENDİ O.

BAŞKA DÜNYALARI DUYANDI O.

AMA...

Koro:

Hele hele hele... Aması neymiş?

Bir ses:

TISS! AKLINIZIN ERMEDİĞİNİ ANLAMAYA ÇALIŞIN.

DÜŞÜNÜN, DÜŞÜNÜN.

Koro:

Bizi yadsıyor musun?

Bir ses:

YADSIYAMAM. OLUMSUZ OLUR.

AH SİZLER!

EĞİTİLMELİSİNİZ, EĞİTİLMELİ!

Koro:

Yuuuuuu!

Bir ses:

SERSEMLER!

Yatak onu itiyordu. Önce bu vardı. Yatak ikisi arasındaki ufak ufak duygu parçalarından biri değildi. O duygu parçaları, nasıl yalnız ikisine değginse, yatak da öyle olmalıydı. Değildi. Ona, eski giysilerle değiştirecek, çözme çarşaf lar almamıştı, bir küçük kadın gibi. Beyaz üzerine ince mavi çizgili bir çözme çarşafa sevinmekle, bir adamın hayatına nasıl destek olunur bilmiyordu.

Adam onu, erkekliğinin deli deli atan kösnücüllüğüyle isterken, ortaya oyununu koymuyordu. Bu da vardı. Önemli olan da buydu. Adam ona güvenemiyordu. Bu ona, başka bir gündelik oyunla, tam usta oyuncu duruşuyla, topluma, çevreye, törelere başkaldırđını sanan bir bakışla bakarak, "Ben istiyorum seni. Ben istiyorum" demişti. Sigarası parmaklarının arasında titriyordu. Bütün yaşantısını koymuş gibiydi bu söze "Bir ok attım, tam zamanında gitti buldu yerini" diye düşünüyordu, derinlerinde. Adam, onun için öyle solgun bakıyor sanıyordu. Oysa adam, arzulamıştı onu. Hepsi bu. Böylesine yalın.

O kenetlenmiş kollara, kasılmış bacaklara karşın, eksik olanı –pek anlayamayarak– seziyordu. Bütün dişilerden üstün sandığı, dişî kuvvetinin açıkta kalışına şaşırıyordu bu adamın yanında. Tanrısal bir güç bulurdu güzelliğinde. Şimdi onun çok kısa süreli, sıradan bir tanrılık oluşuna inanamıyordu.

Yatak onu itiyordu. Yıllar yılı kendinin olan bir yatakta yatmıştı. Çocukluk anıları içinde, hep, ayaklarını geceliğinin içine toplayarak dertop oluşu, sıcacık düşler görüşü vardı. Kocaman bir kuştüyü yastığı vardı. Öbür kardeşlerinin yanında ona bir üstünlük verdiği için, uğruna savaşlar çıkan yastığı. Ama o peri padişahının kızıydı. O yer-yüzüne gelsin diye, yedi yıl adaklar adanmıştı. Gülen ayna, ağlayan nar, tılsımlı ayna bulunup getirilmişti Kafdağı'ndan, Çin'den, Maçin'den... Hep onun için. Üç oğlanın içinde bir tanecik kız.

Koro:

Kirpikleri nah böyledir maşallah!

Sesler:

Bebekken ayrı güzeldi, şimdi ayrı güzel.

O ne kız öyle. Tanrı nazardan saklasın.

Koro:

Tuh tuh tuh...

Sesler:

Aman da bu kıza, işlemeli yastıklar dikmeli,

Aman da bu kıza, tenteneli çarşaf lar sermeli.

Amanın da bu kız mı, sultan mı?

Amanın da amanın.

Bir ses:

BU KIZI İYİ EĞİTMELİ.
HER KIZI İYİ EĞİTMELİ.

O rahat yatağının içinde, uzun, "Uuh ihı ihı..."lar çekerek gerinmişti. Kollarını yastığının altına sokar, yarı düş görür, yarı düşünüyor yatardı istediğince.

Oysa bu tanımadığı bir yataktı. Tanımadığı başka yataklarda da yatmıştı, ama önem vermemişti. Onu deli isteklerle istemişti erkekler. Bir ikisini seçmişti aralarından. Serüven saymıştı. Dikkafalılık, kafa tutmacalık, öncü kız oyunları oynuyordu o zamanlar, boyuna bosuna bakmadan. Her istediğini elde etmeye alışmıştı ya, öylesine bir oyun.

Koro:

Ah deli gençlik.

Ah deli gençlik.

Bir ses:

ÖYLE Mİ?

Ama bu kez, yatağıyla çıkmıştı yollara. Yatağını koyuyordu ortaya.

Beyaz, iyi cins bir keten çarşaftı bu yataktaki. Adamın giydiği, buruşmaz, döküm döküm keten giysiler gibi. Hep, başka memleketleri, asfalt yolları, palmiyeleri, geniş meydanları andıran, adamı hep öyle, öbür erkeklerden başka, onlardan hoş gösteren giysileri gibi. Tanımadığı bir kuştüyü yastıktı bu. Kendi saçları akşamdan onun üzerinde kalmamıştı. Üşüyordu, ama gene de yatağın bilmediği köşelerine doğru ayaklarını uzatıp, kokusunu bilmediği bu battaniyelere, bu örtülere sarınamıyordu. Omzunun başında, soluğu gitgide düzene girerek yatan adam, onu yıldırıyordu. Onda anlayamadığı, alt eden, yenen, yok eden bir şey vardı. Bunun, öbür erkekleri çıldırtan gücünü hiçe indiren bir şey. Ne olduğunu bir anlayabilse, acımadan vuracaktı ona.

Adamı şaşırtmıştı oysa sevgisi. Bir deli çay gibi boşanmıştı. Elle-ri, dişleri, görülmemiş bir kadındı bütün âşık kadınları yansıtan. Bacaklarının beyazlığını, beyaz çarşafların üzerinde pembeliği daha çok belli olan bacaklarını, kendinden geçmiş gibi yaparak, aslında bütün oyunculuğunu kullanarak, cömertçe ortaya koymuştu. Öpüşlerinin en güçlüsünü verdiğini sandığında, adamın sadece öptüğünü görüyordu. Aman! Ne kadınca bir sezgiydi bu, yıldırıcı. Onu ele geçiremi-

yordu. Adam, delikanlı bir hızla öpüyordu onu, ama dişil donukluklar içinde, başka dilleri, başka dişleri alıyordu ağzı, onun ağzından.

Koro:

Yazık yazık! Yazık adama.

Kimi istese almaz?

Sesler:

Okumuşluk onda.

Han onda, apartman onda.

Altın bilezik kolunda,

Ela gözler yolunda.

Koro:

Kimi istese alır.

Kimi istese alır.

Sesler:

Kıza vurgun diyorlar.

Koro:

Ah!

Gönül bu, gönül bu.

Sesler:

Peki neden almıyor?

Neden almıyor acaba?

Koro:

Vah! vah vah!

Sesler:

Yediremiyor kendine.

Bir ses:

ŞAŞKINLAR!

Koro:

Vay!

Sesler:

Nedenmiş?

Bir ses:

YEDİREMİYORMUŞ KENDİNE!

CIKI CIKI CIK!

YANI NAMUSUNA MI DOKUNUYOR KIZIN SERÜVENLERİ?

Koro:

Namus! Namus! Namus!

Ah! (Ah! Ah! Ah!) sıkılmış dişleri haykırışlarını saklıyordu. Kendini fena tutuyordu. Yoksa! Ah! Başkaldırmıştı. Aklının kestiği, hoşuna giden ilk delikanlıyla yatmıştı. Çenesini yukarı dikerek, tepeden bakmıştı akranlarına. Bencil, yanlışı eğitilmiş bir kavak yeliydi. (Sıradan bir kız değilim ben!) demek istiyordu. Hep böyle yüzeyde kalıyordu. Şimdi bir başkası o yatışlara karşı mı çıkıyordu? Kollarının arasına alıp nazlatmıyordu onu. Bağına basmıyordu onu. Kuşkular içinde sorular soruyordu ona. Hırçınlaşıyordu. Saçlarına yapışıp uzun uzun bakıyordu ona. Hani bu aydın adamdı? Hani vücut önemli değildi? Hani? Hani? Haaaaeeeyh! Tanrım! Namussuzlar aldattınız beni. (Namussuzlar! Namussuzlar! Namussuzlar!)

Koro:

Almaz onu.

Almaz onu.

Sesler:

Akıllıysa almaz. Güzellik para etmez.

Koro:

Herkes ne demez.

Âleme laf gerek.

Sesler:

Adamın soyu soppu da razı gelmez.

Razı gelmezler, yooo!

Bir ses:

AH SİZLER! AH! AH SERSEMLER!

ADAM ONU SEVİYOR. YILLARCA ONU İSTEMİŞTİ ADAM. OLMADI. BİR ŞEY YA OLUR, YA OLMAZ. SONUCA BAKIN SİZ. OLMADI. BİR ŞEYİN OLMAMIŞ OLMASINI ANLIYOR MUSUNUZ? BAKIN ADAMA BUGÜN BİR DÜŞ BOZUNTUSUNU YAŞIYOR. HER KADIN BİR YERDE BİRBİRİNİN YERİNİ TUTABİLİR. KADINLA ERKEĞİ BİRBİRİNE BAĞLAYAN, O ANLATILAMAZ, TANIMLANAMAZ DUYGU PARÇACIKLARININ BİRLEŞMESİYLE ORTAYA ÇIKAN YAŞAMAK İÇİN BERABER ÇALIŞMANIN, BİR OYUNU BERABER OYNAMANIN TADINDA BİR ANLAM VARDIR. ADAM

BATIDA BU ANLAMI ARAMAYI ÖĞRENMİŞTİ İŞTE. ONUN İÇİN ÖNEMLİ OLAN BUYDU. ADAM ONA...

Koro:

Aman! Kafamız şişti.

Kafamız şişti!

Ne dırdırlanır, neler anlatır bu böyle?

Biz anlamayız onu bunu.

Almaz o adam onu.

Almaz!

Sesler:

Alır mı canım alır mı?

Bir ses:

ALLAH BELANIZI VERSİN!

Koro:

A! A! A! Gözün kör olsun,

Gözün kör olsun.

Sesler:

Deli mi ne! Deli mi ne!

Allah senin belanı versin.

Bir ses:

OFPOF! OFPOF! OFPOF!

Koro:

Ha,

Ne diyorduk, ne diyorduk...

Sesler:

Adam ona, hep başka memleketlerde yaşadığı kadınları anlatırmış.

Hep çapkınlıklarını anlatırmış.

Koro:

Kıskındırmaya.

Kıskandırmaya...

Sesler:

Ha ha,

Ya ya...

Gâvur kızlarını sayar dökermiş.

Koro:

Delikanlı adam,

Yapar yapar...

Sesler:

Ama ne! Ama ne!

Bir ses:

SİZLER SERSEM BİLE DEĞİLSİNİZ!

ZAVALLILAR.

Koro:

Hadi ordan, hadi ordan...

Sesler:

Densiz.

Seni densiz.

Seni densiz seni!

Bir ses:

DİNLEYİN DE KALIN KAFANIZA GİRSİN:

ADAM ÖNCE ANILARINI ANLATTI ONA. "MASİNGA NEDİR BİLİR MİSİN?" DİRDİ. YA DA "AH! ROZA'YI TANIMALIYDIN. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞINI BÜTÜN ACILIĞIYLA YAŞAMIŞ BİR KIZ. KORKUNÇ, KORKUNÇ... ANLATILAMAZ. DOSTLARIMDAN BİRİYDİ." OTOMOBİLİ, ŞEHİRİ GÖREN BİR YERDE DURDURUP UZUN UZUN ANLATIRDI. İKİSİ ARASINDAN, KIZIN EVDE GİYİNİRKEN DUYDUĞU, ARABAYA GİRERKEN İÇİNE YAYILAN, O, RAHATLIK VERİCİ, ÖPÜŞLERE HAZIR YÜREK ÇARPINTILARI GİDER, YERİNE, BÜYÜK, İNSANCA, ADAMCA BİR ACI, BİR GÜÇ GELİRDİ...

Koro:

Biraz biraz aydınlanıyor muyuz ne?

Bir ses:

YOK YOK. KOLAY DEĞİL. BU, BİLDİĞİNİZ ACIMAK, ACINMAK EDİMLERİNDEN ÇOK BAŞKA. BİR ANLASANIZ, AH, BİR ANLAYABİLSENİZ...

Koro:

Otomobil de, otomobildi ha!

Eee? Anlat anlat... Sonra n'olmuş?

Bir ses:

DEMEDİM Mİ?

Bütün anılar, demir âsâ, demir çarık gezilip görülen diyarlar, o güzellikler, o, doğayla insan gücünün, insanı soluksuz koyan güzelliğinden, liman şehirlerindeki batakhanelere değin hızla yaşanan hayat, kapalı kırk kapıyı açan tılsımlı sözcüğü öğretmişti adama: İŞ!

Bütün memleketlerde, sonbahar gelince yapraklar sarararak dökülüyordu. Bütün memleketlerde, şişman kadınlar, patatesleri soyuyor, yıkıyor, dilim dilim doğrayarak kızgın yağlarda kızartıyorlardı. Bütün kızların burnu üşüyordu. Çocuklar evden kaçıp, göle balık tutmaya gidiyorlardı. Bütün kadınlar, seviştikten sonra uyuyorlardı. Ama onlar, o büyük dişlilerin arasında yaşayanlar, çok küçük yaşta bu tılsımı öğreniyorlardı: İŞ! Kutsal iş. Adam, işte bunu anlatamadı kıza. Gülücükler, o bakışlar, o duruşlar, o salına salına gelişler, o, uuh, ihı ihı uykular, o kısık, kalın seslerle, kısa, kesik konuşmalar, o tatlı diller...

Bir ses:

EVET, EVET, EVET...

Koro:

Ah, ah ah...

Sesler:

Bak hele, bak hele...

Bir ses:

ADAM KIRK KAPIYI AÇMIŞTI. BÜTÜN HİKÂYE BUDUR. KIZ KIRK KAPIYI ANLAMİYORDU. HAZIRA KONMAK İSTİYORDU. ADAM SAHİCİ AYDINDI, KIZ GÖSTERMELİK.

Koro:

Ya!

Çok şey!

Sesler:

Almaz onu, almaz onu...

Koro:

Sesler:

Eh, dünya...

Kader.

Bir ses (kendi kendikendine):

EVET YAZIK!

AMA BU YAZIK,

Yazık! Yazık!

BAŞKA YAZIK.

Açar da Tutku Gülleri Açar

Beni tuttuğunu anlayıverdim. Anlamsız denecek değin birdenbire oldu bu. Beklenmedik bir zamanda. Bir örümcek ustası gibi hünerli buldum onu. Dört bir ucumdan sarmış beni. Oyuna geldiğim söynemez. Bir şeyler olacağını sezdirmek için gayret ettiği de söylenemez. O kendini yaşıyordu. Daha önceden, çok daha akıllıca davranarak anlaması gereken biri varsa, bu, o değildi elbette. O, bendim. Evet, evet. Buna iyice inanıyorum şimdi. Öyle de yaptım sayılır. Ama mutluluğu elden kaçırdım. İşte önemli olan! Öğrenmiş bulunduğumda, geç kalmış oluyorum. Yazık! Bunun bir suçlusu var elbette. Onlara kızmıyorum. Kızma çağını geçirdim. Artık, onun beni tuttuğunu kesin olarak anlamış bulunuyorum ya, iş burada. Çok kısa bir süreden beri de olsa, bu böyle.

Hiç tınmadım. Gücümün tümünü, çağresizliğimle bağdaştırmayı öğrenmedim mi onunla yaşaya yaşaya. Beni yıkamaya çağını ben biliyorum. Onun için bir şey söyleyemem. Ayrıca, bu onun için önemli de değil. Benim artık yaşamadığım zamanlarda da, o işini sürdürecektir. Ben onun için çok küçüğüm. Tersini söylersek, o bana göre çok büyük.

Oysa ötekiyle, bu anlamda aynı boydayız. Merdivenden inerken anladım bunu. Hiç ummamıştı bu rastlamayı. Düşüncesinin bir köşesine, merdivenden inen ayak sesleri karıştığında, daha, beni görmemiş olmanın mutluluğu içindeydi. Omuz omuza geldiğimiz zaman, kaçınılmaz bir anlayışla gördü beni.

Ben önceden hazırdım. Bir bakıma daha şanslı sayılırdım. Kuvvetim, biraz da buradan geliyordu. O, bunu bilmeden düşündü kuvvetli olduğumu. Ben onun için böyle düşünemeyeceğim. Titredi. Hazırlıklı olsa da titreyecekti. Beni kendince yaşatmıştı düşünde. Çıplak omuzlarımız birbirine değdiği zaman titredi. Beni gördüğünde ne yapacağını, uzun, uykusuz geceler boyunca düşünmüştü. Bir yılan geçecekti aramızdan, soğuk. Soğuk, ama yeşil değil. O yeşilin yokluğunu anlayamayacak denli genç. Soğuk, ama yeşil olmayan yılanın beni şaşırtacağını sanmıştı. Benim ondan önce doğmuş olmam, bir burada işe yaradı. Bunun dışında, o, kendini benimle bir çizgide kullanabilir. Ben ondan daha önce başlamıştım büyük oyununa beni tutanın. O yüzden, ona yılanını kullanma fırsatını vermedim. Güldüm ona. Savaş alanlarını hiçe saymış, savaşmalardan yılmamış bir gülüştü bu elbette. Pek anlayamadı...

Bir adamın sıcağı vardı ikimizin de dudaklarında. Ben çıkarken, o giriyordu. Benimle yatmıştı adam. Benimle yatması onu sevmeye hazırlanmak içindi. Bunu onun anlaması olacak gibi değil. Ben, beni tutanın oyununa, ondan önce başlamış olduğum için anlayabiliyorum. Bir adamı anlayabilmek için, bu büyük oyundan yenik çıkmamak gerekirdi. Beni burada anlarsaydı kurtulacaktı. Anladığını sanıyordu oysa. Bir kadını anlayabileceğini sanacak yaşlarda çünkü. Benim yılanım yeşildi. Bir yılansa, her şeyden önce yilandır. Bunu tutkunun içinde ayırt edebilmek gerekir. Sigarasını dudaklarının arasından sızan dumanlarla içerek akşamüzerleri, büyük kentlerin sokak başlarında durup dikilerek, kent ışıklarını tepelerden seyretmelerin verdiği tomurcuk duygulanmalar içinde, yeşil olmayan yılanını çağıracaktı imdadına. Ona şöyle diyecekti, beni gözden düşüreceğine iyice inanarak: "Orospuların erdemli kişiler olduğunu duymuştum. Bu kadın için de düşünülebilir mi bu?" Ama bu arada, kasıklarından içeri doğru yaygın, ezgin acılar arzusunda, titremelerini tutamayan sancılanışlarda, adamın sıcak dudaklarına bırakacaktı ağzını.

Bana gelince... Beni tutanı yenmeyi aklıma koymuştum bir kez. Beni tuttuğunu bugünkü gibi bilmediğim zamanlardan bu

yana. Şöyle de denilebilir: Beni tutanın beni yeneceğini, bana beni tutmuş olduğunu aldıracağını, önceden hesaba katmışım. Yenemedi bu bakımdan beni. Öyleyse para kazanmalıydım ben ötekilerin arasında yaşayarak.

Meraba, meraba. Nassınız? İyiyiz vallahı.

Siz nassınız?

Meraba, meraba. Nassınız? Hamdolsun.

Siz nassınız?

Meraba, meraba. Nassınız? Hiç valla.

Siz nassınız?

Meraba, meraba. Ayol nassınız? Nasıl olalım.

Sizleri sormalı?

Ya öyle mi? Vah vah vah! Hah hah hah!

Hele hele! İşallah! Güle güle.

Meraba, meraba. Nereye böyle? Hiç şöyle.

Meraba, meraba. Nereye böyle? Sinemaya

Hangisine?

Meraba, meraba. Nereye? Sinemaya

Hangisine?

Meraba, meraba. Nereye? Sinemaya.

Hangisine?

Bekleriz. İşallah. Hadi hayırlısı. Ne olsun

valla.

Ya ya hayırlısı. Vallahı öyle. Dünya işte.

Olur canım, işallah.

Geçmişler olsun. Vah vah vah. Selam yazın

bizden de. Olur olur.

Hah hah ha. Hih hih hi. Aa! Oo! Deme Allasen?

Ne diyorsun? Yok yahu? Hadi hadi. Şiş oğlum.

Yapma? Aman Yarabbi! Ee? İlahi...

Pazara gitmem gerekliydi. Mevsimler pazarlarla gelir. Sebzeleri, meyveleri tablalara doldururlar. Gürültücü bir kadınlar

kalabalığı arasında renkleri yaşamayı becerebilmem gerekir. Kendimi onlardan ayırır, renklere veririm. Domateslerin kırmızısından, HAYDİ BABAM MARUL BUNLAR NE MARUL! Yeşile geçerim. AYŞEKADIN HANIM ABLA. ŞUNA BAK, SÜT BU SÜT... Bol su serperler salatalıkların üzerine. Kiraz, küçük komşu kızın kulaklarında küpe olunca gülümserim. Çocuk mavi gözlüdür. Mevsim bahardır. Artık kirazların kurtlu olup olmadığını tartışmalı yıllar oluyor. Kurtluysa yemem. Nasıl ki, daha pazara varmadan, yaz sonlarında bir gün, havadan aldığım bir kokuyla, pazara taze ceviz gelmiş olduğunu bilirim. Burada, onu düşünüyorum. Marulları bol sularla yıkamanın tadını bilmeden, bir erkeği tanımaya kalkıyor... Dört marul Ellişerden iki lira, yarım kilo Ayşekadın yüzyirmibeşten altmışiki buçuk, bir kilo kabak yetmişbeş, yarım kilo yufka doksan, bir demet dereotu onbeş, bir kilo domates seksen, on salatalık onbeşerden yüzelli... Hepsi yediyüzseksenbeş. Bir francala elli, bir damacana şu ikiyüz. BU HAFTA OH NE İYİ PAZAR UCUZ. Bir bereket, bir yeşiller, bir kırmızılar... OH OH SULAR DA KESİLMEMİŞ.

Ayol sular kesilmemiş. Aa sular kesilmemiş.
Oh oh sulara n'olmuş böyle? Aman sular kesilmemiş.
Ayol sular kesilmemiş. Hakikaten. Hu sular kesilmemiş.
Sular kesilmemiş. Kesilmemiş sular. Sular kesilmemiş.

Doldurmalıyım küçük bakırı, büyük bakırı, tahta kovasını, su kovasını, mavi çaydanlığı, yeşil kavanozu, binlik şişeyi, küçük sürahiyi... Bol bol, dolu dolu. OH OH OH OH, ne güzel su, su ne güzel, ne güzel su, su ne güzel, bol su, iyi su, güzel su. Maşrapayı doldurup doldurup yüzümden aşağı dökerim, bol suları, güzel suları oh. Onun yılanı nasıl yeşil değilse, bütün bakırları, bütün tencereleri, bütün kovaları da boş. Bunu anla-

dığı zaman yeşilini de bulacak. Ben yıkanır, giyinir, işime giderim. İşimde yan gözlerle, ağulu sözlerle, servis arkadaşlarımın hınçlarıyla, dediydileriyle, koduydularıyla didişirim. Hiç tınmam. Yaparım işimi, yaparım işimi. Benim işim iştir. Benim işim kutsaldır. İşten dönünce ateşimi yakarım. Ateşimi yakınca aşımı pişiririm. Aşımı pişirince soframı kurarım. Soframı kurunca konuk beklerim. Konuk gelmezse oturur, peynirli yumurtamı, domatesli pilavımı, yeşil salatamı, kırmızı domateslerimi yerim. Üzerine kahvemi içerim. Yemeğim bitince, sular keşilmeden kaplarımı yıkarım. Küçük bakır çaydanlıkta su kaynatırım. Kaynayan suyun birazını bulaşık tasına koyar, içine toz sabun atar köpürtürüm. Su kaynayınca yağlarını musluğun altında akıttığım tabaklarımı yıkarım. En önce bardakları. Bunu unutmamalı. Onları tel süzgece kaparım. Bırakırım süzölsünler. Artan köpüklü suyla, ocağın çevresini silerim. Sonra yıkarım bulaşık bezini, yıkarım kurulama bezini. Kaynar suda, köpürtür köpürtür çitilerim onları. Sıkıca sıkar asarım. Mutbağın içi sıcak buharlı sabun kokar. Sonra, radyomu açar, gazetemi alır, otururum. Dünya olayları beni ilgilendirir. Dalar giderim. HAYATIM YALNIZ BENİ İLGİLENDİRİR. BEN NAMUSLU BİR KADINIM. SÖZ SÖYLETMEM KENDİME. Hiç ummadığım bir gece sevdiğim adam çıkar gelir. Umduğum geceler neden gelmez bilmem. Bu hep böyle olur. Ummadığım geceler, beni yıkanmış yüzüm, ev entarim, kanaryam ve gazetemle bulunca ne düşünür bilmem. Ama oturup bana sıkıntılarını anlatır. Uzun uzun anlatır. Çektiğim acıları, çileleri bilir. Bilir de, "Bir sen anlarsın bunları" der. Sonra... isterse o gece koyunumda yatırırım onu. Gözlerinden bilirim benimle yatmak istediği geceleri. Başka geceler gider oysa. İstiyorsa kalır. Onarmakta olduğum dantel örtüden, okuduğum kitabın içindeki adamların acılarından, kafamın içindeki dünyamın, yalnızlığımın rahatlığından ayrılmak istemiyorsam bile ses etmem. Onu arzulayacağım başka geceler için, onun benimle kalışlarını yaşamam gerekir. Bilirim. Öteki bütün bunların dışında, adamın loş ışıklarını, sigara kokulu öpüşlerini yaşayarak, "evlenme teklifi" bekler. NE APTAL OLUYOR BİZİM MEMLEKETİN

KÜÇÜK KIZLARI. ONLARI HİÇ İYİ EĞİTEMİYORUZ. Bu en akıllılarından biri oysa. Ötekiler, kendi laf çakıştırma yollarıyla anlattılar onu bana.

*Aman kızın bir gözleri var harika.
Ay onlar ne gözler öyle, harika.
Harika gözleri var kızın.
Kızım bir gözler var kızda, bittim.*

*Çok güzel kız. Ötekiyle ölçülür mü canım.
Çok hoş kız. Bir gözleri var. Çok şık kız.
Çok şık kız. Bir gözleri var. Çok hoş kız.
Akıllı kızdır. Çok cicidir. Cici kızdır.*

Ben daha sözümü söylemedim. Ben işimi, evimi, karanfil-
lerimle, kanaryamı aldım yanı başıma, akşam güneşine karşı
oturup geçmiş günlerimin içinde en olumlularıyla en olumsuz-
larını ayırıyorum. Benim akşam güneşlerine karşı oturup haya-
tımı düşünmelerimde bir şey var. Onu ben bilirim. O da biliyor.
Tılsım burada. Yoksa gözlerime bitmiyor elbette. Ötekiler anla-
madıkları bu yerde şaşkınlıklarını yaşıyorlar:

*Azizim kadında ne var bizimkini böyle
tutan, anlayamadım gitti.
Azizim bu kadın nasıl aldı bu oğlanı
böyle avucunun içine?
Birader, kadın almış oğlanı avucunun içine.
Öbür karı almış bizimkini avucunun içine.
Yok canım, sarı, sıska, çipil gözlü, kolları falan
çilli çilli bir kadın. İnce uzun da ondan genç görünüyor.
Çipil gözlü bir karı yahu. Ya ya, kolları falan
çilli çilli bir kadın a canım. Aman çirkin karı canım.
Sıska karının biri.*

Ben onları boş vermeyi öğrenmişim. Aldırmam. Benim için
önemli olan beni tutan asıl. Onu bu akşam güneşine karşı bal-

kona oturtmalarında değil de, 'nakliyat' ambarlarının bulunduğu bir sokakta anlayıverince şaşım. Kentlerin, 'nakliyat' ambarlarının bulunduğu köşelerini hiç sevmedim. Acı renkli, bayağı tabelalarla süslü büyük kapılar, tozlu denkler, balyalar, kamyonlar, kocaman kocaman kamyonlar, hamalların şamatası arasında gene kamyonlar, sonra gene kamyonlar, manevra yapamayan, klakson sesleri küfürler arasında dağılan, kereste yükleri değil de, fıçı fıçı tenekeler, demir sandıklar denizi hiç hatırlatmayan, denizden çok uzak olduğumuzu bile düşündürmeyen sonra bağırın hamallar, küfürler en çok Kürt hamallar ve şişman patronlar; yeşil taşlı, kalın altın yüzükleri küt parmaklarında, yemekleri yeni hazmolmaya başlayan, Konya kebabçısından kürdan dişlerinin arasında patronlar ve işçiler, işçiler işçiler en çok o küçük çırak, hani çay taşıyan, ama kamyonlar bir türlü manevra yapamayan sol sol sol sol yap, sağ yap. TAMAMMMMM, HOP HOP HOP, sağ sol yap, sağ yap, sol yap...

Bir sağıma baktım, bir soluma. Bir ayağımı sağa doğru atıp hemen çektim. Sonra öbür ayağımı denedim. Başımı öne doğru eğip kamburumu çıkardım. Hiçbiri bu kargaşalıktan kurtulma yaramadı. Bir an önce evimde, dört duvarımın arasında olmak istiyorum. Artık genç değilim. Omuzlarımız birbirine değdiği zaman, onun sıcaklığının benimkinden nasıl bambaşka olduğunu anlayacak denli çok yaşadım. Dipdiriydi kolları. Merdivenlerden zıplayarak çıkıyordu. O, öyle seviyor diye saçlarını omuzlarına dökmüş, boynunu açıkta bırakan dümdüz bir entari giymişti. Memelik takmadan dimdik duruyordu memeleri. Güneş yanığı pembe. Ben memelik taktığım zaman, artık memelerimin ortası hafiften kırışıyor. Hiçbir zaman ıhlamur kokusu olamam onun gibi baharda. O, genç. Biliyorum. Ama o kızıdan nefret ediyorum. Bu açıkça belli. Baş tacı, erdemli bir güzel değil de ondan.

Bir Tanrı yağmurunda, sular kentin sokaklarından güneşli akarken, ıslanan kâkülleriyle gülerek, betiklerini, çikolatalı pasta kutusunu, yeni ipek çoraplarını yağmurluğuna sararak, onu bekleyen genç adama koşan bir kız değil o. Olamaz hiçbir za-

man. Hiçbir zaman. Kırlara, çiçeklere, öpüşlere, el ele tutmalara... bunların tümüne bir kara çizgi çekmiş nasıl olmuşsa...

Daha bacak aralarında ilk kasılmaları duyduğunda, ablasıyla eniştesinin, halının üzerinde yuvarlanışlarını seyretmiş kapının deliğinden. Fısıltılı gülüşlerin arasından duyduğu sözler, uykularını kaçırmış uzun yaz geceleri. Ablasının ve ötekilerin, hani hep kaşla gözle, enişteleri ve kendi hakkındaki kaygılarını anlatan ötekilerin evde olmadığı bir gün enişteleri geliverince birden, yalancıkta uykulara dalıvermiş orta yerlerde, sere-serpe. Sonra artık hep eniştesinin abanışlarını yaşamış gizli gizli. Bahçede çiçekler için değil, genç, kuvvetli Arnavut bahçıvanı seyretmek için oyalanmış gün boyu. Sonra çok sıcak bir gece, evin odalarına hep ikişer ikişer girildiği, odalardan yoğun, kıvılcım ateşli, kışkırtıcı bir karanlık yayıldığı, yer yatakları hakkında iki genç konuk kadının fıkırtılı inlemelerde bulunduğu, iki genç konuk kadından birinin sarılı boynu için göz kırptığı bir gece, bu balkon kapısına dikilmiş onları bembeyaz dinlerken, hani nasıl bunun için, "Çocuk o daha anlamaz" dedikleri o gece, vücudunu oradan oraya attığı yatağından fırladığı gibi bahçıvanın kulübesine girmiş. Bir deli ateşiyle boynunu dağlatmak ve abanışların sahicisini yaşamak için.

Kocamın saldırılarından yaşadığım yıllarda, hep o komşu kızını düşünürdüm. Bu uyandırırdı beni. Kocama daha sıkı sarılırdım. Sonra n'oldu onlara bilmem. Kızı taşralara kaçırdılardı. Bu kız için ancak bunları düşünebilirim. Böyle genç, taze bir kızken, bir adamın pansiyonuna koşuşunu, o istiyor diye saçlarını omuzlarına döküşlerini, o istiyor diye, öyle on beşinde kız atlamalarıyla yürüyüşünü sevmiyorum. Erdemli bir kız değil o, ayağına gidilen. Yedi bin dağ aşılıp, doğan günle batan günle hep onu düşleyip, yoluna yol olunan değil o. Erdemli güzelliği bebelerden ihtiyarlara değin ışık saçan... Şimdi o, benim kalktığım divana uzanacak. Çıplak, yenilmiş uykulara hazırlanacak. Beklenmediği bir zamanda gelivermişti. Dudaklarını bükerek, bükülen dudaklarını öptürerek küsmeler, küçük kız nazları oynamıştır. Kendini daha çok hırpalatmak için geri çekmiştir. Gitmelere kalkmıştır. Küçük bir orospu o. O, bebekliğinde yaptığı

resmin gökyüzünü pembeye boyayıp, evlerden büyük bir papatya çizmemiştir asla. Çarpık bir eve kendinden büyük bacalar çizmemiştir. Onun çizdiği resimlerde evler yerli yerindedir. Papatyalarla bacalar evlerden küçüktür. Evet evet, böyle bir kız.

Ben tam çaycının çırağına gülüyordum, o yazılar geldi durdu karşıma. Kocaman, çirkin yazılardı bunlar. Sarı, kırmızı, yeşil, süslü, kaba, zevksiz yazılar. Çeşitli il adlarıyla, oralara giden otobüsleri haber veriyordu. Hasret kavuşturan otobüsler. Yolculukta, yol kenarlarındaki ağaçların ve yeşilliklerin dayanılmaz toz yükleri düşünülmezse, vadilerin tepeden görünüşleri, birden ovaya iniş, öğle sonu bir kasabadan geçerken yorgun, kadınların ellerinde işleriyle komşuya gidişlerini seyretmek yeni duygulanışlar getirebilirdi insana. Sonra çaycının çırağı da bana güldü üstelik. Güleç yüzlü, Urumeli çakırı bir oğlancık. "Sıkıştın kaldın buralarda be teyize" dedi. "Gel çıkarayım ben seni düz yola." Peşi sıra yürürken, oğlancık hemen oracıkta onun için yaptığım böreği göremezdi elbette. Dakikada serdim bir yufka masanın üzerine. Kırdım bir yumurta içine. Yayırdım yumurtayı yufkaya. Serdim bir ikinci yufka. Yapıştırdım iyice ötekine. İncecik yağ gezdirdim üzerine. Sonra aldım, bol karabiber, rendelenmiş soğanla karıştırdığım kıymayı, yaydım yufkanın yarısına. Katladım öbür yarısını üzerine. Yumurta sürüp yapıştırdım. "Çiy bürek" derler buna Urumeli'nde. Aldım bir sahan kapakçığı, kestim yufkayı biçim biçim. Kızdırdım tavayı iki kaşın arasında, fındık büyüklüğünde yağ attım içine. Koydum iki parça börek. Bir yanı kızardı bir yanını çevirdim, bir yanı kızardı öbür yanını çevirdim. Halam, "Saçta yapardık biz bunu bahçede yazın" dedi, geçmiş günlerin bir yerlerinden. İşim vardı. Halamı düşünecek zamanım yoktu. Börekleri sıcak sıcak yedirmeliydim oğlancığa. Beni kamyonların, balyaların, denklemin arasından, ara yerlerden geçirip, bir aralık sokaktan geniş caddeye çıkardıktan sonra bir de dönüp, "Hadi git selametle teyize" demez mi piç kurusu. İçim dolu zaten. Baktım cadde almış başını gider, yollar gider, ağaçlar gider. Kuşlar var sonra denizleri düşündüren çok yüksekte uçarak,

rüzgâr, çiçekler. Bu yol güneye gider, bu yol batıya. Şu yönde ormanlar var, buradan gide gide denize varılır. Oh! Yaşamak ne güzel. İşte o anda anlayıverdim beni tuttuğunu. Her şeye karşın, o beni tutuyordu. Bir duygulanmadır aldı içimi. Az sonra kent ışıkları yanacaktı. Önce birer ikişer, sonra hepsi birden. Uzak günlerde kalmış, halasının bir tanesi fakir bir kızcağız, bir ilkokul öğrencisi şarkı söyleyecek: Gün battı, masmavi bir sis, sardı dağları gizlice...

Berrak tınlayışlar, uzak bir gökyüzünün, şimdi bana masmavi görünen kubbesi altında uzaklaştı. Tıpkı horoz ibiklerinin parlak kırmızısı ve halamın ıspanak pişirdiği, hani o çocuk günlerimin, gelincik, kuzukulağı, böğürtlen tadındaki uykuları gibi. Çeşmenin altında pembe pembe ıspanak kökleriyle, halamın iş yapmaktan derisi kalınlaşmış işçi elleri... Sonra onlar, hep onlar:

*Aa, tamam ayol, halası çamaşıra giderdi onun. Aman, sü-
müklü, ayaklar baş oldu. Tütüne giderdi İzmir'de bilirim.
Ayol ablam tanıyor onu. Halası hizmetçilik edermiş. Ah,
gözün kör olsun, o muymuş o? Aa, kaç yıl oldu şurada, da-
ha dün gibi bir şey, bekâr çamaşırı yıkardı. Dikiş dikmez
miydi o yahu? Hani hatırlarsın gündeliğe çağırırdık. Kızım
şaşarsın bir değişmiş, bir değişmiş. Hanımefendi sanırsın.
Hani bizim oğlanlara da ördürdüktü, yün örerdı bir zaman-
lar. Tanırım canım. Teyzemin oğlundan matematik dersi al-
maya kalktı da, teyzem huylandı bırakmadıydı. Kazık kadar
bir dul karı. Değil mi ya! Ne okuması canım. Öyle mi? Aa,
şaşarım. Ortaokul sınavlarına da girmiş baksana. Eh kızım
dünya orospu dünyası. Ya ya, gece kurslarına giderdi, bili-
rim. Tabii tam yeri orası. Ne? Bir çatı katı da mı almış. Oh,
oh. Namuslular avucunu yalasın. Eh bilir, Amerikalılara az
dikişler mi dikti. Çat pat öğrenmiştir İngilizceyi de. Bilirim,
çifti bilmem kaç kuruşa asker düğmesi dikip, biriktirdiği pa-
rayla bir, hah hay daktilo makinesi almıştı. Kızım öğrendi
yazmayı da daktiloluğa girdiydi.*

Vallahi de billahi

*Ayol vallahi diyorum, aa...
Bekâr çamaşırı dikerdi diyorum
Bekâr çamaşırı yıkardı diyorum
Yün örerdi sabahlara dek diyorum.
Gündeliğe dikişe giderdi diyorum...
Amerikalılara dikiş dike dike İngilizce
öğrendi diyorum.*

*N'aptı yaptı işini ilerletti diyorum.
Para biriktirip daktilo makinesi aldı
diyorum.
Gece kurslarına gidip okudu diyorum.*

*Şef de olur her şey de olur,
Diyorum diyorum diyorum...
Biz diyoruz, bunları bunları diyoruz.
Var mı ötesi deriz biz. Biz deriz. Deriz işte.
Var mı iştesi. Deriz işte...*

Artık genç değilim. Memelik taktığım zaman memelerimin ortası hafifçe kırışıyor. Omuzlarımız birbirine değdiği zaman, nasıl genç, nasıl diri olduğunu anladım.

Çok çabaladım. Çok çabaladım da, sonra alıp uğraşlarımı yanı başıma, balkon güneşlerine oturup bir baktım. Bir baktım ki kimseler halin nedir dememiş. Adam olmuşum bir kendi çabamla. Onlar kocalarının, karılarının sıcacık koyunlarında yatıp çocuk yaparken yün örmüşüm ben. Borç yüzünden çibanlar dökmüşüm. Gece çalışmışım, gündüz çalışmışım. Hoşuma giden bir adamla yatmak hakkımdır. Bunu anlamayacaklarını, o çarpık erdem anlayışlarıyla bağdaştıramayacaklarını bilmez miyim. Boş vermişim ben onları. Beni bırakmıyor. Ben onu bırakmıyorum sanıyorlar. Benim çabam tutuyor adamı. Evet evet. Onu rahatça bırakabilirim. Ama bu kıza değil. O, genç, çalışkan, çağdaş bir adamdır. İstemem ziyan olmasını... Şu tek başıma girişip kazandığım savaş, beni tutana yenilmeyişim, ödül konusu mu olacaktı. Peh! Yiyecekler beni. Oysa ben bu uğraşta neler yitirdim. Yitirdiğim yerde kazanmam ne garip.

Kazandığım yerde, alır şu Urumeli çakırı, garip oğlancığı büyütürüm örneğin.

Omuzlarımız birbirine değdiği zaman... Şimdi ikisi beraberler. Genç onlar. Biliyorum. Bu beni yıkıyor. Hiç mutlu değilim. Kendimi çok mutlu bulsam da. Yeşilim soluyor artık. Ama beni tutan var. Önemli olan! Vazgeçmek kolay değil. Çok kırgınım çok. Yaşamak kolay değil. Vazgeçmek hiç değil. Beni tutuyor çünkü. Yaradılışından bu yana insanları nasıl tuttuğunu şimdi anlıyorum. Kızları, rüzgârı, geçmiş günleri, gelecekleri... Oh!.. Bir de çocuklar...

Yarın o küçük oğlanı görmeye gitmeliyim.

Sancılı Us Bizdedir

Büyük toprağın sonra... Toprak, döne çevrile denize, denizden çok dipteki kayalıklara, oradan... Bunun önemini kavrayabilmek için, çocukların düşünmeden, yüzlerine bakar bakmaz, gülümseyiverişlerini, hesapsız, kararmamış, bozulmamış, düşçül gülücükler içinde, kinden, hırstan, insanlara has tüm kötü duygulardan uzak... iki nokta, her zaman anlamlı boşluklar veremez düşüncemize. Öyleyse, cümlelerimizi bütünlemeliyiz. Doğa güzeldir. Temiz hava vardır. Kırlar, kırlarda kuşlar... Ah! hele martı sabahları. Sonuç şu: Adliye binaları yapılırken çok düşünmeli. Ya da gözümüzü açalım efendiler, modern mimari denen bir şey varsa eğer, biz neredeyiz? Neredeyiz biz? Evlerimiz, sokaklarımız var. Çöp tenekelerimizde kokmuş balık kafaları, tencerelerimizde, "Size bilmemne usulü, kremalı balık pişirdim. Canım canım, hadi hadi cicim cicim..." -Of be! Ne sıkıntı veriyor yaşamak. Neden versin. Vermiyor işte. İyi iyi hadi Tanrı adına.- Ya kedilerimizin uyuz oluşuna ne buyurulur? Lağımın kokusuna gelince, "...çekmeyen bacaların isinde kararmış yeşiller..." falan gibi laflara karnımız tok. Böyle avunamayız. Biz insanız. Bizi, mutlu kıl ey ulu Tanrı. Oh! İşimiz Tanrı'ya kaldıysa! Püh! Tövbe deyin asi kullar. Yarın mahşer. ÜN-LEM.

"SADEDE GELELİM EFENDİLER..." Sadede dedi şu: "Karanlık bir yerde, insanın kafası iyi işlemez. Karanlık, toz bezleri, bıkkın faraşlarla koyulaştırılmış üstelik. Pencereleer eski zaman

biçimi. İnsanı, can sıkıntısından boğacak denli kirli. Kara cüppeleri geçiyor avukatların. Kollarında çantaları, gelip gelip, ge-
çip geçip geçiyorlar. Davalılarla davacılar, sıkıntıdan, iç sıkıntı-
sından sararıp mum oluyorlar. Muhammed'in, İsa'nın, daha
daha Musa'nın, Yahya Peygamber'in, daha daha birilerinin, ge-
niş, yaygın, mutluluktan dem vuran gölgelerine sığınmış sıkılı-
yorlar. Bir kıyamet günü yaşanıyor. Sıkılmış dişler arasından
fırlayamayan ilenişler, küfürler, sınırların en yüksek gerilimin-
de, kaybetmeyi düşünmenin çöktürüşü ile kazanmayı düşü-
nürken duyulan şüphenin, düğüm düğüm edişi, duyulacak
duyguyu bilinmez durumlara sokuyor. Sararıp sararıp, sıkılıp
sıkılıp oturuyor insanlar. BÖYLECE BİR 'MAHKEME BİNA-
SI'NDA BULUNUYORUZ."

Sözümüzü sürdürelim. Satır başındayız. Kalabalığın içinden,
birden seçilemeyen, bir süre duyulduktan sonra, ilgiyi
çekmeye başlayan, dinlenen, bilincine varılınca şaşırılan şeyler-
den biri duyulmaya başladı. Bir sestir bu. Hayır. Bir suyun akar-
ken çıkardığı şırıltı mı? Hayır, hayır. -Şırıltı güzel değil zati.-
Birden gökyüzünden kuşlar mı geçti? Yok canım! Ee? Peki ne?
Şey. Nasıl şey? Şey işte, yani demek istiyorum ki, bu bir orman.
Efendim? Yanılıyorsunuz bayım. Ben sizden önce bulmuştum,
ama söylemeye utanıyordum. Bu tam ormanın tersi bence. Bu
bir PORTAKAL GÜNEŞİ'dir. Neeee? Yuuuu! Efendiler, siz hiç
ömrünüzde portakal güneşi gördünüz mü? Rica ederim bayım,
onu herkes göremez. Niyeymiş? Öyle işte. Siz onlara bakmayın
sayın bay, AAAGGGGHHHHMEEİİEEETTT! sizi anlıyorum.
Portakal güneşinize karşı, ormanımı koyuyorum. Ne dersiniz?
Ayrıntılar üzerinde konuşabiliriz. Buyurun efendiler, benden
bu: Kaloriferlerin isine karşı çöp tenekelerine ve işlemeyen ka-
falara karşı çın çın, çingir çingir mavi boncuk parlaklığında,
balkabaklarını sulaya sulaya soluğu kesilmiş, yeşeren fidanlar-
da yitmeme gücü, yeşerecek fidanlarda umut, buyurun buyu-
run... Eee! Geç şuradan. Hangi partidensin sen be? Estağfurul-
lah, bu felsefedir. Hahaha, hihihi, hohoho, felsefe diyor adam
be. Hiç mi felsefe görmedik. Biz bile anladık, bu portakalın gü-
neşi, o dediğin yaldızlı laflardan değil. Bayağı konuşuyor adam

be. –Sözlük çeviriyor.– Ya, anladınız mı? Anlamazsınız. Dinlediniz mi? Dinlemezsiniz. İşin kötüsü bu işte. Bizim yaptığımız, şu karşıda duran, dava edilen gelini tanımlamak. –Amma şiştiler yahu.–

O, sanki bir mahkeme koridorunda değil de, ormanda, portakal güneşinin, yapraklar arasından süzülüşünü seyrediyormuş gibi, kayıtsız dikiliyor. Tek başına. Hafifçe gülümsüyor. –Hayır gülümsemiyor.– Ya da dudaklarının arasına bir küçük ıslık saklanmış diyelim. Ağzının biçiminden hangisi olduğu açıkça anlaşılamıyor. –Bu gelin ressam. Tuvalini kaldırıp kaynanasının kafasına indirmiş.– Gözlerinde gülen, düşünen, resim yapan bakışlar yan yana yaşıyor. Bu edebiyatçıca bir sözdür. Bu ressam gelin, orman karanlığındaki giysilerine karşı, tam da işte o güneş renginde bir kocaman çanta tutuyor. Bütün toz bezleri, yorgun faraşlar, eskimiş ‘mübaşir’ sesleri, işte bu yüzden ona saygı duyuyorlar. Hayır efendim, aslında o, bir davalının durması gereken en uygun yerinde, olayın altın kesiminde duruyor. Bakışları ve elini cebine sokmayışıyla, giysilerinin iyi ütülenmiş, sıkı fırçalanmış oluşuyla etkiliyor onları. Yüzeyde kalmayalım. İŞİN İÇ YÜZÜ HİÇBİR ZAMAN KESİN OLARAK ANLAŞILAMAZ.

MEEEMMMHHHHMEİİİEEEEETTTT! Aşağıda müfredatı yazılı 1919 kuruş masarifi muhakemenin davalıya aidiyetine kaabili temyiz olmak üzere..... usulen tefhim kılındı.

HÜSSSSSEYYYİİİİN! “Sadede gelelim efendim.” Evet. Neler geldi bu gelinin başına. –Gelin gelin oy.– Karakollarda, polisler, komiserler nasıl lanetlediler onu. Tanrım! Uyanın. Dünya nereye gidiyor! Vay vay vay... Bir gelin kaynanasını dövsün! Dövmüş. Yakalayın, zabıt tutun, ifade alın. Dişlerini geçirmiş kadına. Neeee? Evvvvet! Dişlerini geçirmiş, etlerini koparıp koparıp köpeklere atmış. Vay anam! Peki kaynana n’olmuş? Hiii-iç. Eeeee? Etlerini toplayıp toplayıp yapıştırmış akrabaları. Saçlarını yolmuş gelin fukaranın. Boya fırçalarını kırıp kırıp yutturmuş. Vay lanet karı be. Yuh olsun be. Fırçalar da pahalı. Bizim oğlanın da hevesi var resim yapmaya. Geçenlerde çıktık aradık çarşıda. Ateş pahası. Fırçalar daha hazmolmadıysa, çı-

karttırsak be yahu. Belki oğlanın işine yarardı. Yok. Onlar çok işe yarayacak mahkemede. Röntgen aldırılmışlar. Nah işte burada rapor. Gidecek içeri. Görsün gününü. OH OH OH CANIMI-ZA DEĞSİN.

Polisler büyük gayret göstereceklerdi doğrusu. Kavilleri öyleydi, ama olmadı. Gelini almak için eve gidince, –Suçüstü mahkemesidir bu, unutulmasın– kapıyı gelin açtı onlara. Solgun yüzlü, eli ayağı pır pır titreyen, incecikten bir söğüt dalı. Bir güzel yeşil, bir güzel yeşil. Mis gibi limon kolonyası kokarak, onları dinledi. “Öyle mi, peki. Bir dakikanızı rica edeceğim. Hemen giyinin. Buyurun oturun. Soğukta beklemeyin rica ederim” dedi. Polisin yaşlısı, oracıkta, tatlı yemekten kesildi. Genci, gözlerinin içine değin kızardı. Öyle çocuk suratlı bir tatlı kızdı ki bu gelin, bıyıklarının bıçkınlığından rahatsız oldu. Benli Zehra’nın memelerini, bir de, onun koltuk altlarında kalan kendi homurtulu soluklarını düşünüp, yerlerin dibine geçti. “KISA KESİN EFENDİM, KISA KESİN. VAKTİMİZ DAR. BAKIN DAHA BEKLEYEN BİRÇOK TANIK VAR.” İyi iyi. Peki. –Bu hesaba göre biz de tanık olmuş oluyoruz.– Dava şu: Bir gelin kaynanasının kafasına –gelin ressammış. Hem de ünlü bir ressam– kaldırıp tuvalini geçirmiş. Suçüstü yapılmış. Kaynananın hayırlı akrabaları sağ olsun. Şimdi dava, böylece suç üstünde. Buyrun buyrun, işte davacılar: AH AH AH! Melek gibidir vallahi. Saliha ablam ayol. Gelinin bir kıcını yıkamadığı kalır. Ya ya, öyle vallahi. Bilmez miyim şekerim. Burhan da eşeğin biri oldu kaldı, karının elinde zati. Vay gözü kör olasıca vay. Sen kaldır resim şeyini, indir kadının kafasına. Şirret, bir de avaz avaz ağlamaz mı? O da Burhan’a gösteriş olacak herhal. Numara. Kızım zati kabahat Saliha ablamda. Otur köşeye, getirsin kaltak kahveni eline. Ressammış. Evli kadının ressamlık nesine. Avrupa’nın bilmemnesinde de ödül kazanmış. Şaştım kaldım anacım. Yoo, çirkindir çirkin, bakma sen, ne boya var ne boya onun suratında. Saliha ablam bir geliş geldi, Tanrı tanığım olsun düşüp bayılacaktım. Vay edepsiz vay, vay donsuz vay. Zati hıncım vardır karıya. Bizim Nesime’nin Nimet’i verecektim ben Burhan’a. İkisi de elimizde büyüdü. Anasının dizinin dibinden

ayrılmaz. Ağzı var dili yok. Akşam sanata gitti. Elbette ya. Ay bilmiyor muydunuz? Anacım, bir yapma çiçekler yapar, -kişileri anlatırken asıl konudan uzaklaşmayalım. Mahkeme koridorlarında olduğumuz hiç akıldan çıkmassın. İşin tam burasında, şu yapma çiçeklerle gelindiğinde, bir masalda şişmekte olan sabırtaşı, ince, keskin bir çığlıkla çatladı- ah bir yapma çiçekler yapar, sahicisinden ayıramazsın- Bu yapma çiçekleri odanın en uygunsuz yerine konmuş bir vazoda, örneğin koltukların 'Modern Mefruşat Mağazası' düzeninde durduğu köşede, yaldızlı bir sehpanın üzerinde duran vazoda tozlanacağı, üzerine kara sineklerin, küçük küçük, kara kara pisleyeceği, zaten başka bir işe de yaramayacağı, unutulmamalı. Şu kara sineklerin, insanlara yaptığı büyük yardım!- Nerde kızım. Bir de baktık Burhan, hiçbirimize danışmadan, deli divane âşık. Büyü yapmışlardır inan olsun. ÖYLE Mİ? Öyle öyle şekerim. Ben hakçasını söylerim. Bugün buradaysak, yarın ahretteyiz. -Nereden belli canım.- Sakızlar gibiydi her yanı. Nimet onun eline su dökemez. O mutbağı neyi, çiçek bahçesi gibiydi. Saliha ablam gelince boşladı... Ne bilmiş karıdır bu Sabahat da. Kimin arabasına binerse onun atını över. Ne çıkarı var kim bilir. Pis pasaklı. Bir gün tahta fırçaladığını, bir gün kilim kebe silktiğini gören olmamıştır. Neyse, "Seni" dedim. Tuttum Saliha ablamın elinden, ver elini karakol. Oradan da Adli Tıp'a. Aldım raporu da. Ohhhh! Bak ben şimdi nasıl sürüm sürüm süründüreceğim. Ne bayram bilir, ne seyran. Kaç yıllık gelinimiz, daha bir bayram gelip elimi öpmemiştir. Burnu büyük hasbam. Evime de ya bir, ya iki gelmiştir. O da ayaküstü. Burhan'a bulurum ben kızım asıl kabahati. Madem ki karımsın, düş önüme desin de bak nasıl eşşekler gibi gelir. Ne dedin Tanrı adına? Hadi hadi veriyorlar yularları karıların eline...

Bir sefer daha azarlanmadan kısa kesmeye çalışalım. Sonunda, savcı, davalıya baktı: "EVET BUYURUN" dedi. Davalı esmer bir adamdı. İnsanın saygı duyduğu bir görünüşü vardı. Çok yakışıklı adamdı. Savcının da onu beğendiği, saygıdeğer bulduğu, gözlerinden bal gibi anlaşıldı. Davalı konuştu: "Efendim" dedi, "Ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Bir karışıklık oldu

saniyorum. Kaynanamı kapının önüne attığım doğru. Yalnız, ben kaynanamı değil de, yıllarca Etyemez'de oturan, dul bayan Faliha'nın alışkanlıklarını kapı dışarı etmek istemiştim." Savcının ne düşündüğü belli olmadı. Hiç sesini çıkarmadı. Davalı sözünü sürdürdü: Bu dul bayan Faliha'nın, zeytinyağının ucuzu, tramvayın ikincisi, solmuş giyimler durumlara gelmiş pazen entarilerin yaması, evin yirmi beş mumluk ampullerle aydınlanması için elinden geleni ardına koymayıcısı demek olduğunu açıkladı. Savcı "EVET EVET GEÇELİM" dedi. Davalının çok açık seçik konuşmadığı doğru, ama böyle şeyler anlatılmaz duyulur. Evet. Dul bayan Faliha ne yapıp yapıp, -Damat durmadan söylensin, kızsın, kızı hırsından parça parça olsun...- torunlarına, "Sabah-ı şerifleriniz hayırlar olsun bey babacağım" demeyi öğretebiliyordu. Savcı burada gülümsedi. Sonra tanıklar gelsin, dedi. Bu tanıklardan biri, Adanalı, kara gözlü, ince alaylı bir kızdı. Savcı, "NE BİLİYORSANIZ ANLATIN" dedi. O da anlattı. O da, "Efendim," diye başladı. "Biz aynı apartmanın bir katında oturuyoruz. Hepimiz öğrenciyiz. Davalı arkadaşımız çok neşelidir. Söz konusu olan arkadaşımız Ali'yi de çok FAATTTTIMMMMMMAAAAAAAGGG! sever. Ona hep, nişanlı olmasaydım sana varırdım, diye takılır. Ali arkadaşımız çok dağınık, çok pasaklı bir arkadaşdır. Neriman da tersine, çok düzenli, çok temiz, ara sıra sevabına, gider Ali'nin odasını toplar. O da ona, çikolata getirir..."

Savcı gene, "EVET EVET" dedi. Savcı da hep, evet evet diyor. Ama çok akıllı adam. Bakışlarından belli oluyor. Ama işin iç yüzünü nasıl anlar şaşılacak iş. Biz gene de kısa kesmeliyiz. Günlerden bir gün, Neriman, söylene söylene, Ali'nin odasını toplarken, Ali de, dolaplar boşaltıldığı sırada, yatağını olsun toplayacağına, ayağını uzatmış eski resimlere bakarken, eski resimlere bakıp bakıp, matrak şeyler anlatarak Neriman'ı güldürürken, Neriman'ın sözlüsü Osman'ın ablası çıkagelmiş. Rastgele değil, dalavereler dönmüş. -Orası bize gerek değil.- Neriman'ın sözlüsü Osman'ın ablası, "NAMUS NAMUS" diye bağırarak, kapıları yumruklayarak gelmiş. Neriman da -Aferin Neriman. Yaşa.- "Tanrı adınızı batırsın" demiş, çıkarmış yüzü-

ğü, sözlüsünün, Mardinli ablasının yanağı çizilmiş. Dereler gibi kan boşalmış. Elbette raporları var. Davacılar, davacı!

Savcı ressam geline baktı. "EVET, SİZ BUYURUN" dedi. Gelin hazırlıklıymış. Dakkada eskicileri toplayıp geldi. Bir şamata koptu orada, evlere şenlik. Satıcılar kaynanayı tanıdılar. Girişiverdiler pazarlığa:

...Otuzyedibuçuk, hadi yirmibeş daha vereyim. Kırk lira eder mi valide, hadi buçuk yapalım şunu. HAKKIMI YEME. Hadi benden de kırk olsun, yapma valide ikimize de hak geçmesin. İNSAF. Bu kadar merdiven çıkardın bana, çağırmasaydın madem. Kolları falan gitmiş bunun bitpazarına götür bak, verirler mi benim verdiğimi. Hadi al al şu kırkı da ver. Helal et. HELALİNDEN. OLMAZ. Olur olmaz. OLMAZ OLMAZ. Olur olmaz, olur olmaz olur olmaz...

Savcı mosmor oldu. Az daha bağıracaktı. "YETER EFENDİM" dedi. Ama gelin hızını alamadı: "Kaç sefer rica ettim" dedi, "eskicileri dadandırmayın, yirmibeş kuruş için pazarlık etmeyin. Eskicilerle içli dışlı olmayın. Sattığınız giysilerin yerine ayağınıza pantüflü terlik alacağınızı onlara anlatmayın, hiç olmazsa, ben çalışırken yapmayın." Tanıklar hızla geçtiler savcının önünden. En son tanığı da alalım da çikalım buradan artık. En son tanık da, şunları söyledi: –O da efendim, deyip başladı.– "Arkadaşım altı yıldır evlidir. Çocuğu olmadı. Bu yıl çocuğu olacağını anlayınca –Bu tanık mor bir ipek örtüyü en son moda dolamıştı başına. Akıllı bir kadındı.– sevincinden delilere döndü. Çocuk arabası aldı, bebe takımı aldı, mama takımı aldı, çingirak aldı, karyolalar aldı, battaniyeler aldı..." "EVET EVET" dedi yorgun savcı. Tanık, dudaklarının kenarını, baş ve orta parmağıyla silerek, sözünü sürdürdü: "Bunları almak için, Amerikalılarla iş yapan bir komisyoncu ahbablarıyla sık sık buluşuyorlardı. Yoksa asla randevuevine gitmiyordu arkadaşım efendim. Arkadaşım zaten –burada kızardı tanık– aşk evlenmesi yaptı efendim. Çok kötü bir karışıklık olmuş. O apartmanda, tam da karşı dairede bir randevuevi olduğunu arkadaşım ne bilsin."

Savcı, dilekçelere, raporlara baktı. ÇOCUĞUN KOCASIN-

DAN OLUP OLMADIĞI, DOĞUMDAN SONRA YAPILACAK KAN... vs. vs. Savcının alnı kırıştı. İç geçirerek sordu: "KOCA-SI NE DİYOR?" Rengi sapsarı olan gelin, "Yedek subaylığını yapıyor" dedi. Uzaklardan bir ilin adını söyleyerek düştü bayıldı. Sesler uğuldadı kulaklarında: Utancından kaltak. Yutturacaktı soyumuza kim bilir kimden peydahladığı piçi...

Sürgit demez ya, sonunda, davalar bitti, hemen sürüncemeye girdi. Sözüümüz şu: Bütün umudumuz savcıda. Sonuç iyi ya da kötü olabilir. Önemli değil. Ama savcı anlasın. Savcının usu kurtaracak dünyayı öküzün boynuzundan.

Nezihe Meriç'in toplu öykülerinin birinci cildinde, yazarın 60'lı yıllardaki ilk öykülerini içeren *Bozbulanık*, *Menekşeli Bilinç* ve *Topal Koşma* yer alıyor.

Suskunluklar, acılar, alışamamalar, geride kalan özlemler, parçalanmış anılar, yaşamlar, insanlar... Dikkatli bir gözlem; yaşananlara duyarlı bir yaklaşım; yalın, incelik dolu bir anlatım... Nezihe Meriç, o güzel Türkçesinin tadıyla bizi ülkemiz gerçeklerinde buluşturuyor.

TEMA

TÜRKİYE ÇÖL OLMASIN!
(0212) 281 10 27

ISBN 975-363-805-1

